ריכוזי משתמשים של ...
המתרון הנכון
במקום הנכון
"קום ניהולית"
COM
רב משתמשים זה אנחנו
קום תעשיות תוכנה בע"מ
03-7516434-5

מעריב

היום: עסקים

יום ב', 13.4.87, י"ד בניסן תשמ"ז, גליון מס' 12002; שנה מ'; המחיר 90 אג' (כולל מע"מ), המחיר באילת 80 אג' (כולל מע"מ); 140 עמוד; כל הזכויות שמורות ל„מעריב" © MAARIV 1987 معاريف

עיקר החדשות

שעון קיץ - ממחר בחצות

במוצאי יום הראשון של פסח, 14.4.87, יונהג שעון קיץ בישראל. בשעה 24.00 צריך להזיז את מחוגי השעון שעה אחת קדימה. כלומר בחצות „יקפוץ" השעון ל־1 בלילה. שעון הקיץ יונהג לחמישה חודשים

עמוד 12

נציב שירות המדינה

מאיר גבאי שבר שיא בוותק כנציב בשירות המדינה. רק לפני שבועיים מונה ליו"ר הרשות לניירות ערך והוא, הוא כבר נציב שירות המדינה.

מאיר גבאי

עמוד 6

הצעות מיניות לטרמפיסטית

נהג משאית וחברו, נעצרו על ידי המשטרה, לאחר שטרמפיסטית שהסיעו טענה שהשניים הציעו לה הצעות מיניות וסירבו לאפשר לה לרדת בתחנה חפצה. השניים הודו שהסיעו את האישה, אך הכחישו שהציעו לה הצעות מיניות.

עמוד 5

מנסדרוף וגליקשטיין ניצחו את דרא"פ

עמוס מנסדרוף ושלמה גליקשטיין, ניצחו את דרום־אפריקה 1-2 והיקנו לישראל בכורה בטורניר טניס ביוהנסבורג.

ספורט, עמוד 7

„אם תשכבי איתי אבטל הרפורט נגדך"

השוטר דני עזרא בן 31 מבני־ברק מואשם שטען במירמה בלפני אשה: „נהגת ללא רשיון", ואחר כך ניסה לסחוט ממנה יחסי מין.

עמוד 12

מגעים למכירת עסיס החוקות

בנק לאומי מקיים מגעים עם משקיעים זרים בכוונה לעניין אותם ברכישת 70% בחברת עסיס החזקות ובדרך זו לכסות חלק מחובות חברת למקו ורבינשטיין לבנק לאומי.

עמוד 8

זכו בטוטו

שני אחים מפתח־תקווה, תושב הכפר־אבו סנאן, תושב גבעתיים ותושב קיראון, שניחשו את כל 14 התוצאות הנכונות של משחקי השבת יתחלקו בפרס הראשון בטוטו ויקבלו 150 אלף ש"ח כל אחד.

148 משתתפים ניחשו 13 תוצאות נכונות וכל אחד מהם יקבל כ־1550 ש"ח.

2,275 משתתפים ניחשו 12 תוצאות נכונות, וכל אחד מהם יקבל כ־100 ש"ח.

19,705 משתתפים ניחשו 11 תוצאות נכונות וכל אחד מה יקבל כ־11 ש"ח.

107,695 משתתפים ניחשו 10 תוצאות נכונות וכל אחד מהם יקבל כ־2 ש"ח.

מזג האוויר

מעונן חלקית עם ירידה בטמפרטורות.

ירושלים: 11-18 מעלות; תל אביב: 12-22; באר־שבע 12-23; אילת 17-29.

אל ציבור קוראינו

בחג הפסח נוהג מהרגלנו ולא נגיש את עמודי העתון מודבקים, מאחר שהדבק הוא חשש חמץ. נשוב ונדביק את העמודים, כדרכנו, לאחר החג

בברכת
מועדים לשמחה
הנהלת מעריב

13048723

הימין תוקף: תמיכת פרס בוועידה בינלאומית – מעודדת הטרור; רה"מ מגן על שר החוץ

שמיר: אין לנצל לניגוח פוליטי אסון של משפחה שנפלה קורבן למחבלים

זרועות הבטחון עצרו מספר חשודים מצפון השומרון ונבדק אם היו מעורבים בפיגוע ≡ השד: חולית מחבלים פועלת באזור והיא האחראית לפיגועים ≡ מצבם של שלושה פצועים ממשפחת מוזס עדיין קשה ≡ רבין: אני יכול להבין את סערת הנפש של התושבים אחרי מקרה ברברי כזה אך בשום פנים אינני מקבל את נטילת החוק לידיים

אחיה של עפרה מוזס, דוד שירזי, ליד הקבר הטרי של אחותו צילם: ראובן קסטרו

מאת מנחם רהט
אבינועם בר־יוסף
וגדעון מרון

ראש הממשלה יצחק שמיר וממלא מקומו שמעון פרס מנעו אתמול דיון בממשלה על הוועידה הבינלאומית, אבל הנושא עלה בהקשר לדיווח על הפיגוע ליד קלקיליה. הדובר הקיצוני ביותר היה השר יוסף שפירא שהאשים את פרס, כי פעילותו לקידום הוועידה הבינלאומית מעודדת טרור. (ידיעות ותכתבות בעמודים 2, 3 ו־6).

פרס לא נשאר חייב לשפירא והשיב: מהיכן אתה יודע? אתה מדבר בשם הטרוריסטים? ראש הממשלה התערב ואמר כי אין להאשים את פרס. הוא הוסיף: אני מתנגד לכך שאסונה של המשפחה שנפגעה מפעולת טרור יהפוך נושא לעימות פוליטי.

בישיבת שרי המערך אתמול, אמר עזר וייצמן כי אם ישאר הליכוד בשלטון, צפויה מלחמה בעוד 5 שנים. אך למרות חילופי הדברים הקשים, שבאו לביטוי גם בהודעות שפירסמו שרי שתי המערך והליכוד, מעריכים כי שתי המפלגות אינן מעוניינות כרגע בבחירות. המערך אינו מעוניין להפסיד שני מנדטים מקולות המטיילים בקיץ והליכוד מעדיף שהמערך יעשה את „העבודה השחורה". במפלגת העבודה מעריכים כי הבחירות יתקיימו בספטמבר או באוקטובר. העוצר באזור הרלת בקבוק התבערה על משפחת מוזס הוארך עד היום בצהרים. העוצר יחול על מערב קלקיליה, כפר חבלה, וראסעליה.

מצבם של שלושה פצועים ממשפחת מוזס עדיין קשה.

בבית־החולים בילינסון בפתח־תקוה מאושפ־

המשך בעמוד 2

ארנסט יפת: העסקים שלי בארה"ב גוזלים את זמני ואינני יודע מתי אשוב

מאת רן דגוני
סופר „מעריב" בניו־יורק

„כמן, כאשר באתי לארה"ב חשבתי לשהות כאן רק כמה ימים, אך בינתיים חל שינוי. כרגע יש לי עסקים בניו־יורק הגוזלים את זמני ואינני יודע מתי אשוב לישראל", אמר אתמול ל„מעריב" ארנסט יפת, לשעבר יו"ר בנק לאומי.

ארנסט יפת אישר, כי קיבל מישראל מסמכים שונים הקשורים בתביעה שהגיש נגדו בנק לאומי, הדורש ממנו להחזיר כספים שקיבל בעקבות פרישתו.

„אינני מוכן לומר אם אגיש תביעה נגדית נגד בנק לאומי, אך עורכי־הדין שלי לומדים את החומר. בבוא הזמן אודיע על תגובתי לפי הממצאים שלהם", אמר.

בתשובה לשאלה – האם הוא סבור שבנק לאומי עשה לו עוול, השיב יפת: „אינני נוהג להגיב בכלי התקשורת, אך מה שקרה במקרה שלי הוא כלכך בזוי שאין לי אפילו מה להגיב".

הבנקאי סיפר, שהוא חבר במועצות המנהלים של חברות לא ישראליות, בכללן בנקים. הוא שב באחרונה מאירופה, שם השתתף בישיבות של גופים אלה. יפת הבהיר, כי יש לו גם קשרים עם חברות ישראליות, אך הוא סירב לנקוב בשמן.

סוף אכילת חמץ הבוקר ב־9; הערב – הסדר; מחר: תפילת טל וספירת העומר

מאת ק. נפתלי

הבוקר נפרד עם ישראל מהחמץ ומהערב אוכלים רק מצות, במשך שבעת ימי החג. סוף זמן אכילת חמץ כפי שפורסם על־ידי הרבנות הראשית, הוא 9 בבוקר. סוף זמן ביעור חמץ ושריפתו הוא 10.20 בבוקר.

הערב מסב עם ישראל לסדר, כדי לקיים את מצוות „והגדת לבנך", זכר ליציאת מצרים. במקומות שונים ברחבי הארץ ייערכו „סדרים" ציבוריים, כדי לקיים „כל דכפין ייתי ויכול" וגם מי שאין לו משפחה יוכל לקחת חלק בחג היהודי המשפחתי ביותר. מחר בערב ייערך במקומות שונים ובעיקר בבתי מלון גדולים, „סדר שני" לתיירים, שלגביהם קיים „יום טוב שני של גלויות".

מחר, בחג, אומרים בתפילת המוסף את ברכת הטל ומכאן ואילך אומרים עד שמחת תורה „משיב הרוח ומוריד הטל", במקום „מוריד הגשם", אותו אומרים בחודשי החורף.

מחר בערב, עם צאת החג ותחילת ימי חול המועד, מתחילים בספירת העומר, בה מתמרדים 49 יום, עד חג השבועות.

אריה בנדר מוסר:

הערוץ השני מגוון את שידוריו לרגל הפסח. הערב, ליל הסדר, ישודרו בין השעה 7 ל־8 בערב שירים עבריים, חלקם בשידור בכורה. בין השעה 8 ל־9 תוקרן התכנית „אביב בירושלים". בתכנית ושמע סונטה מס. 5 לכינור ולפסנתר של בטהובן, בביצוע הכנר איזק שטרן והפסנתרנית ג'ימה באכאוזר.

רפאל בן מוסר:

ישראלים היוצאים לבקר במצרים בחג הפסח יוכלו לקחת עמם מצרכי מזון כשרים לפסח. כך סוכם במגעים שנערכו בימים האחרונים

המשך בעמוד 2

31 עולים מבריה"מ הגיעו הלילה

מאת דן ארקין, אינגה דויטשקרון, עפרה ישועה־ליית ורפאל מן

31 עולם חדשים מבריה"מ־המועצות שהגיעו אמש יחוגו הערב בישראל את ליל הסדר.

אמש היתה תכונה מיוחדת בנמל התעופה בן־גוריון, כאשר הגיעה מוינה קבוצה גדולה יחסית של 31 עולים ממוסקווה, לנינגרד ותארקוב, ביניהם שני מסורבי עליה ותיקים, פרוקין וצ'ציק.

ראש הממשלה יצחק שמיר שוחח אתמול בטלפון עם יוסף ביגון במוסקווה.

„אני רוצה לאחל לך חג פסח כשר ושמח. אנא העבר את ברכותי לכל אחינו

המשך בעמוד 2

„אמרו שמלחמת לבנון נגמרה וכעת אילן הפרח שלי נפל"

בכתה שושנה חזיזה שבנה אילן הובא אתמול למנוחות ברעננה

אילן חזיזה

מאת ברוך נאה

"זה חלום, אני לא מאמינה, זה לא נכון. אמרו שמלחמת לבנון נגמרה מזמן ועכשיו הפרח שלי נפל לבד", בכתה שושנה חזיזה, שבנה אילן נהרג בלבנון. אילן הובא אתמול למנוחות בבית־העלמין הצבאי ברעננה. מאות מתושבי רעננה ליוו אותו בדרכו האחרונה. אף שר או חבר כנסת לא בא.

לאילן חזיזה לא היה מזל. ביום חמישי הוא עלה פעם ראשונה לפעילות מבצעית בלבנון. ששה סמלים, חבריו בשריון, נשאו אותו אל הקבר. אביו אמר קדיש ורב

המשך בעמוד 2

„רונן, אתה רק ילד - המקום שלך אינו בבית קברות"

זעקו אתמול בני משפחתו של רונן אילון שנהרג בלבנון

רונן אילון

מאת אמיר גילת

„רונן שלנו, לא פה המקום שלך. היה לך זמן, אתה רק ילד", זעקו אתמול מול קבר הפתוח בני משפחתו של סמל רונן אילון מקרית־ביאליק, שנפל בסוף השבוע בלבנון. רונן הובא אתמול למנוחת־עולמים בבית־העלמין הצבאי בחיפה.

אחיו של רונן, אביב בן 18, העומד להתגייס לצה"ל, השתטח על הארון וסירב לאפשר לחיילים לקחת אותו. „אני רוצה את־את שלי", הוא קרא בבכי.

בני משפחתו, ידידיו, חבריו לנשק ולספסל־הלימודים, אישי ציבור ומכרים רבים

המשך בעמוד 2

יש נסיון לקבור פרשה נוספת על־ידי חנינה

בפניה לרה"מ טוען וירשובסקי כי גם במקרה זה היה בידוי ראיות

מאת ברוך מאירי

מקרה נוסף של בידוי ראיות נתגלה באחרונה – טוען ח"כ מרדכי וירשובסקי. בפנייה אל ראש הממשלה יצחק שמיר ושר המשפטים אברהם שריר, טוען וירשובסקי, כי מופעל לחץ על היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, ל„סגור" את הפר־

המשך בעמוד 2

אם ובתה נהרגו כשרכבם התנגש במשאית צבאית

מאת רוני סופר וגדעון מרון

שלושה נהרגו אתמול בערב בתאונת דרכים ליד דימונה. ההרוגים הם אם ורותי יפרח בת 24 מקרית־גת, בתה עיינה יפרח בת שנתיים וחיים בר־כליפא בן 12.

שמעון בר־כליפא בן 27 מדימונה, שנהג במכונית – אביו של הילד שנהרג – ואלון עדה בן 10 מקרית־גת נפצעו קשה. הם מאושפזים בבית־החולים סורוקה בבאר־

המשך בעמוד 2

מעריב

מברך את קוראיו
ואת כל בית ישראל
בברכת חג שמח

שי חג לקוראי מעריב

היום מצורפת הגדה מהודרת, שי לקוראי מעריב, בחסות "הסנה" חברה ישראלית לביטוח בע"מ.

דרוש אותה ממוכר העיתונים שלך

מכרו من الاصل

صكذا من الأصل

התבערה באלפי מנשה

שמיר: אין לנצל

המשך מעמוד 1

זים עדי מוזס בן 8 ואחותו טל בת 6. טל סובלת מכוויות של 80% ומקשיי נשימה ומצבה מוגדר קריטי. בתל-השומר מאושפז אבי המשפחה, אברהם מוזס, שעדיין לא יצא מכלל סכנה.

בבית-החולים מאיר בכפר-סבא מאושפזים ניר מוזס וחברו יוסי לאלו. מצבם קל והם סובלים מכוויות בגפיים ובפנים.

זרועות הבטחון עצרו כמה חשודים מצפון השומרון, ונבדק אם היו מעורבים בפיגוע. גורמי בטחון מודעים מזה זמן מה לקיומה של חולית מחבלים באזור, האחראית לכמה פיגועים.

ארבעה מוסדות חינוך ביו"ש נסגרו אמש לשבועיים בגלל הפרות סדר ועקב היותם מוקדי הסתה. המוסדות שנסגרו הם בי"ס לבנים בג'ילזון, בי"ס מקצועי במחנה הפליטים אשרכר, סמינר מורים ברמאללה ובי"ס מקצועי לבנים בטול-כארם.

(ע.) שר הבטחון, יצחק רבין, אמר אתמול בראיון בטלוויזיה על הפיגוע ליד קלקיליה, כי שבירת הרעב של המחבלים בבתי-הכלא בישראל גרמה לתסיסה ומנוצלת על-ידי גורמי טרור לליבוי יצרים. לגבי תגובת המתנחלים אמר: אני יכול להבין את סערת הנפש אחרי מקרה כזה, אך בשום פנים אינני מקבל את נטילת החוק לידיים".

ראומה זיסקינד מוסרת:

משרד הבריאות מסר, כי הידיעה שפורסמה אתמול על מחסור בעור להשתלה בשביל משפחת מוזס אינה נכונה, ובבנק העור הדסה עין כרם יש כמות מספקת.

רונן אתה רק ילד

המשך מעמוד 1

ליוו אתמול את רונן בדרכו האחרונה. אביו, חיים, עובד במפעל „סולתם" אמר קדיש והתייפח. האם, לילי, ושני בניה מירוו בבכי לידו.

„הוא היה בחור מיוחד במינו ואני לא אומר את זה בגלל שהוא נהרג", אמר ניר גרופשטיין, חברו הטוב של ההרוג. רונן, בוגר בית-ספר „ארט" בקרית-ביאליק במגמת אלקטרוניקה, הדגיים לצבא לפני שנה. בחודש שעבר הוא סיים קורס מפקדי טנקים ועלה ללבנון. הוא חלם לצאת לקורס קצינים.

„הצבא היה כל חייו. הוא היה נהנה לבוא הביתה ולספר כמה טוב לו", סיפר אביב, שיום הולדתו חל ביום בו נהרג אחיו. „הוא אהב את הים ומדי שלושה שבועות, כשהיה מגיע הביתה, היה רץ לחוף".

„הוא חיפש אתגרים, לא פחד והתלהב מהצבא", סיפרה חברתו, חגית חן, שבילתה עימו את חופשתו האחרונה מצה"ל. ביום חמישי, יום לפני מותו, התקשר רונן הביתה וסיפר שהכל בסדר. „אין לכם מה לדאוג", אמר.

אם ובתה נהרגו

המשך מעמוד 1

שבע. כל החמישה הם קרובי משפחה. התאונה אירעה בכביש באר שבע-דימונה. ב-6.30 בערב התנגשה מכונית פיאט 127 שנסעה שבאה מכיוון באר-שבע במשאית צבאית שבאה מכיוון דימונה. ההתנגשות אירעה בעיקול הדרך, כשני ק"מ לפני הכניסה לדימונה. מעוצמת ההתנגשות, נמעכה המכונית הפרטית וכל חמשת הנוסעים שבה, ובהם שלושה ילדים, נלכדו בתוכה.

למקום התאונה הוזעקו שתי כבאיות לחילוץ הנפגעים הלכודים במכונית. הכבאים נאלצו לנסר חלקים מהמכונית, על מנת לחלץ את הנפגעים. נהג המשאית הצבאית ונוסע שהיה עמו נפצעו קל.

אבי חדד, בן 8, מפתח-תקוה נהרג אתמול בתאונת דרכים מוזמנת. הוא התהפך עם אופניו, נחבט בקרקע ומת. שכנים ניסו להחיותו וצוות טיפול נמרץ שהגיע למקום ביצע בו טיפול החייאה. הילד הוחש לבית החולים בלינסון ושם מת.

31 עולים מבריה"מ

המשך מעמוד 1

בברית המועצות, מסור להם שאני מקווה להיראות אתם בקרוב בירושלים, ויחד נחוג אתכם בשנה הבאה את חג הפסח. אנו פועלים להען עלייתכם ארצה ובעזרת השם נפגש כולנו ונחוג בירושלים", אמר שמיר.

„אמן ואמן" השיב בינון, „זה כבוד גדול שאתה מדבר אלינו ואנחנו מקווים להיות בקרוב על אדמתנו ולחוג יחד חג הפסח".

● „אנו קוראים לכל היהודים, בישראל ובעולם כולו, לסייע לבנו כרמי, בן ה-16, להגיע לישראל, במקרה ששביתת הרעב שלנו תגמר באופן טראגי" כותבים מקייב בני משפחת אלברט ביום ה-36 של שביתת הרעב שלהם. לב ואינה אַלברט, מסורבי עלייה מאז 1976, פתחו בשביתת הרעב שלהם ב-5 במארס. לפני ארבעה ימים הודיעו כי אין שום סיכוי שתוענק להם אשרת יציאה.

● אלכסנדר סלפאק, בנו של מסורב העליה ולדימיר סלפאק, סיים אתמול שביתת רעב סמלית בת 17 יום במקביל לשביתת הרעב של אביו במוסקווה. היום ימלאו 17 שנה לתאריך שבו ביקש סלפאק לראשונה רשיון להגר מברית המועצות. ולדימיר הוזמן לסדר פסח שייערך בשגרירות ארה"ב במוסקווה, בהשתתפות שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ. אתמול נמסר כי על סלפאק הוטל מעצר בית, אך אמש הודיע ולדימיר כי איש לא מנע ממנו לצאת מהבית.

סוף אכילת חמץ

המשך מעמוד 1

בין פקידים בשתי המדינות.

ההיתר המיוחד נדרש שכן לאחרונה אוסרות התקנות במצרים הכנסת דברי אוכל למדינה זו, מחשש להחדרת מזון המזוהם רדיואקטיבית.

להערכת פקידים יבקרו במשך חג הפסח במצרים ובדרום סיני כעשרות אלפים ישראלים.

יהודה גורן מוסר:

בתי המלון בטבריה ובתי ההארחה סביב הכנרת ובגליל יהיו היום בתפוסה מלאה למרות שרבים מהם העלו המחירים בצורה ניכרת.

30 חופי הרחצה הפתוחים סביב הכנרת יעמדו מהיום לרשות עשרות אלפי המטיילים והנופשים הנודדים את הכנרת כבר מאתמול.

ראומה זיסקינד מוסרת:

לקראת ההערכות לחג הפסח תוגברו כל תחנות מגן דוד אדום בצוותים של מתנדבים לסייע בהגשת עזרה ראשונה. במסגרת ההערכות לחג נערכו תרגילי איתור כוננים למקרה של פיגוע המוני.

העדה השומרונית הקטנה בעדות העולם המונה כ-550 נפשות בארץ קיימה אמש את טקס זבח הפסח בהר גריזים שבשומרון.

אמרו שמלחמת

המשך מעמוד 1

צבאי קרא „אל מלא רחמים".

אילן הוא הבן הבכור של סמואל ושושנה חזיזה. להוריו עוד בן ושתי בנות. האב הוא מנהל עבודה במפעל הגלידות שטראוס. אילן סיים לפני שנה וחצי את לימודיו במגמה התברותית של תיכון אוסטרובסקי. לפני חצי שנה הלך לעבוד אצל אבא שלו. „הוא היה שקט, בחור זהב, לא מבזבז זמן על שטויות, ספורטאי מצטיין", סיפרו אתמול חבריו.

יהודה גורן מוסר:

בעקבות הידיעות שארגון אמל עמד מאחורי ההתקפה על חיילי צה"ל, הזהירה ישראל אתמול את הארגון לבל יעשה פעולות טרור ברצועת הבטחון.

יש נסיון לקבור

המשך מעמוד 1

שה על-ידי מתן חנינה. „כדי למנוע מיצוי הליכים משפטיים".

על הפרשה הוטל איסור פרסום על-ידי בית המשפט. וירשובסקי וח"כ חייקה גרוסמן קראו לשמיר ולשריד למנוע נסיון של מה שהם מכנים „טשטוש ואי מיצוי הליכים משפטיים באמצעות מתן חנינה או דרך אחרת בפרשה בהרחבות העבודת להכרעה משפטית".

ל„מעריב" נודע, כי במשרד המשפטים נעשית עתה חקירה יסודית בפרשה, על-פי הוראתו של היועץ המשפטי לממשלה. מטרת החקירה היא לבדוק אם אכן היה בידוי ראיות.

'יש קשר בין הטרור למדיניות הכניעה'

טוענת גאולה כהן ■ ואילו בקצה השני של המפה טוען יוסי שריד: רק ועידת שלום תוציא את המצית מידי הפירומאנים היהודים והערבים

מאת מנחם רהט ויוסף צוריאל

ועדת חקירה, יד קשה, בעד יותר התנחלויות, נגד עונש סביבתי. אלה אחדות מתגובות חברי כנסת על הפיגוע החבלני בכביש קלקיליה בשבת.

חבר הכנסת יוסי שריד (רצ) אמר אתמול: „המתנחלים מנסים לתפוס עוד נחלה ועוד חלקה באדמה הרעה של הגדה המערבית, דווקא על רקע שפיכות הדמים באיזור זה". לדעתו, „רק ועידת שלום תוציא את המצית מידי הפירומאנים היהודים והערבים גם יחד". שריד דחה בבוז את הטענה כי דמה של הנרצחת בראשו של מי שמבקש שלום. שריד גם חלק על הדעה שרוב העם מעוניין בנוכחות ישראלית בשטחים.

חברת הכנסת גאולה כהן (התחיה) אמרה: „יש להקים ועדת חקירה לבדיקת המחדלים הבטחוניים ביו"ש. ועדה זו תצטרך לחקור גם את הדרג המדיני ששמו שמעון פרס ואת הקשר בין מדיניות הכניעה וההתקפלות של המערך לבין התגברות הטרור בשטח".

היא קראה לעקור את הפרדסים ושאר המפגעים הבטחוניים לאורך הדרכים ביהודה, שומרון ועזה, לגרש מחבלים לאחר ריצוי עונשם, לפזר כפרים המועדים לטרור ולהפקיע קרקעותיהם של כפרים אלה.

ח"כ עוזי לנדאו (ליכוד) אמר כי החוק נחשף במלוא אוזלת ידו. הוא טען כי מדיניות היד הרכה המאפשרת העברת כספים ליו"ש, הפעלת עתונות של אש"ף בירושלים וכדומה – מאותתת לציבור הפלשתיני על כוונתה של ישראל להגיע בו ברכות ומפגינה כי ממשלת ישראל סבורה שאש"ף לגיטימי.

לנדאו האשים את שמעון פרס בהנהגת מדיניות היד הרכה וטען כי פגישותיו עם פלשתינים המזוהים עם אש"ף מעודדות את האוכלוסיה לשתף פעולה עם אש"ף. עוד טען עוזי לנדאו כי עצם הדיבורים על ועידה בינלאומית ופינוי שטחים מעודדים את האוכלוסיה למעשי טרור כדי לזכות בתעודת הכשר מאש"ף. לדעתו, גם מהומות הדרוזים בגולן נובעות מאותה סיבה.

השר זבולון המר (מפד"ל) אמר כי האסון האחרון מעיד כי צריך לחזק את ההיערכות ביו"ש כדי שיהודים יוכלו לנוע בכבישי הארץ כולה בשלום ובבטחון. הוא קרא להנהיג מדיניות של שכר ועונש ולגלות תעוזה ויצירה מהשיגרה.

השר יוסף שפירא (מפד"ל) אמר כי הוא תומך בחיי יחד עם האוכלוסיה הערבית, "אבל אי אפשר להיות יחד כשאין הממשלה משליטה סדר פנימי. לדעתו הובה לגרש מסיתים את האוכלוסיה למעשה טרור. וכן נערים או בוגרים העוסקים ביידוי אבנים לעבר כלי רכב ובזריקת בקבוקי תבערה.

יוסף שפירא אמר ל„מעריב" כי בעבר חשבו שהאבנים אינן מסוגלות להרוג – עד שאסתר אוחנה שילמה בחייה. עד כה גם חשבו שבקבוקי התבערה אינם מסוגלים לגרום נזק רציני, עד שעפרה מוזס שילמה על כך בחייה. לדעתו פעולות גירוש ירתיעו את האוכלוסיה. גם הוא תבע לסלק מכבישי יו"ש מטעים ומבנים שמהם עלולים לפגוע בתנועה. הוא קרא להמשיך במדיניות סלילת כבישים שעוקפים ריכוזי אוכלוסיה ערבית.

לטענתו, הדיבורים של חלק מהמנהיגות הישראלית נגד המתנחלים ביו"ש ונגד הערים אריאל ועמנואל, נותנים למחבלים הכשר לפגוע במתיישבים שם.

ח"כ חיים דרוקמן (מפד"ל) תובע להגביר את ההתנחלות היהודית כתגובה הולמת על החבלה. נימוקו: „זה יתן ביטוי לנחישות ישראל לא להירתע ודאי שלא לסגת מארץ ישראל".

ח"כ שרה דורון (ליברלים) אמרה: „מי שמשלים עם הפרות הסדר הציבורי צריך להביא בחשבון כי מצב זה עלול להוביל לאבדן חיי אדם".

ח"כ אלעזר גרנות (מפ"ם): „שריפת נשים וילדים בבקבוק תבערה אינה מלחמת שחרור אלא רצח מתועב של פושעים נקלים". על נקמת המתנחלים אמר: „אלה שנוטלו את החוק לידיהם עשו רצון הרוצחים".

הוועדה המדינית של המשמרת הצעירה של מפלגת העבודה הגיבה: „הימין הפנאטי הלאומני עושה הון פוליטי מארונות מתים. הליכוד יוצר היסטריה המונית ומסית נגד מחנה השלום בעקבות טרגדיה אנושית מדאה שכולנו כואבים אותה".

אופיר פינס, יו"ר הוועדה המדינית של המשמרת הצעירה, אמר: „אפשר לאתר את המדורה, בתנאי שכבאי הליכוד וגוש אמונים יפסיקו להתיז נפט על התבערה ויאפשרו למתונים שבינינו לכבותה".

סניף מעלה אדומים, הסניף הגדול ביותר של מפלגת העבודה מעבר לקו הירוק, גינה אמש את התנהגות המתנחלים ומועצת יש"ע באלפי מנשה. יו"ר הסניף ירון דן אמר: „על הממשלה לאמץ את הקונצנזוס המוסכם על המערך והליכוד בדבר התיישבות באזורי בטחון של ישראל לאורך בקעת הירדן".

בצומת הרצח בכביש קלקיליה נותרו רק כתם שמן ופרח אדום

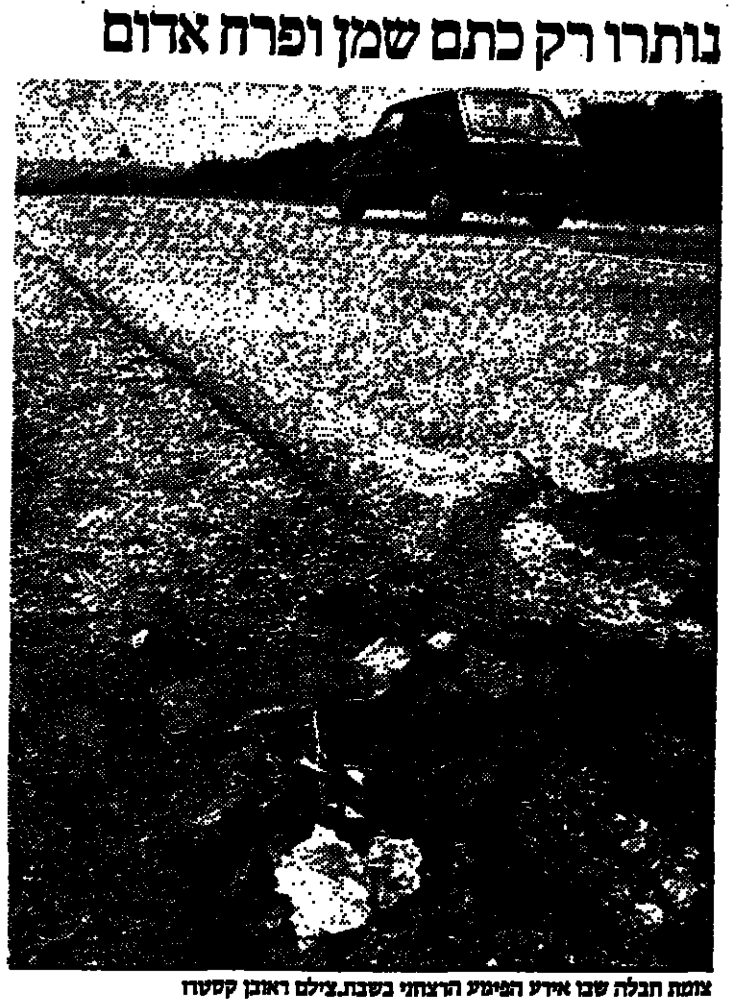

צומת חבלה שבו אירע הפיגוע הרצחני בשבת. צילום ראובן קסטרו

מישהו השליך פרח אדום בטבורו של כתם שמן שנותר במקום שבו נפגעה מכוניתם של בני משפחת מוזס. צומת חבלה, שתי דקות מדרום לקלקיליה, יום לאחר האסון.

בשעת בוקר מוקדמת הציבו תושבי אלפי מנשה שלטים משני צידי הצומת: צומת עפרה מוזס הי"ד. טרקטורים עקרו את הפרדס אשר ממנו הושלך בקבוק התבערה. משאיות מגיעות לצומת וחיילים יורדים מהן.

קלקיליה נראתה אתמול כעיר במצור. בכל כניסות העיר הוצבו מחסומים ועשרות חיילים. הכניסה לעיר אסורה לנציגי כלי התקשורת. ויכוח עם החיילים שבמחסום אינו מועיל. מנסים להעזר בפנצ'רמאכר המקומי, ולשאול בעצתו לדרכים חלופות. אבל מתברר שבימים אלה איש אינו מוכן להסתכן. התשובה: „אני לא יודע, וזה גם מסוכן – החיילים יגלו אותנו".

לבסוף מתרצה נציג דובר צה"ל ועורך לנו סיור מאורגן במכונית ובו צבאיות. עיר רפאים. ברחובות מפקחים כל העת חיילים. בכבישים חולפים נגמ"שים. על הגגות מצטופפים אנשים וצופים בסקרנות בחיילים. אחד האנשים שעל הגג צועק לעברנו: „כל-כך חיכינו ליום הזה לפני החג של היהודים. אז באים כולם מהסביבה לקנות כאן. עכשיו, בגלל כמה משוגעים, סגרו אותנו בבתים".

העוצר יימשך עד שעה 7 בבוקר, חוץ מכמה ילדים שחולפים מדי פעם בריצה, איש אינו מעז לצאת החוצה.

אווירה של מועקה שוררת סביב. אנשים שהסכימו לדבר מבעד לדלתות אמרו כי הם חוששים מפני הבאות, במיוחד מכת ההתפרעויות של התושבים היהודים בלילה שעבר.

גדעון מרון

ראש עיריית קלקיליה: בלי היהודים לא נוכל להתקיים

'רציתי לבוא ללווייתה של עפרה מוזס - אבל חששתי מחמומי מוח'

מאת גדעון מרון

„קלקיליה בלי היהודים אינה יכולה להתקיים", אמר אתמול ראש עיריית קלקיליה עבד אל-רחמן אבו סנה.

אבו סנה, בן 47, מונה לתפקידו על ידי המימשל הצבאי לפני חמש שנים. בעת ההתפרעות של התושבים היהודים בליל הפיגוע ריסקו אבנים את חלונות ביתו.

„שכנים צעקו לי שהיהודים עולים על הבית. הסתכלתי מבעד למרפסת וראיתי כ-400 איש מתגודדים בחוץ. חששתי מאוד לשלומם של ילדי", סיפר. בבוקר התקשר אליו ראש מועצת אלפי מנשה שלמה קטן והביע צערו על ההתפרעות.

היחסים בין קלקיליה ואלפי מנשה היו עד כה מצויינים. לפני שנה התארגנו תושבי קלקיליה ועזרו לתושבי אלפי מנשה לנקות את האיזור. תושבי אלפי מנשה תרמו חיות לגן החיות החדש של קלקיליה.

ראש העירייה סיפר כי הוא מוזמן לעתים תדירות למסיבות ולאירועים בישוב היהודי השכן. מהבוקר זורמות לביתו קריאות טלפוניות של תושבי העיר המביעים זעמם על מה שקרה וחששם מפני העתיד לקרות.

„העוצר הוא לטובת העיר", אמר, „אילו לא הטילו אותו אתמול, האירועים היו נגמרים הרבה יותר גרוע". הוא שולל את האפשרות שהמחבלים הם תושבי העיר. וטעמו עימו: „התושבים מתנגדים טרור. רוב פרנסתם מקשריהם עם היהודים. רק בשבת היו כאן 30 אלף יהודים".

אבו סנה מוסיף כי התכוון לבוא ללווייתה של עפרה מוזס ז"ל, אבל חשש מתגובתם של חמומי מוח.

עבד אל-רחמן אבו סנה צילום צביקה ישראלי

תיקון

המאמר דשקו – „סיפורה של השתלטות אינו נכלל, מטעמים טכניים, במוסף עסקים היוצא לאור היום. על מועד פירסומו של המאמר תבוא הודעה.

הנהלת „מנורה"

מאחלת לציבור סוכניה ומבוטחיה ולכל הבאים עימה בקשרי מסחר

חג שמח

לרגל החג משרדי החברה יהיו סגורים בחול המועד מ-15/4/87 עד 20/4/87

בהודעות דחופות נא לפנות למרכזיה בטל': 03-294771

בהודעות על נזק נא לפנות ל„מימד" – חב' לשמאות, טל' 03-291824, 03-292673, 03-294771, בימים ובשעות כדלהלן:

יום ד' 15.4.87 – 07.30 – 13.30
יום ה' 16.4.87 – 07.30 – 13.30
יום ו' 17.4.87 – 07.30 – 12.00
יום א' 19.4.87 – 07.30 – 13.30

מנורה חברה לבטוח בע"מ

תודה מיוחדת לכל הספקים שברכונו לחג העשור.

היפר שוק

רשת הגל הירוק

רחובות ★ הרצליה ★ ראשל"צ ★ רעננה

מברכים את ציבור הלקוחות והספקים.

קניה נבונה בחג שמח וכשר

בחול המועד פתוחים כל סניפי ההיפרשוק בשעות הרגילות.

כדאי לעבור לגל הירוק

ישיבת מועצת יש... רבין רוצה: עלינו... את העניינים ליד...

ישיבת מועצת יש"ע: רבין רוצח; עלינו לקחת את העניינים לידיים

ראש מועצת אלפי־מנשה שלמה קטן אמר כי לא אנשי המקום שרפו פרדסים ואליקים העצני הגיב בזעקה: אל תתנצל

מאת אהוד רבינוביץ

מועצת יש"ע שהתכנסה אתמול בצהריים באלפי־מנשה, הטילה את האחריות לפיגוע על מערכת הבטחון ושר הבטחון, אשר מדיניותה הפשרנית ביו"ש הזמינה, לדברי המשתתפים, את הפיגוע.

מועצת יש"ע פתחה את הישיבה המיוחדת בדקת דומיה לזכרה של עופרה מוזס. לישיבה, הקפידו להגיע כל ראשי המועצות והפעילים ביניהם עו"ד אליקים העצני, ח"כ אליעזר ולדמן והרב משה לוינגר. לעיניהם של תושבי הישוב והעתונאים, הטיחו חברי המועצה האשמות קשות בעיקר כלפי שר הבטחון ומ"מ ראש הממשלה שמעון פרס.

ראש מועצת אלפי מנשה שלמה קטן אמר, כי בחצי השנה האחרונה חלה עליה משמעותית בנסיונות הפיגוע. לפני 5 שבועות נזרקו שני בקבוקי תבערה לעבר כלי רכב ישראליים סמוך למקום הפיגוע שלשום. שבועיים לאחר מכן, נזרק מטען חבלה לעבר איש כוחות הבטחון. המטען התפוצץ ורק בנס איש לא נפגע. לדבריו, התריע בפגישה עם אלוף פיקוד מרכז על המצב, אך צה"ל לא עשה דבר בנושא. "הצבא חשב לפרוח את הטיפול", אמר. הוא הוסיף, כי רק בהתערבות הרמטכ"ל פעל צה"ל אתמול, ועקר 3 שורות עצים בפרדסים הצמודים לכביש הכניסה לאלפי מנשה.

מזכ"ל יש"ע עתניאל שנלר האשים את ראש המינהל האזרחי תת־אלוף אפרים סנה, במתן חופש פעולה רב מדי לתושבי יו"ש הערבים המזדהים עם אש"ף. לדבריו יש מיתאם בין הכרזות מדיניות של פרס על ועידה לרמת הפיגועים ביו"ש.

בדיון שנערך אח"כ, ניתנה אפשרות גם לתושבי אלפי מנשה ופעילים אחרים להביע את דעתם ואז התלהטו הרוחות. בתגובה לדבריו של ראש מועצת אלפי מנשה, שאמר כי התושבים ביישוב לא שרפו פרדסים אחרי הפיגוע כפי שהצטייר בתקשורת לדבריו, זעק לעברו עו"ד אליקים העצני: "אל תתנצל, אל תתנצל". העצני קרא להבריז לפקוח את העיניים ולפעול, "או שנבער את הסרטן או שהוא יבער קודם אותנו".

חריף יותר בהתבטאויותיו היה הרב משה לוינגר שקרא לשר הבטחון "רוצח". "שר הבטחון אינו ממלא את שליחותו והולך בדרכו של השר עיזר ויצמן. מפקירים את חיי האנשים במקום". הוא קרא לפעול בדרכים שונות באורח עצמאי: "אם אנחנו לא נכניס סדר על ידי מערכת פעולות מתוכננות – נתרגל ללוויות".

נראה, כי המתח בו היו שרויים אתמול הנוכחים השפיע אף על המתונים שבחברי המועצה. בני קצובר, ראש המועצה האיזורית שומרון, הצטרף לקריאתו של לוינגר ואמר: "יש לי אמון במערכת הבטחון, אך אם לא נתעורר ונפעל באורח ספונטני, נתרגל להלוויות. יש לקחת את העניינים לידיים".

בסיום הדיון נוסחו החלטות המועצה שהוקראו על ידי המזכ"ל שנלר, ביניהן דרישה להקמת 6 יישובים חדשים וחידוש תנופת ההתיישבות ביו"ש וחבל עזה; הטלת עונשי מוות במקרי פיגוע פח"ע מיוחדים והטלת עונשי גירוש על מחבלים ומסיתים. המועצה רואה בצה"ל ובכוחות הבטחון את האחראים לנושא הבטחון וקוראת לממשלה לפעול להבטחת התושבים.

ראשי מועצת יש"ע ותושבי אלפי־מנשה הקימו מרכז הסברה באוהל בצומת תבלה. המרכז אמור לפעול עד שהממשלה תענה לדרישתם להקים ועדת חקירה שתחקור את המחדל הבטחוני שגרם למותה של עופרה מוזס ז"ל ולפציעת בני משפחתה.

תדעי לך שהילדים יקבלו את הטיפול הטוב ביותר - זעק אחיה של עפרה מוזס

בית משפחת מוזס באלפי מנשה צילום: ראובן קסטרו

עפרה

עדי

ניר

טל

מאת אילן בכר וגדעון מרון

אבל כבד בבית משפחת שירזי בשכונת קרית יובל בירושלים. הבת עפרה ובני משפחתה היו אמורים היום להגיע מאלפי מנשה לערוך את הסדר בבית האם ביחד עם האחים והאחיות. "השנה נשב עליה שבעה עד ליל הסדר", אומר האח דויד.

אתמול, היה אמור להגיע לאלפי מנשה מודד מקצועי כדי להקצות שטח בית קברות לישוב הצעיר. בואו תוכנן כבר לפני מספר חודשים. אתמול הובאה למנוחות בבית קברות סגולה בפתח־תקוה עפרה מוזס (36), אשר נפגעה בפיגוע הרצחני בקלקיליה.

קצת אחרי 3.00 יוצא מסע ההלוויה לדרכו. אלפים הולכים אחרי הארון בשבילי בית הקברות הישן. אווירה קשה. עשרות שוטרים סובבים בין האנשים.

"ילדה, אני לא רוצה שתלכי", מפלחת את השקט זעקתה של אמה של עפרה. שלמה קטן ראש מועצת אלפי מנשה סופד לעפרה: "ידענו שעלולים להפגע, אבל תמיד היינו חייכנים לסביבה, לא גלגו מהם קרקעות, אך הטרור הערבי ביקש למרוע את גורלנו".

את הממשלה ייצג שר התחבורה חיים קורפו: "ייתכן שנקטנו בקלות ראש באותם אלו שהשליכו אבנים. הממשלה החליטה"... "מאוחר מדי", קוטע מישהו את דבריו של השר.

הקברנים מגוללים רגבי עפר על הקבר. "לאט, לאט מה אתם ממהרים כל־כך", מפציר בהם דודי אחיה של עפרה.

אבי האח השני מבטיח: "תדעי לך שהילדים יקבלו את הטיפול הטוב ביותר, תשכבי ותנוחי ותחשבי גם עלינו".

הרב איתן נושא תפילה לשלום הפצועים. כחלוף חצי שעה, תם מסע ההלוויה. הקבר הטרי מכוסה בעשרות זרים: זר נשיא המדינה, כנסת ישראל, ממשלת ישראל ועוד ועוד. האנשים מתפזרים לאיטם. דודי שירזי, אחיה של עפרה כורע מעל ערימת הזרים, בחולצה צהובה הקרועה בקריעת המת. ממאן לעזוב את המקום. אבי, אחיו, ניגש אליו, נוטלו בידיו והשניים מתרחקים מהמקום.

כאן הסתתרו הרוצחים

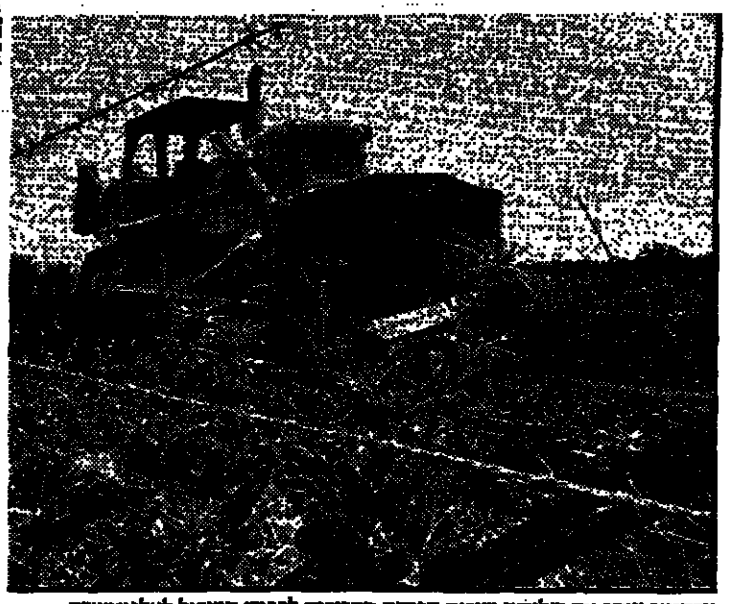

טרקטור עוקר את שלושת שורות הפרדס הקרובות לכביש המוביל לאלפי־מנשה. (צילום: ראובן קסטרו)

לא מבקשים נקם, אלא רוצים לחיות בשקט ובשלווה

מאת אהוד רבינוביץ

באלפי מנשה אין מבקשים נקם. כל מה שדורשים כאן הוא פתרון בטחוני שיאפשר להמשיך לחיות במקום בשקט ובשלווה.

אשר אלדד, נשוי ואב לשניים המתגורר כ־3 שנים בישוב: "אם מערכת הבטחון לא תדאג לנו ואם המצב לא ישתפר אף אחד לא יוכל למנוע אותנו מלפעול. אנחנו נפעל כמו בדיר יסין. הממשלה היא זו שצריכה לקחת על עצמה את האחריות לבטחוננו. אני אישית הייתי קורבן לפיגוע. 7 קליעים פגעו במכוניתי אחרי שירו עלי מכיוון הפרדס. זה היה באוגוסט 86. לא ייתכן שעד היום אף אחד לא עשה דבר והמצב רק מחמיר".

שאול חי, המתגורר כבר 4 שנים בישוב: "לרפי הנפש הזועקים על שפוגעים להם בערבים – אני מציע שינשו לבתי החולים ויראו את בנינו הפגועים מכוויות קשות ואז שידברו. לא רק את הפרדסים צריך לסלק. גם את בנין משאבת המים בסמוך לישוב המהווה מפגע בטחוני. ושינהגו כאן ביד קשה. אנחנו חלק בלתי נפרד מהמדינה הזו. לא יתכן שהממשלה תמשיך ותתעלם מאיתנו".

אשר אלדד

"אמנם היה רצון לנקם מיידי ואכן יצאנו מהרחובות, אך לא פגענו ברכוש ערבי", אומרת נילי פריאל מראשוני המתיישבים. "אנחנו רוצים להמשיך ולחיות ביחסי שכנות טובים עם שכנינו הערבים אבל ללא בטחון לא נעשה זאת".

אלפי מנשה: נוף יפה, אוויר צח, איכות חיים וישוב פורח

מאת אהוד רבינוביץ

בישוב אלפי מנשה הבכי והמכאוב עדיין עוצרים את החיים מלשוב אל מסלולם. יום לפני הפסח, הם מבקשים להיות בני חורין על אדמתם בישובם. המבוגרים יצאו להלוויה, הילדים דוממים ובוכים. מתקשים להבין את גודל האסון. "הערבים עשו מעשה רע ואלוהים יביא להם מכות כמו במצרים", אומרת אורית, בת 8, חברתה של עדי מוזס השוכבת פגועה מכוויות בבית החולים בלינסון.

היישוב אלפי מנשה הוקם בשנת 1983. הוא התחיל כפרוייקט שנועד לקלוט אנשי צבא לשכונת קוטג'ים עם איכות חיים חמש דקות מכפר־סבא. כשההיענות בקרב אנשי הקבע לא היתה גדולה, החלו לקלוט משפחות אחרות מכל גווני הקשת הפוליטית והכלכלית. יש מי שהגיע לכאן מסיבות אידיאולוגיות ויש מי שהגיע לחפש איכות חיים.

מספר דרור, תושב כפר־סבא לשעבר: "כשהגעתי למקום התאהבתי בו. הנוף הרוגע, השלווה והאוויר הצח הכריעו אצלי את הכף. מכרתי דירה של 4 חדרים באיזור טוב בכפר־סבא ואני לא מצטער".

כשעשר המשפחות הראשונות עלו למקום בספטמבר 1983, עדיין לא היה הישוב מוכן לקליטה. אך הן החליטו לקבוע יתד במקום. כחודש וחצי התגוררו ללא תשתית וללא חשמל. היום אלפי מנשה הוא ישוב בפריחה, מדרכות, כבישים ועדיין בונים וקולטים. בגבעה הסמוכה מתבננים את שכונת וילות בשיטת בנה ביתך.

בישוב מתגוררות 500 משפחות המונות כ־2,000 נפשות, מהן כאלף ילדים. יש בו מעון, גני ילדים, בית ספר עממי וארבע כיתות של חטיבת הביניים. תלמידי התיכון עושים יום יום דרכם לכפר־סבא בהסעות מרוכזות אך ללא אבטחה כלשהי. במקום פועלת תנועת נוער הצופים ומתנ"ס המספק חוגים לילדים ולמבוגרים בכל התחומים.

שיזוף - עובדות שחייבים לדעת

מאת: ד"ר נירה הרס

השמש מעניקה לנו מראה בריא ושזוף אבל יחד עם זאת השמש גורמת לנזקים. כדי להשתזף נכון חשוב לדעת את העובדות הבאות:

איך להתחיל את עונת השיזוף?

יש להחשף בהדרגה, לקצר את השהייה בשמש, לחבוש כובע, לשתות הרבה (כי השמש והחום מייבשים) ולמרוח תכשיר שזוף בעל מקדם הגנה גבוה לפני היציאה לשמש.

האם תכשיר שיזוף והגנה עוזר לשיזוף?

שימוש בתכשיר שיזוף משפר את השיזוף כי הוא מאפשר שיזוף אחיד ומונע קילוף עור. יחד עם העור המתקלף יורד הצבע והחום שנצבר בעור עד כה ואז נאלצים להתחיל את תהליך השיזוף מחדש.

האם ככל שנחשפים יותר לשמש משתזפים יותר?

בהחלט לא. כדי להשתזף דרושה כמות מסוימת של קרני שמש. כל קרינת שמש שהיא יותר מכמות זו לא תורו את השיזוף ורק תזיק. ביום קיץ רגיל רק חלק קטן מקרני השמש דרושות לגוף כדי לייצר את מקסימום השיזוף שהוא מסוגל לייצר ויש למנוע מיתר הקרינים להגיע לעור.

לאחר שהשתזפתי ועורי חום כהה האם אני מוגן?

צבע העור השיזוף מגינים רק חלקית העור של אדם שזוף גם הוא ניזוק מהמשך החשיפה לשמש.

לכן גם אדם שזוף חייב למרוח באופן קבוע תכשיר שיזוף והגנה ולהמנע משהייה ממושכת בשמש. עור שזוף ועור לא שזוף מתייבשים באותה מידה בחום הקיץ.

מהו תכשיר שיזוף וכיצד הוא מגן על עורנו?

תכשיר שיזוף הוא תכשיר טיפולי המכיל חומרים הסופגים חלק מקרני השמש או מחזירים את הקרינים הפוגעות בעור וע"י כך הם מונעים את סך כל הקרינה החודרת לעורנו.

מהו מקדם הגנה?

מקדם הגנה הוא המספר הרשום על גבי אריזת התכשיר. ככל שהמספר גבוה יותר התכשיר מגן יותר. מקדם ההגנה מבטא את היחס בין הזמן הדרוש לגרום לאודם על עור המוגן ע"י תכשיר שיזוף לבין הזמן הדרוש לגרום לאודם על עור ללא הגנה.

[illegible]

מהם סוגי קרני השמש ומה השפעתם?

הקרינים האולטרה סגולות הן המזיקות ביותר ומתוכן הקרינים מסוג UVB גורמות להתפתחות צבע השיזוף אך גם לכוויות־שמש ולנזקים נוספים בעור. קרינים מסוג UVA לא גורמות מכות־שמש, אבל הן גורמות לקמטים בגיל מוקדם, לאבדן גמישות העור ולנזקים המצטברים עם השנים. לכן עדיף שתכשיר שיזוף והגנה יסנן קרינים מסוג UVB וגם UVA.

איזה סוגים של תכשירי שיזוף והגנה קיימים?

יש תכשירים המכילים חומר המסנן קרנים רק בתחום ה־UVB, ויש תכשירים המכילים חומרים המסננים קרינים בתחום ה־UVB ו־UVA כלומר, תכשירים הנותנים הגנה רחבה. בכל מקרה יש להעדיף תכשיר המסנן את כל סוגי הקרינים האולטרה סגולות, ז.א. גם את ה־UVB+UVA.

האם חשוב שהתכשיר בו משתמשים יהיה עמיד בפני מים?

זה חשוב ביותר, כי תכשיר שאינו עמיד במים, נשטף מהעור במהירות על ידי הזיעה (ומי לא מזיע בקיץ) ולכן השפעתו קצרה ביותר, בשעה שתכשיר עמיד במים נשאר על העור זמן רב.

איך לבחור תכשיר שיזוף מתאים?

יש להביא בחשבון: א) את רגישות עורך. ב) משך השהייה בשמש. ג) עוצמת השמש. לעור רגיש ובהיר מתאים מקדם הגנה גבוה (8, 15 או 24 בהתאם לרגישות) לעור כהה ושזוף אפשר להסתפק במקדם הגנה 6-3 (אם כי רצוי לקחת מקדם גבוה יותר) אבל אם מתכוונים להשאר זמן רב בשמש או בשעות הצהרים (מומלץ כמובן להמנע מכך ככל האפשר), רצוי למרוח על הפנים קרם עם מקדם הגנה 15 או 24, ועל הגוף - תחליב עם מקדם 15 או 24.

הערה - שמוש במקדם הגנה גבוה יותר יגן אולי מכוות שמש, אבל לא יכנע את הנזק המצטבר, שיביא בעתיד לנזקים נוספים בעור.

מהם הנזקים הנגרמים עקב חשיפה בלתי מבוקרת לשמש?

נזקים מיידיים כגון: כוויות שמש - המלוות באודם, שלפוחיות והתקלפות העור, הופעת נמשים ועוד. נזקים לטווח ארוך - התקמטות והזדקנות מוקדמת של העור והתפתחות מחלות כגון גידולים בעור, שינוי בתגובה חיסונית, פגיעה בעין.

הנזק מקרני השמש הוא נזק מצטבר מסך כל קרני השמש שעורנו סופג במשך כל שנות חיינו ולכן חשוב להקטין באופן קבוע את משך ההחשפות בשמש כך נקטין את הצטברות השפעת קרינת השמש בגופנו.

האם השמש גורמת נזק לעורנו גם אם לא קבלנו מכת שמש?

כן. הנזק מצטבר בעור במשך השנים ולכן חשוב ביותר להתחיל להשתמש בתכשיר שיזוף כבר אצל תינוקות.

מוגש כשירות לציבור על ידי מפעלי ד"ר פישר יצרני אולטרסול

Dr. Fischer

למידע נוסף בנושא השיזוף הנכון טלפנו(י) לקו הפתוח של ד"ר פישר טל: 03-776959 בימים א', ג', ה' בשעות 14.00-12.00.

לכבוד מעבדות ד"ר פישר
ת.ד. 39071 מיקוד 61390 ת"א
נא לשלוח לי בחינם מדריך לשיזוף נכון
שם ____
כתובת ____
מיקוד ____

ל החג משרדי החברה
ו סגורים בחול המועד
20.4.87 עד 15.4.87
חג שמח

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

צבא לוב יורה על עצמו - וקדאפי מתחנף לאמריקה

ממשלת צ'אד הביאה בסוף השבוע כתבים מערביים לואדי דום, הבסיס החשוב של צבא לוב בצפון צ'אד שנכבש על ידי כוחות הממשלה. הכתבים היו עדים להתקפה של מטוסים לובים על הבסיס, בניסיון להשמיד את הציוד המשוכלל מתוצרת סובייטית, שנפל שלל בידי חיילי הצבא הצ'אדי. בינתיים אמר שליט לוב, מועמר קדאפי, בראיון לניו יורק טיימס, כי ברצונו לשפר היחסים עם ארה"ב. האמריקנים נתנו לממשלת צ'אד סיוע למיגור הפלישה הלובית. קדאפי אמר: האמריקנים ישארו בתוך גבולותיהם ואנו נישאר בתוך גבולותינו... אין לנו שום בעיה ישירה עמם.

תצלום א.פ.

מפלגת מובארך הפסידה 82 מנדאטים

מאת שפי גבאי

התוצאות הסופיות של הבחירות למועצת העם (הפרלמנט) במצרים מצביעות על ירידה בכוחה של המפלגה השלטת, הלאומית־דמוקרטית, מ־390 ל־308 מנדטים ועוד 30 מנדטים שבהם זכו מועמדים מתומכי המפלגה שיצאו ברשימות עצמאיות ב־48 מחוזותיה של מצרים.

הברית המשולשת של מפלגות האחים המוסלמים, אל־עמל (הפעולה השמאלנית) ואל־אחראר (הליברלים) זכתה ב־56 מושבים ועוד 4 מושבים של עצמאים מוסלמים קנאים.

לברית המשולשת לא היו מנדטים בפרלמנט היוצא, אולם כמה מפעילי האחים המוסלמים היו משולבים בתוך רשימת מפלגת אל־ופד (השלוחות). מפלגה זו ירדה מ־58 ל־36 מנדטים.

שתי המפלגות נוספות – אל־תג'מוע (הליכוד השמאלני) ואל־אומה, שאף היא מפלגה איסלאמית הדוקה, לא עברו את אחוז החסימה.

דיפלומט אירי מכר דרכונים, גם למחבלים

מאת י. פינקלסטון,
סופר "מעריב" בלונדון

קווין מקדונאלד, עובד שגרירות אירלאנד בלונדון, מכר מאות דרכונים אירים לכל דורש.

העתון הלונדוני פיפל מסר כי רשויות הבטחון בבריטניה ובאירופה המערבית בודקים את הידיעות, כי לפחות חלק מדרכונים אלה הגיעו לידי אזרחים לובים, איראנים ולבנונים, העשויים להשתמש בהם למעשי טרור.

מקדונאלד הרווית הון ממכירת הדרכונים. בהפצת הדרכונים סייעה לו רשת שכללה אשה מארוקאנית, בעלת סוכנות לבנות לוויה, ונהג מונית ממוצא מצרי. כל דרכון נמכר תמורת אלפיים ליש"ט.

אבו ג'יהאד: אש"ף כבר ביטל את הסכם רבת עמון

מאת שפי גבאי,
סופר "מעריב" לעניינים ערביים

ראש המטה הצבאי של אש"ף חליל אל־וזיר, המכונה אבו־ג'יהאד, הודיע כי הארגון כבר ביטל את הסכם רבת־עמון, שנחתם בין יאסר ערפאת למלך ירדן חוסיין בחודש פברואר 1985, בדבר תיאום ירדני־אש"פי לקראת הוועידה הבינלאומית. אבו ג'יהאד מסר את הדברים לעתון אל־איתחאד באבו־דאבי.

ערפאת, שהגיע אתמול לאלג'יריה, נפגש עם יריביו הגדולים, ראשי שבעה פלגים של מחבלים פרו־סוריים ופרו־לוביים וביניהם ג'ורג' חבש, מנהיג החזית העממית לשחרור פלשתין ואבו־נידאל, מנהיג פתח' ההפיכה. פגישה זו היא במסגרת ישיבות ההכנה לכבודו של אש"ף, לקראת כינוס המועצה הלאומית הפלשתינית (הפרלמנט של המחבלים), שתתכנס באלג'יריה ב־20 בחודש זה.

אבו־ג'יהאד, יד־ימינו של ערפאת, כבר קיבל את תנאי הפלגים: ביטול הסכם רבת־עמון, דחיה מוחלטת של החלטת 242, ניתוק כל מגע עם מצרים ובחירת הנהגה קולקטיבית באש"ף. עדיין לא אמר ערפאת את המלה האחרונה על תנאים אלה.

שלושה ארגוני מחבלים כבר הודיעו בדמשק שאין הם מוכנים אפילו לשבת תחת קורת גג אחת במועצה עם ערפאת. הארגונים הם: המורדים באל־פתח' בראשות אבו־מוסא, החזית העממית־המפקדה הכללית של אחמד ג'בריל ואל־צאעיקה, שהיא זרוע צבאית פלשתינית בצבא הסורי.

עליה בילודת מונגולואידים - 9 חודשים אחרי צ'רנוביל

ממשלת גרמניה מנסה להמעיט מחשיבות תוצאות מחקר בעניין זה

מאת רחל ברגר,
סופרת "מעריב" בקלן

מחלוקת מדעית פרצה בגרמניה המערבית בעקבות תוצאות מחקר, שהראה שיעורים גבוהים מהרגיל של תיסמונת דאון (מונגולאיזם), תשעה חודשים בדיוק לאחר אסון הכור הגרעיני בצ'רנוביל.

במסיבת עתונאים שקיים ביום שישי בברלין מנהל המכון לגנטיקה אנושית באוניברסיטה החופשית של ברלין, קארל שפרלינג, הדגיש שהנתונים אינם מוכיחים קשר בין צ'רנוביל לבין ליקויים גנטיים, אך אי אפשר להוציא מכלל אפשרות קשר כזה.

שפרלינג ערך את מסיבת העתונאים יום לאחר פגישה עם פקידי ממשלה בבון. במספר ידיעות שפורסמו בעתונות בסוף השבוע הרעלתה האפשרות, כי הופעל על שפרלינג לחץ ניכר מצד פקידי הממשלה, לרכך את מסקנות המחקר שלו.

המחקר החל בחודש ינואר, שבו נרשמו בברלין עשר לידות של תינוקות שלקו בתיסמונת דאון. השיעור הנורמאלי הוא שני מקרים בחודש. שפרלינג, שהודאג בגלל השיעור הגבוה בדיוק בתקופה שיכולה היתה להיות מושפעת מנשורת צ'רנוביל, ביקש נתונים מ־40 מכונים גנטיים בגרמניה המערבית.

לאחר שליקט את הנתונים מכל רחבי גרמניה המערבית, ציין שפרלינג כי הנזק לכרומוזומים של העוברים לאחר אסון צ'רנוביל היה גבוה מהרגיל. הוא גם מצא, כי שיעור הלוקים בתיסמונת דאון גבוה כפליים בדרום גרמניה, שהושפעה במיוחד מהנשורת.

לאחר שדלפו תוצאות המחקר, בתחילת השבוע שעבר, דחו השלטונות את הדו"ח כבלתי תקף מבחינה מדעית.

שפרלינג עצמו מסכים שהמספרים נמוכים מכדי להוכיח קשר מוגדר בין האסון לבין הליקויים הגנטיים.

עם זאת, שפרלינג מאמין כי תוצאות המחקר מספיק מדאיגות כדי להצדיק בדיקה נוספת. הניסיונות שנעשו בטלוויזיה המערב־גרמנית לדווח על ההשפעות האפשריות של הקרינה סוכלו בחודשים האחרונים.

למשל, כתבה על מומים בילודים באזור של מפעלים גרעיניים בגרמניה המערבית נדחתה פעמים מספר, וזמן קצר לאחר שידורה פוטר כתב הטלוויזיה.

סקר: פרשת פולארד לא תחזק את האנטישמיות בארצות הברית

רוב יהודי ארה"ב סבורים, שפרשת פולארד ומעורבותה של ישראל במכירות נשק לאיראן יגבירו את האנטישמיות בארה"ב, אך רוב האמריקנים הלא יהודים אפילו אינם יודעים מיהו פולארד – כך מתברר מסקר דעת קהל של ניו יורק טיימס וסי.בי.אס., שתוצאותיו פורסמו אתמול.

עורכי הסקר לא מצאו גידול משמעותי באנטישמיות בארה"ב ומסקנתם היא, שאין סבירות רבה להתגברות האנטישמיות בעקבות שתי הפרשות. בין הנשאלים הלא יהודים, רק 18 אחוזים ידעו שג'ונתן פולארד ריגל למען ישראל; 13 סברו, שפולארד ריגל למען בריה"מ. לעומת זאת, 60 אחוזים מהנשאלים היהודים ידעו, שפולארד פעל למען ישראל.

מכל מקום, עורכי הסקר אומרים, שלפרשת פולארד יש יכולת לגרום נזק לדמותה של ישראל בארה"ב. ללא יהודים שידעו מי העסיק את פולארד היתה ביקורת קשה במיוחד על ישראל בנקודות מסויימות. אולם, הנשאלים שנכללו בקטגוריה זו אף אמרו, שבסופו של דבר לא תגרום הפרשה לנזק של קבע ביחסי ישראל – ארה"ב.

רן דגוני

טקסאקו מבקשת להכיר בה כפושטת רגל

תברת הנפט טקסאקו, השלישית בגודלה בארה"ב ושתי חברות בת שלה, הגישו בקשה לפשיטת רגל על פי סעיף 11 בחוק פשיטות הרגל האמריקני.

צרותיה של טקסאקו נובעות ממאבק משפטי עם חברת הנפט פנזאויל. בית משפט בטקסס קבע כי טקסאקו חייבת לשלם לפנזאויל 10.5 מיליארד דולר, כפיצוי על התערבות בתהליך מיזוג של פנזאויל וחברת נפט אחרת, גטי אויל.

בערעור הוקטן הסכום ל־2 מיליארד דולר אך עם חישוב הריבית המגיעה לפנזאויל, צמח הסכום בחזרה ל־11 מיליארד. על פי החוק של מדינת טקסאס, חייבת טקסאקו להפקיד ערבות בסך 11 מיליארד דולר עד שמיעת הערעור הנוסף שהגישה.

טקסאקו הודיעה כי תערער היום על ההחלטה, וכי היא חייבת להגיש את הבקשה על פי חוק פשיטות הרגל, כדי להפקיד את הערבות.

א.פ.

בס"ד

בפסח כולם עולים לרגל
לאורנית
עיר בטבע

הצטרפו אלינו לשכונה הדתית באורנית.
- למחפשים אווירה דתית.
- לרוצים חברה דתית המתאימה להם.
- למעוניינים בשכונה דתית המקבלת שרותים בישוב גדול.

בואו לבנות ביתכם
בשכונה הדתית ב־אורנית

נותר מספר מצומצם של מגרשים לבניה עצמית

- מאות משפחות כבר גרות באורנית
- מחוץ לעיר, אך קרוב אליה.
- בשולי יער "חורשים" – בנוף משגע – על הקו הירוק.
- אדמה פרטית רשומה בטאבו.

תושבי השכונה הדתית באורנית וחב' דלתא מזמינים את הציבור הדתי לבקר בישוב ובשכונה הדתית
השבוע ובמשך חוה"מ

יזם: דלתא להשקעות ומסחר בע"מ
משרד מכירות: "אורנית" דאר נע אפרים,
טל. 9362051, 03-9362156 (מרכז מסחרי)

אגד מאחל לכל בית ישראל,
חג שמח
אגד

נגה חיפה
בקרו באולם התצוגה שלנו הסמוך לתערוכת הפרחים.
פסח
הזהב של נגה נוצץ באירופה ... בחיפה הוא בהישג ידך.
ב"נגה" קונים ישר מהמקור תכשיטים בעלי מוניטין הזוכים מידי שנה באמון של נשים רבות באירופה.
נגה חיפה
יצרני תכשיטי זהב בע"מ
רח' צה"ל 10, קרית אליעזר, חיפה
טל 04-528282
פתוח בין השעות 09:00-19:00

הבטח לעצמך את המוסף המיוחד למיכונה שיופיע ערב חג שביעי של פסח – 19.4.87
תרבחו ותסעדו

"להיות בודד"
מועדון מטיילי מעריב
יום עיון מיוחד על תפישת ההדרות של פרופ' אלי שביד
ביום חמישי, 16.4.87, ב' דחוה"מ פסח בצוותא ת"א
עם:
פרופ' משה אידל, ד"ר בני איש שלום, פרופ' יוסף דן, ד"ר יהודה גוני
מר יהודה עמיר, הרב יוחנן פריד, מר מוקי צור
ד"ר מיכאל רוזנק, פרופ' אלי שביד, מר אלעזר שטורם, ד"ר אברהם שפירא (מצ"ח)
פרטים והרשמה:
– מועדון מטיילי מעריב, רח' קרליבך 2, ת"א, טל' 03-439207.
– אגודת "שרשים", טל. 02-280873, 02-286749.

עשיתם סדר בארונות?
עכשיו, יש מקום להרבה
fashion studio NETO®
סטודיו לאופנה
חג שמח!

עזבון המנוחה:
מרים (מרי) ריבנפלד־רבינוביץ ז"ל
בית משפט מחוזי בתל־אביב
תיק עז 6616/86
הודעה
כל מי שיש לו תביעות נגד עזבונה של המנוחה הנ"ל שנפטרה ביום 3.10.86 מתבקש להגישן למעורר עו"ד אשר רוזנבלום, רח' ישראליס 8, תל־אביב, תוך 90 יום מהיום.
אשר רוזנבלום, עו"ד
דוד אלדד, עו"ד
מנהלי העזבון

המוסד לביטוח לאומי
הודעה למעסיק, למבוטח העצמאי ולמבוטח שאינו שכיר ויש לו הכנסה
ב־15 באפריל 1987 יש לשלם את דמי הביטוח בעד חודש מרס 1987 כרגיל
האגף להסברה וליחסי ציבור

לכל עם ישראל
חג שמח וכשר
ד"ר חמד סעב
מזכיר ועד ראשי המועצות המקומיות הדרוזיות

ליוסף צדקה
מירב האיחולים למינויך
כסגן ראש עירית חולון
חבריך
בסניף מפלגת העבודה חולון

הנהג, עשה לך מנהג קבוע – קח עמך חייל לדרך

„גתית סיממה אותי וברחה" סיפר איזראלוב לעורך דינו

„גתית סיממה אותי וברחה", טען יוסף איזראלוב הנפוח באוזני פרקליטו, עו"ד אריה רייזל, וביקש ממנו להגיש נגדה תביעת גירושין לבית הדין הרבני.
על כך העיד אתמול עו"ד רייזל בהמשך משפטה של גתית. בתשובה על שאלות התובע, עו"ד אברהם טל, סיפר עו"ד רייזל שאיזראלוב ז"ל התייצב במשרדו בקיץ 1984 ותינה את צרותיו בחיי הנשואין שלו עם אשתו, גתית. לדברי הפרקליט הוא אמר לאיזראלוב, לאחר ששמע את סיפורו, כי אין לו עילת גרושין, אלא שכעבור שנה שוב התייצב איזראלוב במשרדו וסיפר על צרות נוספות, בין היתר טען כי גתית סיממה אותו. בעיקבות אותה שיחה החליט עו"ד רייזל להגיש את תביעת הגרושין נגד גתית. הוא גם סיפר שאיזראלוב הוציא צו עיכוב יציאה מן הארץ נגד אשתו, אולם הצו לא הגיע ליעדו בזמן וגתית הצליחה לצאת מן הארץ.
בהמשך עדותו סיפר רייזל שבסביבות חודש נובמבר 1985 התקשרה אליו גתית מלונדון בשיחת גוביינא ואמרה לו שאיזראלוב לא גילה לו את כל האמת ושיש מכתבי התאבדות שלו. היא גם סיפרה, לדבריו, על כך שבעלה ניסה להכניס את בתה לתנור. לדברי הפרקליט הוא אמר לה שאם כך רצוי שהם יתגרשו ורצוי שהיא תחתום על הסכם הגרושין, אולם היא השיבה שאין לה זמן. בעיקבות זאת, כך סיפר, הוא הגיש לבית הדין בקשה לזמן את גתית מחו"ל.

איה אורנשטיין

העולם הזה הטיח בעקיבא נוף האשמות שלא הוכחו כאמת

בתום מאבק של שנתיים זכה אתמול עו"ד עקיבא נוף בתביעת דיבה שהגיש נגד השבועון „העולם הזה" ועורכו אורי אבנרי. שופטת בית משפט השלום בתל־אביב הניה שטיין קבעה ש„העולם הזה" פרסם נגד נוף האשמות זדוניות שפגעו בו פגיעה קשה כאיש ציבור, כאיש פוליטי וכעורך דין. היא חייבה את השבועון ואת עורכו לשלם לנוף פיצוי בסכום של 10 אלפים ש"ח בצרוף רבית והצמדה וכן הוטל על הנתבעים לשאת בהוצאות המשפט בסך 3,000 ש"ח.
מדובר על פרסומים שנגעו לסיכסוך בין עקיבא נוף לבין אשתו מירה נוף. בפסק הדין קבעה השופטת שטיין כי: „הדברים מדברים בעד עצמם ויש בהם משום הטחת האשמות חמורות שלוחות רסן בתבנן שלא הוכחו כאמת, בניסוחן בעימוד, בכותרות סנסציוניות ובשלושה עמודי שער של שלושה עתונים נפרדים".
עוד קבעה השופטת כי: „מתעורר הספק האומנם ראו הנתבעים בפרסומים משום תובנה לציבור כבלבי השמירה של הדמוקרטיה או שמא אכן היה זה מסע אישי נגד עקיבא נוף, נקיטת עמדה בסיכסוך משפחתי שאינו מעניינו של הציבור ונסיון לעזור לצד אחד באותו סיכסוך (מירה נוף היתה עתונאית ב„עולם הזה")".

איה אורנשטיין

עסקאות במאות אלפי דולרים נחתמו במהלך יריד הספרים

יריד הספרים ה־13 של ירושלים ננעל אתמול בצהריים. במהלך השבוע בו היה פתוח היריד לקהל ביקרו בו כ־30 אלף איש. מארגני היריד דיווחו על עסקאות בהיקף של מאות אלפי דולרים שנחתמו בין המו"לים השונים, אבל נתונים אלה מסתמכים על הערכה בלבד. מנכ"ל היריד זאב בירגר מעריך כי היקף העסקאות השנה היה הרבה מעבר לעסקאות שנרשמו ביריד קודמים והוא הביע שביעות רצון רבה מהיריד „שהיה המוצלח ביותר עד כה".
חלק גדול מהמשתתפים השנה כבר ביקשו להבטיח לעצמם מקום ביריד הבא ולהגדיל את שטח התצוגה שיועמד לרשותם.

אריה בנדר

יערי וגרנות מבקשות לאסור הפקת סרט על סיפורן

חוה יערי, שהורשעה ברצח מלה מלבסקי ז"ל, עומדת להגיש הבוקר לבית המשפט המחוזי בתל־אביב צו מניעה שיאסור את הפקת הסרט של נסים דיין על פרשת רצח מלבסקי. דיין מתכוון להפיק את הסרט על פי הספר „המערך" מאת גבריאל שטרסמן. אביבה גרנות תגיש לאחר החג בקשה דומה לזו של יערי באמצעות עו"ד נתן קנת.

איה אורנשטיין

החוקר הפרטי צבי ארליך זוכה מחמת הספק

צבי ארליך בן 40, חוקר פרטי מתל־אביב, זוכה בבית המשפט המחוזי בתל־אביב מחמת הספק מעבירות בידוי ראיות, זיוף מיסמך בנסיבות מחמירות ושימוש במיסמך מזוייף. מדובר בקבלת דואר מזוייפת ששימשה ראייה בדויה במשפט פלילי של ברוך אבו־חצירא מנתיבות (באבא ברוך) בשנת 1979.
השופט אדמונד לוי זיכה את ארליך מחמת הספק ולא בלב שלם בציינו שבמירמתו של הנאשם ניבעו פרצות לא מעטות וכי מעשיו והתנהגותו מעוררים ספיקות חמורים ובית המשפט רחוק מלהשתכנע מטענות הפתוג, אולם הוא החליט לזכותו משום שלתביעה לא היו די ראיות כדי להסיר את הספיקות הללו.
יחד עם ארליך הועמדה לדין גם מירה לב, אהובתו לשעבר של ברוך אבו־חצירא. היא הורשעה בעבירות הזיוף ובידוי הראייה ונדונה לארבעה חודשי מאסר על תנאי, מפאת הזמן הרב שחלף מאז הגשת כתב האישום בשנת 1977. את צבי ארליך ייצג עו"ד בנימין נהרי. את מירה לב ייצג עו"ד יורם מושקט.

איה אורנשטיין

הפיצוץ בשוק הסיטונאי נגרם כתוצאה מדליפת גז

בהתפוצצות שהיתה אתמול בבוקר במרתף אולם 16 בביתן ג' בשוק הסיטונאי בתל אביב נהרג בן השבט בני סוהילה מתאן־יונס שעבד במקום. שני עובדים נוספים נפצעו באורח קל. מחקירת המשטרה במקרה עלה כי הפיצוץ היה ככל הנראה תאונת עבודה ונגרם מדליפת גז. העובדים נימצאו במרתף שם מבשלים (ההליך זרוז הבשלה) בננות באמצעות גז. כשפתחו את דלת המרתף ארע פיצוץ הגז כתוצאה ממנו התמוטטה התיקרה וקיר. הפועל שנהרג מת כתוצאה מקריסת קורת בטון שמחצה אותו.

ברוך נאה

תלמידיה של דברת קיימו חזרה בביתה מבלי שידעו על מותה

מאת חנה ידור

קהל רב של מוסיקאים, נציגי האקדמיות למוסיקה, תלמידים ובני משפחה ליווה אתמול למנוחת עולמים את זמרת האופרה נתניה דברת, שנפטרה בשבת בבוקר לאחר מחלה קשה.
היא הופיעה ברחבי העולם על מיטב הבמות, ברסיטלים, באופרות ובקונצרטים תחת שרביטיהם של גדולי המנצחים כברבירולי, ברנשטיין, פארי, סטוקובסקי, קלצקי, דוראטי, פדרצקי ועוד.
נתניה דברת עבדה עם תלמידיה על הכנת הקונצרטים עד לרגע האחרון וקיוותה להיות נוכחת בהופעותיהם. בחזרה המשותפת האחרונה שהיתה בביתה, ביום שלישי שעבר, הדריכה את הזמרים כשהיא מחוברת לבלון חמצן.
בשבת בבוקר קיימו הזמרים הצעירים, לבקשתה, חזרה על התוכנית בביתה. היא עצמה לא היתה שם. באותה שעה הלכה לעולמה בבית־החולים.

הרצליה תחסל את הבירוקרטיה

בתמונה אחד ממקבלי הפרס ישראל אלבז מקבל את הפרס מידיו של ראש העיריה אלי לנדאו
צילום: נאור רהב

מאת טל שחף

„עירית הרצליה תפעיל צוות מיוחד להריגת הבירוקרטיה בעודה באיבה", הודיע אתמול אלי לנדאו, ראש עירית הרצליה, בטקס חלוקת פרסי עובד מצטיין לעובדי העיריה. לנדאו, שכינה את הבירוקרטיה „אבי אבות הטומאה" הסביר שהצוות המכונה „צוות לעניין" יקבל את תלונות הציבור, שלא נפתרו בדרך אחרת ויפעל לטיפול בהן בהקדם האפשרי.
טקס חלוקת פרסי העובד המצטיין נערך במסגרת מפעל „עובד ישראל" של „מעריב". לעיני מאות עובדי העיריה שנקבצו באמפיתיאטרון יד לבנים בהרצליה, חולקו הפרסים ל־12 עובדים מצטיינים של העיריה.
יובל אליצור, סגן עורך העתון „מעריב", אמר כי לעתון היתה תמיד בעיה כיצד לכתוב על דברים חיוביים שקורים. לדבריו, מנסה „מעריב" באמצעות מפעל „עובד ישראל", לציין את העבודה הטובה שנעשית במיגזר היצרני ובשרות הציבורי.
העובדים המצטיינים לשנת תשמ"ז הם: ישראל אלבז, שטרת בשיפוץ חזותם של בתי הספר בעיר; אריה קוסובסקי, האחראי לתקינות תאורת הרחוב בעיר; לוציאן וסרמן, מהנדס במחלקת המים; מלכה רויטמן, מזכירת אגף הפיקוח; איליה ביניאשווילי, מנהל מחלקת הבניה הציבורית; מוריס זעפרני, מפעיל מכונית לניקוי רחובות; משה אפרים, מפקח עבודות אזורי; נירה טבריה, אם הבית בבית „יד לבנים"; דורית פורת, מזכירה; ארמונד עמר, איש תחזוקה בשפת הים; רחל גרידי, כתבנית במחלקה לשרותים חברתיים; ישראל כהן, אב הבית בבית־ספר על שם אלון.

חולה האיידס שנפטר לא היה מסוגל לבלוע את התרופה שיכלה לעזור לו

מאת אריה בנדר

החדר הקטן בקומה הרביעית של בית החולים הדסה בעין־כרם נותר מיותם. עם רשימת ההנחיות שהודבקה על הדלת ובה מודרך הצוות הרפואי לשמור על כללי זהירות מפני הדבקות במחלות זיהומיות הוסרה. חולה האיידס שאושפז שם לפני מספר שבועות, ושזכה לפרסום לאחר שסיפורו הובא במסגרת תבנית הטלוויזיה „מבט שני", נפטר בסוף השבוע שעבר.
החולה, גרקומן ירושלמי צעיר שנדבק במחלת האיידס בהולנד לאחר שהזריק לעצמו מנת סם במזרק שהיה מזוהם בנגיפי המחלה, לא היה לבדו בימיו האחרונים. לידו שהתה כל העת אמו שהגיעה במיוחד מקזבלנקה שבמרוקו כדי לסעוד את בנה. גם קרובי משפחה שאצלם התגורר עד לאישפוזו, ומספר חברים פקדו את מיטתו עד לרגעיו האחרונים. נגיפי האיידס פגעו קשה במערכת החיסון של הצעיר שסבל מזיהומים קשים בכל חלקי גופו ומצהבת חריפה ומותו נגרם למעשה בשל אותם זיהומים.
בשבועות האחרונים לחייו התקשה לבלוע מזון בכוחות עצמו ולכן נבצר מרופאו, הד"ר שלמה מעיין, לתת לו את התרופה החדשה „אקטיב ליפיד" שפותחה במכון ויצמן. הרופה הגיעה אמנם לבית החולים והצעיר ואמו נתנו את הסכמתם לטיפול באמצעותה אלא שמצבו לא איפשר לו כלל לקבל אותה דרך בית הבליעה כפריט מזון. גם אם היה מקבל את התרופה הדבר לא היה מסייע לו בשל מצבו הקשה והזיהומים הרבים.
„הטיפול הרפואי בו היה מצויין. הוא קיבל את כל העזרה שרק ניתן היה לתת", סיפר אחד מרופאיו. „אבל לצערנו אופיה של המחלה הוא כזה שעדם נמצא לה מרפא. הצעירים הללו מגיעים אלינו בשלבים הסופיים של המחלה כשהם סובלים ממחלות זיהומיות. תסכולים קיימים על כל חולה שנפטר ולנו לא נותר אלא לקוות שתרופה למחלה אכן תמצא", סיכם אותו רופא.

טרמפיסטית טוענת: נהג המשאית וחברו הציעו לי הצעות מיניות

מאת רוני סופר

נהג משאית וחברו, נעצרו על ידי המשטרה, לאחר שטרמפיסטית שהסיעו טענה שהשניים הציעו לה הצעות מיניות וסירבו לאפשר לה לרדת במחוז חפצה. השניים הדרו שהסיעו את האישה, אך הכחישו שהציעו לה הצעות מיניות.
סמוך לשעה 5 ביום שבת אחר הצהרים, הבחין שוטר שנסע באיזור צומת בית קמה, בתושבת באר־שבע בת 34, המנופפת בידיה וקוראת לעזרה. משאסף את האישה לריכבו, סיפרה זו, שנהג משאית וחברו דרשו שתתמסר להם. לדבריה, עצרה את הטרמפ בדרך חברון באר־שבע כשבכוונתה להגיע למרכז אורן הנמצא ביציאה הצפונית מהעיר. האשה סיפרה לשוטר, שהשניים סירבו להורידה במחוז חפצה, מכיוון שלא נענתה לדרישותיהם, לטענתה, הסיעו אותה השניים עד צומת בית־קמה ושם, משעצרו את המשאית, קפצה ממנה ונמלטה.
שני החשודים, אישרו בחקירתם שאכן הסיעו את האישה. הם הכחישו שהציעו לאשה הצעות מיניות, או שכלאו אותה ברכבם.

הרבנות הראשית לחיפה והמחוז

ב"ה, ניסן תשמ"ז

„מצות יאכל שבעת ימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך" (שמות י"ג, ז)

תושבי חיפה ומבקריה מתבקשים ומוזהרים לשמור על דין תורה וחוקי המדינה וכבוד העיר

להמנע ממכירת חמץ ואחזקתו במשך כל ימי חג הפסח.

הכזا من الاصل

هكذا من الاصل

לאחר שבועיים כיו"ר הרשות לניירות ערך - מאיר גבאי ימונה לנציב שירות המדינה

מינויים מפתיעים לתפקידים ציבוריים בכירים. מאיר גבאי שמונה רק בימים אלה ליו"ר רשות ניירות הערך, יהיה נציב שרות המדינה וליו"ר הרשות יתמנה אריה מינטקביץ', היועץ המשפטי של משרד האוצר.

על מינויים אלה החליט שר האוצר משה נסים והם יובאו לאישור הממשלה. מאיר גבאי, מנכ"ל משרד המשפטים, נכנס לתפקיד יו"ר רשות ניירות הערך לפני פחות משבועיים בתחילת אפריל, ותהיה זו ללא ספק הכהונה הקצרה ביותר של פקיד בכיר כלשהו.

בסוף אפריל יעזוב גבאי את הרשות ויתמנה לנציב שרות המדינה, משרה שנותרה פנויה חודשים רבים לאחר שהנציב הקודם, אברהם נתן, מונה לציר כלכלי בלונדון.

ליו"ר הרשות לניירות ערך יתמנה היועץ המשפטי של האוצר, עו"ד אריה מינטקביץ'. את מינטקביץ' תחליף תמר הקר ממשרד המשפטים. שרגא מקל

בוטלו הופעות להקת האנסמבל המרוקני בישראל

להקת הפולקלור המרוקנית „אנסמבל מרוקני" היתה אמורה להתחיל הופעותיה שלשום באשקלון, לא תבוא לישראל. הלהקה בת 30 משתתפים שבהרכבה מבחירי הזמר ממרוקו, המתינה בבריסל לקבלת ברכת הדרך משגריר מרוקו בבלגיה וכשלא ניתנה לה, החליט האמרגן אלכס ברגע לבטל את כל הופעותיה בישראל. ל„אנסמבל מרוקני" תוכננו 5 הופעות בארץ, כולל בסיום חגיגת המימונה. כמעט כל הכרטיסים להופעותיה נמכרו. לקראת הופעת הלהקה באשקלון פיזרו כרזות מעוטרות בדגלי מרוקו. לראשונה היו שמועות על טירפוד בואה של הלהקה לארץ, כאשר עיתונאי צרפתי ביקש אישור על הופעותיה בשגרירות מרוקו בצרפת והושב ריקם.

האמרגן אלכס ברגע טוען כי בפועל לא קיבלה הלהקה הוראה ממרוקו לחזור הביתה. ברגע מסר כי נעשו ביומיים האחרונים מאמצים קדחתניים ע"י אישי ציבור הקוביים בעלי קשרים טובים עם חצר המלכות כדי לאפשר ללהקה לצאת מבריסל לישראל, אך אלה עלו בתוהו. ברגע מבטיח להחזיר לכל רוכשי הכרטיסים להופעת „אנסמבל מרוקני" את כספם. יוסי הרשוטסקי

ישראל מבקשת לקבל 500 תיקי פושעים נאצים מארכיון האו"ם

משלחת ישראל לאו"ם הגישה לפני ימים אחדים בקשה לקבל לידיה 500 תיקים נוספים של פושעים נאציים הנמצאים בארכיון הארגון. שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו מסר בשיחה עם כתבים כי רשימת התיקים הוכנה על פי בקשה שהועברה מ„יד ושם".

נתניהו מסר כי ימשיך לפעול כדי להבטיח כי תוסר הסודיות מארכיון תיקי פושעי הנאצים והוא ייפתח לעיונם של חוקרים ושל ממשלות. לדבריו, רק ממשלת אוסטרליה הביעה תמיכה בדרישה זו, והולנד הודיע כי תמכה בכך בעבר. ישראל קיבלה לידיה כבר 347 תיקים, אשר נמצא בהם חומר בעל ערך רב לדעת מומחי „יד ושם". רפאל מן

פרס העיד בוועדת החקירה לפרשת פולארד

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס נפגש אמש עם חברי ועדת הבירור לפרשת פולארד ומסר עדות לגבי הידוע לו בפרשה. עדותו של פרס נמשכה כשעתיים.

חברי הוועדה יהושע רוטנשטרייך וצבי צור באו אל לשכתו של פרס בירושלים לשמיעת עדותו. בפגישה השתתף גם יועצו המדיני של פרס ד"ר נמרוד נוביק. עדותו של פרס נגעה הן לפרשת הריגול עצמה, שהובה הורחשה בתקופת כהונתו כראש ממשלה, והן לדרך בה טופלה הפרשה לאחר מעצרו של פולארד. בסוף השבוע שעבר נפגשו חברי הוועדה עם ראש הממשלה יצחק שמיר ושמעו את גרסתו. רפאל מן

משה לוי נפרד מהמטכ"ל; דן שומרון לא הגיע לישיבה

הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי נפרד אתמול מהמטה הכללי של צה"ל בישיבת המטכ"ל האחרונה שאותה ניהל. נעדר מהישיבה הרמטכ"ל הנכנס, אלוף דן שומרון.

רב אלוף לוי סיכם את תקופת כהונתו וציין את הנקודות החשובות בתקופה זו: הנסיגה מלבנון, קיצוצים מכאיבים בתקציב הבטחון, ארגון הצבא והקמת מפקדת חילות השדה. את הרמטכ"ל היוצא בירך זקן חברי המטה הכללי, מפקד חיל האוויר אלוף עמוס לפידות, ציין את חופש הביטוי ששרר בישיבות המטכ"ל בניהולו של לוי ואת יחסו לנציגי המיעוט במטכ"ל, חילות האוויר והים. דן ארקין

לא הוכח שבצלאל מזרחי שייך לפשע המאורגן; הפרסום היה בלתי אחראי

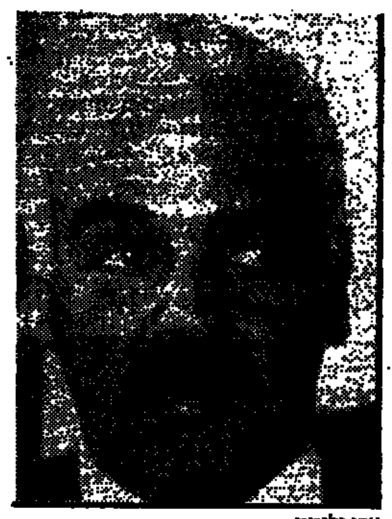
אבי ולנטין

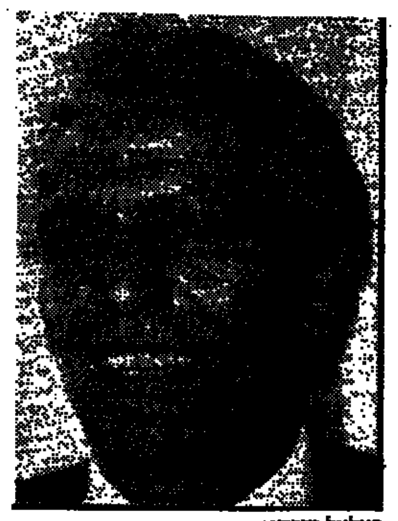
בצלאל מזרחי

עשר שנים לאחר סדרת הכתבות ב„הארץ" על הפשע המאורגן, דחה בית המשפט העליון את ערעור העתון על גובה הקנס בתביעת הדיבה שהגיש בצלאל מזרחי, ואת תביעת מזרחי להגדלת הפיצויים

מאת ברוך מאירי

„אין ספק שבצלאל מזרחי נפגע קשה. לא הוכח שהוא משמש אחת הדמויות המרכזיות של הפשע המאורגן בארץ, או שהוא בכלל שייך בדרך כלשהי לפשע המאורגן". כך כתב אתמול שופט בית משפט העליון שלמה לוין, בפסק הדין של בצלאל מזרחי נגד העתון „הארץ".

השופטים, שלמה לוין, דב לוין ושושנה נתניהו, החליטו פה אחד לדחות את ערעורו של „הארץ" שהורשע בהוצאת דיבה נגד מזרחי ואת עתירתו של מזרחי להגדיל את הפיצויים שפסק לו בית המשפט המחוזי בת"א.

אולם מספר 2 של בית משפט העליון היה צר מלהכיל את קהל הסקרנים. חלפו כ־10 שנים מאז נכתבה סדרת הכתבות על הפשע המאורגן, אבל המתח על פניו של בצלאל מזרחי היה ניכר. בקהל הסקרנים ראינו גם את סמי נחמיאס, לשעבר קצין מודיעין ראשי במשטרה.

באוגוסט 1977 פרסם „הארץ" סדרת כתבות של אבי ולנטין תחת הכותרת „חקירה מיוחדת של הארץ – הפשע המאורגן". בכתבות נקבע שמזרחי הוא אחת הדמויות המרכזיות של הפשע המאורגן. מזרחי הגיש תביעה נגד „הארץ". ביולי 1979 קיבלה השופטת שולמית ולנשטיין בבית המשפט המחוזי בת"א את טענות מזרחי ופסקה לו 250 אלף לירות הוצאות שכר עו"ד ו־300,000 ל"י פיצויים (שער הדולר אז היה 30.59 ל"י).

בפסק הדין המפורט אותו כתב השופט שלמה לוין, נאמר כי הטענה שמזרחי נהג לממן רכישת יהלומים גנובים מעבריינים ולמכרם, לא הוכחה. „לא הוכח גם שלמזרחי חלק במימון הברחת סמים בקנה מידה גדול. החלטתו של „הארץ" לפרסם את הכתבות היתה בלתי אחראית ומתבססת על פירורי מידע שלא היה בהם אפילו בסיס לכאורה".

השופט שלמה לוין מתייחס באריכות לשיחה בין בצלאל מזרחי, אושרי ורחמים אהרוני על „הלבן". בצלאל מזרחי טען כי מדובר בבשר לבן ו„הארץ" שמדובר בסמים. השופט לוין הגיע למסקנה כי לא מן הנמנע שמדובר בסמים. לוין הוסיף כי התנהגותו של מזרחי ומעשיו אינם מתיישבים עם נורמות מקובלות.

השופט שלמה לוין מתייחס באריכות ל„פרשת אולמרט". מדובר בשיחה משולשת בה נכחו ח"כ אהוד אולמרט, רחבעם זאבי („גנדי"). לוין קבע כי במקרה הטוב משתמע מדבריו של „גנדי", איום להכפיש את שמו של אולמרט ברבים אם לא יחזור בו מאמירותיו, ובמקרה הגרוע מדובר במשמעויות אחרות, חמורות יותר.

במהלך המשפט לא כפר בצלאל מזרחי בעובדה שאכן נפגש עם מאיר לנסקי, אך לדבריו פגישה זו התקיימה מבלי שיהיו ביניהם קשרים עסקיים. פרקליט „הארץ", עו"ד שלמה ליבליך, ציין כי הסבירות שאדם מן היישוב ייפגש באופן מקרי עם לנסקי נמוכה. השופט קבע כי סבירות אינה יכולה לשמש ראיה כלשהי נגד מזרחי.

„יש הסבורים כי רצוי להעניק לעתונות זכויות מיוחדות בהתחשב בעבודה שעתון ראוי לשמו עשוי למלא תפקיד בתחום החיים הציבוריים, כגון שפעילותו משלימה את רשויות השלטון, המהווה חלק מאושיות המשטר הדמוקרטי. גם עתונות אחראית עשויה להיהפך למוקד של כוח המנוצל לרעה".

למעשה, קיבל השופט לוין את טיעוניו העיקריים של עו"ד רם כספי, פרקליטו של בצלאל מזרחי, אשר טען כי „הארץ" לא נהג בתום לב ולא בדק די הצורך לפני הפרסום. שמו של בצלאל מזרחי נכלל, כזכור, ב„רשימת ה־11", שכביכול מהווים את רשימת ראשי הפשע בישראל. סמי נחמיאס, שהיה אז קצין המודיעין הראשי של המשטרה, הזהיר את אבי ולנטין מפני פרסום שמות. בית המשפט המחוזי בת"א קבע כי „מסמך ה־11" היה סיכום בין מפקד משטרת ת"א למס הכנסה, שכוונתו היתה שעפ"י המידע המרוכז בו ינסו שלטונות מס הכנסה להתחקות אחרי העלמות מס אפשריות.

מייד לאחר שסיים השופט שלמה לוין לקרוא את עיקרי פסק הדין שב החיוך לכבוש את פניו של בצלאל מזרחי. „עבורי זהו זיכוי מוחלט. זה היה טיול אחד גדול אבל העיקר שהגיע לסופו הטוב". לבצלאל מזרחי יש גם מסקנות לגבי כלי התקשורת: „הם יחשבו יותר בכובד ראש לפני שיכתבו".

העתונאי אבי ולנטין הגיב: „אמנם בית המשפט העליון לא שינה את התוצאה הסופית, אבל חיזק קביעות של בית משפט המחוזי, כמו פרשת הסמים. צריך לזכור שהכתבות שלי עסקו בפשע המאורגן ולאו דווקא במזרחי. אדם יחיד בין אלה שהוזכרתי שהגיש תביעה נגד „הארץ". עד לפרסום הכתבות סרב המימסד להכיר בכך שיש פשע מאורגן בישראל".

יוסף שפירא: פעילות לוועידת שלום מעודדת טרור; פרס: אתה מדבר בשם הטרוריסטים?

מאת רפאל מן ומנחם רהט

ראש הממשלה יצחק שמיר וממלא מקומו שמעון פרס מנעו אתמול דיון בישיבת הממשלה על הוועידה הבינלאומית, אך אווירת המחלוקת ניכרה בדברים שנאמרו במהלך דיון על הפיגוע סמוך לאלפי־מנשה ובעת דיווחו של פרס על שיחותיו באירופה.

החריף שבין הדוברים היה השר יוסף שפירא, שקבע כי „אין ספק שהפעילות לוועידה בינלאומית והדיבורים נגד ההתיישבות ביו"ש ועזה מעודדים את הגברת מעשי הטירור".

„כיצד אתה יודע אתה מדבר בשם הטרוריסטים? אתה יודע מדוע הם עושים זאת?" הגיב פרס. „אלה דברי הסתה בלתי אחראיים".

שפירא הזכיר לפרס את הדברים שאמר כי אריאל ועמנואל מיותרים. פרס אמר כי בהופעתו בפני הדור הצעיר במפד"ל ציין כי „קריית־שמונה חשובה מעמנואל ודימונה חשובה מאריאל".

פרס המשיך כי „כשם שאינני מסכים עם הטיעון כי מי שמקים ישובים גורם לטירור כך אינני מסכים כי פעילות מדינית גורמת לטירור".

גם שר הבטחון יצחק רבין אמר כי הוא דוחה את הטענות כאילו מהלכים מדיניים המיועדים לקידום השלום מגבירים טרור. הוא אמר כי לא ניתן להבטיח מניעה מוחלטת של התקפות.

השר משה שחל הגדיר את דברי שפירא כ„הבל". „יש עמי כאן הקלטה של מר בגין בזכות כינוס הוועידה", אמר השר משה שחל בהצביעו על תיקו. „אני אוהב לשמוע את קולו של מר בגין". „לא עכשיו", הוסיף מייד שמיר.

שמיר, שסיכם את הדיון, אמר כי הוא מתנגד לכך שאסונה של המשפחה שנפגעה מפעולת טירור יהפוך נושא לעימות פוליטי.

במערך סבורים כי מפלגתם לא תפרק את הממשלה לפחות עד לסתיו בשל החשש מבחירות בקיץ, דבר שעלול לגרוע מכוחו של המערך בשני מנדטים לפחות של המטיילים בחו"ל. הליכוד יעדיף כי המערך יבצע את „המלאכה השחורה".

שרי מפלגת העבודה, שהתכנסו אתמול לפני ישיבתה השבועית של הממשלה, דנו בפרשה והחליטו שטרם בשלה השעה לפרישה מממנה. עם זאת רווחה ההערכה כי אין מנוס מהקדמת הבחירות לחודשים ספטמבר–אוקטובר השנה. השר משה שחל הפתיע את שרי המערך כאשר שלף מכיסו רשם קול וקלטת, שעליה דבריו מנחם בגין בזכות ועידה בינלאומית בהשתתפות בריה"מ וללא תנאים מוקדמים. לאחר מכן אמר שחל: „לממשלה אין עוד זכות קיום". יצחק נבון הוסיף שדבריו שמיר הם תערובת של טינה ופחד. השר עזר וייצמן כי אם הליכוד יוסיף להיות בשלטון, תגזר עלינו מלחמה נוספת בעוד 5 שנים.

בתום ישיבת שרי המערך, פורסמה הודעה האומרת ש„דבריו של יצחק שמיר בדבר „חלום בלהות" מהווים צעד נוסף מצידו לפירוק ממשלת האחדות. דבריו פוגעים באינטרסים חיוניים של המדינה ובתיפקודה התקין של הממשלה. על תהליך השלום אשר יתחיל באמצעות ועידה בינלאומית, התהליך כה הממשלה עוד ב־1977 ומאז חזרה הכנסת ואישרה זאת 4 פעמים בשנתיים האחרונות. שרי מפלגת העבודה לא יקבלו שום הגבלה על חידוש העליה מבריה"מ".

לאחר ישיבת הממשלה התכנסו גם שרי הליכוד. הוחלט שיש להמשיך במאמצים לקיים את הממשלה. בתום הדיון פירסמו שרי הליכוד הודעה שלפיה „מדיניות הליכוד היא חתירה לשלום אמת בין ישראל לשכנותיה. תהליך השלום עם מצרים הוא הישג של ממשלת הליכוד. ועידה בינלאומית עומדת בסתירה מוחלטת לקווי היסוד של הממשלה ועלולה להוביל למדינה פלשתינית ביהודה, שומרון וחבל עזה, ולחזרת ישראל לקווי הודנק של 1967. טענת המערך כאילו הליכוד מטיל הגבלה על עליית יהודי בריה"מ היא תמוהה ומגוחכת. אין כל קשר ואסור שיהיה קשר בין עליה לוויתור על יו"ש.

שתי ההודעות של שרי המערך מזה והליכוד מזה, הבהירו כי המשבר עודנו קיים ועמוק אך עם זאת החליטו שתי המפלגות ליטול פסק זמן ולעבור את חג הפסח בשלום.

בוא נחליט - חופשה ישראלית
בחסות משרד התיירות,
המחלקה לעדוד תיירות פנים
גל"צ - מחוף לחוף
למאות האלפים שבחרו לנפוש בישראל,
מבצע שידורים מיוחד בחול המועד פסח,
לרגל חנוכת האולפנוע הראשון בישראל
של גלי צה"ל.
באילת, חוף מלון נפטון 15, 14 אפריל
בחיפה, בפנורמה של מלון נוף 17, 16 אפריל.
בטבריה, בקפטריה של מלון פלזה 19, 18 אפריל
שידורים ארציים, שידורים מקומיים, שעשועוני פרסים, שידורים מתחת למים, ממצפה מעל הים ועוד ועוד ועוד.
משתתפים: ארז טל, אלי ישראלי, מולי שפירא, דחז דיין, חרי בן־זאב, אברי גלעד ואחרים.
גלי צה"ל - כל הזמן

הרבנות הראשית לישראל
ב"ה
קבלת אורחים בחוהמ"פ תשמ"ז
הרבנים הראשיים לישראל
מרן הרב אברהם שפירא שליט"א
ומרן הראש"ל מרדכי אליהו שליט"א
יקבלו אורחים בלשכותיהם, בהיכל שלמה בירושלים
ביום רביעי ט"ז ניסן וביום חמישי י"ז ניסן, א' וב' דחוה"מ בין השעות 10.30 – 12.30
הראש"ל הרב הראשי לישראל יקבל אורחים בימים אלו בשעות 17.00 – 20.00 בביתו, רח' כנפי נשרים 4, קרית משה, ירושלים.
חג כשר ושמח
תזכו לשנים רבות נעימות וטובות

רשום לפניך תאריך זה!
15 באפריל
• עבודות יד מיוחדות!
• מעל 60 דוכנים • יריד לצרכנים
• מופעי תאטרון בובות חינם! ע"י "מעבר לדף"
• טעימות יין חינם אין כסף!
• הגרלה עקית!
• בלונים!
יריד פסח של הג'רוסלם פוסט – קרמיקה, תכשיטים, מוצרי עור, זכוכית חברון, מידות נייר, חלילים, יודאיקה, בובות, צעיפי משי, אמנות אתנית ועוד ועוד ועוד...
דמי כניסה: 5 שקלים – תרומה לקרן "אל תשליכני לעת זקנה" (כולל כרטיס חינם להגרלה). לילדים בני 12 ומטה – הכניסה חופשית!
תוכל להרוויח סופשבוע זוגי במלון הילטון ירושלים, ארוחת ערב בשניים במסעדת "חמסה" בהילטון, או כל פרס אחר מ־40 הפרסים שבהגרלה.
אל תחמיצו! 15 באפריל בין 12.00–21.00, מלון הילטון ירושלים
POST

כתיבה במכונה ב־12 שעות
בשיטה עיוורת
בי"ס למסחר "רימון", ת"א, דיזנגוף 85, ☎ 281985

לפסח - יש מתנה!
הופיעה מהדורה חמישית!
אבשלום קור
יופי של עברית!

מן השידור אל הכתב
הספר הסוחף של
משרד הבטחון - ההוצאה לאור
ו- ספרית מעריב
להשיג בחנויות הספרים ברחבי הארץ, או ישירות בחנות ספרית מעריב, דרך פ"ת 2א', תל־אביב.

בואו לבקר בפסח
עלי
קרית גנים קהילתית בשומרון
★ קולטים ★ מוכרים ★ בונים
להתראות בפסח!
עלי, ד.נ. אפרים. טל. 02"234478
אמנה – תנועת התישבות. טל. 02"816691

מחידושי עונת הכדורגל הבאה: 2 נקודות לנצחון, פליי־אוף לקביעת האלוף

מעריב ספורט

מחידושי עונת הכדורגל הבאה: 2 נקודות לנצחון, פליי־אוף לקביעת האלופה

כל נציגי קבוצות הליגה הלאומית והארצית ביקשו אתמול בפגישה עם ראשי ההתאחדות לכדורגל לחזור בעונה הקרובה לשיטת הניקוד הישנה, לפיה נצחון יזכה קבוצה בשתי נקודות ליגה ותיקו בנקודה אחת. קרוב לודאי כי ההתאחדות תיענה לבקשה זו.

היה זה אורי קרני שהעלה את הנושא, בציינו בין היתר כי גם בזמן משחקי הפליי־אוף עדיף שפער הנקודות יראה מצומצם יותר, דבר המוסיף עניין ומתח למשחקים.

במצב שנוצר היו הקבוצות בעד משחקי הפליי־אוף, ועל כן הוא ינהג בעונה הבאה. לאור זאת צפויים בעונה הבאה כ־40 שבתות מלאות בפעילות של כדורגל. 26 משחקי ליגה, 7 מחזורי פליי־אוף, מחזור גביע המדינה, ו־6 מחזורי גביע טוטו.

הקבוצות ביקשו לחזור לליגה בת 16 קבוצות או לחילופין להשאיר את המצב של 14 קבוצות לפחות שנתיים, כאשר מידי עונה תרדנה שתי קבוצות מהלאומית ושתי קבוצות יעלו מהארצית. נושא זה כרוך בהסכמים בין המרכזים, כאשר מרכז הפועל כבר קיבל החלטה לצמצם את הליגה ל־12 קבוצות, אם כי אולי יסכים שהמעבר יהיה ארוך יותר ויאפשר תקופה של שתי עונות לליגה בת 14 קבוצות.

הקבוצות היו גם בדעה כי יש להשאיר על כנו את המצב הנוכחי בתחום העברת שחקנים. הווה אומר: כל קבוצה תוכל לקנות שלושה כדורגלנים ולשאול אחד. גם בקשה זו של הקבוצות תיענה בחיוב.

א. טבק

החוזה של 'מיחיץ' הוארך עד אוקטובר '88

ההתאחדות לכדורגל האריכה אתמול את חוזהו של המאמן הלאומי מילאנקו מיחיץ' בשנה נוספת, עד ה־1 באוקטובר 1988. הדבר נעשה בהתאם לסיכום עמו, המחייב הודעה של מספר חודשים מראש לגבי הארכת ההסכם.

מיחיץ' מסר אתמול דו"ח על המשחק עם נבחרת רומניה, שהיה מלא שבחים ליכולת השחקנים ועל התגלותם המנטאלית למשחקי חוץ. את היכולת הגרועה מול מערב־גרמניה הסביר מיחיץ' ביכולת ירודה של מספר שחקנים, ביניהם המגן ציון מרילי (שמסיבה זו איבד את מקומו בנבחרת) וכן בתנאי המגרש ומזג האויר.

נבחרת הנערים: עימות בפורטוגל לקראת צרפת

נבחרת הנערים של ישראל בכדורגל תקיים לפני צאתה לצרפת משחק עם נבחרת מקבילה של פורטוגל. המשחק יתקיים ב־5 במאי בפורטוגל.

בינתיים, צפויים יריבים קשים לנבחרת הנערים של מכבי, היוצאת ביום רביעי לצרפת להשתתף בטורניר בסאן־מילה. יריבות נבחרת מכבי הן: ברית־המועצות, סקוטלנד ופורטוגל. הבית השני כולל את נבחרות צרפת, דנמרק, גרמניה־המערבית ובלגיה. כל הנבחרות כוללות שחקנים עד גיל 16. המשחקים יערכו ב־18 – 20 באפריל.

דדש חוזר לתמונה

ביום שישי התקיימה פגישה משולשת בין רובי ריבלין, משה דדש ואברהם לוי. קיום הפגישה נתן תאוצה לחרושת השמועות שנפוצה, כאילו מתכוון ריבלין להציע את תפקיד יו"ר בית"ר לדדש. משתתפי הפגישה מאשרים את קיומה, אולם מכחישים מכל וכל כאילו הוזכר במהלכה תפקיד היו"ר בבית"ר. מאחר שדדש שייך למחנהו של ח"כ מצא, מתחרהו של ריבלין, עלול צעד כזה ליצור תסיסה בשני המחנות.

אתמול התקשר דידו לדרור קשטן והתנצל בפניו. קשטן תבע שהתנצלות תופיע גם בעיתונים ואז יחזור דידו לקבוצה.

ליבנאים זה נראה כמו חקירה אוהדת

מהומה פרצה בשבת ביבנה, לפני המשחק מול בית"ר נתניה, כאשר אחדים מאוהדי מכבי יבנה איימו לפגוע באדם, שחשדו כי הוא נציג בית"ר ת"א, שבא לדרבן את שחקני בית"ר נתניה, כדי שיעזרו לאחותם במאבק נגד הירידה.

כשהגיע האוטובוס עם שחקני בית"ר נתניה ליבנה, ניגש אותו אדם למנהלי נתניה והודיע להם, שהוא נציג "מודיעין אוהדי" (משרד החקירות המועסק בשרות ההתאחדות לכדורגל). באותה ההזדמנות ביקש אותו נציג ממנהלי נתניה: "תשחקו משחק ספורטיבי..."

אוהדי יבנה, שעמדו במקום ושמעו את הדברים, הגיעו למסקנה שהוא נציג בית"ר ת"א, שבא במיוחד כדי להמריץ את שחקני נתניה. כך חשבו גם השוטרים שהיו במקום, שפנו לאיש "מודיעין אוהדי" ואמרו לו: "כדאי לך לעזוב ולפנות את המקום לפני שיהרגו אותך פה..."

כדי למנוע התלקחות מיותרת, עזב האיש את המקום, כשרק מנהלי בית"ר נתניה יודעים את זהותו האמיתית. מעניין מה העלו ממצאי אותו חוקר, באשר למשחק בו ניצחה יבנה 1–6...

מאיר דיפמן

ויידנפלד אלוף הנוער

רביב ויידנפלד זכה אתמול באליפות הנוער בטניס לאחר שגבר על בועז מרגשטיין 3–6, 6–3, 6–0. בתואר לזוגות זכה צמד ממערב גרמניה. האלופים האחרים: גיל 16 – ניר דקל; בתואר לזוגות זכה צמד משוודיה. גיל 14 – יובל טולידנו. בזוגות זכה טולידנו יחד עם דני לפלר. גיל 12 – טל הראל; נערות – דליה קוריאט זכתה בתואר הכפול (בזוגות בצוותא עם ענת ורון). גיל 16 – יעל סגל; בתואר לזוגות זכו דניאלה בלוקה ומדי דרוש. גיל 14 – דניאלה בלוקה; בתואר לזוגות זכו גלית זינגר ולימור נבאי. גיל 12 – ורדית חדד.

אביב שוייצי למעופפים

נבחרת ישראל בכדורעף תפתח מחר בערב את משחקיה בטורניר האביב האירופי כשתתמודד בנוישאטל, שוויץ, נגד נבחרת צרפת. הישראלים הגיעו אתמול לעיר השווייצית וערכו אימון באולם המשוכלל. משחקי הבית הישראלי יפתחו כבר הערב כששווייץ תשחק נגד צרפת.

קונורס ברמת־השרון

ג'ימי קונורס אישר את הופעתו בטורניר הפרס הגדול ברמת השרון באוקטובר הקרוב (חג סוכות). במסיבת עתונאים שהערכה אתמול במרכז הטניס נמסר גם כי שני טניסאים אמריקנים אחרים שיעמדו במוקד הטורניר יהיו האלוף בראד גילברט שיבוא לחוג על בגנו ועמיתו היהודי אהרן קריקסטיין.

ונדרמולן: לא מרגיש כשחקן ספסל

מאת יוסי לוי

גארי ונדרמולן, עד היום 5 שערי ליגה פלוס אחד בגביע. בשבת הוא שוב עשה את זה, קם מהספסל וניצח את באר־שבע. אומרים, שמתנת החג שלו לבית"ר ערב ליל־הסדר, מנעה אי סדר. "זה היה פאס טוב של אלי (אוחנה). השער היה חשוב ומנע את צמצום הפער בצמרת".

ברוח הזמן הצגנו לגארי ארבע קושיות:

1. האם לא קשה להכנס באמצע המשחק?

גארי: "כן, זה קשה. אתה עוד לא חם כמו כולם. יושב בחוץ כמו צופה. אני משתדל לחיות את המשחק מהספסל, כך קל לי יותר להכנס.

2. כמה היית מבקש לו שיחקת כל המשחק?

גארי: "יש לך שאלות קשות, תשאל אותי את השאלה הזאת בסוף העונה הבאה, אני מקווה שיהיה לי קל יותר לענות. אני רוצה להוסיף, שגולדר שחקן טוב ומנוסה ולמרות שאנחנו מתחרים על אותו מקום, אנחנו חברים טובים".

3. מה דעתך על הכינוי 'סופר סאב' כמו דיוויד פירקלאף בליברפול בזמנו.

גארי: "אני שונה מפירקלאף, אני גם לא מרגיש כשחקן ספסל. חוץ מזה, לא אהבתי את פירקלאף בגלל שהוא ג'ינג'י עם שיער אדום".

4. איפה תחגג את ליל הסדר הערב?

גארי: "אצל דודה שלי בתל אביב. זו למעשה הפעם השניה שאני חוגג את הפסח בישראל. הפעם הקודמת היתה ב־1966. אני לא מרגיש שום הבדל, אצל דודה שלי הייתי כבר אז מוכר ומופלא".

גארי ונדרמולן – לא אוהב את פירקלאף

מוורונה נפתח המירוץ מחדש

גברה על נאפולי 3–0 ≡ קובנטרי (גברה על לידס 3–2 בהארכה) תהיה יריבת טוטנהאם בגמר האנגלי

מובילת הליגה האיטלקית, נאפולי, מעדה אתמול בוורונה והובסה 0–3 במשחק שבמהלכו החמיץ דייגו מארדונה בעיטת 11 בדקה ה־87. אינטר, הדולקת אחר נאפולי, ניצחה 1–0 את אבלינו וצימצמה את הפער בפסגה ל־2 נקודות.

נאפולי לא ניצחה בוורונה ב־9 השנים האחרונות. בדקה ה־22 עלתה ורונה ליתרון 1–0 מראשו של חלוצה מרקו פאצ'ונה. חלפו 10 דקות ו־151 אלף אוהדי נאפולי חזו בכאב כיצד הקשר המחליף לוצ'אנו סולה מחדיר את הכדור לשער־הוא ר־2–0 לוורונה. בדקה ה־40 השלים פרבן אלקייר את הנצחון בשער מהנקודה הלבנה.

אינטר ניצחה את אבלינו משער מרגלי אלסנדרו אלטובלי. השלישית בטבלה, האלופה יובנטוס, ניצחה 2–0 את רומא. מישל פלטיני היה גיבור הנצחון, הטבה של שני השערים של אלדו סרנה (דקה 6) ומאסימו בריאסקי (58), מחליפו של סרנה.

יתר התוצאות: סמפדוריה – אסקולי 1–0, ברשיה – אטלנטה 1–0, פיורנטינה – אמפולי 1–1, מילאן – טורינו 1–0, אודינזה – קומו 0–0.

צמרת הטבלה: 1. נאפולי 37 נק'; 2. אינטר 35; 3. יובנטוס 33;

≡ **בכורה לקובנטרי בוומבלי**

קובנטרי הביסה אמש בהארכה את לידס יונייטד 3–2 ועלתה לגמר הגביע האנגלי, שם תפגש ב־16 במאי את טוטנהאם. קובנטרי זקוקה לשער נצחון של חלוצה דייב בנט בדקה ה־98 והיא רושמת לעצמה הופעת בכורה בגמר הגביע האנגלי.

בדקה ה־13 חזו 51 אלף הצופים באיצטדיון הילסבורו בשפילד בשער יתרון ללידס מראשו של דייב רני. קובנטרי הגיבה בשער משווה של מיקי ג'ין (68) ועלתה ליתרון בדקה ה־78 משער בעיטת המשך של קית' הארצ'ן. 6 דקות מהסיום כפתה לידס 30 דקות הארכה בשער משווה של קית' אדוארדס.

≡ **הולנד**

מובילת הליגה ההולנדית, אייאקס, הביסה אמש בביתה את ואנדם 0–4. איינדהובן השיגה רק תיקו 1–1 מול פיינורד ברוטרדאם. וזה של נוסי אונייד הביסה בחוץ את כרונינגן 1–4.

צמרת הטבלה: 1. אייאקס 45 נק'; 2. פ.ס.וו 44 (2 משחקים חסרים); 3. פיינורד 34.

≡ **קפריסין סחטה תיקו בפולין!**

אפילו מערך שכלל 4 חלוצים לא סייע אמש לנבחרת הכדורגל של פולין לנצח בבית את קפריסין החלשה והשתיים נפרדו בתיקו 0–0 במסגרת בית 5 של מוקדמות גביע אירופה לאומות.

מירב הקרדיט על הנקודה הראשונה בה זכתה נבחרת קפריסין במסגרת המוקדמות מגיע לשוער הקפריסאי אנדריאס צ'אריטו. הדירוג עתה בבית 5: 1. יוון, 5 משחקים, 7 נק'; 2. הולנד, 4, 6 נק'; 3. פולין, 3, 4 נק'; 4. הונגריה, 3, 2 נק'; 5. קפריסין, 5, 1 נק'.

≡ **ספרד**

משחקי הפליי־אוף החלו אמש בספרד ועימות המפתח בין מובילת הפליי־אוף העליון, ריאל מדריד לבין הדולקת אחריה, ברצלונה הסתיים בתיקו 0–0. אספניול ניצחה בבית את ספורטינג 2–1 וריאל מאלורקה סיימה בבית בתיקו 2–2 את משחקה עם ריאל סרגוסה. חשוב לציין כי הקבוצות לוקחות עימן לפליי־אוף את הנקודות שצברו במהלך העונה הסדירה ולכן מובילה כעת ריאל מדריד בראש הטבלה ביתרון של נקודה על ברצלונה. הצמרת: 1. ריאל מדריד 51 נק'; 2. ברצלונה 50; 3. אספניול 45.

≡ **בלגיה**

אנדרלכט פתחה פער של נקודה בפסגה לאחר שניצחה בחוץ את וארגם 2–1. יריבתה במירוץ אל הכתר, משלן, סיימה בבית ב־0–0 עם בוזן. פ.צ בריז' לא יכלה בביתה לקורטריק, 1–1. הצמרת: 1. אנדרלכט 44; 2. משלן 43; 3. בריז' 37.

גמר אנגלי בשידור חי

משחק גמר הגביע האנגלי, שייערך ב־16 במאי, יועבר בשידור ישיר לישראל – על כך החליטה אתמול מזכירות ההתאחדות. להחלטה קדם משאל בקרב הקבוצות ובו הן הביעו את הסכמתן לשידור. רק חבר מזכירות אחד התנגד לסיכום זה ואף אמר, שהוא שוקל לפנות לביה"ד העליון בנושא זה.

בעיקבות כך, תקבע ועדת הליגה והגביע מהם המשחקים הרגישים שייערכו ביום שישי לפני הגמר האנגלי. שאר הקבוצות, שאינן מעורבות במשחקי האליפות או הירידה מהליגה, תוכלנה לבחור לשחק כרצונן, בשישי או בשבת.

לדייב בנט (ראשון מימין), כובש שער הנצחון של קובנטרי בחצי הגמר, תהיה זו הופעה שניה בוומבלי, מול טוטנהאם. בגמר '81 הוא היה במדי מנצ'סטר סיטי שנוצחה ע"י התרנגולים. בתצלום זה הוא מתבונן על כדור על עמיתו מיק ג'ין העושה דרכו לרשת לידס וקובע 1–1.

החג של הגביע מתחיל מחר

רבע גמר גביע המדינה בכדורגל יוצא מחר, א' של פסח, לדרך. כל המשחקים יתקיימו הפעם בזירה אחת – אצטדיון ר"ג – ויחולקו ליומיים. השניים הראשונים מחר והאחרים ביום ד'. סדר המשחקים מחר: ב־16.00 מכבי נתניה – בית"ר ת"א וב־18.00 מכבי יפו – מכבי ת"א.

≡ **נתניה: תקוה משחק, בר בספק**

במכבי נתניה עדיין לא ברור אם חיים בר ישחק, אך שלום תקוה ישחק בכל מקרה. מה שבטוח – בנתניה רואים את משחק רבע־גמר הגביע כמשחק החשוב ביותר עד כה של הקבוצה העונה. השחקנים דרוכים ומתוחים ולא מקלים ראש ביריב.

מכבי נתניה: חביב; ש. מנחם, בר (ת. לוי), חסן, מכלוף (בואזיז); חלפון, רוזן, לם, תקוה; ה. לוי, י. מנחם.

בן כספית

≡ **בית"ר ת"א: לביא בלם אחורי**

מול קבוצת נעוריו, מכבי־נתניה, עתיד מלך השערים בבית"ר ת"א, החלוץ דוד לביא, לערוך הסבת תפקיד, ולשחק כבלם אחורי. זאת במקום רוני צמח, שיישאר כנראה בהרכב, אך בעמדת בלם קידמי, בגלל פציעת יוסי מזרחי וה"צהבת" של ברוך ידיד.

"מכבי נתניה טובה מאיתנו, אבל אנו יכולים להוות יריב שקול וגם לנצח, באם המזל יהיה סוף סוף גם לצידנו. נתייחס לנתניה ביראת כבוד" – אמר אמש מאמן הקבוצה דני נוימן.

בית"ר ת"א: אלי ג'רבי; קצב, לביא (צמח), צמח (עמר), טורס; ברנסן, נסים כהן, אודי, יחזקאל, שוויג (לביא), ירון כהן.

מאיר דיפמן

≡ **יפו: מנשה מזרחי מתכונן לחזור**

קשר מכבי יפו, מנשה מזרחי, שהחמיץ השבת את משחק הנצחון על שמשון בגלל פציעה ברגלו, קיבל אתמול זריקה מהאורטופד דר' פראד נסים. היום הוא ינסה להתאמן, ואם יהיה כשיר יחזור להרכב מול מכבי ת"א מחר. למרות שיפו ממקדת את עיקר תקוותיה בתחום ההינצלות מירידה, אין שום נכונות לוותר על ניסיון הפתעה גדולה בזירת הגביע, כדי להגיע למעמד חצי הגמר.

מכבי יפו: נמרוד אברהם; כהן־צדק, דניאל, יצחק לוי, סלימן; קידר, אלקולומברה, דוד מאיר (מזרחי, ראובן), יוסי לוי (דגמי); צ'יפרוט, אמינה.

≡ **מכבי ת"א: אבי כהן ודריקס שבים**

בהרכב מכבי ת"א לעימות עם יפו יחולו לפחות שני שינויים לעומת ה־11 שפתחו השבת באום־המושבות. אבי כהן יאייש את עמדת הבלם האחורי, אלי דריקס יתפקד בחוד. אפשר שמיקי כהן יוצב בקישור.

המאמן שמעון שנהר הביע אתמול הבנה לטרוניות השחקנים לגבי התגבות הכספיים שההנהלה תבה להם, אך ככל הנראה יקבלו השחקנים את החלק האחרי של התשלומים המגיעים להם בתוך 3 שבועות.

מכבי ת"א: גינצבורג; קריוס, אבי כהן, שמעונוב, אזולאי; גולדברג, לולו, גריאני, אלון נתן; סבק (מיקי כהן), דריקס.

אלכס פרלמן

מיכאל גרוס ביטל השתתפותו במשחקי הפועל

השחיין המערב־גרמני מיכאל גרוס (23), מלך הבריכה במשחקים האולימפיים בלוס־אנג'לס ושיאן עולם במשחי הפרפר והחתירה, ביטל את בואו לישראל למשחקי הפועל ה־13.

גרוס, שזכה בלוס־אנג'לס בשתי מדליות זהב ושתיים בכסף, הודיע שלשום ליו"ר הוועדה המארגנת יצחק אופק כי הוא פצוע בכתפו וכי רופאיו ציוו עליו להפסיק להתאמן. הוא הבטיח לאופק להגיע לישראל לתחרות אחרת, כנראה צליחת הכנרת ב־1 באוקטובר.

וילי דאומה, יו"ר הוועד האולימפי של מערב־גרמניה, שיגר לאופק מברק התנצלות על התקלה שקרתה לשחיין, שאמור היה להיות הכוכב מספר 1 במשחקי הפועל שיפתחו ב־4 במאי.

האוסטרלית גייל מרטין, אלופת חבר העמים הבריטיים בהדיפת כדור ברזל וזריקת דיסקוס וחברתה הכידונאית סוזן האולנד, המטילה כידון ל־70 מטרים, הבטיחו את בואן למשחקים.

ברוריה ביגמן

מנסדורף וגליקשטיין גברו על דרום־אפריקה 1–2

עמוס מנסדורף ושלמה גליקשטיין הובילו אתמול את ישראל לזכיה בטורניר "סטנדרד באנק" ביוהנסבורג, דרום־אפריקה, לאחר שניצחו את טניסאי הארץ המארחת 1–2.

הטורניר התנהל בשיטת ליגה בהשתתפות דרום־אפריקה, ישראל ופאראגוואי. שלשום ניצחה ישראל את פאראגוואי 3–0 וגם דרא"פ גברה על הדרום־אמריקנים, כך שהמשחק אתמול היה מכריע.

גליקשטיין פתח את ההתמודדות אתמול בנצחון על אדי אדוארדס 4–6, 3–6, 6–1. מנסדורף הבטיח את המקום הראשון לישראל כאשר גבר מיד אח"כ על כריסטו ואן־רנסבורג 7–6 (7–5 בשובר השוויון), 6–3. למשחק הזוגות עלו כבר הישראלים כמנצחי הטורניר – ונוצחו ע"י דני ויסר וכריסטו סטין 6–7, 6–4 (5–7), 4–6.

● בדאלאס זכה אמש מילוסלב מציר הצ'כי בטורניר הבכירים כאשר גבר בגמר על ג'ון מקנרו 6–0, 3–6, 6–2, 6–2.

מאמן למכבי ת"א: הפגישה נערכה - ההכרעה נדחתה

עד שעת לילה מאוחרת דנו אמש שלושה חברי הוועדה המקצועית שהתמנו לייעוץ מחלקת הכדורגל של מכבי ת"א – ג'די בית הלוי, ישראל הליבנר ומיכאל גרשוביץ' – עם יו"ר האגודה אלדד בוקשפן ויו"ר המחלקה גדעון בריקמן בנושא בחירת מאמן הקבוצה הבוגרת לעונה הבאה. שני המועמדים, נסים בכר וגיורא שפיגל, הופיעו אמש לסיבוב שיחות נוסף עם החמישה, בביתו של בוקשפן. בחוגים נמסר כי ההכרעה תיפול עד סוף השבוע.

גלעד חן ניצח וקבע שיא נוער חדש בבריכה ביוון

גלעד חן בן ה־16 מקבוץ חפציבה היה אתמול נער הזהב של נבחרת הנוער בשחיה, בתחרות הבין־ארצית לנבחרות נוער אירופיות, שהתקיימה באתונה בירת יוון. גלעד הקדים את 8 המשתתפים האחרים בשחיה ל־400 מטר מעורב־אישי, וניצח עם שיא נוער ישראלי חדש, 4:48.68 דקות. הוא שיפר בכך את שיאו בן 9 השנים לגיל 16 של יורם נכבי.

גלעד השיג בתחרות גם מדלית כסף, 2:17.82 דקות ב־200 מ.א. מדלית כסף נוספת נפלה בחלקו של אליאב טל, שהיה שני בשחיה ל־100 מטר גב, 1:03.79 ד'. תומר שוהם זכה במדלית ארד ב־200 חזה, 2:35.45 דקות. חיקתה אותו במשחה המקביל לבנות ענת אסף. ההפתעה הנעימה של המסע, 2:50.16 דקות. אליאב טל היה רביעי ב־50 מ' חתירה, 25.87 שנ', וחמישי ב־100 פרפר, 1:02.67. מיכל אמין דורגה רביעית ב־800 חתירה, 9:38.2 דקות, וכך גם רז דר ב־1,500 מטר, 17:06.2. יואב ברוק סיים רביעי ב־200 חתירה, 2:02.49 דקות. נעמה מישר הציבה שיאים אישיים בשני משחי המעורב־אישי, 2:36.5 דקות ב־200 ו־4:29.88 דקות ב־400.

הבנים דורגו במקום השלישי מבין 9 נבחרות שהשתתפו בתחרות המסורתית. הנבחרת הישראלית דורגה חמישית.

נ.ב.א: פניקס ודנוור מתחרות על הפליי־אוף

פניקס ודנוור ממשיכות לנהל את המירוץ הצמוד ביניהן אל הפליי־אוף, וההכרעה תיפול רק במהלך השבוע – האחרון לעונה הסדירה 87/1986. פניקס ניצחה במוצ"ש את סאן אנטוניו 136–116 תודות ל־25 נקודות של לארי נאנס ו־20 של וולטר דייוויס. לסאן אנטוניו זה היה הפסד תשיעי ברציפות.

ג'ו בארי קרול קלע 31 נקודות, שש מהן בהארכה, בנצחון גולדן סטייטס על הקינגס 124–118. אריק פלויד קלע 23 (21 במחצית השניה) לעומת 25 של רג'י תאוס מהקינגס.

דאלאס גברה על הקליפרס 129–100 (מארק אגוייר 20) ומילוואקי ניצחה את קליבלנד 121–93 עם 21 נקודות של טרי קאמינגס. זה הנצחון החמישי בששה המשחקים ביניהן. יוסטון – דנבר 113–103.

● ביום שישי ערכו אוהדיה של הניקס קבלת פנים נלהבת לכוכב הקבוצה ברני קינג. שתי דקות עמד הקהל על רגליו והריע לכבודו לאחר שחזר לשחק לראשונה אחרי שנתיים של יסורים, כאבים וטיפול רפואי עקב ניתוח מסובך בברכו. אבל במשחק עצמו ניצחה מילוואקי 132–93. קינג קלע 7 נקודות – שני סלים משמונה נסיונות מהשדה. קינג היה מלך הסלים של הליגה בעונת 1984, נפצע קשה במרס 1985 ומאז לא שיחק.

● דיק מוטה, מאמן דאלאס, הושעה ממשחק אחד ונקנס ב־5000 דולר (!) על האשמות שהשמיע כלפי יוסטון ומאמנה, ביל פיץ', לפיהן "מתמרנת" יוסטון את המשחקים שלה בימים האחרונים של הליגה כדי להתאים לעצמה את סדר משחקי הפליי־אוף.

صورة عن الاصل

هكذا من الأصل

כלכלה

א'

החוב החיצוני של ישראל גדל בשנת 1986 ב־824 מיליון דולר

הוא מסתכם ב־24.776 מיליארד דולר ■ כ־600 מיליון דולר מגידול החוב נובעים מהיחלשות הדולר לעומת המטבעות האירופיים

מאת יצחק דיש

החוב החיצוני של ישראל גדל בשנת 1986 ב־824 מיליון דולר והוא מסתכם ב־24.776 מיליארד דולר.

דו"ח על מצבת החובות של ישראל, שפורסם אתמול על ידי בנק ישראל, מראה עוד כי ברבע האחרון של שנת 1986 גדל החוב ב־121 מיליון דולר.

מתוך סך הכל גידול החוב בשנת 1986, כ־600 מיליון דולר נובעים מהיחלשות הדולר לעומת המטבעות האירופיים. זוהי גם הסי־בה לגידול החוב ברבע האחרון של השנה.

עם זה החוב נטו, כלומר החוב בניכוי הנכסים של המשק הישראלי בחו"ל ויתרות מטבע החוץ, הסתכם בסוף 1986 בקרוב ל־19 מי־ליארד דולר ונרשמה בו ירידה ב־282 מיליון דולר לעומת סוף 1985.

סופר „מעריב" מציין כי הירידה נבעת בעי־קר מהגידול ביתרות מטבע חוץ בהשפעת המענקים של ארה"ב.

מדו"ח בנק ישראל עולה כי החל מאפריל 1987 ועד דצמבר 1987 יפרע המשק כ־3.3 מיליארד דולר חובות חוץ לטווח בינוני וא־רוך. הסכום כולל 1.9 מיליארד דולר החזרים על חשבון הקרן ו־1.4 מיליארד דולר תשלו־מי ריבית.

התפלגות סך החוב לפי תקופות (סוף שנת 1985 לעומת סוף שנת 1986) מצביעה על ירידה קלה במשקל האשראי לזמן קצר, מ־14% ל־13.5%.

בהתפלגות הסקטוריאלית נמצא ירידה של כ־4% במשקל האשראי הקצר של מערכת הבנקאות ובמקביל עליה של כ־3% במשקל החוב קצר המועד של הסקטור הפרטי הלא פיננסי.

„הצעת הרפורמה במשק הדלק - פרי בוסר"

„נסיון ישומה עלול לעלות ביוקר למשק ולצרכנים" - אמר אתמול ח"כ אליהו ספייזר, יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת ■ הוועדה דחתה את עיקרי הרפורמה במשק הדלק שהוצעו על ידי משרד האנרגיה

„הצעת הרפורמה במשק הדלק, כפי שהוצגה על ידי משרד האנרגיה בוועדת הכלכלה של הכנסת היא פרי בוסר ונסיון ישומה עלול לעלות ביוקר למשק ולצרכנים." כך אמר את־מול ח"כ אליהו ספייזר, יו"ר ועדת הכלכלה בישיבת הוועדה.

הוועדה דחתה את עיקרי הרפורמה במשק הדלק ובכלל זה את האפשרות שבתי הזיקוק יפעלו כיבואן וכמשווק דלק.

„היתר היבוא והשיווק לבתי הזיקוק הופך אותם לחברות דלק נוספת, שתפגע בתחרות ולא תחזק אותה. זהו מתן יתרון בלתי הוגן למונופול אשר לא הוכיח את יעילותו ואשר יוכל לקבוע את מחירי הזיקוק למתחרה" – אמר יו"ר הוועדה.

הוועדה הטילה ספק ביכולתו ורצונו של משרד האנרגיה לפקח על תחום זה, כמצויין במיסמך הרפורמה. הוועדה סברה כי יש מקום לבטל את קרן ההשוואה, אולם הרפור־מה נשענת על הקרן ומנציחה אותה.

בנק לאומי מקיים מגעים למכירת חברת עסיס החזקות

מאת יואב יצחק

בנק לאומי מקיים מגעים עם משקיעים זרים במגמה לעניין אותם ברכישת 70% בחברת עסיס החזקות ובדרך זו לכסות חלק מחובות חברת לנדקו ורובינשטיין לבנק לאומי. תמורת מניות אלה דורש בל"ל כ־14 מיליון דולר, מחיר המשקף שווי חברה בסך 20 מיליון דו־לר.

חברת עסיס החזקות – שמניותיה נסחרות בבורסה – נשלטת על ידי חברת השקעות לנדקו ורובינשטיין, שאף מניותיה נסחרות בבורסה, ועל ידי החברה הבינלאומית לפי־תוח. שתי חברות אלה הינן בשליטת משפ־חת רובינשטיין.

מכירת מניות עסיס החזקות נועדה לחלץ את לנדקו מקשיי הנזילות אליהם נקלעה, לאחר שצברה הפסדים בסך עשרות מיליוני דול־רים, כתוצאה מקריסת חברת קופל ומהפס־דיה הגדולים במלון אסטוריה בתל־אביב. בספטמבר 1986 עמדו התחייבויותיה השוט־פות של לנדקו על סכום של 33.9 מיליון ש"ח. ביחד עם התחייבויותיה לזמן ארוך הסתכמו חובותיה ב־61.6 מיליון ש"ח.

הבנקים, בודשים פוטנציאליים, ובעלי לנדקו הגיעו להבנה כי יפעלו יחדיו למימוש נכסי החברה, כדי שתוכל לפרוע את חובותיה.

באוקטובר 1986 מכרה חברת לנדקו את מניו־תיה בחברת קופל נהיגה עצמית, תמורת סכום של 0.5 מיליון דולר. כמו כן מכרה בי־נואר 1987 מגרש בראשון לציון תמורת 1 מי־ליון דולר.

בהמשך לתהליך זה מנסה עתה בנק לאומי לעניין משקיעים זרים ברכישת חברת עסיס החזקות, שמניותיה נסחרות בבורסה. חברה זו משלבת בתוכה מספר חברות נוספות (בר־ניהן מן).

החברה ממוקמת בשטח על אם הדרך בכביש פתח־תקוה תל־אביב, שטח הנחשב לאחד היקרים ביותר בגוש דן ומבין החברות שב־בעלות רובינשטיין היא נחשבת לחברה המיכ־סית ביותר.

מנשה תובע מבל"ל תמורת חלקו בקרגל 14 מיליון דולר

מאת דוד ליפקין

המנכ"ל לשעבר של קרגל, אורי מנשה, תובע מבנק לאומי לרכוש את חלקו במפעל הקרטון קרגל. הוא דורש תמורת שליש ממניות קרגל כ־14 מיליון דולר.

התביעה של אורי מנשה מתבססת על הסכם שנחתם עמו בעת שבל"ל ודנות רכשו את השליטה בקרגל. הסכם זה הבטיח למנשה לקחת בחשבון את הרווחים. הסכם זה לא פירש אם המדובר ברווח מתואם או ברווח רגיל.

בנק לאומי מוכן לשלם תמורת חלקו של אורי מנשה 8 מיליון דולר. זה בהתבסס על השווי של קרגל, המגיע לכ־24 מיליון דולר.

בידיעה שפורסמה אתמול נפלה טעות: דלק־השקעות תשלם תמורת שני שלישים ממניות קרגל סכום של כ־16 מיליון ד'. עבוד האופציה לרכישה היא משלמת בשלב ראשון כ־12 מיליון ד' ואילו את היתרה אחר כך.

מדריך לשעות פתיחת חנויות בחול המועד

לא כל החנויות יהיו פתוחות בחול המועד. בתי הכסתר הגדולים עושים סידורים שונים לפתיחת הסניפים.

ברשת שופרסל יהיו הסניפים פתוחים רק חצי יום, עד 2 בצהרים, ואילו חנויות היפרכל יפעלו כרגיל, יום שלם. במוצאי שבת, 18.4, יהיו סגורים.

ברשת היפרשוק יהיו הסניפים פתוחים ב־ימים ד'־ה (16.4, 15) עד 8 בערב, ביום ו' חצי יום ובמוצאי שבת יהיו סגורים. סניף הרב־מכר יהיה פתוח עד 10 בערב.

בשקם יהיו הסניפים פתוחים בחול המועד כרגיל, ערב החג עד הצהרים ובמוצאי שבת, 18.4, סגור.

סניפי רשת סופר קו־אופ' יפעלו במתכונת חג. הסניפים השכונתיים יסגרו בצהרים, חלקם יפעלו יום מלא. סניפי היפר קו־אופ' ישארו פתוחים כרגיל, יום מלא, בערב החג עד הצה־רים ובמוצאי שבת מצאת השבת.

חנויות המשביר לצרכן יפעלו בימים ד'־ה בשעות הרגילות (עד 7 בערב), בערב החג כמו בימי ששי, עד הצהרים, ובמוצאי שבת יהיו סגורים.

מיכל הולצמן

צוות מיוחד יבדוק תוכנית להבראת סולתם

צוות מיוחד יבדוק הפעלת תוכנית להבראת מפעל סולתם ביוקנעם שנקלע לקשיים כספי־ים.

שר התעשיה והמסחר, אריאל שרון, החליט על הקמת הצוות לאחר פגישה עם יו"ר מועצת המנהלים, שלמה ולבדוביץ.

שרון הדגיש כי הממשלה תהיה נכונה לסי־יע למפעל בתנאי שתתבצע תוכנית הבראה מקיפה והבעלים יגדילו את השקעת ההון העצמי. בראש הצוות יעמוד דוד ברודס, סמ־נכ"ל בכיר וראש המינהל למימון במשרד התע־שיה והמסחר.

יצחק דיש

דוד מנע - מישנה למנכ"ל שירות התעסוקה

שר העבודה והרווחה, משה קצב, הודיע אתמול על מינויו של דוד מנע לתפקיד המיש־נה למנכ"ל שירות התעסוקה.

קצב ביקש תחילה למנות את מנע למנכ"ל שירות התעסוקה, לאחר שטען כי אינו שבע רצון מדרך תיפקודו של המנכ"ל הנוכחי, ברוך חקלאי.

המעטך הודיע כי הוא מתנגד להדחת חקל־אי ומשום כך נאלץ קצב למנות את מנע רק כמישנה למנכ"ל.

דניאל מן

שערי מטבע־חוץ

ליום 12.4.87 | סל: (–) 1.6796 | דולר שחור: 1.59–1.58 | נוסעים: 1.89 | יציג: 1.6011

המטבע	השינוי בשקלים	בנקנוטים – לאומי קניה	בנקנוטים – לאומי מכירה	בנקנוטים – הפועלים קניה	בנקנוטים – הפועלים מכירה	בנקנוטים – דיסקונט קניה	בנקנוטים – דיסקונט מכירה	העברות והמחאות – לאומי קניה	העברות והמחאות – לאומי מכירה	העברות והמחאות – הפועלים קניה	העברות והמחאות – הפועלים מכירה	העברות והמחאות – דיסקונט קניה	העברות והמחאות – דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב		1.56	1.63	1.56	1.63	1.56	1.63	1.5911	1.6109	1.5911	1.6109	1.5916	1.6116	1.6011
1 מרק גרמני		0.86	0.90	0.86	0.91	0.86	0.90	0.8759	0.8868	0.8795	0.8905	0.8778	0.8889	0.8820
1 לירה שטרלינג		2.52	2.64	2.54	2.66	2.54	2.66	2.5816	2.6137	2.5815	2.6137	2.5847	2.6172	2.6001
1 פרנק צרפתי		0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2633	0.2666	0.2638	0.2670	0.2632	0.2632	0.2650
100 ין יפני		1.09	1.14	1.10	1.15	1.09	1.15	1.1154	1.1293	1.1183	1.1322	1.1168	1.1309	1.1211
1 גולדן הולנדי		0.76	0.80	0.76	0.80	0.76	0.80	0.7775	0.7871	0.7792	0.7889	0.7771	0.7869	0.7818
1 פרנק שווייצרי		1.04	1.08	1.04	1.09	1.04	1.09	1.0572	1.0704	1.0582	1.0715	1.0592	1.0726	1.0649
1 כתר שוודי		0.25	0.26	0.25	0.26	0.24	0.26	0.2514	0.2546	0.2521	0.2552	0.2517	0.2549	0.2531
1 כתר נורווגי		0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2331	0.2360	0.2332	0.2361	0.2335	0.2364	0.2346
1 כתר דני		0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2324	0.2353	0.2327	0.2357	0.2323	0.2353	0.2340
1 מרק פיני		0.35	0.37	0.35	0.37	0.35	0.37	0.3595	0.3640	0.3595	0.3640	0.3592	0.3637	0.3618
1 דולר קנדי		1.20	1.25	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2216	1.2368	1.2214	1.2367	1.2205	1.2358	1.2290
1 דולר אוסטרלי		1.04	1.14	1.10	1.18	1.10	1.18	1.1376	1.1518	1.1385	1.1527	1.1363	1.1506	1.1450
1 רנד דרא"פ		0.51	0.61	0.53	0.80	0.50	0.70	0.7860	0.7958	0.7865	0.7964	0.7881	0.7980	0.7912
10 פרנק בלגי		0.41	0.43	0.41	0.44	0.41	0.43	0.4234	0.4287	0.4233	0.4286	0.4234	0.4287	0.4260
10 שי' אוסטרי		1.22	1.28	1.23	1.28	1.22	1.28	1.2474	1.2630	1.2481	1.2637	1.2478	1.2634	1.2553
1000 לי' איטלקיות		1.20	1.27	1.21	1.28	1.20	1.28	1.2296	1.2449	1.2319	1.2473	1.2313	1.2468	1.2367
1 דינר ירדני		4.46	4.73	4.34	4.61	4.39	4.69	—	—	—	—	—	—	4.6592
1 לירה לבנונית		—	—	0.13	0.14	0.12	0.16	—	—	—	—	—	—	0.1456
1 לירה מצרית		0.65	0.69	0.76	0.80	0.74	0.81	—	—	—	—	—	—	0.7605

אשנב לבורסה

סוחרים: שוק המניות מפגין עוצמה למרות המשבר הממשלתי שהחריף

הציבור הזרים לקרנות המניות סכום של 8 מיליון דולר ■ היצעים אוזנו בירידות קלות ■ לאומי־פיא רכשה מבל"ל מניות הכשרת הישוב בסכום של 1 מיליון דולר ■ ידיעות על תוכנית לגיוס הון בארלדן

מאת יואב יצחק

בנק ישראל הזרים גם אתמול היצעים לאגרות החוב. ההיצעים הוזרמו לאגרות החוב הצמודות ב־80% למדד ולאג"ח מסוג ברירה כפולה. הן ירדו בכ־1% בממו־צע. במניות החופשיות היו היצעים ויריד־דות שערים קלות, כתוצאה ממכירות מצד מקורבי השוק.

בנק ישראל מנצל את עודפי הנזילות שנוצרו במערכת ומקטין מלאים באג"ח. ביום חמישי מכר בנק ישראל לראשונה ב„לידר" אגרות חוב; אתמול הזרים היצ־עים נוספים ב„לידר" למספר סדרות של אג"ח הצמודות ב־80% למדד ולאג"ח מסוג ברירה כפולה.

לקרנות הנאמנות הוזרמו אתמול כספים נוספים שהסתכמו בכ־8 מיליון דולר. מר־בית הצבירה היתה בקרנות המניות, זאת בזכות מרכיב המניות הגדול המאפיין קר־נות אלה (כ־75% עד 80% מנכסיהן), המהו־וה תחליף נוח ביותר להשקעה ישירה במ־ניות חופשיות. מקורם של הכספים המוזר־מים לקרנות המניות הוא מהפיקדונות השיקליים, בהם פחתה הריבית הבנקאית לרמה שאינה מפצה על עליית המחירים במשק.

האטה בפעילות, היצעים וירידות מחירים היו אתמול בשוק המניות. ההיצעים הוזר־מו על ידי מקורבי השוק, החוששים מפני היווצרות אווירה שלילית בשוק המניות למכח היחסים העכורים שנוצרו בשבוע האחרון בין הליכוד למערך והחשש מפני משבר שיוביל לפירוק ממשלת האחדות. גם ימי המסחר הבודדים שיהיו בבורסה לרגל חג הפסח הביאו להאטה בפעילות. ההיצעים הוזרמו אתמול בעיקר למניות „כבדות" כדוגמת הסנה (–3.1%), אפריקה 1 (–2.5%), נכסים ובנין (–2.3%), מפעלי נ־יר (–1%) ואחרות. במקרים רבים ארוזו ההיצעים בירידות שערים מתונות ביותר: כך, לדוגמה, במניות דלק ארוזן היצע בסך 2,409 ש"ח ע"נ בירידה של 0.4%. היצע גדול בסך 21.7 אלף ש"ח ע"נ שנרשם למ־ניות אזורים ארוזן במהירות בירידה סימ־לית של 0.6%. במניות רבות בעלות סחי־רות נמוכה יחסית נרשמו ירידות חדות: כך במניות כבלי ציון 1 (–8.8%), כן 5 (–9.2%) הפניקס 5 (–10%).

על רקע האווירה החיובית ששררה בכל זאת בבורסה, הופיעו ביקושים לחלק מצומצם מהמניות ה„כבדות": ביקוש בסך 115 ש"ח ע"נ שנרשם למניות הכשרת הי־שוב ארוזן ללא שינוי בשער. ל„מעריב" נו־דע כי אתמול התבצעה במניות הכשרת הישוב עיסקה מחוץ לבורסה, במסגרתה רכשה לאומי־פיא מניות הכשרת הישוב בסכום של כ־1 מיליון דולר. המוכר היה בנק לאומי, המחזיק כמות גדולה ממניות הכשרת הישוב באמצעות ה„נוסטרו" (חשבון עצמי). גם במניות כלל תעשיות אלקטרוניקה הופיע ביקוש, שארוזן ללא שינוי בשער. הביקוש הוזרם על רקע ידי־עות/הערכות כי חברת הבת המרכזית (אל־קטרוניקה לישראל), שמניותיה נסחרות בבורסה האמריקנית, תעלה בקרוב על פסי ריווחיות. ידיעות/הערכות אלה הן הגור־מת באחרונה לפעילות חיובית במניות כלל אלקטרוניקה.

■ מסיכומים ראשוניים: 7 עד 10 מיליון ש"ח רווח בבינלאומי

הפעילות החיובית במניות הבנק הבינלאו־מי נמשכת. גם אתמול – למרות הריפיון בשוק – הופיע למניות אלה עודף ביקוש בסך 4,628 ש"ח ע"נ, שארוזן לאחר עליה של 1.9%. המשך הביקושים למניות הבי־נלאומי נובע מידיעות המסתננות לבורסה על הרווחים הגדולים יחסית שיציג הבנק ברבעון שהסתיים במרס. נודע כי מסיכו־מים ראשונים שנערכו בבנק התברר כי ריווחיו יסתכמו ברבעון האמור בכ־7 עד 10 מיליון ש"ח. זהו גידול משמעותי ביו־תר ביחס לרבעון המקביל בכלל וביחס לשנת העסקים שחלפה כולה בפרט. אין לכך אישור רשמי. מוכיר כי בין הגופים הג־דולים שגילו את פוטנציאל הרווח הגדול הגלום בבנק הבינלאומי היו מנהלי לאו־מי־פיא: לפני מספר חודשים הם רכשו חבילות גדולות ממניות הבינלאומי, במח־יר ששיקף שווי שוק של כ־100 עד 120 מיליון דולר. מניות הבינלאומי נסחרות כיום במחיר של כ־186 מיליון דולר.

פעילות חיובית היתה במניות ארלדן. ארלדן 1 עלו ב־5.9% ארלדן 5 עלו ב־5%. הפעילות החיובית במניות ארלדן נעשית בתגובה לידיעות שנפוצו בבורסה כי מנה־לי החברה שוקדים עתה על תוכנית לגייס הון במחירים הגבוהים באופן משמעותי ממחירי הבורסה. גם במניות ארגמן היתה פעילות חיובית (ב"ש, זאת על רקע מגמת רכישות ב„לידר" מצד קרנות בנק הפוע־לים. בנק לאומי מחזיק כמות קטנה של מניות (אחוזים בודדים) ממניות ארגמן, באמצעות בל"ל השקעות. בשבועות האחרונים מקטין בל"ל את אחזקותיו בהלך המסחר בבורסה. מניות עסיס עלו ב־7.3%, תוך מחזור גדול בסך 20.1 אלף ש"ח ע"נ, זאת על רקע מגעים למכירת החברה.

סוחרי הבורסה התעודדו אתמול מהפעי־לות שהיתה בבורסה. סוחרים הדגישו כי העובדה שהבורסה לא ספגה גל היצעים (בעקבות החששות ממשבר ממשלתי) והמשך זרימת הכספים המסיביות לקרנות המניות, מעידים על עוצמת השוק. עם זאת סבורים הסוחרים כי יש לפעול בשוק באופן סלקטיבי ביותר ולהימנע מהיגר־רות אחר ספקולציות חסרות כיסוי.

הודעות הבורסה

- אלקו־ת.א.ת. – בתגובה לידיעה ב„מעריב" הודיעה ת.א.ת. כי בעלי עניין והמפקידים בת.א.ת. מחזיקים כיום ב־16.44% מהון המניות של אלקו, המקנות 20.33% מזכויות ההצבעה בחברה. אין ביניהם הס־כם הצבעה, רכישה או מכירה של מניות אלקו, אם כי מתקיימים דיו־נים על הסכמים כנ"ל.
- זנלכל – הודיעה על החלטתה לגייס הון מהציבור על ידי הנפקת כתבי אופציה ומניות.
- הראל מחסני ערובה – הודיעה על אסיפה כללית: על סדר היום – השוואות זכויות ההצבעה בחברה.
- דלק – בתגובה לידיעה שפורס־מה ב„מעריב" הודיעה החברה כי חברת בת „דלק השקעות ונכסים" מנהלת מו"מ לרכישת שני שלישים עד 100% ממניות קרגל.
- כלל תעשיות – פירסמה פירטי ההנפקה המוצעת.

בנק צפון אמריקה

הודעה ללקוחותינו

מיום חמישי, 9.4.87, ירדו שיעורי הריבית הבסיסית לבעלי מסגרות בחח"ד ב־4% לשנה כדלקמן: שיעור הריבית השנתית יהיה החל מ־32% כשהריבית האפקטיבית היא החל מ־36.63%. שיעור תוספת הריבית על החריגה ממסגרות האשראי המאושר יעלה החל מיום 15.4.87 ב־2%.

הודעה זו מתפרסמת במקום משלוח הודעות ללקוחות.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

מבטחים

מוסד לבטוח סוציאלי של העובדים בע"מ

ההנהלה המרכזית

לחברי „מבטחים"

לרגל יציאת העובדים לחופשה מרוכזת, יהיו משרדי מבטחים בכל הארץ סגורים בחול המועד פסח, דהיינו: מ־ט"ו בניסן ה־14.4.87 ועד כ"א בניסן ה־20.4.87 ובכלל.

לגימלאי „מבטחים", לחברי מבטחים ומשפחותיהם, לעובדי המוסד ובני ביתם, ולבית ההסתדרות

מועדים לשמחה

הנהלת מבטחים.

הודעה בדבר מכירת מקרקעין בירושלים של אולמי נוף ירושלים

מתבקשות הצעות לרכישת המקרקעין הידועים באולמי שמחות „נוף ירושלים" – גוש 30166 חלקות 2, 61/1, 62, 63 – הנמצאים בשכונת בית וגן וליד ביה"ח החדש שערי צדק. שטח האולמות כ־1290 מ"ר.

תנאים

1. המקרקעין הנ"ל מוצעים כנגד תשלום ערכם במזומן.
2. על המשתתף לפרט את המחיר המוצע בתוספת מ.ע.מ. אשר יחול על הרוכש וכן את תנאי התשלום והערבויות לביצוע התשלומים.
3. המשתתף יוציא ערבות בנקאית בשיעור של 5% מהסכום המוצע שתוקפה עד 10.6.87. באם עד תום תקופת הערבות לא ייחתם חוזה, על המשתתף יהיה להאריך הערבות ב־30 ימים נוספים. אי הארכת הערבות תפסול הצעת המשתתף.
4. על ההצעות להגיע למשרד עו"ד בינן, ברחוב יהודה 34 ירושלים, לא יאוחר מיום 10.5.87. עבור „אולמי נוף" ירושלים.
5. פרטים נוספים ניתן לקבל במשרד הח"מ, טלפון 02-228161.
6. על הרוכש האחריות לבדוק את פרטי המקרקעין ואפשרויות ניצולו.
7. אין המוכר מתחייב לקבל כל הצעה שהיא, בין בכלל ובין מתוך אלה שהוגשו.
8. כל מכירה כפופה לאישור בית משפט.
9. הח"מ שומר לעצמו הזכות לנהל מו"מ בכל עת עם מציעים שונים בין השאר על מנת לקבל תנאים אחרים ורשאי לקבל הצעות נוספות גם לאחר תום מועד הגשת ההצעות כאמור לעיל.

איתן שמואלי, עו"ד
משרד ש. פ. בינן ושות'

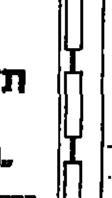

האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ע"ש רובין

החוגגת 40 שנה לקיומה.

קרן מיסודו קראוס ורטל מילר לבית קראוס

המועצה הציבורית לתרבות ולאומנות

קרן תל־אביב לתרבות ולאומנות

מכריזים על

תחרות ארצית ליוצרים צעירים לקבלת „פרס גרטרוד קראוס"

התחרות תתקיים ביום שני ה־13.7.87. בדבר פרטים נא לפנות החל מתאריך 26.4.87 ועד 1.6.87 לאולי שר מזכירות ביה"ס למחול ולתנועה באקדמיה למוסיקה ולמחול קאמפוס גבעת־רם ירושלים, טל: 02-636232 בימים א' – ה' בין השעות 9.00–13.00.

שידורי טלוויזיה לוקסמבורג

יום שני, 13.4.87

15.20 מצעד הפזמונים
17.25 ספור ספרטפילד – סדרה
18.35 הגלי RTL
18.53 חדשות
19.30 סדרה „האביר הלהב"
20.20 תחזית מזג האוויר
20.30 סרט „עם לפאפיה"
22.10 חדשות בקצרה
22.20 קפה
22.50 הורוסקופ
23.05 סיום

לקליטת תוכניות מאירופה

פנורמה

טל' 5462530, 5460858, 260799

אולמי גילטון בע"מ GILTON

האולמות המפוארים ביותר בתל־אביב

אולמי גילטון המחודשים אשר שופצו לאחרונה בסגנון ייחודי, ייפתחו לרשות לקוחותינו סמוך לחג השבועות

GILTON HALLS אולמי גילטון

★ כשר למהדרין ★ סידור מיוחד לנלאם כשר
★ אולמות ממוזגים ★ חניה צמודה במקום

דרך פ"ת 154 תל־אביב 255959

סריגי זאב

ברחוב באביב בבקין ובסתו

הנהג

עשה לך מנהג – קח עמך חייל לדרך

המלכה „אינדיאנה" 650 סמ"ק

המלך „פאסו" וכל שושלת המלוכה לבית „דוקטי"

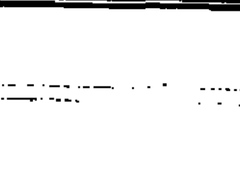

ב„ביח דינמיק"
צ'לנוב 37 ת"א
03-372890 383151
תצוגה מהממת, החלפות ותשלומים

בורסה

א'

מחזורי מסחר

מ.חופשיות	ב.בהסדר	אג"ח	מק"מ
24,402.1	4,088.4	12,141.0	3,885.7

מחזורי המסחר בשוק המניות

שם ענף	המחזור באלפי ש"ח
בנקים מסחריים	4,799.9
בנקים למשכנתאות	279.6
מוסדות מימון ענפיים	189.7
חברות וסוכנויות ביטוח	659.3
מסחר ושרותים	2,154.0
נדל"ן בינוי ופיתוח	5,113.1
חברות תעשיה	8,120.6
חברות השקעה	2,596.6
חיפושי נפט	487.
נסחרות בסמ"ח	1.7

המניות הפעילות ביותר לפי ענפים

שם נייר הערך	תמורה כספית	שינוי ב%
כלל סמוך 100.0	1605.5	+1.1
טפחות רג	41.3	-2.7
מרכז קבלנים 5.0	66.5	-5.2
הסנה 1	163.5	-3.1
קרור 1.0	299.3	+0.0
מהדרין 1	460.1	+0.0
עויח 0 1	834.1	-1.1
פועלים השק	235.0	+0.6
י.א.ל 5.0	282.8	+10.0
נויח	1.1	+0.5

שערי המניות

בנקים מסחריים

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
אוה.ה. ש	27490				-7.0
הספנות 0.1	2108	1914			-1132
הספנות א 0.5	1169	1083	-30	-2.5	-3011
הספנות אפ 2	1725	1640			-1357
כללי לא בהסדר	30800	318	-900	-2.8	-383
בנק צפ' אמרק 1	*** הפסקת מסחר ***				
בנק צפ' אמרק 5	*** הפסקת מסחר ***				
הבינלאומי 5.0	6585	4294	+120	+1.9	+4628
פ.י.ב. 0.5	7940	3143	-50	-.6	-841

בנקים בהסדר ההצמדה

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
אד"ב רג 100.0	90870	1108			-274
אד"ב ב 100.0	90970	1.0			-3.0
אד"ב בב א 2.0	556200				
אחד ושה	67700	135	-150	-.2	-152
דיסקונט ב	116100	30.0	-230	-.2	-29.0
דיסקונט א	116050	173			+71.0
דיסקונט שה ב	13630	32.0			-32.0
המזרחי ש	37400	1362	-85	-.2	-1356
המזרחי ם	37420	41.0	-340	-.9	-41.0
המזרחי שה 9	16985	14.0	-10	-1	-14.0
הפועלים מבב	99629	4.2	+4629	+4.9	+1.4
הפועלים ש	61850	599	+250	+4	+799
הפועלים ם	62000	111	-15		-36.0
כללי א 1.0	158530	60.0			-6.0
כללי שה 7	7690				
כלל סמוך 100.0	39710	4043	+430	+1.1	+3609
בי"ל שה 11	14720	527			-536
מימון וסחר 1.0	52450	1.0	+300	+6	+49.0
מימון וסחר 5.0	26700				

בנקים למשכנתאות

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
אדנים 0.1	31400	11.0	-200	-6	-20.0
לאומי משכנתא' ש	10740	302	+220	+2.1	+302
לאומי משכנתא' ם	10640	8.0			-8.0
כרמל ש	5601	67.0			+39.0
כרמל שה 1	3800				+20.0
בין ב 5.0	12773	196	-261	-2.0	-141
פת מטב ש	3900	908	-100	-2.5	-1173
משכן ב ש	3541	960	-60	-1.7	-813
מבטחות 0.1	17250	16.0	+200	+1.2	+11.0
טפחות מבב ש	24200 חב	42.0	-1300	-5.1	-67.0
טפחות רג ש	23091	179	-650	-2.7	-267
טפחות שה 1	10050	28.0			+32.0
טפחות שה 2	4961	500			+186
עסור 1.0	2000	871	+20	+1.0	+365
עסור 5.0	1240	382	+1	+.1	+582
טרב 1.0	8474	479	+240	+2.9	+1143

מוסדות מימון ענפיים

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
שלמון א ש	958	4235			+1538
החקלאית מבב א	*** לא נסחר ***				
החקלאית מבב 1	*** לא נסחר ***				
לאומי תעשיה א ש	16850	106			+519
פתוח תעשיה מבב	*** לא נסחר ***				
פת חשמ בב 1	*** לא נסחר ***				
פת חשמ בב ש	*** לא נסחר ***				
פת חשמ בב 10	*** לא נסחר ***				
פת חשמ בב ד	*** לא נסחר ***				
פת חשמ בב ד'	*** לא נסחר ***				
מרכז קבלנים 5.0	1595 חב	4300	-85	-5.2	-7795
תירות בב	*** לא נסחר ***				
כלל לטעת או 0	26700	20.0	+300	+1.1	+311
כלל לסית בב 0.5	25850	182			+24.0
כלל לטע ארוח	22150	54.0	-100	-5	-51.0

חברות ביטוח

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
איתן ביטוח ושה	257	7541	+10	+4.1	+7142
ארגם 1.0	1600 חב	538	-99	-5.8	-652
ארגם א 0.5	955	1117	-5	-5	-1742
במה מעשה 0 1	898 חב	949	+67	+8.1	+387
במה מעשה 0.5	320 חב	5150	-19	-5.6	-5072
הדר ושה	449	3555	+3	+.7	+1187
הדר מסה	325	8902	-7	-2.1	-5830
הדר אפ 2	280	28804			+19690
המנה ושה	445	36752	-14	-3.1	-36994
הפניקס 0.1	774	4840	+22	+2.9	+2551
הפניקס 0.5	658 חב	2549	-73	-10.0	-2759
המשמר-הראל 1.0	8120	196	-80	-1.0	-157
המשמר-הראל 5.0	5998	1560	+25	+.4	+307
מגדל 1.0	2900	658	+125	+4.5	+701
מגדל 5.0	1760	1648	+65	+3.8	+824
סהר פיתוח 1	8250	153	+130	+1.6	+117
סקוריטס ושה	1450	1637	+45	+3.2	+2070
צור ש	459	8310	-6	-1.3	-16399

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
צים השקעה 1.0	10700 חב	133	-1000	-8.6	-134
צים השקעה 5.0	3940	153	+130	+1.4	+260

מסחר

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
אינטרטאגב 1.0	8400	113	-100	-1.2	-63.0
אינטרטאגב 5.0	6865 חב	611	+380	+5.9	+518
מאיר מורא 1.0	1149	14381	-49	-4.1	-59636
כלל סחר ושה	455	20171			-6360
כלל סחר אפ 7	367	18008			+1366
כלל סחר אפ 2	155.0	9780	-8.0	-4.9	-9780
קרסטל 1.0	977	5350	-25	-2.5	-5388
רפק 0.1	33000	4.6	-1000	-2.9	-4.6
רפק 0.5	17700	16.0	-100	-.6	-58.0
שופרסל א 2.0	14700	1068	-450	-3.0	-1463
שופרסל ב 10.0	13481	1340	-20	-.2	-509

שרותים

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
דלק 0.1 ושה	6635	3810	-25	-.4	-2409
הראל 1.0	2450	200	+110	+4.7	+384
הראל 5.0	1950 חב	500	-150	-7.1	-415
ספנות השקעה 0.1	27900 חב	102	-2100	-7.0	-116
ספנות השקעה 0.5	13550	285	-340	-2.5	-599
קרור 0.1	1450 חב	3361	-78	-5.1	-5877
קרור 1.0	400	74817			-24016
מנועי פרופה 0.1	3380	171	-20	-6	-57.0
מנועי פרופה 0.5	1545	3842	-35	-2.2	-4899
קומנדורים 0.1	4221	819	+90	+2.2	+562
קומנדורים 0.5	2940	1036	-60	-2.0	-737
קופל 1.0	5200	158			-92.0

מלונות ושרותי תיירות

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
גלי זהר 1.0	6250	97.0			-22.5
גלי זהר 5.0	4452	73.9	+2		+16.8
מלונות דן 1.0	2474	594	-2	-1	-1060
מלונות דן 5.0	1780	830	-95	-5.1	-972
חוף האלמוג 0.1	6090	477	-60	-1.0	-375
בס ושה	2371	51.4	-130	-5.2	-151
מלונות ירדן 1.0	2790	375	+90	+3.3	+527

מחשבים ושרותי מחשב

המניה	השער אחרון	המחזור בערך ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים	היצע/ביקוש
אלבה ושה	1637 חב	3328	-90	-5.2	-5287
דטה סיסטם 1.0	12650	147			-10.0
ח.י.ל 1.0	19430	1436	+80	+.4	+588
יטא 1.0	9610	72.0	-105	-1.1	-45.0
כלל מחשבים 1.0	16400	187	+500	+3.1	+229
ל.ד.ת 1.0	16300	23.0	+700	+4.5	+19.0
ל.ד.ת 5.0	5974	650			-243

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	השינוי בנקודות	השינוי היומי %
אב	5985.49	5862.34	-41.41	-0.68
אבטחה	606.75	585.16	0.29	0.04
אביב	-	-	-	-
אגוד	-	-	-	-
אדיר	1595.81	1564.37	-0.68	-0.04
אדנים	3167.38	3107.13	-22.37	-0.71
אופיר	1828.19	1814.24	1.91	0.10
אור	417.20	408.40	0.64	0.15
אור לי	262.37	260.44	-0.39	-0.14
אוריון	-	-	-	-
אורן	-	-	-	-
אייל	3862.18	3786.25	-16.11	-0.42
איילון	-	-	-	-
אירים	5343.45	5228.27	1.62	0.03
איתן	710.69	696.38	0.64	0.09
אלון	-	-	-	-
אלמות	858.68	850.67	0.60	0.07
ארז	826.56	809.73	-4.61	-0.56
אש	212.26	211.29	-1.64	-0.72
אשל	-	-	-	-
אתגר	-	-	-	-
בדולח	3021.41	2964.81	-22.86	-0.76
ברוש	-	-	-	-
ברק	-	-	-	-
ברקת	839.37	835.23	1.79	0.21
גביש	1506.12	1496.91	-2.97	-0.19
גבע	1051.81	1036.65	-1.31	-0.12
גודן	743.12	729.04	0.50	0.06
גיא	9661.53	9618.41	-16.87	-0.17
גיל	3377.44	3314.94	-16.97	-0.47
גלים	612.47	606.15	-1.81	-0.29
דובדבן	-	-	-	-
דוכיפת	765.92	756.99	-2.18	-0.28
דולב	-	-	-	-
דורון	1471.92	1444.23	2.47	0.17
דוגן	256.41	251.46	0.30	0.11
דליה	571.82	569.71	-2.63	-0.45
דקל	-	-	-	-
דרור	477.37	488.69	-4.74	-1.00
הדס	478.48	474.42	-3.36	-0.70
הדר	527.08	517.39	-1.51	-0.29
זהבית	2828.05	2766.84	-2.22	-0.08
זהר	19916.62	19628.44	-190.82	-0.96
זיו	18327.81	18060.01	-180.59	-0.99
זמיר	1259.84	1235.92	-6.75	-0.54
חוחית	151.16	147.83	0.78	0.53
חליפין	128.58	128.02	0.15	0.11
חלמיש	615.87	612.99	1.22	0.19
חן	136.87	136.33	0.19	0.14
טופז	1350.48	1319.46	####(	89.28
טל	5870.16	5894.40	4.83	0.08
יובל	829.08	813.39	0.64	0.07
יהלום	2942.41	2888.49	-20.07	-0.69
יסודות	462.61	458.21	-2.78	-0.60
יערה	669.30	654.76	-0.10	-0.01
כוכב	1428.71	1401.28	-7.64	-0.54
כאל	131.96	128.36	0.09	0.06
כלנית	628.64	626.61	-2.15	-0.34
כספית	717.63	713.96	-1.07	-0.14
כרמל	150.55	147.53	0.20	0.13
כתר	1157.99	1136.30	3.31	0.29
להט	4754.93	4686.16	-23.74	-0.50
למשקיעים	118391.70	116201.60	-	-
לפיד	498.87	489.24	-0.23	-0.04
לקט	1720.95	166.18	-1514.85	90.11
לשם	963.65	959.24	1.48	0.15
מבחר	1253.16	1229.06	0.94	0.07
מבטח	3623.85	3591.15	3.63	0.10
מגן	238.07	234.59	-0.67	-0.28
מגדן	3725.16	3690.20	-10.07	-0.27
מגל	773.97	767.42	0.68	0.08
מור	2310.46	2277.79	-23.45	-1.01
מורן	1022.16	1018.37	-5.82	-0.56
מטה	27939.47	27425.30	-6.13	-0.02
מימד	946.80	928.28	0.62	0.05
מנוף	4893.15	4899.40	-21.74	-0.44
מניף	770.54	756.94	0.78	0.10
מקסימה	996.14	981.64	0.56	0.05
מרגלית	1621.44	1590.42	-10.36	-0.64
מרווח	116.57	116.17	-0.10	-0.08
מרום	1239.75	1215.99	1.44	0.11
נגה	28253.86	27848.41	-333.57	-1.18
נוף	1147.02	1142.15	-8.78	-0.76
נמט	553.68	542.61	-0.67	-0.12
ניל	7931.66	7820.37	-67.96	-0.86
סביון	689.56	687.06	-4.33	-0.62
סגולה	131.48	128.88	0.30	0.23
סלע	979.04	974.74	1.06	0.10
סנונית	723.75	709.72	-0.08	-0.01
סער	895.59	879.11	-2.84	-0.29
ספיר	528.68	526.68	0.07	0.01
עדיף	1003.01	984.40	-3.04	-0.30
עידית	2868.61	2856.61	-21.00	-0.72
עידן	477.84	471.27	-0.06	-0.01
ענבר	1163.28	1167.72	4.34	0.37
ענק	2920.47	2889.99	-81.83	-2.78
עפרוני	675.56	660.92	0.74	0.11
ערמון	-	-	-	-
פיא	1730.93	1718.77	-7.57	-0.43
צבר	557.89	546.88	1.08	0.19
צופית	777.24	762.12	-0.80	-0.10
צוק	116.26	116.26	0.27	0.23
צמיד	1009.63	988.87	1.08	0.10
צמיחה	576.08	568.15	0.25	0.04
צפורן	1759.22	1724.66	1.54	0.08
קלע	2411.38	2396.36	-7.17	-0.29
רננית	20824.48	20642.76	-269.21	-1.28
ריטון	-	-	-	-
רעות	814.84	800.15	-2.86	-0.35
רשף	765.15	748.56	2.11	0.28
שבים	810.68	795.35	0.78	0.09
שחף	834.33	825.07	4.00	0.43
שירה	458.47	465.12	-2.43	-0.53
שמיר	364.18	361.51	0.01	0.00
שנהב	1104.68	1099.78	-7.26	-0.66
ששון	-	-	-	-
שקד	-	-	-	-
תאנה	-	-	-	-
תבור	-	-	-	-
תדהר	-	-	-	-
תירוש	507.16	504.87	-0.63	-0.10
תפוז	-	-	-	-
תפוח	-	-	-	-
תרשיש	1410.06	1399.97	0.30	0.02
תשרי	494.64	492.63	-0.49	-0.09

* השינוי חושב לפי מחיר הפדיון

שערי איגרות חוב

עולים לוג
ורנית
ות ביתכם
ית ב' אורנית

هكذا من الأصل

אמש בתיאטרון: אין להם מה לומר?

"בורך לבורדווי" ב"הבימה"

ידידנו יונ'ין ג'רום, שאחרי התפתחותו אנו עוקבים לפרטיה מאז "יובק חוף ברייטון", בניע, השבח לאל, אל התהילה ובא, כך אני מקווה, נפרד מאיתנו סופית.

הבעיה היא רק, שהתהילה היא תהילתו של ניל סיימון. הרי יוג'ין ג'רום הוא זה שסבור, שבבית הוריו מצא בסיס נאות למגד זה במיוחד. הוא טועה, כמובן – אלא אם נקבל את ההזדהות של סיימון עצמו, שמשפחה זו אכן מפרנסת בכבוד את בעליה.

ניל סיימון הרי מיטיב לדעת את נפש קהלו ומספק לו סידרה בלתי־דוכיות בהמשכים, מתובלת ברגשנות יהודית ובבדיחות שחלקן אפילו טובות.

הבבאי עמית מית וצוות השחקנים עושים את עבודתם המקצועית, כמו שאומנים בקומתם, "מן השרוול". אצל ליאה קניג ושלמה בר־שביט התלווה אל השרוול הזה גם קורטוב של שארידות, אך בסך־הכל זוהי מלאכה יבשה, ההולמת להפליא את כוונת־הכתיבה של ניל סיימון.

כאשר כותבים יונ'ין ואחיו תוכנית בידור לרדיו, הם מסבירים לסבם שזו תוכנית שיש בה מעט מכל דבר. "מעט מכל דבר" – תוהה הסבא – "ואין לכם מה לומר?"

אליקים ירון

שמיר ופרס ייפגשו היום בארבע עיניים

יוסי ביילין יצא אתמול בחשאי להלסינקי לפגישה עם ג'ורג' שולץ

מאת רפאל מן

יצחק שמיר ושמעון פרס ייפגשו היום בצהריים לשיחה בארבע עיניים, לראשונה מאז שב שר החוץ ממסעו לאירופה, שם שוחח ארוכות עם שני נציגים סובייטים. בלשכת פרס נמסר כי בכוונתו לדווח לשמיר על שיחותיו ולהשמיע את הערכותיו בעקבות הדברים ששמע מהסובייטים.

המנכ"ל המדיני של משרד החוץ ד"ר יוסי ביילין יצא אתמול בבוקר להלסינקי, כדי להפגש עם עוזריו של שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ בדרכם למוסקווה.

מקורות בירושלים מסרו כי שליחותו של ביילין נערכה על פי יוזמה אמריקנית, כדי לשמוע דיווח מפורט על שיחותיו של פרס עם נציגים סובייטים ברומא. שולץ ביקש להתעדכן במידע על העמדה הסובייטית שהושמעה באוזני פרס הן בנושא תהליך השלום במזרח התיכון והן בעניין יציאת יהודים מברית־המועצות ערב שיחותיו במוסקווה. נסיעתו של ד"ר ביילין אמורה היתה להערך בחשאי, ובלשכתו טענו כי הוא "מחוץ לעיר". ביילין אמור לשוב היום בצהריים ארצה.

בליכוד העריכו כי פרס עשוי להעלות שוב את שאלת מינוי השגריר בוושינגטון.

2 טייסי קוברה יקבלו צל"ש על חילוץ טייס הפאנטום מלבנון

שני טייסי מסוק קרב שחילצו טייס פאנטום שנפל בשמי לבנון יקבלו צל"ש מהרמטכ"ל. טקס הענקת הצל"שים יתקיים ביום חמישי.

ב־16 באוקטובר 1986 נפל מטוס פאנטום בלבנון בעת שתקף מטרות מחבלים. הטייס נטש את מטוסו. מסוק קוברה הוזעק ופתח בחיפושים אחריו. למרות אש עזה מן הקרקע, הצליחו טייסי המסוק להתקרב אל מקום המסתור של הטייס. עקב הסכנה וכדי לא לאבד זמן לא נחת המסוק והטייס נתלה בזרועותיו בגלגלי המסוק וכך הוטס למקום בטוח.

דן אורקין

מצרים התעלמה מהזמנה להשתתף בתערוכת הפרחים בחיפה

מצרים הוזמנה להשתתף בתערוכת הפרחים הבינלאומית "פלוריש 87" בחיפה, אך לא מצאה אפילו לנכון להתייחס להזמנה, מסרו אתמול ראש עיריית חיפה אריה גוראל ומנכ"ל התערוכה שמואל ביאליק.

התערוכה, המשתרעת על שטח של 34 דונם, נפתחה אמש בנוכחות אלפי מוזמנים ומבקרים, ע"י שר החקלאות אריק נחמקין. הפרחים הגיעו מ־27 מדינות. בין המוצגים אוספים נדירים של סחלבים ופרחים שנקטפו בגני ארמון בית המלוכה התאילנדי.

ראובן בן־צבי

נער בן 18 חשוד במעשה מגונה במתנדבת

מתנדבת מחו"ל המתגוררת באחד הקיבוצים באזור זכרון־יעקב התלוננה במשטרה כי נער בן 18 ביצע בה מעשה מגונה.

הצעירה בת 23, סיפרה שהנער, שהציג עצמו בשם מוחמד, ניגש אליה, בעת שרחצה בחוף הים, תפס אותה בחוזה והשכיבה בכוח על החול. הוא בצע בה מעשה מגונה וכשראה את חברותיה מתקרבות, עזב אותה ונמלט מהמקום. המתנדבת התלוננה במשטרת זכרון־יעקב ואתמול לפנות־בוקר נעצר החשוד במעשה.

אמיר גילת

שוב נדחתה בקשת בלאס לשחררו בערבות - בכוונתו לערער

הבקשה השביעית שהגישו סניגוריו של איש העסקים דוד בלס לשחררו בערבות, נדחתה אתמול ע"י שופט בית המשפט המחוזי בת"א יעקב קדמי. הסניגורים, עורכי הדין ד"ר יעקב וינרוט ויהודה ויינשטיין, עדיין לא התייאשו ובכוונתם להגיש ערר לבית המשפט העליון.

בהחלטתו קבע השופט כי למרות שעדויות התביעה במשפטו של בלס הסתיימו ולמרות שגם מרבית עדי ההגנה כבר העידו, עדיין קיים חשש להתערבות פסולה בהליך המשפטי. השופט חזר וציין את חומרת העבירה המיוחסת לבלס וגם את החשש להמלטותו מהארץ. השופט העיר כי לאחר שמיעת עדי ההגנה לוי ענבל ועו"ד ממשרדו של ד"ר אמנון גולדנברג, יהיה מקום לדון בשאלה.

איה אורנשטיין

הגדה של כסח: הסטודנטים אכלו מרור

בפתח ביתו של שר האוצר משה נסים בירושלים, קראו אתמול הסטודנטים "הגדה של כסח" לאחר קריאת ההגדה שחוברה במיוחד לרגל הארוע, עלו מספר סטודנטים לבית השר כדי להעניק לו את האפיקומן. כאן התערבה המשטרה ופיזרה את הסטודנטים. (צילום: יצחק אלהרר)

עובד מד"א הציל תינוק שבלע סוכריה וכמעט נחנק

מאת רוני סופר

הוד כידר, תינוק בן שלושה וחצי חודשים מאופקים, ניצל בשבוע שעבר ממוות בחנק, על ידי עובד בסניף מד"א המקומי. העובד, מאיר אפרים, הצליח לחלץ מגרונו של התינוק סוכריה גדולה שבלע, לאחר שהתינוק החל כבר להכחיל מחוסר חמצן.

"ראיתי שהוד מתחיל להרתח ויוצא לו קצף מהפה. הייתי בהיסטריה נוראית. הרגליים רעדו לי ולא ידעתי מה לעשות", מספרת האם. צעקתי לבתי הדר בת ה־12, שתתקשר למד"א ואני רצתי החוצה, למצוא מישהו שיסיע אותנו לתחנה. אחד השכנים לקח אותנו במכוניתו למד"א".

נהג האמבולנס שהיה בתורנות קיבל את קריאתה של הבת הדר ויצא לבית המשפחה, בשעה שהאם והתינוקה הגיעו לתחנה.

תורן המוקד, מאיר אפרים, לא איבד את עשתונותיו. הוא החל לטפל בתינוק, שגופו הכחיל וכמעט לא נשם. לאחר רגעים ספורים, הצליח באמצעות לחיצות על ריאותיו של הוד, לגרום לו לפלוט את הסוכריה שבלע.

שני רופאים שהוזעקו לתחנה, בדקו את התינוק, ראו שהכל בסדר ושיחררו אותו ואת אימו לביתם.

טלפנה לחו"ל על חשבון בית ההבראה

פסיכולוגית חיפנית בת 27 נעצרה בחשד שנהגה להתקשר במשך תקופה ארוכה לחו"ל מטלפון ציבורי חינם.

לפי החשד, נהגה הפסיכולוגית, העובדת בבית חולים באיזור חיפה, לנהל מספר רב של שיחות לאורוגוואי בטלפון הציבורי המותקן בבית ההבראה על הכרמל. החוקרים הציבו האזנה על הטלפון ועצרו את החשודה תוך שהיא מנהלת, את אחת השיחות לחו"ל.

אמיר גילת

המזועזעים מהאסון שקרה לנו.

בננו ואחי היקר

שי אשר

איננו

הלוויה תערך היום, יום שני, י"ד בניסן תשמ"ז, 13.4.87, בשעה 10.30, בבית העלמין סגולה בפתח־תקוה.

המתאבלים:

ההורים: גביה וגרשון אשר

האחות: דסי ועופר להב

וכל המשפחה

לאשר גרשון ומשפחתו

אתכם באבלכם הכבד על מות יקירכם

שי

משפחת "מעריב"

"אגש" סניף פתח־תקוה

הנהלת הסניף, חברי המועדון וצוות הרכזים

אבלים על מותו של הרכז והידיד

שי אשר

ומשתתפים בצער המשפחה

בצער רב הננו מודיעים על פטירת יקירנו

דניאל זוהר ז"ל

הלוויה התקיימה אתמול, יום ראשון, י"ג בניסן תשמ"ז, 12.4.87, בבית העלמין "הדרום" בגבול חולון־בת־ים.

המתאבלים:

אמו: לאה זוהר

אחיו: אבי זוהר וב"ב

במלאת שנה לפטירתו של חברנו

אברהם סמלסון ז"ל

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו, ביום רביעי, ט"ז ניסן תשמ"ז (א' חוה"מ פסח) 15.4.87, בשעה 16.00 בקיבוצנו.

המשפחה

ובית נצר סרני

בחסות מעריב

מועצה מקומית יסוד המעלה

צעדת יסוד המעלה

לזכרם של יואב וארנון וספי ז"ל

שבת 18 באפריל '87' — י"ט בניסן תשמ"ז

זינוק:	08.30 – ממתנ"ס יסוד המעלה
מסלולים:	ארוך – 15 ק"מ. קצר – 10 ק"מ – מתנ"ס – בית דוברובין – שמורת החולה – דרך הירדן – חזרה
דמי השתתפות:	5 ש"ח ליחיד – לקבוצות 4 ש"ח – הרשמה בזינוק.
הסעה מאורגנת:	מישובי מרכז הארץ – מחייב הרשמה מוקדמת במרכז מכבי. דמי הסעה והשתתפות – 20 ש"ח ליחיד. בסיום הצעדה תעודה ומדליה לכל משתתף. בטכס הסיום הופעת הזמר ליאור ייני.
פרטים והרשמה:	מרכז מכבי, אבן גבירול 68, ת"א. טל. 264238, 03-264686. מתנ"ס יסוד המעלה – טל. 06-037243
הצעדה הבאה:	צעדת אור עקיבא – קיסריה ב־28 אפריל '87.

בצער רב אנו מודיעים על פטירת אמנו, חמותנו וסבתנו היקרה

חנה בלומנקרנץ

לבית שרון

הלוויה התקיימה ביום שישי, י"א בניסן תשמ"ז (10.4.87), בנתניה.

המתאבלים:

בנה וכלתה: דוד וחיה שרון

בתה וחתנה: רות וניסים אבטליון

נכדיה ונינֶיה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של חברנו

שלמה מרק

הלוויה תתקיים היום, יום שני, י"ד בניסן תשמ"ז, 13.4.87, בשעה 13.00, בבית העלמין בקבוץ רמת הכובש.

יוצאים מהמועדון לחבר.

המשפחה

ובית רמת הכובש

הנהג

עשה לך מנהג –

קח עמך

חייל לדרך

כואבים ואבלים על מותו של

סוכננו – ידידנו

דוד שרגורודסקי ז"ל

תנחומינו הכנים

לרעיה רות

ולכל המשפחה האבלה

מנורה חברה לבטוח בע"מ

לעובדת חברתנו

מיכל קדושים

השתתפותנו בצערך הכבד

על מות

אמך ז"ל

הדר חברה לביטוח בע"מ

ההנהלה והעובדים

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של

אמנו וסבתנו היקרה

אסתר קלטר

הלוויה תתקיים היום, יום שני, י"ד בניסן תשמ"ז, 13.4.87, בשעה 12.00 בצהרים, בבית העלמין "הדרום" בגבול חולון־בת־ים.

נפגשים ליד השער החדש.

אבלים:

בנה: משה קלטר וב"ב

בתה: נעמי ניב וב"ב

וכל בני המשפחה

לאסנת והילדים

משתתפים באבלכם הכבד

על מות

חיים בקר ז"ל

חבורת הזמר

של רמת אפעל

במלאת שנה לפטירת יקירנו

שלמה (סימה) מנזרי (מונסטירסקי) ז"ל

תתקיים אזכרה ביום רביעי, ט"ז בניסן תשמ"ז, 15.4.87, בשעה 16.00, בבית העלמין בסגולה פתח־תקוה.

המשפחה

יוסי גרמור

משתתפים באבלך הכבד על מות

אביך ז"ל

חבריך לעבודה

למשפחת שטיינברג

משתתפים באבלכם הכבד על מותו של

עובדנו היקר

מרדכי (מוטקה) שטיינברג ז"ל

חריטה אוטומטית בע"מ

רחוב ריב"ל 8, תל־אביב

ההנהלה והעובדים

לנסים בוקעי וב"ב

משתתפים באבלך הכבד

על מות

אמך

דניז – דלי קייטרינג בע"מ

ההנהלה וצוות העובדים

למנהלנו היקר

מר אבי זוהר

משתתפים באבלך הכבד

על מות אחיך

דניאל זוהר ז"ל

עובדי

ישלב סוכנות לביטוח בע"מ

כל המעונינים בגיור

יפנו בכתב אל:

ברית ידידי הגר, תל־אביב, ת.ד. 3333

המועצה המקומית
וכל בית אלפי־מנשה

אבלים על הרצחה של

עופרה מוזס
הי"ד

ומשתתפים בצער המשפחה

מועצה דתית אזורית שומרון

משתתפת בצערה של

משפחת מוזס

על הרצחה של
אם המשפחה

עופרה מוזס
הי"ד

מודיעים בצער רב על פטירת יקירנו

משה אוסובסקי בן שרגא פייבל

הלוויה תתקיים **היום**, יום שני, י"ד בניסן תשמ"ז, 13.4.87, בשעה 11.30, בבית העלמין "הדרום" בגבול חולון־בת־ים.

המתאבלים:
אשתו: חנה
בתו: לאה לדר ומשפחתה
בתו: שרה בנימיני ומשפחתה
בתו: צפורה הלוי ומשפחתה
בנו: יצחק (יצל"ה) אוסובסקי ומשפחתו
בנו: שרגא אסיף (אוסובסקי) ומשפחתו
נכדיו ונינין

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו ללא עת של יקירנו

ירחמיאל (ירח) רום

הלוויה תתקיים **היום**, יום שני, י"ד בניסן תשמ"ז, 13.4.87, בשעה 12.00, בבית הקברות בקרית־שאול.

אבלים:
ליפא רום
לאה, עפר ותמי רום
נגה ואורי אטלס
דבורה ויוסף זליץ
ושאר בני המשפחה

למשפחת מוזס
ולכל בית אלפי־מנשה

אתכם באבלכם הכבד
על הרצחה של

עופרה מוזס
ז"ל

מועצה אזורית שומרון
בני קצובר, ראש המועצה

למשפחת מוזס
ולכל בית אלפי־מנשה

המומים ומזועזעים על מותה של

עופרה

בהתקפה הרצחנית
שנערכה בידי בני עוולה

אנו קוראים לממשלה
לגדוע, בנחישות ובדחיפות, את היד המרצחת,
לבל תוסיף להלום עוד.

ניסן סלומינסקי
ראש המועצה המקומית אלקנה
וכל בית אלקנה

אנו משתתפים באבלם של **משפחת מוזס**
ושל **התושבים באלפי־מנשה**
על הרצחה של

עופרה מוזס הי"ד

ומתפללים להחלמתם המהירה של שאר הפצועים.
יהי רצון שתגדע יד הרשע ונוכל לחיות בשלום בארצנו.

תושבי שערי־תקוה
שומרון

אנו משתתפים באבלה של
משפחת אברהם מוזס
על מותה בטרם עת של הרעיה והאם

עופרה ז"ל

ומאחלים לפצועי המשפחה
החלמה מהירה

ההנהלה והעובדים
ט.וו.א. ישראל

המועצה המקומית ראש העין

אבלה על מותה הטרגי של

עופרה מוזס הי"ד

ומביעה תנחומים למשפחה

יגאל יוסף
ראש המועצה

משתתפים באבלם של
זיוה לביא ומשפחתה
על מות

האב ז"ל

קיבוץ חצרים

לעודד מרום

אתך באבלך במות עליך

אמך ז"ל

משתתפים בצערך

כתר כרמיאל
צוות העובדים וההנהלה

למשפחת מוזס

משתתפים בכאבכם על מותה הטרגי של
הרעיה והאם
שנרצחה בידי מחבלים

עפרה מוזס הי"ד

הנהלת מתנ"ס ראש העין
וצוות העובדים

בית קדומים

משתתף באבלם הכבד ובצערם של

משפחת מוזס
ובית אלפי מנשה

על הרצח והפגיעה באנשים תמים מפשע
שכל חטאם היה שרצו
לחיות בשלום ובצוותא
עם כל תושבי השומרון

ממשלת ישראל
מביעה את צערה העמוק על מות

עופרה מוזס הי"ד

שנפלה מידי מחבלים מרצחים

ומשתתפת באבל המשפחה השכולה

לשולה חבר ומשפחתה

משתתפים באבלכם הכבד
על מות

האם ז"ל

בית צופר

האקדמיה למוסיקה
ולמחול בירושלים ע"ש
רובין

אבלה על מות
מורתה הדגולה

נתניה דברת

ושולחת תנחומיה למשפחתה

לנעמי סתיו

אתך באבלך
על מות

אמך

ל.ד. קומיסר ושות'
והעובדים

המומים ממותו הטראגי של עובדנו

אלי זופרנר
ז"ל

ומשתתפים באבלה הכבד
של המשפחה

שרותים חשמליים מכניים בע"מ
ההנהלה והעובדים

כואבים ואבלים על פטירתה של מורתנו

נתניה דברת
ז"ל

האומן, המורה והאדם

תלמידיה: ורדה קוטלר
יותם כהן
ובני משפחתם

למשאת כץ,
למשפחת דגניה ב'
ולחברינו במפעל דגניה יהלומים

משתתפים בצערכם בהילקח מכם

חיים כץ ז"ל

ג'נרל מהנדסים בע"מ

לזאב ברקלי

משתתפים בצערך על מות

אחותך ז"ל

כלל ביטוח בע"מ

ליאור חוצב

משתתפים באבלך הכבד על מות

אמך ז"ל

חבריך לעבודה

לגודמן גרשון

אתך באבלך על מות.

אחיך ז"ל

תכנון המים לישראל בע"מ
ההנהלה והעובדים

למירב דברת־בן־עש"ך

משתתפים בצערך על מות

אמך ז"ל

הובלות שכביץ בע"מ
שכביץ בע"מ
ההנהלה והעובדים

לזמיר אברהם ומשפחתו

משתתפים באבלך על מות

אמך

מ.ל.ל. תעשיות תוכנה ומחשבים
ההנהלה וצוות העובדים
מ.ל.ל. מערכות מחשבים

נשיא בית המשפט העליון
שופטי ישראל והנהלת בתי המשפט
משתתפים באבלו של
יצחק קלאוזנר
שופט של בית משפט השלום בחיפה
על מות

אמו

ומביעים תנחומים למשפחה

לבני טלר

משתתפים באבלך הכבד על מות

אמך ז"ל

חבריך לעבודה

לצבי לורדיאן

משתתפים באבלך הכבד על מות

אביך ז"ל

חבריך לעבודה

לדב בן דרור והמשפחה

השתתפותנו באבלכם על פטירת האם

רעיה בן דרור
ז"ל

קבוצת החברות
קו צינור אילת אשקלון בע"מ

לשרה דיין

משתתפים באבלך הכבד על מות

אמך ז"ל

חבריך לעבודה

התעשיה הצבאית
וציבור הגמלאים

אבלים על מותו של

אבא פוקס

ומשתתפים בצער המשפחה

מנורה

שנה

משרדי החברה
בחול המועד
עד 20 4 87

هكذا من الأصل

صكذا من الاصل

חדשות — חלק א'
בארץ ...... עמ' 5־6
בעולם ...... עמ' 4
החבורה באלפי מנשה ...... עמ' 2־3
חדשות כלכלה ...... עמ' 8
טבלות הבורסה ...... עמ' 9
מזג אויר ...... עמ' 11
ספורט ...... עמ' 7
שערי מטבע חוץ ...... עמ' 8

מעריב פסח — חלק ב'
דעות ......
מאמרים מאת
שמואל שניצר, משה ז"ק
ארז ביטון, אסף רזין
ג'ין קירקפאטריק
לוי יצחק הירושלמי
משה דור, אפרים סידון
אברהם תירוש
יובל אליצור ...... עמ' 7־8־9
הלביא פוגע בשולי
הבטחון ...... עמ' 4
הלביא כושק במערכת
הבחירות ...... עמ' 5
סמשלה: מחכים למפרק ...... עמ' 1
פרשת פולארד:
גילויים חדשים ...... עמ' 2־3
שבט הטובלים בוהרות
בבל ...... עמ' 6
לוח הצוות קולנוע ...... עמ' 11
מודיעין: טלוויזיה, רדיו
משטרה, מד"א, מכבי־אש ...... עמ' 10

מעריב פנאי — חלק ג'
בידור ...... עמ' 4־5־6
לוח מעריב ...... עמ' 9־12
ווראייב סבה שנית ...... עמ' 1
פסטיוואל ...... עמ' 2
קריירה ...... עמ' 7־11

מעריב ספרות — חלק ד'
לוח מעריב ...... עמ' 9־12
ספרות ...... עמ' 1־8

לוח מעריב — חלק ה'
בידור ...... עמ' 11
לוח ...... עמ' 1־10

מוצאי החג (14 באפריל) בחצות

מחר, במוצאי יום הראשון של פסח, 14.4.87, בתום הסדר, יונהג שעון קיץ בישראל. בשעה 24.00 צריך להזיז את מחוגי השעון שעה אחת קדימה. כלומר בחצות „יקפצו" מחוגי השעון ל־1 בלילה. שעון הקיץ יונהג לחמישה חודשים, עד למוצאי שבת, 12.9.87. אז יוזזו מחוגי השעון אחורנית בשעה. השנה מונהג השעון לפרק זמן ארוך יחסית – מן הסתם בגלל היעדרותו של הרב פרץ ממשרד הפנים – לאחר החלטת ממלא־מקומו של שר הפנים, רוני מילוא. להנהגת שעון הקיץ לא מתלווים הפעם המאבקים המסורתיים בין חרדים לחילוניים. השנה הובא בחשבון צרכיהם של שומרי מצוות. מומחים מקווים שיושג חסכון ניכר באנרגיה. ועדה בינמשרדית מיוחדת תעקוב אחר שיעור החסכון באנרגיה במשק. כן תיבדקנה אם שעון הקיץ ישפיע על אורח החיים. כתב: אילן בכר

„אם תשכבי איתי אבטל הרפורט נגדך"

השוטר דני עזרא בן 31 מבני־ברק מואשם שטען במירמה כלפי אשה: „נהגת ללא רשיון", ואחר־כך ניסה לסחוט ממנה יחסי מין

מאת איה אורנשטיין

השוטר דני עזרא בן 31 מבני־ברק מואשם כי טען במירמה כלפי אשה: נהגת ללא רשיון ורשם לה דו"ח. אחר־כך הפעיל נגדה סחיטה באיומים ודרש ממנה יחסי מין תמורת ביטול הדו"ח.

בכתב־האישום שהוגש אתמול לביהמ"ש המחוזי בת"א מואשם דני עזרא בבידוי ראיה ובסחיטה באיומים.

עו"ד נדיית אחיטוב טוענת, שב־22 בספטמבר 1986 בלילה הבחין השוטר בסוראנו בחניון גני התערוכה. במושב הנהג ישב גבר ולצידו חברתו, שהיתה לבושה בלבוש חלקי. עזרא דרש מהם להזדהות וטען שראה את חברתו של הנהג נוהגת. עזרא הורה לשוטר שהיה עימו לרשום נגדה דו"ח, המייחס לה נהיגה ללא רשיון. עו"ד אחיטוב טוענת שעזרא רשם לה את הדו"ח כדי להטיל עליה אימה.

עוד נטען, כי באותו בוקר התקשר דני עזרא לבחורה ואמר לה, כי הוא רוצה לדבר אתה על הדו"ח ושהוא מעוניין לקיים עימה יחסי מין. הבחורה ביקשה ממנו לטלפן מאוחר יותר ופנתה לשכן שלה, קצין משטרה, וסיפרה לו על המקרה. השוטר התקשר אליה שנית והיא הזמינה אותו לביתה, לפי הנחיית קצין המשטרה. עזרא בא ונעצר על־ידי שוטרים שהמתינו לו בדירה.

80 שנה נחשב מטבע למזוייף וכעת התברר שהוא מתקופת בר־כוכבא

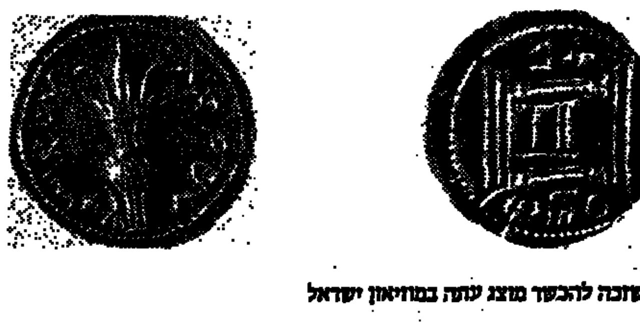

המטבע שזכה להכשר מוצג עתה במוזיאון ישראל

מאת שאול הון

80 שנה נחשב מטבע – שנטען שהוא מטבע נדיר מימי בר־כוכבא – למטבע מזוייף. ועתה, לאחר השוואה עם מטבע נוסף מסוגו, הוברר שהוא אמיתי.

המטבע, מאוסף של האספן שמואל רפאלי, היה שמור כל השנים במוזיאון רוקפלר בירושלים. המומחה של מחלקת המטבעות במוזיאון הבריטי בלונדון, קבע בוודאות שהמטבע מזוייף. אולם באחרונה נתגלה עוד מטבע מסוג כזה והשוואת בין שני המטבעות הוכיחה שמדובר במטבע אמיתי.

בצידו האחד של המטבע חרות השם שמעון, הוא שמעון בר־כוסיבא, ונראית הכניסה לבית־המקדש. במרכזו נראה ציור של מעין שולחן. בצידו השני – ארבעת המינים.

לפי ההשוואה בין שני המטבעות גורס פרופ' דן בר"ג, שזהו שולחן לחם הפנים שהיה במקדש. על המטבע השני נודע מפירסום בספרו של ד"ר ליאו מילדנברג, יהודי משוויץ. בעקבות גילוי זה מוצג עתה המטבע הראשון בתערוכת „חדשות בעתיקות" של מוזיאון ישראל.

חולי איידס בארץ יטופלו בתרופה מארה"ב אף על פי שיש לה תופעות לוואי קשות

עתה ממתינים שמשרד הבריאות יאשר לשימוש גם את אקטיב ליפיד שפותחה במכון ויצמן

מנכ"ל משרד הבריאות, ד"ר דב מלן, אישר אתמול את השימוש בתרופה אי.זי.טי לטיפול בחולי איידס. התרופה היא מתוצרת חברת „בורוז" מארה"ב. מנכ"ל המשרד הבריאות הודיע, כי בימים הקרובים יוחל לתת את התרופה ל־11 חולי איידס בישראל. (כתבה בעמוד 5).

השימוש בתרופה ייעשה רק בבתי־החולים, על־פי קריטריונים שנקבעו על־ידי משרד הבריאות וצוות וירולוגים מומחים. כל חולה שיזדקק לתרופה יצטרך לקבל אישור של הצוות הרפואי.

פרופ' אפרים מנצ'ל, מנהל אגף הרוקחות במשרד הבריאות, ציין כי לתרופה יש תופעות לוואי קשות.

משרד הבריאות החליט לאשר את התרופה לשימוש בישראל, על־אף הסיכונים לחולים, בגלל התועלת הפוטנציאלית הטמונה בה. בקרוב יקבלו רופאים המטפלים בחולי איידס הדרכה מקיפה לשימוש בתרופה.

כזכור ממתינים עתה שמשרד הבריאות יאשר לטיפול בחולי איידס גם את התרופה אקטיב־ליפיד, שפותחה במכון ויצמן. ככל הידוע לתרופה זו אין כל תופעות לוואי. (ע.)

HEAD RADIAL

מבצע לחג:
זול יותר מחו"ל

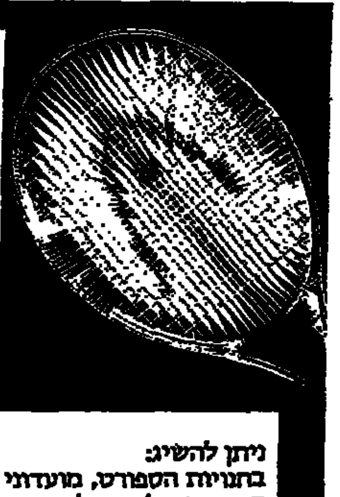

פרינס גרפייט (ראש גדול) במקום 400 ש"ח בחו"ל – רק 250 ש"ח
פרינס סופר אדום (ראש גדול) שיזור מיקרו במקום 450 ש"ח בחו"ל רק 350 ש"ח
פרינס פרו ירוק (ראש גדול) שיזור מיקרו במקום 400 ש"ח בחו"ל – רק 300 ש"ח
(ראש ביניי מוגדל) במקום 400 ש"ח בחו"ל – רק 280 ש"ח
(ראש ביניי מוגדל) רק 155 ש"ח
(ראש גדול) רק 155 ש"ח
(ראש רדיאל) רק 155 ש"ח
המחירים כוללים: כיסוי, שיזור מקצועי ואחריות לשנה. אפשרות בתשלומים

ניתן להשיג: בחנויות הספורט, מועדוני הטניס ובכל־בו שלום.
היבואן: בשי"ל ספורט טל: 03-251121

מחבטי „האד" היחידים עם בולם זעזועים גם בידית המחבט.
HEAD HIGH TECHNOLOGY

סעדו לבכם בחול המועד
במסעדה שלנו
העומדת לשרותכם
גלאס כשר-שומרי שמיטה
* אספקת ארוחות מוכנות לבית.
מלון דבורה
ת"א, בן יהודה 87, טל. 244369, 244360, 244371-2-3, 244366

לתשומת לב הנוסעים
באוטובוס של חצות וחצי
לאילת וממנה
במוצאי חג הפסח
עם הנהגת שעון הקיץ במוצאי חג הפסח, יום ג' 14.4.87 בחצות, ייצאו האוטובוסים מתל־אביב לאילת ומאילת לתל־אביב – בחצות וחצי לפי שעון החורף (דהיינו: 1.30 לאחר חצות לפי שעון הקיץ החדש).
אגד מברך את ציבור הנוסעים בחג שמח ונסיעה טובה

מבצע חודשים אפריל מאי
„ברית מילה" רק בשושנים
הכל על חשבון
אולמי שושנים
* צילומי סטודיו פרג' דיזנגוף ת"א
* ליל כלולות במלון 5 כוכבים
* צילומי וידאו
* שמלת כלה מקורית
* טיפול יופי בסלון יוקרתי
* תפריט ארופאי, מזרחי, מיוחד
* משקאות חריפים חופשי
* עוגת כלולות מפוארת
* חלה לשבע ברכות
* במה עם אורגן אורות + אפקטים
* בר אמריקאי בכניסה
* שרות ברמה של 5 כוכבים
* כשר למהדרין
אנה איוחדת
המסגר 45 ת"א 03-335444

אפריקה ישראל להשקעות בע"מ
הודעה
בחול המועד פסח יהיה המשרד הראשי בתל-אביב
סגור
לקבלת פרטים:
דירות ודירות גג בגבעת סביון
מרכז מסחרי סביון, פתוח בימים ד'-ו'-ה' בחוה"מ בין השעות 9.00-12.00, 16.00-18.00 וביום ו' בין 9.00-12.00, טל. 03-357191
דירות ודירות גג בסביוני אביב
בדירה לדוגמא, רח' שלמה בן יוסף 28, רמת אביב ג'. פתוח בימים ד'-ו'-ה' בחוה"מ בין השעות 9.00-12.00 שבת בין 10.30-13.30
דירות ודירות גג בצמרת אביב
באתר הבניה רח' ברזיל 5, רמת אביב, פתוח בימים ד'-ו'-ה' חוה"מ בין השעות 16.30-18.30 ובשבת בין 10.30-13.30
חג שמח
מהאנשים שבנו את סביון!

ארגון פעילי המחתרת וההעפלה בצפון־אפריקה
חברי הארגון מוזמנים
לאסיפה כללית
אשר תתקיים ביום חמישי, ט"ו באייר תשמ"ז – 14 במאי 1987 – בשעה 14.00 בבניין הועד הפועל, רחוב ארלוזורוב 93, תל־אביב.
סדר היום:
דו"ח פעילות של מוסדות הארגון
דו"ח ועדת הבקורת
דיון בדו"ח ובהצבעות
בחירת יו"ר ומוסדות הארגון
פעילי המחתרת בארצות צפון־אפריקה על כל שלוחותיה אשר טרם הצטרפו לארגון מתבקשים לשלוח מיד לפי ת.ד. 33811 תל־אביב מיקוד 61337, הפרטים הבאים: השם המלא, ת"ז, הכתובת והטלפון, מקום הפעולה במחתרת, התקופה והכינוי, שמות 2 חברים לפחות המכירים תקופת הפעילות.
חג שמח!

הזמנה
לוחמי חטיבת אגרוף הברזל לדורותיהם
נפגשים כמדי שנה, ביום ה' 16.4.87, בשעה 14.30 ליד האנדרטה בפלוגות לכבוד זכר חברינו.
נא ראו הזמנה זו כאישית לכם ולבני משפחותיכם.
ועד עמותת לוחמי אגרוף הברזל.

לכל לקוחותינו
מסעדת „הסוכה הלבנה" ביפו
תהיה סגורה בחג הפסח
מיום שני 13.4.87
ותיפתח במוצאי החג 20.4.87
אנו מאחלים לכל לקוחותינו חג שמח
מסעדת „הסוכה הלבנה" – יפו
טלפון: 03-830044

ליהודית ואהרון לוי
ברכת מזל טוב
בהגיע בתכם ליטור למצוות
משפחת „מעריב"

SHULAMIT GALLERY – גלריה שולמית
29, Gordon St. Tel-Aviv 63414 רח' גורדון 29, ת"א
Tel. 247424 טל.
תערוכת ציורי האקול־דה־פארי
קיסלינג, פסקין, קיקואין, אפשטיין, פרסמן, אברהם ועוד
ייצג בלעדי של הצייר נחום גוטמן (מאוספו הפרטי של הצייר)
ב־30 באפריל, לקראת יום העצמאות, תפתח בגלריה תערוכת ציורי
נחום גוטמן

מוסף צבעוני מיוחד
פתח־תקוה
יצורף ל„מעריב"
ביום רביעי 15/4/87
הפקה:
ארטל פרסומים בע"מ

חשוב לכלה שבדרך!!
מציאון
רוקמת התחרה
טלפונים: 03-229006, 03-245804, רח' דיזנגוף 101, קומה א' (מסך המד)

קרמיקה־חרסינה־Cotto
ברזים איטלקיים יורומה
בעלי המגנון המשוכלל
עיצוב מושלם־נוחות בהפעלה־בברזים ובצבעים.
חמיס יבואנים
VISA
03-451553
03-452599
נמל תל־אביב, כניסה מיורדי הסירה

עדים לקטטה שאירעה
ביום ג' 7.4.87
בקולנוע היכל בפתח תקוה
מתבקשים לפנות למשטרת פתח תקוה לגבית עדות.
להזכיר אירוע 62 מתאריך 7.4.87

כתיבה במכונה תלמדו ב־12 שעות בשיטה עיוורת
בי"ס למסחר „ביטון" ת"א, דיזנגוף 95 טל. 281985

חלק ב' / יום שני, י"ד בניסן תשמ"ז, 13.4.1987

ממשלה: מחכים למפרק

מאת רפאל מן,
סופרו המדיני של „מעריב"

ראש הממשלה יצחק שמיר היה ביום חמישי האחרון במצב רוח מרומם. במצודת זאב השתתף בהרמת כוסית לקראת חג הפסח, והצטרף לנוכחים בשירי בית"ר.

„מאז הבחירות ב־1981 אינני זוכר התרוממות רוח כזו במצודה", העיד אחד ממלוויו של שמיר. המושב השני של הוועידה עבר בהצלחה, בניגוד מוחלט לחששות הכבדים שקדמו לו.

ראש הממשלה יצא מן הוועידה כאשר ידו על העליונה, ואפשר שבטחונו העצמי הגובר עמד מאחורי מטח הדברים החריפים, שטילה באותו ערב בשמעון פרס ובוועידת השלום הבינלאומית. במערך פירשו את דבריו חסרי התקדים („רעיון מפלצתי, מטורף, נואל") כיריה ראשונה במערכת הבחירות הקרבה.

אבל לא פחות משסיפוק בבטחון עצמי גובר, היה בדברים החריפים שהשמיע שמיר לפני דור ההמשך של הליברלים ביטוי לתיסכול.

מאז העלה פרס את רעיון „הליווי הבינלאומי" באוקטובר 1985, טרח שמיר לתת פומבי להתנגדותו למסלול זה. כבר בראשית המהלך הגדיר את רעיון הוועידה כ„הליכה לגרדום" וחרף טענות נרדמים במערך כי היה שותף לכל הסיכומים עם חוסיין שנעשו בתיווך ריצ'ארד מרפי, כל מי שהאזין לדבריו שמע וידע כי אין הוא מוכן לתת ידו לוועידה.

אבל למרות כל הדברים שאמר בגנות הוועידה, גילה שמיר מקץ שנה וחצי כי פעילותו של שמעון פרס מניבה פירות בזירה הבינלאומית: רעיון הוועידה החל לעמוד במוקד כל המגעים בענין קידום תהליך השלום.

ההתפתחות המשמעותית – והתמוהה ביותר – מנקודת ראותו של שמיר התחוללה בוושינגטון. על מדשאות הבית הלבן נאלץ שמיר לשמוע מפיו של רייגן את הקביעה כי בין הדרכים שיש לבחון כדי להגיע למשא ומתן ישיר מצויה גם ועידה בינלאומית. בסוף השבוע האחרון חזר רייגן על הדברים בנאום בקליפורניה.

בצירוף הידיעות על מגעים גוברים עם הסובייטים, נכונותם של הסינים לאשר לראשונה דבר פגישה עם נציג ישראלי רשמי, וקולות ממצרים בדבר הצורך להאזין לפרס ולא לשמיר, מתקבלת תמונה המדאיגה את שמיר. הוא בשלו, ואילו שמעון פרס ממשיך בפעילות תובעת עולם לענין הוועידה שתוביל למו"מ ישיר.

„זו היתה זעקת אזהרה", אמרו בלשכת שמיר בעקבות דבריו ביום חמישי. „שמיר חייב לפעול כל הזמן כמי שאיננו משלים עם מהלכיו של פרס".

עוזרי שמיר מגלים ספקנות רבה לגבי תוצאות מהלכיו של פרס. הם מציינים שבעולם הערבי ממהרים הסובייטים לשפוך קיתון של צוננים על הידיעות בדבר שיפור ביחסיהם עם ישראל. אבל הם גם מודים כי שמיר חייב להחריף את ביטויו כדי לבלום את רעיון הוועידה, שהוא רואה בו רק סכנות.

שמיר ופרס: שר החוץ מקדם את הרעיון, ראש הממשלה מתוסכל

„גב הגמל כבר נשבר", אמר איש המערך, אך שום צד לא רוצה להיות ראשון לפירוק. מעבר לפולמוס הוועידה, מבצבץ הוויכוח על יהודה ושומרון

שמיר, לפי עדות עצמו, אינו מעונין בפירוק הממשלה אלא בהמשך קיומה. הוא מבקש ל„חסל" את רעיון הוועידה, אך בלי שיהיה עליו לנקוט צעד מעשי.

פורמלית הוא יכול כמובן לעשות מהלך ולפטר את פרס על שהוא נוקט קו שמעולם לא אישרה הממשלה המוכחזת. מקורביו אומרים שהוא דוחה אפשרות כזו על הסף. הדרך היחידה העומדת לפניו היא להמשיך ולהתבטא. הם מבטיחים: ככל שימשיך פרס במהלכיו כן יחריף שמיר את דבריו.

„העתונות עוד מחפשת את הקש, אבל גב הגמל כבר נשבר", אמר במוצאי שבת אחד מאנשי המערך, בביטוי ציורי לתחושה כי השותפות הגיעה לסוף הדרך. לא רק העתונות מחפשת את ה„קש", גם בשתי המפלגות מייחסים חשיבות למהלך הסופי שיביא לפירוק הממשלה.

לפי גירסה אחת, כל מה שהתרחש בשבוע האחרון איננו אלא „מלחמת עצבים", שבה כל צד מנסה להטיל על משנהו את האחריות לפירוק.

הגדרה אחרת שנשמעה השבוע: הקרב על דעת הקהל ערב הבחירות כבר החל.

כשם שבממשלת התיקו אין פרס או שמיר מוכנים להביא את שאלת הוועידה להכרעה (בקבינט המצומצם), בידיעה שהיוזם הוא שייכשל, כך אין איש מהם מעונין ליטול על עצמו את האחריות לצעד הפירוק של הממשלה.

ההנחה המקובלת היא שחרף המשברים מעונין הציבור בהמשך קיומה של הממשלה, ומי שייתפש כמפרקה עלול לשלם על כך מחיר מסוים בקלפי.

התקפתו של שמיר על פרס ביום חמישי נועדה על פי גירסה זו לפגוע ביכולת התפקוד של פרס בענין הוועידה ולהניע אותו לעשות צעד מעשי לפירוק הממשלה. אבל פרס לא בלע את הפתיון: בשובו מרומא נמנע מהתנצחות פומבית עם יצחק שמיר.

גם בדבריו בנמל התעופה בן־גוריון וגם בשעת ערב מאוחרת, לאחר שכבר שמע על התקפתו החריפה של שמיר, היה פרס זהיר בדבריו. הוא דיבר על הישגיו בתחום קידום השלום, המגעים עם ברית המועצות וקידום העליה משם, והעדיף שלא לגלוש ללשונו של שמיר.

למחרת רק אמר כי דברי שמיר הם „דברים מפרקים", בנסיון להטיל את האחריות לפירוק הממשלה על שמיר.

כך היה גם אתמול בבוקר בישיבת „שרינו".

היו שם שרים שטענו כי על שמיר ללכת לנשיא ולהתפטר, משום שהוא מתקשה לתפקד. התחושה ששררה שם היתה כי בחירות עומדות בשער. אבל הודגש כי „דברי שמיר הם צעד נוסף לפירוק הממשלה".

מצידו, ימשיך פרס במאמציו לקידום השלום והעליה ונראה שהוא אישית איננו נחפז לפרק את הממשלה. לפי שעה, הוא יכול להמשיך לקדם את רעיונותיו גם באווירה הקשה והלא נוחה שנוצרה בממשלה, ולשוחח עם השגריר האמריקני תומס פיקרינג על מסעו ברומא בטרם ידווח על כך לראש הממשלה.

פרס, כך נראה, מעדיף להניח להתפתחויות הבינלאומיות להבשיל ולהשאיר בידי הליכוד את המעשה והאחריות לפירוק הממשלה. בלשכת שמיר מטילים ספק אם ביצת הוועידה תתבקע, ומעריכים שכל שתוליד יהיה לחץ בינלאומי על ישראל והעמדתה במצב נחות במשא ומתן.

משבר השבוע, מן הסתם לא האחרון בדברי ימי ממשלת האחדות, הוא שלב נוסף בהתרופפות חישוקיה של השותפות. מבעד לסדקים שחולל הפלמוס על הוועידה הבינלאומית, מבצבץ הוויכוח האידיאולוגי בשאלת עתיד יהודה ושומרון והנכונות לוויתורים.

למה גונבים את האפיקומן

מאת נפתלי קראוס

שיאו של חג הפסח, „זמן חירותנו", הוא ליל הסדר. אולם עד שנתישב הערב ליד השולחן הערוך, יש הרבה דינים ומינהגים שאיש ישראל נהג בהם מקדמת דנא. הבית כבר נוקה, לא נשאר פירור של חמץ, זולת אותם 10 פתיתי לחם קשה, שבעלת הבית „שותלת" במקומות שונים, מסומנים היטב, כדי שבבדיקת החמץ, אור לארבעה־עשר בניסן לא תהיה ברכה לבטלה.

הבוקר מבערים את החמץ ואומרים כי כל חמץ שראיתי או לא ראיתי, שביערתי או שלא ביערתי, יהיה בטל ומבוטל הפקר כעפרא דארעא.

בערב פסח לא נוהגים לאכול מצות (ויש המהדרין לא לאכול מאז פורים), כדי שבערב נאכל את המצה בשקיקה. הבכורות מתענים (צמים) בערב פסח, זכר לנס הצלתם של בכורי ישראל במצרים, בעת המכה העשירית, מכת בכורות. אולם מינהג פשוט הוא לערוך סיום מסכת שנלמדה במשך השנה וכאשר הבכור משתתף בסעודת המצווה שבסיום, הוא פוטר את עצמו בכך מן הצום.

מינהג הסדר הוא עתיק יומין וכבר היה נהוג בזמן בית המקדש. אז לא שאלו על ההסבה, כי כל השנה ישבו דרך חירות. במקום זה היתה שאלה על הבשר, שבכל הלילות אנו אוכלים אותו, מבושל, צלוי או אף שרוצים ואילו בלילה הזה רק צלי, משום שאת קרבן הפסח היו חייבים לצלות.

ההכנות לסדר כוללות שורה של פעולות המכוונות לעורר את התעניינות הילדים שישאלו „מה נשתנה". רבי עקיבא היה נוהג לחלק לילדים קליות ואגוזים מאותה סיבה. מכינים את החרוסת בבית מתפוחים, אגסים ואגוזים (שראשי תיבות שמותיהם ביידיש הם אב"ן), זכר לטיט של מצרים.

בליל הסדר יושב ראש המשפחה בלבוש לבן (קיטל) עם כיפה לבנה, לבוש המזכיר את הכהן הגדול ביום כיפור. אחד משינויי הסדר הוא האכילה ושתייה בהסבה, דרך חירות וגם על זה שואל הבן „מה נשתנה", שדווקא בלילה הזה אנו חשים את עצמנו בני חורין. על זה בא הסיפור של „עבדים היינו"...

גם הפזמונים שהוכנסו לסוף ההגדה („אחד מי יודע"; „חד גדיא" וכו') – שאינם מגוף הסיפור של *יציאת מצרים* ונוספו בימי הביניים – באים כדי להחזיק את הילדים ערים, עד סוף הסעודה הארוכה.

אחד האלמנטים בעלי ה„מתח" בליל הסדר הוא „גניבת" האפיקומן על ידי אחד הילדים. מאחר שאכילת האפיקומן (חלק מהמצה האמצעית, מבין השלוש שעל קערת הסדר) לפני ברכת המזון היא חובה – מוכרח אבא, או ראש הסדר „לפדות" את האפיקומן מידי ה„גנב" על ידי הבטחת מתנה כלשהי.

„אפיקומן" היא מלה יוונית שפירושה קינוח סעודה. מינהג „גניבת" האפיקומן נתפשט בטעות על פי מה שנאמר בתלמוד „חוטפין מצה בלילי פסחים בשביל התינוקות שלא ישנו" (פסחים ק"ט), אבל שם הכוונה שימהרו באכילת המצה, כדי שלא יאחרו באמירת ההגדה. לעומת זאת כותב הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"ז) כי „חוטפים מצה זה מיד זה, כדי שיראו התינוקות וישאלו"...

יש גם הנוהגים לנקב את האפיקומן ולתלות את המצה על קיר בית הכנסת לזכרון. אולם גם מינהג זה בטעות יסודו, כי המצה שתולים בבית הכנסת היא לצורך עירובי חצרות. בקהילות מסויימות נוהגים שאחד המסובים ב„סדר" שם את האפיקומן במפה לבנה, מניח על שכמו, נכנס לחדר והולך כמה צעדים. המסובים שואלים אותו: מאין באת? והוא משיב ממצרים. שואלים אותו: ולאן אתה הולך? והוא משיב לירושלים.

על זה עונים כולם במקהלה: לשנה הבאה בירושלים!

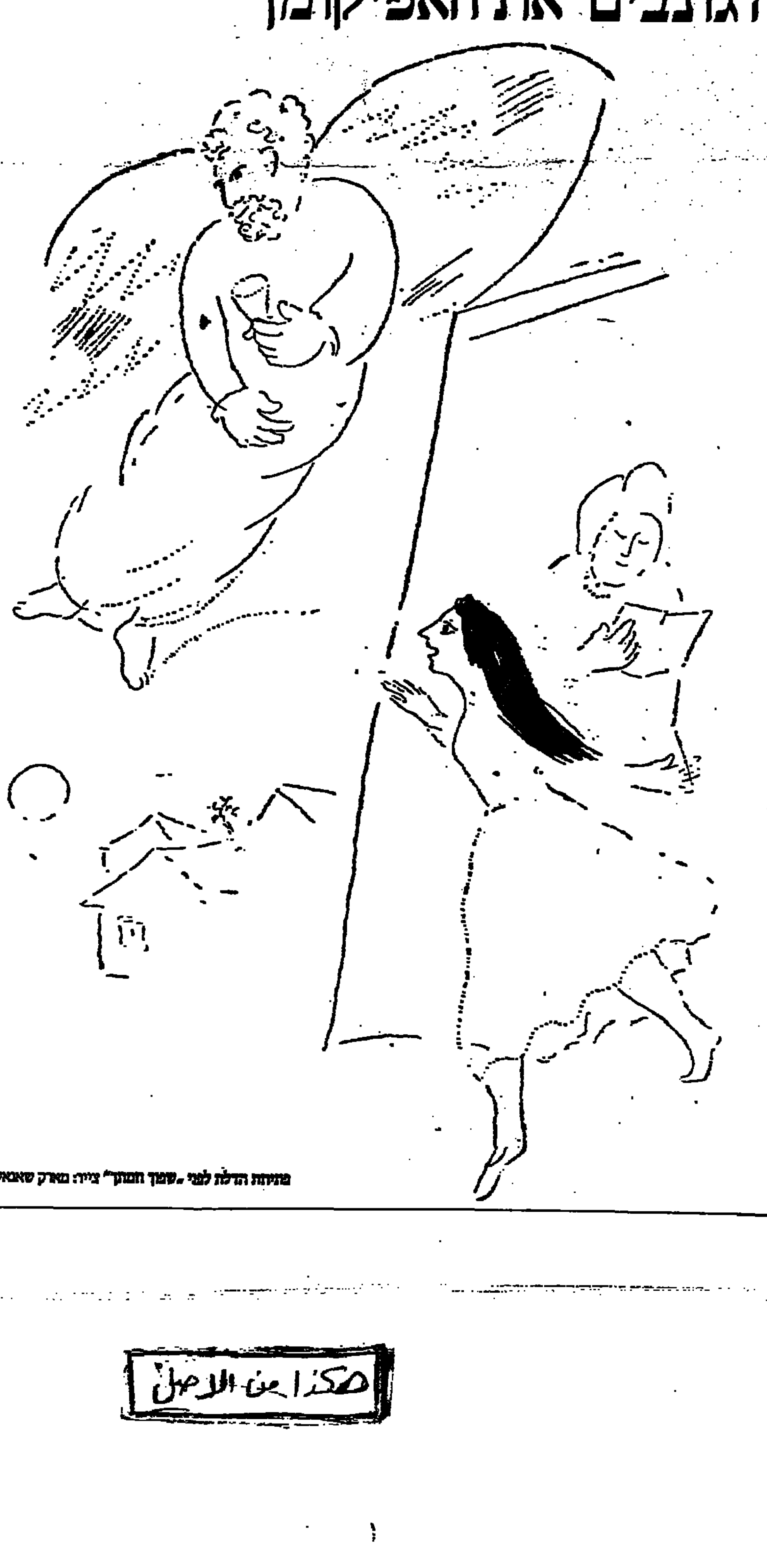

פתיחת הדלת לפני „שפוך חמתך" ציור: מארק שאגאל

תקציר

בעמודים 3־2

פרשת פולארד: גילויים חדשים

סברת האמריקנים כי פולארד לא היה מרגל יחיד לטובת ישראל היא עתה המשא הכבד המעיק על היחסים עם ארה"ב. „אין ולא היה איש חוץ מפולארד", עונה ישראל על חשדות האמריקנים, אך הם אינם משתכנעים. אברהם סופר אמר בגילוי־לב: „עליכם (הישראלים) לסלול את דרככם (בחזרה ללב ארה"ב) בדם יהודי־אמריקני". ישראל מבינה שטעתה בהסכמה לספק את החומר המרשיע נגד פולארד. האמריקנים ממשיכים בחקירה נמרצת כדי לחשוף עוד פולארד. יש פגיעות ביהודים. (כתבה שניה ואחרונה)

בעמודים 5־4

ה„לביא" כנשק במערכת בחירות

ה„לביא" לא יוסיף לעצמה הצבאית של ישראל עד אמצע העשור הבא. אם יושלם הפרוייקט תמצא עצמה ישראל בעשור השני של המאה ה־21 עם מערכת נשק שהוכנה על יסוד לקחים ממלחמת יום הכיפורים, 40 שנה קודם לכן. ההשקעה ב„לביא" פוגעת בטכנולוגיות אחרות של פרוייקטים בתחומים רבים. יתכן שהחלטה בענין המשך הפרוייקט תשפיע על דרך הצבעתם של 20 אלף עובדי התעשיה האווירית ורבבות בני משפחותיהם. לכן, עלולה להיות לכך השפעה על קבלת החלטות במערכת הפוליטית.

בעמוד 6

שבט הטובלים בנהרות בבל

מספרם של ה„צאבים" כשתי רבבות. הם חיים ליד מפגש הנהרות פרת וחידקל ומרבים לטבול בנהרות ובמקוואות. חוקר ערבי קדום טען שמקורם בגולי בבל שלא חזרו לירושלים בימי עזרא ונחמיה. הם עצמם אומרים שהם צאצאי האיסיים וקרובים באמונתם לשיעים, אך פולחנם סודי וכמה ממנהגיהם מזכירים מצוות ביהדות. יהודי עיראק לא סבלו את ה„צאבים".

דעות

בעמודים 9־7

שמואל שניצר כותב במאמרו „השותפים נהפכו למתחרים" על היריבות ההולכת ומחריפה בין הממסד בישראל לבין הנהגת יהודי אמריקה. משה ז"ק שולח מכתב גלוי לפרופ' שלמה אבינרי. לוי יצחק הירושלמי כותב על „קץ האשליה", שניתן להגשים ברית איתנה בין תנועת העבודה לתנועת החירות. יובל אליצור קובע במאמרו „עבדות מתוך שאננות", שאנו נתונים בשיעבוד מסוג שאבותינו לא ידעו כמותו. אפרים סידון נותן „הוראות אחרונות" לליל הסדר. אברהם תירוש שואל „ארבע קושיות ויותר" בקשר לעליה הצפויה מבריה"מ. משה דור כותב על התהליך של הפיכת אספסוף של עבדים נמלטים לעם חדש. ג'ין קירקפאטריק מנתחת את תהליכי השינויים המתחוללים במדינות טוטאליטאריות. ארז ביטון מקדם את פני עונת האביב. קריקטורות של שילה ובהרנדט.

מודיעין

בעמודים 11־10

משדרי הרדיו והטלוויזיה. מספרי טלפון של מגן דוד אדום, מכבי אש, משטרה. תורניות בתי־מרקחת. עזרה נפשית. לוח ההצגות בבתי קולנוע.

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

פרשת פולארד: גילויים חדשים

ארה"ב לוחצת על ישראל: אנחנו יודעים שיש אצלנו עוד פולארדים, לא נרפה מכם עד שתגלו לנו מיהם

מאת עידו דיסנצ'יק

כאשר האמריקנים באו ארצה לחקור הם ידעו מעט מאוד, כך לפחות התרשמו היש־ראלים שעמדו עמם במגע. יתכן שידעו הרבה אבל השכילו להסתיר זאת.

למשל, לא היה להם מושג מה זה לק"ם. הם ביקשו לדעת אם מבטאים זאת בק־מץ־קמץ או בסגול־סגול, שכן מצאו שתי גירסות איות ב"ג'רוזלם פוסט". בידיהם היה אוסף של קטעי עתונות ולפעמים הו־תירו רושם כי זה כל מה שהצליחו לאסוף.

האמונה האמריקנית כי פולארד לא היה מרגל יחיד לטובת ישראל היא עתה המשא הכבד המעיק על היחסים עם ארה"ב. פרשת פולארד עצמה עדיין משמשת ללחץ, אך כבר אינה מעניינת את ארה"ב, משום שהפירצה ההיא כבר נסתמה

הם עקבו אחרי פולארד זמן מה. הוא כבר היה עצור יותר משבועיים. אבל בכל זאת הצליחו להשאיר רושם שאין בידיהם הר־בה מעבר למה שראו: הוצאת מסמכים בי־די פולארד; העברתם לידיים כלשהן בדי־רה פרטית בוושינגטון; הימצאות מסמכים – רובם על סין – בדירת הפולארדים.

על קשר עם ישראל, בשלב ההוא, פולארד, ככל הידוע בישראל, לא גילה הרבה. כמעט דום־שתיקה.

האמריקנים שמעו את "סיפור המעשה" הישראלי. היו להם שאלות לא מעטות. כמעט על כולן קיבלו תשובות מניחות את הדעת.

ניקוי אורוות הלק"ם

בשלב זה של העניין, הרוח המודיעינית החיה היה ראש השב"כ אברהם שלום וה־רוח המשפטית המובילה היה רם כספי. אצל אברהם שלום כבר היתה הבטן מלאה קירקורים. באוקטובר 1985, חודש לפני שהתפוצצה פרשת פולארד, התפוצצה פר־שת השב"כ בלשכתו של פרס. סגן ראש השב"כ, ראובן חזק, מסר לראש הממשלה את "סיפור המעשה" של אוטו־בוס 300. בכל זאת, הטיל פרס על שלום את משימת ניקוי אורוות הלק"ם. בדצמבר עוד היה שלום רגוע יחסית. כספי עדיין לא הוזמן לטפל בעניין השב"כ ואפילו לא ידע עליו.

קירקורי הבטן של שלום היו חייבים להפ־ריע לו בטיפולו בבעיית פולארד. תשומת לבו הוסחה מדי פעם בפעם לפיצוצים קט־נים בקרב כתותיו הוא. היו תיאומים לע־שות והיו סיפורים לתעד.

הפיצוץ הממשי בפרשת השב"כ בא בפב־רואר 1986 כאשר היועץ המשפטי לממש־לה, יצחק זמיר, דרש לחקור את העניין. ואז, דרך חשיפת פרשת השב"כ לציבור בחודש מאי 1986 ועד עזיבתו ביולי או אוגוסט, לא היו מעייניו של שלום בפולא־רד אלא בעצמו. אף על פי כן, המשיך לט־פל בעניין במסגרת הצוות.

אבל בתקופה מאוחרת יותר בכרונולוגיה של פרשת פולארד, מארס עד יוני 1986, היה שלום נכה כגורם מודיעיני מרכזי בטי־פול בפרשה. עם זאת, יתכן כי הדברים התדרדרו עד שלא היתה עוד שום דרך לתקן.

הזכרון הנפלא של פולארד

הממשל בוושינגטון – בייחוד דיג'נובה ואנשיו – הדליפו בראשית יוני, לקראת הגשתו של כתב האישום נגד פולארד, ל"ניו־יורק טיימס" ועתונים אחרים, את דבר קיומו של אביאם סלע. הם האשימו אותו בניהול רשת פולארד ואולי רשתות ריגול אחרות של ישראל בארה"ב.

כשבאו החוקרים האמריקנים לישראל, היה רושם שהם יודעים מעט מאוד. למשל, לא היה להם מושג מה זה לק"ם. הם שאלו אם הוגים את השם בקמץ־קמץ או בסגול־סגול

הם רמזו שלדעתם לא היה סלע סטודנט באה"ב – אלא ראש מערך ריגול המתחזה לסטודנט. עד עכשיו הכירו קליינטים כא־לה רק מתרצת בריה"מ וגרורותיה והם הדביקו את המסגרת הזאת גם לסלע וגם לישראל.

מרגע שנתגלה להם (כנראה במארס או באפריל מפי סטון) דבר קיומו של סלע, הם התלבשו על פולארד. אבל פולארד כבר הבין הרבה קודם לכן שישראל "מכרה" או־תו.

עם שוב החוקרים האמריקנים מישראל היה בידיהם די חומר להרשיעו בריגול. לכן הסכים פולארד לעיסקת טיעון שבמסגר־תה יודה באשמות, אבל התביעה לא תד־רוש מאסר עולם אלא עונש חמור פחות. כאשר נודעה לאמריקנים זהות האדם הר־ביעי – סלע – הם התעוררו לחקירה מאומצת חדשה. הם הפעילו על פולארד לחצים חדשים והוא סיפר להם את סיפורו המלא – בלי להחסיר פרט.

ג'וזף דיג'נובה: הדליף לעתונות

תומס פיקרינג: פסל את השאלה

פולארד נתגלה כבעל זכרון מופלא. הוא זכר כמעט כל מיסמך שלקח. מה שלא זכר – נתגלה ברישומים, שכן היה נוהג להזמין את החומר המבוקש מספריות וארכיונים מודיעיניים - ידניים ואלקטרוניים.

פעילות זו היא גם שעוררה את החשדות נגדו. פולארד הזמין חומר שלא היה זקוק לו במסגרת תפקידו במודיעין הצי. החב־רים במשרד הבחינו בכך והיפנו את תשו־מת לבם של הממונים על הבטחון. באותה תקופה נתפסו בארה"ב מרגלים רבים והכל היו רגישים במיוחד ועצבניים עד יותר.

בכתב האישום נגד פולארד שהוגש ביוני, מספרת ארה"ב את גירסתה. מופיע שם אד־רה ישראלי, בלתי מוכר עד עצם היום הזה – "עוזי". גם אירית ארב מן השגרירות הישראלית בוושינגטון הוזכרה ויחד אתה הרבה ישראלים "בלתי מזוהים", שהסתופ־פו בחדרים סמוכים בעת המפגשים בין פו־לארד למפעיליו והעתיקו ב"ציוד צילום והעתקה מתוחכם" את המסמכים המסו־גים שהביא עמו.

רצה להיות סוכן

פרשיית הריגול של ג'ונתן פולארד, כפי שנחשפה בדיון בבית המשפט על עיסקת הטיעון של פולארד ורעייתו, מכילה פר־טים פיקאנטיים:

החל בטבעת יקרת הערך שרכש סלע בע־בור אשתו של פולארד, חשבון הבנק שנפ־תח לו (30 אלף דולר לשנה למשך תשע השנים הבאות), הדרכון הישראלי על־שם דני כהן שהוכן בעבורו (ישראל טוענת שדבר כזה לא היה ולא נברא ובעצם לא היה נחוץ), והמפגשים עם רפי איתן, וכלה במעורבות של ישראלים נוספים, המופי־עים בתיאור הדרמטי של השתלשלות הפרשה במסמך של התביעה הכללית.

ב־19 בספטמבר 1979 התקבל הנאשם, ג'ונתן ג'יי פולארד, לעבודה באגף מודי־עין־מבצעי־שדה של הצי האמריקני. החל בספטמבר אותה שנה ועד יוני 1984 הוא שימש כחוקר מודיעין במחלקות שונות של הצי האמריקני. בחודש יוני 1984 מונ־נה פולארד לקצין במרכז להתרעה נגד טרור, במחלקת ההערכה של התרעות טרור בשדות המודיעין של הצי האמריקני. באוקטובר 1984 הועסק פולארד כחוקר מודיעין מומחה במרכז להתרעות נגד טרור. בתפקיד זה שימש עד ליום מעצרו ב־21 בנובמבר 1985.

פולארד נתבקש למלא כמה משימות, שכללו ניתוח ומחקר של מידע מודיעיני, הנוגע לאיומי טרור פוטנציאליים באיזור האיים הקאריביים וביבשת ארצות הברית.

התובע האמריקני ואנשיו רמזו שסלע לא היה סטודנט, אלא ראש מערך ריגול המתחזה לסטודנט. הם חשבו שהמתכון האופייני לק.ג.ב. מתאים גם לישראל

כחוקר מודיעין מומחה במרכז ההתרעות קיבל פולארד אישור בטחוני לעשות שי־מוש במידע חסוי, סודי, וסודי ביותר וב־מידע בעל רגישות גבוהה ביותר.

באביב 1984 סיפר חבר לפולארד כי פגש בקצין רם דרג בחיל האוויר הישראלי. פו־לארד ביקש ממנו ליצור קשר עם הקצין הישראלי. זמן קצר לאחר מכן הסדיר הח־בר פגישה בין פולארד לבין הקצין הישרא־לי, אל"מ אביאם סלע. אל"מ סלע למד אז באוניברסיטת ניו־יורק. לאחר מכן נדברו פולארד וסלע להיפגש בוושינגטון בתחי־לת קיץ 1984.

בפגישה זו הודיע פולארד לאביאם סלע כי הוא רוצה לעבוד כסוכן בעבור ממשלת ישראל ולספק לה מידע אמריקני מסווג. פולארד תאר לפני סלע את אופי המידע המודיעיני המסווג ואת המסמכים שהוא מסוגל לספק, לרבות מודיעין־קשר ומידע טכני, שישראל יכולה לעשות בו שימוש כדי לחזק את יכולת ההגנה שלה.

אביאם סלע ביקש מפולארד להמציא לו דוגמה של המידע הזה. אז הסכימו הוא וס־לע על שיטת צופן המבוססת על האלף־בית העברי. בשיטה זו, סיכמו, יעשה סלע שימוש כדי ליצור קשר עם פולארד מטל־פונים ציבוריים בוושינגטון.

זמן קצר לאחר מכן נפגשו פולארד וסלע בשנית בוושינגטון. בפגישה זו מסר פולא־רד לסלע מסמכים מסווגים. סלע הודיע לפולארד, כי יסדיר לו תשלום בעבור מי־דע מסווג נוסף שימציא לממשלת ישראל. הוא דן עם פולארד בסיפור כיסוי שיסביר הימצאות סכומי כסף גדולים ברשותו.

פגישה שלישית התקיימה בין פולארד לבין סלע בקיץ 1984, בביתו של דיפלומט ישראלי במרילנד. הדיפלומט היה איש השגרירות הישראלית בוושינגטון. בהזדמ־נות זו מסר פולארד לסלע מספר רב של מסמכים מסווגים וכן מידע מסווג. אנשים אחרים בלתי מזוהים נכחו בבית שבו התק־יימה הפגישה והם צילמו את המסמכים שמסר פולארד.

הטבעת שקנה סלע לאן

במוצאת קיץ 1984 נפגש פולארד בשנית עם אביאם סלע בוושינגטון. סלע מסר לפולארד כי הוא חוזר לישראל ומשום כך יוצמד לו "מפעיל" ישראלי חדש.

בספטמבר 1984 חזר אל"ם סלע לישראל. הוא הינחה את פולארד לנסוע לפאריס בס־תיו 1984, כדי לפגוש את "מפעילו" החדש ולדון עם הממונה על ההפעלה בהעברת הדרישות לאיסוף מידע ובסדרי התשלו־מים. סלע מסר כי ממשלת ישראל תשלם בעבור הנסיעה לפאריס והינחה את פולא־רד להזמין מקום במלון מדרגה ראשונה.

על־פי הנחיות סלע, יצאו פולארד ורעייתו אן הנדרסון לפאריס, בנובמבר 1984. במה־לך השהות בפאריס, שנמשכה כשבוע, נפ־גש פולארד עם סלע, עם רפי איתן ועם יוסף "יוסי" יגור. איתן הוצג לפני פולארד כממונה על המיבצע. יגור היה באותו זמן נספח מדעי בניו־יורק מטעם שגרירות ישראל, תפקיד שבו החזיק לפחות עד לטיסתו לישראל ביום שלמחרת מעצרו של פולארד.

לאברהם שלום כבר היתה בטן מלאה בפרשת השב"כ. אף על פי כן, עסק בעניין פולארד. עם זאת, יתכן שאת ההתדרדרות הזו כבר אי אפשר היה לבלום

במשך הפגישות הללו מסרו סלע, איתן וי־גור לפולארד בקשות מפורטות למסמכים מסווגים ולמידע בעבור ממשלת ישראל. איתן טען כי ממשלת ישראל זקוקה למי־דע מסווג זה, כדי לזהות ולהעריך איומים לבטחונה של ישראל. לפולארד הובטחה משכורת חודשית של 1500 דולר. כן שילם יגור לפולארד, בסיום ביקורו בצרפת, לפ־חות עשרת אלפים דולר במזומן, כהחזר הוצאות הנסיעה. סלע גם קנה לפולארד "טבעת יהלום וספיר יקרה כדי שיעניק או־תה לאשתו אן.

אחרי שובם של הפולארדים לארצות־הב־רית, נפגש ג'ונתן עם יגור בבית הדיפלומט הישראלי במרילנד. בפגישה, שבה נכח גם ישראלי אחר, שזוהה בשם "עוזי", מסר פו־לארד תיק יד מלא מסמכים מסווגים.

אחר כך תודרך פולארד על אודות נהלים להעברה מסודרת של מסמכים אמריקניים מסווגים (שייעשו בדירתה של עובדת השגרירות הישראלית בוושינגטון); נהלי חירום שיינקטו פולארד במקרה של התפ־תחויות בלתי צפויות או במקרה שתתגלה הפעולה (לפולארד נמסרו מספר טלפון ומ־לות צופן); ומשימות נוספות להשגת מסמ־כים מסויימים.

בהתאם להוראות ההפעלה שנמסרו לפו־לארד מ"יוסי" יגור, הוא השיג מסמכים מסווגים של ארצות־הברית ומסר אותם למפעיליו, על־פי השיגרה הזו:

שלוש פעמים בשבוע הוציא פולארד ממ־שרדו בשרות המודיעין של הצי מסמכים מסווגים שונים, הנוגעים לבטחון לאומי. פולארד לקח חומר זה למכוניתו ונסע למ־קום שלא איפשר תצפית כמו, למשל, מית־קן לרחיצת מכוניות. תוך מעבר במיתקן לרחיצת מכוניות העביר פולארד את המ־סמכים לתוך תיק יד שהחזיק במכוניתו למטרה זו.

העתקה בחדר השינה

לאחר מכן, בממוצע אחת לשבועיים, הע־ביר פולארד את התיק ובו המסמכים לדיר־תה של אירית ארב, אזרחית ישראלית שעבדה בשגרירות הישראלית בוושינגטון. פולארד העביר את המסמכים לדירתה של ארב בדרך כלל ביום ששי בערב. ארב הע־תיקה את המסמכים תוך שמירה על הסדר שלהם, כדי שפולארד יוכל להחזירם בתוך ימים אחדים לארונות המסווגים.

נוסף למשלוחים הדו־שבועיים האלה, נפ־גש פולארד בשבת האחרונה של כל חודש עם יגור בדירה אחרת בבניין הדירות של אירית ארב. דירה זו היתה "מרכז העתקה" של החומר שמסר פולארד. דירה זו, הדלי־פו האמריקנים בראשית 1987 (הם כבר יד־עו זאת מזמן, מאז החקירה בישראל) שיי־כת להרולד כץ.

בשעה שיגור ופולארד בחנו את פרטי המ־סמכים, העתיקו את החומר אנשים אחרים, בלתי מזוהים, ששהו בחדר השינה של או־תה דירה. בפגישות חודשיות אלו היה יגור משלם לפולארד במזומן. בקיץ 1985 הוע־לה שכרו של פולארד מ־1500 ל־2000 דולר בחודש.

במהלך הבדיקה החודשית היה יגור מספר לפולארד על מקרים שבהם נוצל המידע שלו בידי אגפים שונים של צבא ישראל. בכל פגישה חודשית, המשיך יגור להנחות את פולארד להשיג מסמכים מסויימים.

המשלוחים הדו־שבועיים של המסמכים המסווגים לדירתה של ארב והבדיקה החודשית, וכן פגישות "ההנחיה" עם יגור, נמשכו מאז תחילת ינואר 1985 ועד מעצרו של פולארד בנובמבר 1985. המסמכים המסווגים שהעביר פולארד למפעיליו כללו מידע מדעי, טכני וצבאי.

הדרכון של דני כהן

בקיץ 1985 הוזמן פולארד שנית על־ידי יגור ואיתן לנסוע לחו"ל עם רעייתו, על חשבון מפעיליו. הפולארדים נסעו ברחבי אירופה וביקרו בישראל ביולי 1985. בש־עה שהיו בישראל, נפגש פולארד עם רפי איתן, יוסף יגור, אביאם סלע ו"עוזי".

פולארד שוחח אתם על היבטים שונים של פעילות הריגול (לדוגמה, על הצורך של ממשלת ישראל בכמויות גדולות יותר של מסמכים מסווגים ועל הגדלת שכרו של פו־לארד). הפולארדים התארחו אצל יגור, סלע, "עוזי" ורעיותיהם. גם הפעם כוסו הוצאות הנסיעה של פולארד במזומנים בסכום העולה על עשרת אלפים דולר.

בסתיו 1985 הראה יגור לפולארד דרכון ישראלי הנושא את תמונתו ואת השם דני כהן. לדברי יגור, עמד שם זה להיות שמו החדש של פולארד כאשר יעלה לישראל. הדרכון, שהציג את פולארד כאזרח ישרא־לי, היה דוגמה לרגשי התודה שחבים לו. לפולארד ניתן מספר חשבון בבנק זר, של־דברי יגור נפתח למענו תחת השם דני כהן. אחר כך סיפר יגור לפולארד, כי 30 אלף דולר כבר הופקדו בחשבון ועוד 30 אלף יופקדו מדי שנה בשנה בכל אחת מתשע השנים הבאות – זאת במסגרת עשר הש־נים שתוכננו למבצע הריגול.

ביום ששי, 15 בנובמבר 1985, העביר פו־לארד תיק מסמכים מסווגים לדירתה של אירית ארב בוושינגטון לצורך העתקה. בי־ום ראשון, 17 בנובמבר, כאשר חזר פולארד לדירתה של ארב, כדי לקחת בחזרה את המסמכים המסווגים, היא לא באה לקבל את פניו.

פולארד וסלע הסכימו על צופן המבוסס על האלף־בית העברי. הם סיכמו שבשיטה זו יצור סלע קשר עם פולארד מטלפונים ציבוריים בוושינגטון

תופעה בלתי שיגרתית זו הדאיגה את פו־לארד.

למחרת, יום שני, 18 בנובמבר, התקרבו אל פולארד סוכני אף־בי־איי. ושרות ההבטחון של הצי, כאשר נכנס אל מגרש החניה של מתקן הצי בסוטלאנד, מרילנד. הוא נשא תבילה של מסמכים אמריקניים מסווגים. הסוכנים חקרו את פולארד על העברת המ־סמכים המסווגים הבלתי שיגרתית מתוך לתחום המשרד. פעמיים במהלך התחקור קיבל פולארד רשות להתקשר לאשתו. בכל אחת משתי שיחות אלו השתמש פו־לארד בשם הקוד "קקטוס".

טילים ששמם "קקטוס"

באותו ערב, בתגובה על קוד זה, לקחה אן הנדרסון פולארד תיק מסמכים מסווגים מדירתם והניחה אותו בחדר המדרגות של בניין המגורים. היא ביקשה מאחד השכנים לקחת את התיק ולהעבירו אליה למלון בעיר. השכן לקח את התיק, אבל לא הע־בירו למלון.

אחרי כמה שיחות טלפון בין אן לבין הש־כן, התקשרה הגברת פולארד לאביאם

האוניברסיטה הפתוחה

נפתחת ההרשמה ללימודים
לסמסטר סתיו תשמ"ח (23) ספטמבר 1987 - ינואר 1988

לתואר בוגר B.A.

האוניברסיטה הפתוחה מציעה לימודים בתחומים:

- מדעי הרוח
- מדעי היהדות
- ניהול וכלכלה
- מדעי ההתנהגות
- חינוך
- מדעי המחשב
- מתימטיקה
- מדעי הטבע
- מדעי החיים

ההרשמה ללימודים אינה מותנית בהצגת תעודה על השכלה קודמת

- הלימודים מתבססים בעיקר על למידה עצמית בביתו של הסטודנט באמצעות חומר כתוב, מערכת מטלות הנבדקות על־ידי מנחים ובחינות גמר.
- בנוסף הסטודנט נעזר באמצעי למידה שונים ופגישות עם מנחים הערכות אחת לשלושה ארבעה שבועות באזור מגורי הסטודנט.

האוניברסיטה מציעה גם השתלמויות במסלולים ותכניות מיוחדות:
לימודים להשלמת השכלה תיכונית; לימודי שפות; לימודי משפחה, קהילה וחברה.

ההרשמה תיסגר ב־14 ביוני 1987

לכבוד האוניברסיטה הפתוחה, המחלקה למידע למידע ולמעקב ת.ד. 39328 רמת־אביב, 61392
אבקש לקבל את ידיעון האוניברסיטה הפתוחה וחומר הרשמה לסטודנט חדש.
שם ______
כתובת ______ מיקוד ______
מעריב 13.4 כללי

סטודנטים ותיקים אשר למדו בסמסטרים 21 ו/או 22 ומבקשים לפנות לאוניברסיטה הפתוחה רק אם לא יקבלו חומר הרשמה המיועד לסטודנט ותיק עד ראשית מאי 1987.

ב'
החוקר הא...
מרגע שביק...

החוקר האמריקני אמר: פולארד ריגל, כי היה יהודי. ענו לו: מרגע שביקש כסף, לא משנה אם הוא יהודי, נוצרי, או מוסלמי

סלע. עוד קודם לכן קבעו הפולארדים לסעוד ארוחת־ערב עם סלע ורעייתו. לאחר שהתברר כי השכן לא העביר את התיק, נפגשה אן עם אביאם סלע במסעדה ליד המלון שבו התגוררו סלע ואשתו. בפגישה זו היא סיפרה לסלע שבעלה בצרה וביקשה את עזרתו.

בעודם במסעדה התקשר סלע ליוסי יגור בטלפון. אחר כך נתן לאן את מספר הטלפון של יגור והורה לה למסור לפולארד להתקשר עם יגור. לאחר מכן עזב את המסעדה.

אחר כך, באותו לילה, התקשר פולארד ליגור וסיפר לו כי הוא בצרה. יגור שאל את פולארד אם השלטונות יודעים שישראל מעורבת. כאשר השיב פולארד בשלילה, הינחה אותו יגור לנסות להרוויח זמן.

ביומיים הבאים תיחקרו את פולארד האף.בי.אי. וסוכני שרות הבטחון של הצי בעניין העברת מסמכים מסווגים ממיתקן הצי בסוטלאנד. במהלך התיחקורים לא סיפר פולארד על קשריו עם הישראלים. במקום זה, בנסיון להרוויח זמן, טען שרק מסר מסמכים מסווגים לאחד מחבריו, אזרח ארצות־הברית. במקביל עשו פולארד ואשתו הכנות לבקש מקלט בשגרירות ישראל.

ביום רביעי, 20 בנובמבר, טילפן פולארד אל קצין הבטחון בשגרירות ישראל והזכיר

פולארד היה מוציא מסמכים סודיים ונוסע למקום שלא איפשר תצפית, כמו מיתקן לרחיצת מכוניות. בעת הרחיצה היה מעביר את המסמכים לתיק יד

את שמות „מפעיליו". הוא ביקש להסדיר לו מקלט בשגרירות. למחרת התקשר פולארד בשנית לקצין הבטחון בשגרירות וזה אמר לו לבוא אל השגרירות, אם הוא מסוגל לנער מעליו את העיקוב.

לאחר מכן, באותו בוקר, נסעו פולארד ואשתו לשגרירות ובעקבותיהם סוכני האף.בי.אי.

בשער השגרירות לא הניח להם קצין הבטחון להיכנס ולוווה אותם אל מחוץ לחצר השגרירות. שם המתינו סוכני האף.בי.אי. ועצרו את פולארד. את התיק, שביקשה אן פולארד מהשכן לקחת למלון, העביר השכן לאף.בי.אי..

נמצא שהתיק הכיל מסמכים מסווגים הנוגעים לבטחון הלאומי של ארצות־הברית. רבים מהם — כך הוברר מן הראיות — הועברו לישראלים, הועתקו והוחזרו לפולארד.

בתיק נמצא גם מכתב מפולארד ליוסי יגור בעניין מערכת טילים, שתוכננה או יוצרה במדינות שונות, לאקומוניסטיות, ושייתכן כי ניתן למכור אותה לאיראן, לרבות מערכת הידועה בשם „קקטוס".

אחרי שנחשף, הסכים סלע להיחקר על ידי האמריקנים, אפילו בלא חסינות מסח איתן־יגור־ארב. האמריקנים לא גילו התלהבות ו/או העמידו תנאים שלא איפשרו את חקירתו כפי שישראל היתה רוצה שתיערך.

■ איך נטפלו להרולד כץ

בעניין זה אין שוני בין סלע להרולד כץ. כץ, אמריקני שעלה לישראל לפני כ־15 שנים, שימש זמן רב — עד 1983, יותר משנה לפני שפולארד התחיל לעבוד בשביל לק"ם — כיועץ משפטי במשרד הבטחון.

שמו של הרולד כץ, כבעל הדירה בוושינגטון שבה צולמו מסמכים שפולארד מסר למפעיליו הישראלים, נמסר לאמריקנים עוד לפני יותר משנה, עם תחילת החקירה. הוצע להם לחקור אותו, והוא גם הסכים לכך.

האמריקנים דחו את ההצעות. הם קיבלו את גירסתה של אירית ארב כי כץ, שהכיר אותה עוד לפני צאתה לוושינגטון, מסר לה את מפתחות הדירה על מנת שתשמור עליה למענו עד שימצא שוכר ראוי.

ע"ד כץ קנה את הדירה לשם השקעה כאשר מכלול הבניינים שבה היא מצויה עבר ממעמד של דירות להשכרה למעמד של בית משותף. אירית ארב גרה בדירה סמוכה לשלו, לכן ביקש ממנה לפקוח עין על הדירה. היא הכניסה לדירה זו את מכונת הצילום בלא ידיעתו. כך העידה, ולכן ויתרו האמריקנים על תישאולו של כץ.

אחר כך חזרו בהם האמריקנים ודרשו לחקור אותו. ישראל הסכימה בתנאי שהתיחקור ייערך בארץ בגדר הסכם התישאול שנחתם בין שתי המדינות ביחס לפרשת פולארד.

האמריקנים סירבו, ודרשו שיופיע לפני חבר מושבעים גדול בארה"ב. ישראל הסכימה בתנאי שיובטח מראש שחבר המושבעים הגדול יקיים גם הוא את הסעיפים השונים של הסכם התישאול. התחייבות כזו לא יכלו האמריקנים לתת, שכן אין המימשל שולט על המתרחש בבתי המשפט.

לפיכך סירבה ישראל שכץ יועד לפני חבר מושבעים גדול והורתה לכץ בצו של שר הפנים שלא להעיד. הוראה כזאת לגיטימית, שכן הוא עובד מדינה לשעבר והממשלה רשאית להגן על סודותיה שהגיעו לידיו במסגרת עבודתו במשרד הבטחון.

בעקבות סירוב זה, פתחו האמריקנים בהליכים משפטיים נגד כץ. כתוצאה מהם החרים כל רכושו בארה"ב והוטל עליו קנס בסך 5,000 דולר לכל יום שאיננו מתייצב לחקירה. פרקליטיו של כץ בארה"ב ערערו על החלטה זו, ובית המשפט קיבל את טענותיהם וביטל את כל ההרשעות והעונשים שהוטלו על כץ.

בכל זאת, ראו האמריקנים לנכון להדליף באחרונה את שמו ועניינו של כץ. זה אחד מן הלחצים שהם מפעילים בצורה מתוחכמת לא רק על ממשלת ישראל אלא גם על ועדות החקירה הפועלות בארץ וגם — ובמיוחד — על מנהיגי היהודים בארה"ב.

הרולד כץ: מנוצל ללחוץ מתוחכם

אביאם סלע: משמש קלף מיקוח

אברהם סופר: הוזמן לשיחה קצרה

■ „יש דליפות ואנו נסתום"

גם בסלע משחקים האמריקנים בקלף מיקוח נגד ישראל. לא פעם ולא פעמיים אמרו נציגיהם כי מצידם יכול סלע להיות מפקד חיל האוויר. פרשת פולארד כבר לא מעניינת אותם. הדליפה הזאת נסגרה. הם מתעניינים עכשיו — החל באמצע 1986 — במרגלים אחרים שמסייעים לישראל.

יש לאמריקנים חשדות — לדעתם מבוססים — שיש עוד סוכנים מסוג פולארד. לדעתם, הסוכנים האלה הם יהודים המתפקדים במקומות חשובים במימשל ומחוצה לו.

כל המחקר והפיתוח של מערכת הבטחון האמריקנית, למשל, נעשים בחברות פרטיות שמקבלות מידע ומסמכים סודיים אודרי שאנשיהם מקבלים סיווג בטחוני מתאים. בכל מקום, טוענים החוקרים האמריקנים, עלול להימצא מישהו שרוצה לסייע לישראל ושמבח יחסי הקירבה בין וושינגטון לבין ירושלים לא יראה בכך ריגול או בגידה.

„יש דליפות בסתמויות מארה"ב לישראל" — אמרו החוקרים האמריקניים בפה מלא לעמיתיהם ישראלים — „ואנחנו נסתום אותן. עד שלא תתנו לנו עוד שמות ועוד מקורות לא נרפה מכם".

„אין ולא היה שום דבר ושום אדם חוץ מפולארד" — עונה ממשלת ישראל. אבל האמריקנים לא משתכנעים.

„אין ולא היה איש חוץ מפולארד", עונה ישראל על חשדות האמריקנים, אך הם אינם משתכנעים. איך, למשל, ידע רפי איתן מה לבקש מפולארד? הם אומרים, מישהו וודאי גילה לו

האמריקנים גם מדגישים שלדעתם מדובר באנשים מסוג אחר — לא פולארד, שהיה גם רודף בצע ורברבן, אלא אנשים שמתוך מוטיבאציה אמיתית וחרדה גדולה לישראל — עוזרים לה בכל מיני דרכים ודרכים. לדעתם, הם אינם פוגעים באמריקה. אבל לדעת החוק האמריקני — זה ריגול.

רמז ראשון להתעניינות האמריקנית ביהודים אחרים — חוץ מפולארד — כבר היה בחקירה הראשונה שניהלו בארץ.

אחד החוקרים ניסה לייחס את פעולתו של פולארד ליהדותו. אמרו לו: מרגע שפולארד ביקש כסף זה לא משנה אם הוא יהודי, נוצרי או מוסלמי. התעורר ויכוח קולני, אבל שגריר ארה"ב, תום פיקרינג, פסל לבסוף את השאלה והיא נמחקה מן הפרוטוקול.

כשישה חודשים אחר כך, בעת מיפגש בוושינגטון, הבחינו הישראלים כי האמריקנים אינם כתמול־שלשום. אחד הישראלים הזמין את אחד האמריקנים לחדר צדדי וביקש ממנו לדעת מה מטריד אותו. האמריקני הניח את הקלפים על השולחן:

„אנחנו יודעים", הוא אמר, „שיש עוד פולארדים ואנחנו רוצים לסלק אותם מכל מקום שבו הם נמצאים. לא נסכים שירגלו אצלנו". הישראלי הנדהם הכחיש מכל וכל: „אינני יודע על מה אתה מדבר".

אחר כך עלו הדברים על השולחן גם בדיון הרשמי והאמריקנים הציגו את דרישתם בצורה אולטימאטיווית. בהזדמנות זו חזרו ואמרו כי פרשת פולארד מבחינתם סגורה. אין להם עוד עניין באיתן, יגור, ארב או סלע. אין להם עניין בשאלה מי אחראי או לא אחראי בישראל. כל מה שהם רוצים — אמרו — הוא שמות נוספים, פולארדים אחרים.

אברהם סופר אמר בגילוי־לב אכזרי: עליכם (הישראלים) לסלול את דרככם (בחזרה ללב ארה"ב) בדם יהודי־אמריקני

במקביל טיפטפו האמריקנים את חשדותיהם לקשת רחבה של עיתונאים, אנשי מימשל וקונגרס בוושינגטון. במרוצת יוני ויולי 1986 התפרסמו עשרות ידיעות הקושרות את ישראל לאינספור מיבצעי ריגול ורשתות ריגול בארה"ב. בישראל יודעים שזה חלק ממשחק הלחץ.

כמעט כל ידיעה מוכחשת, אבל האמריקנים בשלהם: הדלפות בבית, לחץ בירושלים.

■ מילכוד־פולארד־הלא־קיים

המשא ומתן עם האמריקנים קיבל אופי שונה לחלוטין — מאיים מאוד וחמור מאוד. נוצר מילכוד: האמריקנים לא יאמרו לעולם שאין עוד פולארדים. ישראל לא תוכל לשכנעם שאין עוד פולארדים אלא אם כן תסגיר לידם מישהו שאינו קיים. אבל אם תעשה זאת, הרי שיקרה בטענתה שאין־אין־אין כאלה.

ישראלים צריכים להשתדל להאמין לממשלה כאשר היא אומרת שאין. אבל גם בהנחה הפרועה והבלתי מבוססת שיש — ברור שאי־אפשר לחשוף אותם. צריך גם להניח — כפי שהאמריקנים מניחים — שאם היו, או ישנם, ודאי נכנסו לתרדמה והקפאה עמוקה מאז נתפס פולארד ואין לשער שאי פעם יופעלו מחדש.

החשדות של האמריקנים מבוססים גם על עדותו של פולארד. הוא סיפר להם — כך הם רמזו — כי רפי איתן „הזמין" אצלו חומר ספציפי מאוד. בגליון האישום נאמרים הדברים כמעט בבירור.

בישראל לא ידוע כל מה שאמר פולארד לחוקריו. אבל אם נכונה הטענה האמריקנית ברור גם מהיכן נולד החשד: איך ידע רפי איתן איזה חומר להזמין איך הוא ידע שדברים כאלה, ספציפיים מאוד, בכלל קיימים?

המסקנה: מישהו אולי אמר לו. כלומר, יש עוד פולארדים שידעו להצביע לאיתן איזה חומר רצוי לשים עליו יד.

הבולשת והתביעה בארה"ב מנהלים זה כמה חודשים מעקבים אחרי יהודים שונים בחשד שהם אולי הפולארדים המבוקשים. מתנהלת חקירה אנטי־יהודית שיש לה סממנים של אנטישמיות, אבל היא מוצדקת מבחינת החשדות המקננים אצל האמריקנים.

למשל, זה לא כבר נודע כי כאשר הבולשת בודקת את הרקע של מועמדים להיות בצוות החקירה של הסינאט לפרשת „איראנגייט" (משלוחי הנשק הישראליים־אמריקניים לאיראן), נשאלים המרואיינים היהודים על זיקתם לישראל. מי שיש בעברם פעילות ציונית — נפסלים.

גם הסינאטור אינוייה שהצוות יעבוד בשבילו. וגם שר המשפטים, אדווין מיז, שהבולשת תחת פיקוחו — התערבו להפסקת התישאול הזה. אבל גם הם הרבה יותר זהירים ומסויגים היום מישראלים ומיהודים.

המפולת אם כן קיימת והמשבר הוא מתמשך ואין כמעט דרך להיחלץ מן התסבוכת הקשה.

עד היכן הגיעו הדברים תדגים האפיזודה הזו:

בקיץ 1986 היה בארץ השופט אברהם סופר. במסגרת תפקידו כיועץ משפטי למשרד החוץ האמריקני עשה מסע דילוגים באיזור בעניין בורות טאבה. בלשכת ראש הממשלה נפגשו — במקרה — סופר והשגריר פיקרינג שעסקו בטאבה, עם הצוות הישראלי לעניין פולארד. את סופר הזמינו הישראלים לשיחה קצרה.

גם ממנו שמעו כי ארה"ב מאמינה שיש עוד פולארדים והיא רוצה אותם. ואז אמר משפט נורא: „עליכם לסלול את דרככם בדם יהודי אמריקני":

-you have to pave your way with Jewish-American blood

לצורך הגברת הלחץ החזיקו האמריקנים את בוגרי פרשת פולארד כבני ערובה. הם נקטו כמה פעולות:

הוכן כתב־אישום חמור נגד סלע; לא ניסו לשכנע את שופטו של פולארד לרכך את גזר־הדין; השמעת גזר־הדין נדחתה בכל פעם כדי שיהיה עוד משהו תלוי ועומד; הוגשה בקשה לבטל את החסינות לאיתן, יגור וארב; נחשף שמו של סטיב סטרן; הופעל לחץ על הרולד כץ; הוחרם בסיס תל־נוף; ועוד אין ספור מעשי לחץ קטנים וגדולים שלא נפסקים עד עצם היום הזה.

■ עושים את חשבון השלל

הקהילה היהודית האמריקנית נפגעה במה שנחשב בעיניה כבגידת ישראל בחשיפתם המחודשת של היהודים לסיעון המגונה של נאמנות כפולה. הקהילה הפגועה מפעילה לחצים משלה.

כל זמן שפרשת פולארד לא יושבה, תישאר ממשלת האחדות על כנה. אחריות משותפת זו חייבת להחזיק אותם יחד

לכל אלה מתוסף משחק פוליטי מבועד של גורמים אינטרסנטיים בישראל. כל פוליטיקאי וכל תת־מחנה פוליטי עושה מהר את חשבון השלל שיפול בחלקו אם מישהו למעלה יפול.

כך נלחצת ישראל בממשלה ובמדינה בין מימשל ארה"ב, יהדות אמריקה ופוליטיקאים מקומיים. האצבעות והחצים מופנים למועדון שלושת ראשי הממשלה. הם לא היחידים שאחראים והם לא היחידים שידעו — אבל זה עניין לקטע אחר באופס הזה.

החוקרים האמריקנים מגששים באפילה. יש להם חשדות. אין להם, כנראה, שום ראיות. את אלו הם מבקשים מישראל. ישראל אומרת בתוקף שהכל חשדות שווא. אבל ברור שאין ישראל יכולה לשתף פעולה עם האמריקנים.

האמריקנים מבינים שלא יהיה עוד שיתוף פעולה וכי ישראל כבר מבינה היום שטעתה כאשר הסכימה לספק את החומר המרשיע נגד פולארד. מדינה איננה צריכה להסגיר את מרגליה — גם אם פעלו באורח פרטיזני בלי אישור בדרג המתאים. זה תקדים מסוכן וחבל שהלכו בדרך זו.

אמנם נכון כי אי־שיתוף פעולה היה מעורר מחלוקת קשה עם ארה"ב וביקורת צעקנית חסרת־מעצורים בארץ. אבל זו בדיוק אחת המשימות של מנהיגות — לקבל החלטות קשות אפילו כאלה שאי־אפשר להסביר אותן, ולהתעקש עליהן אם באמת ובתמים הן משרתות את האינטרס הלאומי.

אשר לאמריקנים, החשדות שלהם כל־כך כבדים והרצון שלהם „לסתום את הפרצות", בדבריהם, כל כך מוחלט, שהם מוכנים לעיסקות משפטיות מדהימות, שכרגע אי־אפשר לפרטן. האמריקנים כאילו אומרים: רבותינו, אין לנו ספק שיש עוד פולארדים. אם תגלו לנו מיהם ותקחו אותם מכאן יבוא הכל על מקומו בשלום.

ישראל מבינה שטעתה בהסכימה לספק את החומר המרשיע נגד פולארד. האמריקנים ממשיכים בחקירה נמרצת בכל מקום אפשרי כדי לחשוף עוד פולארד. יש פגיעות ביהודים

■ „מי זה עוזי?"

אבל כולם יודעים כי במקביל ממשיכים האמריקנים בחקירה נמרצת. סוכנים שורצים כמעט בכל מקום שממנו, להערכתם, יכלה ישראל ללמוד דברים שהם יודעים כי היא ידעה ולא היתה צריכה לדעת.

חוקרים אחדים עובדים בקפידה על מאגרי נתונים שונים של חברות הטלפונים, בתי המלון ועוד ועוד אין סוף נתונים המצטברים באורח תמים ושאולי צירופם יכול לחשוף משהו, מישהו. עוד פולארד.

אם למשל, יוסי יגור — האיש של רפי איתן בארה"ב — הפעיל עוד פולארדים ועשה זאת ברשלנות שבה הופעל פולארד, יימצאו לכך עקבות בכל מיני מקומות. פרס לפרס ייאסף. אבל ככל שהזמן עובר העקבות מיטשטשים ולכן אצה הדרך לאמריקנים. לכן הלחץ על ישראל. הזמן הוא — כפי שלמדו הישראלים עם התפרצות הפרשה בנובמבר 1985 — המיצרך היקר ביותר של החוקר.

מי זה „עוזי"? שואלים האמריקנים והישראלים אינם יודעים במי מדובר — אבל פולארד מספר שפגש אותו גם בוושינגטון וגם בישראל.

■ או כולם, או אף אחד

ואם בכך לא די, יש חילוקי דיעות גם בישראל. אבל כל אלה הם פרטים קטנים בתמונה שנהפכה בינתיים לצדדית. פולארד — אי־אפשר שלא להזכיר שנית — הוא עכשיו נושא משני. העניין המרכזי הוא: האם היו עוד פולארדים?

מוכרח להיות ברור לכל הנוגעים בדבר, כמו גם לחוקרים השונים הפועלים בישראל — רוזנשטרייך־צור ותת־הוועדה של הכנסת — שזו השאלה הקרדינאלית בשביל האמריקנים.

התשובה עליה יכולה להיות רק שלילית — ודאי אם נכונה טענת ישראל שלא היו אחרים. קל וחומר אם זו טענה שיקרית. ישראל — לרבות באמצעות ועדות החקירה — איננה יכולה להודות שהיו עוד פולארדים: גם משום שדבר כזה תמיד מכחישים וגם, כאמור, משום שיתברר כי שיקרה קודם לכן כאשר אמרה שאין.

מכל מקום, יש להניח שהוועדות — אם כי אחדים מחבריהן מעדיפים לנסוע לחו"ל במקום להתרכז כל הזמן בעניין עצמו — מקבלות דיווח אמיתי. מתוך הדיווח יתברר להן מי ידע מה ומתי ויש רק אחת משתי אפשרויות: כולם — מקרב הפוליטיקאים — אשמים, או שאיש אינו אשם.

הלק"ם לא תיפקדה בחלל ריק. שרי בטחון, ראשי ממשלה, מנכ"לים ועוזרי שרים ידעו מה היא צריכה לעשות גם לפני שפולארד גוייס. חברי כנסת מכובדים שמעו דיווחים מפורטים ומפורשים על פעילות הלק"ם. כולם אחוזים יד ביד — מין עריכת אחריות משותפת בלתי ניתנת להפרדה כמו סצינה מתוך קרב־היאבקות בבוץ.

מכאן גם יודעים כל מי שמכירים את העניין כי כל עוד פרשת פולארד לא יושבה וכל עוד העניינים בין ישראל לארה"ב כה סוערים — ממשלת האחדות הזאת תישאר על כנה.

כל המריבות הקטנות והגדולות מסביב לוועידה בינלאומית או נושאים אחרים, מתגמדים לעומת האחריות האחת והנוראה שמוכרחה להחזיק אותם ביחד — אחרת לא רק הממשלה תתפרק אלא גם ישראל תיפגע אנושות.

מרגע שייפרדו דרכיהם המשותפות של הפוליטיקאים הבכירים בשתי המפלגות, לא יהיה נשק שיוותרו עליו במלחמה ביניהם — לרבות חשיפת פרטים חמורים בפרשת פולארד.

אף אחד לא ידע ספציפית שמפעילים מרגלים אבל כולם ידעו שמגיע חומר, אפילו חומר מעולה. איש אינו יכול לרחוץ בנקיון כפיו ולכן איש גם לא יינקה כשם שאיש לא יקח על עצמו אחריות קונקרטית.

אחד מן השלישיה כבר התבטא בבירור באוזני מקורבים: אם יאשימו אותי — לא אלך, לא אתפטר, לא אטול אחריות.

■ צריך לתת להם את הראשים

ברור לחלוטין כי נסיון להפליל או להאשים דרג פוליטי מסויים יגרור עמו נסיונות דומים כלפי פוליטיקאים בכירים אחרים. אבל מצבה העדין של ישראל לא מונע מן הפוליטיקאים לעסוק במלאכה הבזויה. זורקים בוץ ומסמנים חצאי האשמות כלפי עמיתים כאשר המטרה של קידום עצמי או קידום מפלגתי מנחה אותם יותר מאשר שיקולים לאומיים.

מדליפים באורח סלקטיווי ומכריחים את הצד שכנגד להדליף כדי לאזן. בינתיים הולך ונשחק בטחון ישראל, הולכים ונחשפים עניינים רגישים.

איך בכל זאת יוצאים מזה?

קשה מאוד. ראשית, צריך לקוות שהאמריקנים אכן מגששים באפלה וכי חשדותיהם חשדות שווא. במיוחד, צריך לקוות שאין באמת שום דבר שיחזק או יבסס את החשדות.

שנית, הזמן העובר הוא נכס יקר. אנשים מתחלפים — גם באמריקה. אנשים חדשים פחות „חמים" מן הקודמים. המימשל החדש ב־1989 יהיה כבר כמעט נקי מן החשדות למיניהם.

שלישית — ואולי החשוב ביותר: האמריקנים הם אנשים מיוחדים. הם יוצאים מן הכלים כאשר מישהו עושה להם תרגיל כמו פולארד. אבל הם מכבדים עוד יותר נטילת אחריות, התנצלות פומבית, עריפת ראשים ונשיאה בעונש. והתנצלותו האחרונה של רייגן תוכיח.

האמריקנים מכבדים הודאה באחריות ואת פסק־דינו של העם. הנהגת ישראל יכולה איפא להתפטר ואחרי זה ללכת לבחירות

לכן צריך לתת להם את הראשים המבוקשים. התפטרותו של סלע היתה לכן צעד נבון מבחינת ישראל, אף שזה היה תמור מאוד — כמעט התאבדות מיותרת — מבחינתו. אבל קורבנו אולי יירצה.

הנהגת ישראל יכולה אולי לפתור את הדילמה בהתפטרות קולקטיווית עם אחריות קולקטיווית ואין הכוונה רק לשלושת ראשי הממשלה. יש מקום לפחות לעוד אחד או יותר מתנדבים. דרך אגב, די ברור שאם תהיה התפטרות — היא תהיה במזגנת: שני ראשי ממשלה, שני שרי בטחון, שני שרי בטחון לשעבר וכו'.

אחרי זה ועל רקע זה צריך ללכת לבחירות. העם יחליט. האמריקנים מכבדים מאוד החלטות של בחירות. גם הם בוחרים מחדש אנשים שסרחו או שהודו בשגיאות. מרגע שהאחראים יהדו ויילכו לבחירות — הם יהיו בבחינת נקיים בעיני האמריקנים, שכן עמדו למבחן הבוחר ואין דבר שארה"ב מכבדת יותר מאשר את רצונו של הבוחר.

מי שיקבלו את אמונו של העם — אפילו יהיו אלה אותם אנשים ואפשר להניח גם שכך יהיה — על רקע אחריות לענייני פולארד יוכלו גם בקלות יחסית לומר לאמריקנים שהסיפור הזה נגמר מבחינתנו ואנחנו לא דנים בו עוד.

מול חזית ישראלית מאוחדת ותקיפה הנשענת על החלטת הבוחרים — ילך הלחץ האמריקני וייחלש, גם אם בודאי נסבול עוד כהונה וכהונה.

ואם נסבול — זה מגיע לנו כי גם אנחנו יודעים שילדים טובים לא היינו ושהדוד סם כועס.

(בכתבה שניה ואחרונה)

هكذا من الاصل

هكذا من الاصل

ה„לביא" פוגע בשולי הבטחון

ה„לביא" עצמו לא יוסיף דבר לעוצמה הצבאית של ישראל עד אמצע העשור הבא. המשך הפרוייקט יזיק לבטחון: לא תהיה יכולת לאזן במקביל את בנין העוצמה הצבאית, כמתחייב מהאיום הצבאי שבא בעקבות ההתחמשות חסרת התקדים של מדינות ערב בנשק מודרני איכותי

ההשקעה בטכנולוגיה של ה„לביא" פגעה בטכנולוגיות אחרות של פרוייקטים בטחוניים רבים. הפגיעה מתבטאת בביטול השקעות במחקר, פיתוח והצטיידות

אם יושלם פרוייקט ה„לביא" תמצא עצמה ישראל בעשור השני של המאה ה־21 עם מערכת נשק שבאופן בסיסי תוכננה על יסוד לקחים ממלחמת יום הכיפורים, 40 שנה קודם לכן, והערכת מצב טכנולוגית שנעשתה כ־30 שנה לפני כן. הדבר דומה למצב שבו היה חיל האוויר טס בשנות ה־80 במטוסים שתוכננו על סמך לקחי מלחמת העולם השניה

פוחת והולך הסיכוי לממש את יעדי פרוייקט ה„לביא" ובהם: השגת עצמאות בייצור מערכת נשק מרכזית, וייצוא המטוס לחלק ממדינות נאט"ו, אולי אף לארה"ב

היעד להכניס את ישראל, עם ה„לביא", לעידן טכנולוגי חדש על כל המשתמע מכך, מומש יותר מהיעדים האחרים של הפרוייקט. אך הישגים אלו - הטכנולוגיות, הידע, פיתוח המחשבים - לא ילכו לאיבוד גם אם יבוטל

ה„לביא": כבר הוסיף קידמה וידע, אך יגרע בטחון ועצמאות מדינית וכלכלית

מאת אורי שחר

כאשר דוב זקהיים, מומחה הפנטגון לשעבר, ואחריו נציגי תעשיות המטוסים האמריקניות, ביקרו בישראל, דובר הרבה על עתיד ה„לביא". דווקא עתה, כאשר נבחנות החלופות, הבעיה היא קודם כל ישראלית פנימית. דומה כי הוויכוח הציבורי דמם.

הסיבות העיקריות לרגיעה בוויכוח נובעות כנראה מהחלטת הממשלה שלא לקצץ בתקציב הבטחון, ומהתחושה הבלתי מבוססת כי הפרוייקט הגיע לנקודה שממנה אין חזרה. אך גם בהיקפו הנוכחי של תקציב הבטחון, כאשר הלביא בולע ממנו 550 מיליון דולר, יהיה המשך פרוייקט ה„לביא" פגיעה משמעותית בבטחון.

ה„לביא" כשלעצמו לא יוסיף מאומה לעוצמה הצבאית עד אמצע העשור הבא. המשך הפרוייקט יגרום נזק לבטחון בגלל היעדר יכולת מקבילה לאזן את בנין העוצמה הצבאית נוכח האיום הצבאי המתפתח במזרח־התיכון.

איש אינו חוזה כריאלית כריתת חוזי שלום בין ישראל למרבית שכנותיה בעשור הקרוב.

■ **הכירסום המתמיד**

המאזן הצבאי הופר זה כבר בהתחמשות חסרת התקדים של כל מדינות ערב בנשק מודרני איכותי מן המעלה הראשונה ובכמויות גדולות. ישראל אינה יכולה לזנוח את בנין הכוח הצבאי והתאמתו, נוכח פוטנציאל האיום המתעצם.

הנחת העצום של המשך ההשקעה ב„לביא" כמוהו כזניחת התאמתה של העוצמה הצבאית לצורך המיבצעי העתידי. מדינה בלי שולי בטחון – אפילו צרים – היא מדינה המהמרת על בטחונה. מדינה שייעלמו בה שולי הבטחון תסכן את בטחונה. המשך הפרוייקט מהווה בעיה לאומית כיוון שהוא גורם עיקרי בכירסום המתמיד בשולי הבטחון.

לדברי ראשי מערכת הבטחון, כבר פגענו בבשר החי של העוצמה הצבאית, לפחות בשניים ממרכיביה – צה"ל ותעשיות הבטחון.

מי שמפחיתים בערכם של מאזן החימוש ומאזן העוצמות הצבאיות, ראוי שיזכרו לא רק את עשרת הימים הראשונים של מלחמת יום הכיפורים, אלא גם את מידת שביעות הרצון מתוצאות ההתמודדות היבשתית במלחמת של"ג – כולל מקצב השגת היעדים.

מאז מלחמת יום הכיפורים חל מהפך איכותי מוחלט בטכנולוגיה המגולמת במערכות הנשק שבידי כל מדינות ערב. תוכנן של סיסמאות כגון „מעטים מול רבים" ו„איכות מול כמות", נשאר המרכיב החשוב ביכולת ההתמודדות של צה"ל מול מדינות ערב.

כדי שמרכיבים אלה במאזן – האדם והטכנולוגיה יחד – יוסיפו להיות יתרונה היחסי של ישראל בהתמודדות, יש להמשיך להשקיע בהם.

● ההשקעה בטכנולוגיה של ה„לביא" פגעה בטכנולוגיות אחרות של פרוייקטים בטחוניים רבים (האומדן הוא בין מאה למאתיים כאלה). הפגיעה מתבטאת בביטול השקעות במחקר, פיתוח והצטיידות. גם בפרוייקטים שיושמו עד שלב הוכחת ההיתכנות של האב־טיפוס, הוקפאו ונמנעה הצטיידותו של צה"ל בהם.

● ההשקעה באיכות האדם בצה"ל פחתה במובן האימונים שקוצצו. פחות שעות טיסה, פחות שעות תנועה בשריון, פחות תימוש לאימונים – לכל אלה השפעה מצטברת על איכות האדם הלוחם והמפקד וכשירותם.

האופנה להטיל דופי בצה"ל, גם כאשר אין לכך הצדקה, פוגעת ועלולה לפגוע עוד יותר באיכות האדם. שהרי אחד ממרכיביה החשובים של האיכות הוא המוטיוואציה ותחושת האחדות וההזדהות של העורף. הרגשת חוסר האונים העלולה להיות נחלתם של אלה בצה"ל המשתוממים על חוסר היכולת של המערכות האחראיות להבין לאשורן את בעיות הבטחון ולהתמודד עמן בדיון נוקב בשאלת סדר העדיפויות הלאומי – גם היא אינה תורמת לבטחון או למוטיוואציה של הנושאים בעולו יום יום.

המשך פרוייקט ה„לביא", מבחינה זאת, מצמצם מראש את מירווחי הגמישות בכל דיון על סדר העדיפויות הלאומי. על כן קיים שיבוש מתמשך – העתיד אף לגדול – בהבנת סדר העדיפויות.

■ **משקל מסוקי־התקיפה**

אם טיעונים אלה – אפילו לבדם – נכונים, יוצא כי המשך פרוייקט ה„לביא" לא רק שאינו תורם לבטחון בעשור הקרוב לפחות, אלא אף עלול להגביר את העזות הגורמים במדינות ערב הסבורים כי פתרון לסכסוך אפשרי רק במלחמה. גם אם בהווה מוצדקת הסתייגות מהערכה כזאת, סביר שבעתיד היא תהיה נכונה יותר.

בצד הגאווה הלאומית המוצדקת על הישגי פרוייקט ה„לביא", הברורות כמובן גם ביקורות מתמדת ובחינה עקבית ומחודשת של התאמת הפרוייקט ליעדים שהוגדרו לו ולציפיות ממנו. חובה לזכור ולהזכיר כיצד בכלל צמח הפרוייקט הלאומי שנהפך לבעיה לאומית.

התפיסה הבסיסית היתה כי חיל האוויר (אשר על פי פירסום של המכון למחקרים אסטרטגיים בלונדון לשנת 1985־1986 יש בו 668 מטוסי קרב), ישמור על גודלו עד שנות ה־2000. על פי אותה תפיסה יהיה צורך להחליף את מטוסי ה„סקייהוק" וה„כפיר" (403 במספר, על פי הפירסום הלונדוני) במטוס חדיש יותר שייועד לבצע את משימותיהם.

כך הוחלט לפתח ולייצר 300 מטוסי „לביא" עד אמצע העשור הראשון של שנת 2000 ובקצב השקעה של 900 מיליון דולר לכל שנה.

מאז ההחלטה חלו תמורות בהתפתחות צבאות ערב, גם בגלל מלחמת של"ג וגם בגלל מלחמת אירן־עיראק הבלתי צפויה. לא מן הנמנע שתמורות אלה, ואף לקחי ישראל במלחמת של"ג עצמה, מצדיקים בחינה מחדש של התפיסה הבסיסית עצמה.

האם אכן עתיד חיל האוויר להיראות מבחינה כמותית ומבחינת הפרופורציות בין סוגי המטוסים השונים שבו בעוד עשרים שנה כפי שהעריכו בזמן תחילת פרוייקט ה„לביא"? האם מלחמת של"ג ומלחמת איראן־עיראק מרמזות לנו משהו על משקלם היחסי של מסוקי התקיפה, שכמותם יש לישראל על פי הדו"ח הלונדוני כ־58?

התפיסה הבסיסית, בזמן שהוצגו ניצני פרוייקט ה„לביא", נשענה מצד אחד על לקחי מלחמת יום הכיפורים ב־1973 ומצד שני על הערכת המצב המיבצעית לגבי העתיד, כפי שאפשר היה להעריך בסוף שנות ה־70. אכן, לפרוייקט הוכנסו עדכוני לקחים גם אחר כך, אך ככל שהוא קרוב לשלמות כן קשה יותר להכניס עדכונים וכן גם עולה מחירם הכספי.

אם יושלם פרוייקט ה„לביא" תמצא עצמה ישראל בעשור השני של שנות ה־2000 עם מערכת נשק שבאופן בסיסי תוכננה על יסוד לקחים ממלחמה שהתחוללה בערך ארבעים שנה קודם לכן ותהיה תלויה בהערכת מצב טכנולוגית שנעשתה כשלושים שנה לפני כן. יש לכך משמעות כבדה, במיוחד מבחינה מיבצעית.

למה הדבר דומה?

אפילו אם קצב התקדמות המדע והטכנולוגיה יהיו זהים לאלה שבארבעים השנים שחלפו (ואין זה כך), יהיה הפער הטכנולוגי והמיבצעי בין שנת 2010 לשנת 1980 כזה שבין 1980 ל־1950. כיוון שאורך חייו של מטוס קרב הוא בין עשרים לשלושים שנה, דומה הדבר למצב שבו היה חיל האוויר טס בשנות ה־80 במטוסים שתוכננו על סמך לקחי ראשית מלחמת העולם השניה ונבנו בין סופה לבין ראשית שנות ה־50.

מוצדק יותר הספק אם אכן יש הצדקה לציפיה שה„לביא" יתן את הפתרון המיבצעי שלו תוכנן.

■ **התלות נמשכת**

היעדים שהוצבו לפרוייקט נבעו מן הציפיות בהשקעה בהיקף כה גדול. ככל שעובר הזמן מתברר והולך כי פחות הסיכוי לממש את היעדים.

● **היעד הראשון** היה השגת עצמאות בייצור מערכת נשק מרכזית והימנעות מתלות במדינה זרה. לקח האמברגו שהטיל דה גול על מטוסי מיראז' 5, שנבנו בצרפת על פי איפיון מיבצעי ישראלי, עמד ביסודו של היעד הזה.

יעד זה אינו ניתן למימוש ב„לביא". מאה וחמשים חוזים הקשורים ב„לביא" בחו"ל מבטלים את חוסר התלות על הסף. המנוע עצמו עתיד גם הוא, בחלק גדול ממרכיביו העיקריים, להיות מיוצר בארה"ב.

אין הבדל בין תלות הנובעת מרכישת מטוס בחו"ל לבין תלות הנובעת מייצור ה„לביא" בנתונים המגבילים, כפי שהם באים לידי ביטוי בהתקשרויות עם תעשיות בחו"ל.

● **היעד השני** היה להגיע ליתרון איכותי יחסי שיפתיע בשדה הקרב. קרביו, תוכנת מחשביו, ביצועיו ומגבלותיו של המטוס היו אמורים להיות חסויים.

באילוצים שנוצרו, כמעט מראשית דרכו של הפרוייקט, תאבד ישראל יותר ויותר מיכולתה לשמור על הדברים הללו חסויים ומפתיעים.

● **היעד השלישי** היה להגיע למערכת נשק בעלת יתרונות כאלה שיאלצו חלק ממדינות נאט"ו, ואולי אף ארה"ב, לרכוש את המטוס לחילות האוויר שלהן. יעד זה הוא בבחינת אתגר קבוע, הנתפס באיום ע"י תעשיות זרות וממשלותיהן.

התומכים בהמשך ייצור ה„לביא" מציינים עובדה נכונה, כי פרט לארה"ב לא הגיעה אף מדינה לייצור מטוס בעל ביצועים דומים. לא בריה"מ, לא שוודיה (המפתחת מטוס דומה), לא בריטניה ואף לא צרפת.

אין זה מקרה כי בפרוייקטים יקרים במיוחד ישנה נטיה באירופה לחלק את האחריות לייצור בין כמה מדינות. כך, בעמל רב, פיתחו וייצרו בריטניה, גרמניה ואיטליה יחדיו את מטוס ה„טורנדו". תנופת שיווק המטוסים האירופיים פחותה, גם לתעשיית המטוסים האמריקנית ישנם קשיי תחרות פנימית לשיווק לצרכנים האמריקניים הגדולים ביותר.

האם ריאלי להעריך כיום כי יש סיכויים לשווק את ה„לביא" למדינות הללו?

בהיות ה„לביא" דומה בביצועיו ל־F-16, לא סביר להניח שארה"ב תאשר יצוא שלו (כשחלק גדול ממרכיביו מיוצר בשותפות עם חברות אמריקניות) למדינות העולם השלישי.

● **היעד הרביעי** הוא יעד משולב, טכנולוגי, תעשייתי וחברתי. ההנחה היתה כי ה„לביא" יכניס את ישראל לעידן טכנולוגי חדש, יקדם את תעשייתה ויגדיל בה את הנתח עתיר הידע. העידן הטכנולוגי והתעשייתי החדש אמור להשפיע על ההתפתחות התעסוקתית והחברתית של ישראל. ה„לביא" אמור להיות אחד מראשי החץ הסוחפים אחריהם קידמה חברתית בגלל המגע עם טכנולוגיות חדשות, מחשבים וחינוך מדעי, הנדסי וטכנולוגי תומך. הערך המוסף לפועל במוצרי תעשיה עתירת־ידע הוא גבוה וכך אמורים היו העובדים ב„לביא" לשפר גם את מצבם הכלכלי־חברתי. כמוהם גם התעשיות הקשורות ב„לביא".

מכל היעדים דווקא יעד זה מומש יותר, אם כי רק בחלק ממרכיביו.

הטכנולוגיות נרכשו; הידע הושג והוטמע; פיתוח המחשבים בעיקרו הושלם.

מה שהושג לא יורד לטמיון אפילו יבוטל פרוייקט ה„לביא". חלק לא מבוטל ממה שהושג ניתן ליישומים במערכות אחרות. חלק ממה שהושג כבר הביא על ידי ייצואו לרווח של 50 מיליון דולר לערך.

אכן, עם ה„לביא" צעדה הטכנולוגיה בישראל צעד גדול קדימה. מה שמצער הוא שלא פורסמה עד כה הערכה מבוססת במה, מבחינה טכנולוגית, נוספת התקדמותה של ישראל דווקא בגלל פיתוח ה„לביא".

הרי השקעה בהיקף דומה במערכות רבות אחרות נמנעה מאתנו עד כה. בחלק מהמקרים נחסמה ההתקדמות ובחלק האחר היא תואטה או הוקפאה.

האם יכול מישהו להוכיח כיום כי התקדמותה הטכנולוגית של ישראל לא יכולה היתה להיות רבה יותר אילו היינו משקיעים בעשרות פרוייקטים קטנים, שאותם גם היה קל יותר ליישם להצטיידות אותם היה סביר יותר גם לייצא ביתר קלות – בכלל למדינות נאט"ו וארה"ב (דוגמת המזל"ט שייצאה ישראל לארה"ב מרמזת על כך).

ואם אמנם אין הרבה ערך לבחינה כזאת לגבי העבר, האם אין ערך לבחינה והערכה כזאת לגבי העתיד? מוצדק לשאול גם כיום היכן טמונים סיכויי הקידמה הטכנולוגית בעשור הקרוב – ובעיקר משום סיומו הקרב של פיתוח ה„לביא".

● **היעד החמישי** היה להתקרב לעצמאות כלכלית. בגלל מעלותיו אמור היה ה„לביא" להיות מטוס זול שייוצא במחיר גבוה ובכמויות גדולות. מצב זה, יחד עם ההתפתחות התעשייתית הכוללת של תעשיות נילוות, אמור היה להצעיד את ישראל להתקרבות לעצמאות כלכלית.

היום, כאשר ידוע שמחיר „לביא" (כולל ציוד התחזוקה המגוון וספרות ההדרכה הטכנית ומקצועית) יעלה יותר מחמישים מיליון דולר, וכאשר פוחתים הסיכויים לייצאו – ה„לביא" אינו מקרב עצמאות כלכלית אלא מרחיקה. הערכה זאת נכונה כנראה גם בלי שמצרפים את הנזק הכלכלי שייגרם כתוצאה מאי פיתוחם וייצואם של פרויקטים אחרים.

● **היעד השישי** היה הפחתת התלות המדינית.

אילו כל היעדים שנמנו היו בני השגה, אמנם היה ה„לביא" עשוי לתרום במידה רבה להפחתת התלות המדינית. במציאות שהווה והעתיד מציגים לפנינו, התלות המדינית של ישראל בארה"ב רק תגבר ויחד אתה יופחת כושר התימרון והמיקוח המדיני – גם כאשר נתייצב סוף סוף למשא ומתן לשלום עם שכנינו ממזרח וסביב.

אמנם נכון שרכישת מטוסים מארה"ב גם היא אינה מפחיתה את התלות המדינית, אבל גם נכון כי יצוא מטוסים הוא אינטרס קבוע של ארה"ב. עובדות אלה נותנות – כביכול באופן פרדוכסלי – יתר חופש תמרון מדיני בידי ישראל, אפילו אם קיים איום בהקפאות זמניות ו„הערכות מחדש" כפי שכבר היה בעבר.

להקפאות יצוא מטוסים אמריקניים יש השלכות על המשק האמריקני ואין להן כל השלכות שליליות על המשק הישראלי. לעומת זאת, להקפאות זמניות של מימוש חלק מ־150 חוזי ה„לביא" עם החברות האמריקניות יהיו השלכות קשות מאוד על המשק הישראלי. כך תגבר התלות המדינית גם בגלל ההשלכות המשקיות־תעסוקתיות והסערה החברתית הטמונה בהן.

הגורמים הבכירים ביותר במערכת הבטחון אומרים כי אילו, בנתוני ההווה, היו צריכים להחליט אם נכון להיכנס לפרוייקט ה„לביא", היו נמנעים מכך. הם גם טוענים כי מבחינה צבאית אפשר להסתדר בלי ה„לביא". גם הם יודעים כי הציפיה להוציא את ההשקעות ב„לביא" מן התקציב לבטחון איננה ריאלית. התקציב הלאומי מוגבל ואין מקור חיצוני חוץ מהנתח הנלקח מהסיוע הצבאי האמריקני.

ליודע לקרוא בין השיטין ברור לחלוטין כי המלצתם היא לבטל את „הפרוייקט הלאו־

ה"לביא" כנשק במערכת הבחירות

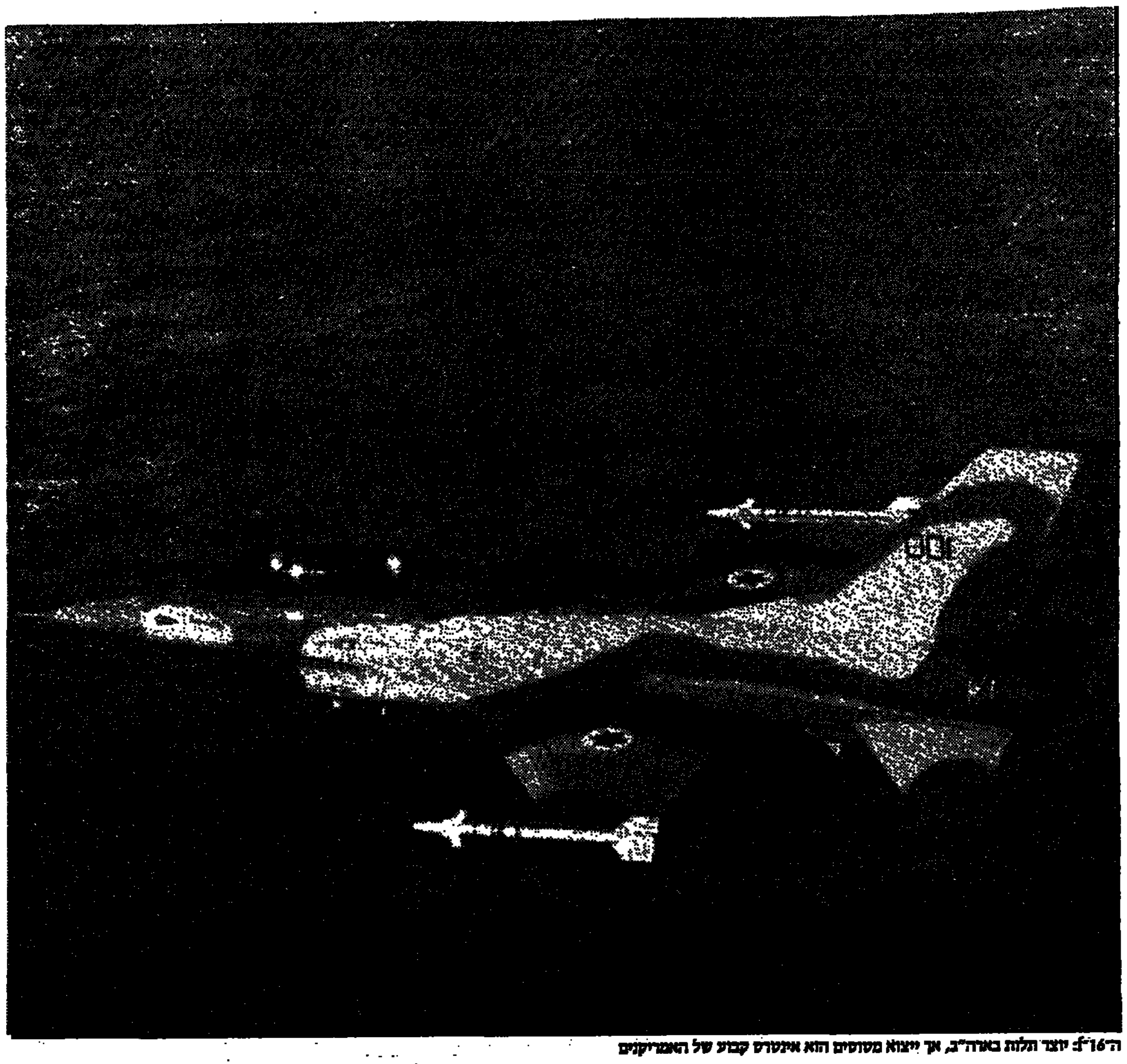
ה־16־F: יוצר תלות בארה"ב, אך ייצוא מטוסים הוא אינטרס קבוע של האמריקנים

מי" כדי לא לפגוע בבטחון הלאומי. צריך להיות מובן עד כמה קשה למפקד חיל האוויר, לרמטכ"ל ואף לשר הבטחון – כל אחד מנימוקיו הוא – לנקוט לשון ישירה וחד־משמעית בענין זה. לכפופים להם קשה ענין זה הרבה יותר ובעצם הם מנועים מכך.

≡ אפשר להפסיק

אחת הקביעות המקשות עוד יותר היא כאילו הפרוייקט הגיע ל"נקודת אל־חזור". דווקא לכך אין כל שחר.

זמן קצר אחרי התחלת הפרוייקט כבר השתמשו במושג זה. אךאפשר יהיה להפסיק את הפרוייקט בכל שלב שלו אם תהיה לכך סיבה או אילוץ שיצדיקו זאת. אפילו לאחר ייצור כמה עשרות מטוסים יכול להיווצר צורך בהפסקת הפרוייקט.

המשתמשים במושג זה מדברים בעצם בהפשטה בלתי מבוססת אמפירית, ומכבידים על שיקול הדעת האובייקטיווי. במישור המעשי יש הרבה דוגמאות להפסקת פרוייקטים יקרים לאין ערוך מן ה"לביא".

בארה"ב עצמה הופסק ייצורו של מטוס מסעים על־קולי. פרויקט בריטי־צרפתי לבניית מטוס דומה נהפך לענין יוקרתי ובלתי כלכלי לחלוטין. מטוס ה"קונקורד" יוצר במספרים זעומים בלבד. פיתוח וייצור מפציץ אמריקאי B-1 הוקפא לשנים מספר. פיתוח וייצור כמה טילים אמריקניים הופסק גם הוא פעמים רבות. לפחות לאמריקנים אי אפשר לומר כי הגענו לנקודת אל־חזור.

מי שצריך להחליט על עתיד ה"לביא" מביא בחשבון כמובן לא רק את התרומה לבטחון, ההתאמה המיבצעית ואיזון מבנה הכוח הצבאי כולו, אלא גם את הענין המשקי ואף את ההיבטים הפוליטיים.

הבעיה המשקית שעלולה להיווצר עם הפסקת הפרוייקט חמורה הרבה פחות מדי את שנוהגים המתנגדים להפסקה להציג. בכל מקרה, אין ספק כי הפסקה כיום היא חמורה פחות, ובשיעור ניכר, מביטול הפרוייקט בעתיד.

בוויכוח כיום נגררים להצגת נתונים לא נכונים. בתקשורת דובר על פיטורים צפויים ל־10,000 עובדים; על פגיעה קשה בעירות הפיתוח; על ירידה של אלפי מהנדסים; על התמוטטות של תעשיות שלמות; על פגיעה בלא תקנה בתעשיה האווירית עצמה.

מעטים מנסים להזים את הקביעות הנחרצות הללו, אף על פי שאף אחת מהן אינה נכונה.

בשיא הפרוייקט, בשנות ה־90, יעבדו בו בכל התעשיות בערך כ־10,000 עובדים.

כיום עובדים בו בארץ בין 3,000 ל־3,500 בלבד, מתוך זה כ־1,700 בחטיבת ההנדסה בתעשיה האווירית, אשר עובדים בה עוד 1,300 בפרוייקטים אחרים.

מבין 1,700 העובדים הללו כ־250 הם עובדים זרים אשר אפשר לפטרם בהתרעה של שבוע. מבין הנותרים, כ־400 מועסקים על פי חוזים זמניים אישיים וניתן לפטרם בהתרעה קצרה.

התעשיה האווירית הביאה בחשבון משברים אפשריים ומסיבה זאת, בין השאר, התבססה גם על קבלני משנה בתעשיות אחרות. גם אם הפרוייקט יימשך, מתכננת התעשיה האווירית לצמצם את היקף הפרויקט ב־1988 לכדי חמישים אחוז מהיקפו בשיא תקופת הפיתוח.

בשנת 1989 אמורים להמשיך ולעסוק בפרויקט הקשור ב"לביא" כ־400 מהנדסים בלבד. מספרם ילך ויקטן במהירות לקראת כניסתו של המטוס לשרות בחיל האוויר בתחילת שנות התשעים.

חלקן של עייהות הפיתוח בשלב הנוכחי של פרויקט ה"לביא" פוחת. בשלב הייצור הסדרתי הוא עשוי לגדול.

יוצא אפוא כי מרבית העוסקים בפיתוח עתידים לאבד את תעסוקתם גם אם הפרויקט יימשך – וזאת בתוך השנתיים הקרובות.

אפשרויות התעשיה האווירית והתעשיות הבטחוניות האחרות לקלוט את המפוטרים הללו תהיינה מצומצמות כיוון שמערכת הבטחון לא תהיה מסוגלת להשקיע בפרוייקטים נוספים על ה"לביא". אם עובדים אלה יפוטרו בגלל ביטול פרוייקט ה"לביא", יהיו יותר סיכויים להעסקתם – בגלל ריבוי הפרויקטים החלופיים.

חלקם יועסק גם ביישומי טכנולוגיות שהושגו ל"לביא" והתאמתן למערכות נשק אחרות – כולל (באופן מצומצם) לחלופה שתיבחר במקום ה"לביא".

הנתח היחסי של מפוטרי ה"לביא" כיום קטן לאין שיעור מזה של מפוטרי הפרוייקט בעוד שנים מספר – אם ייווצר כורח עליון שידחה את הביטול לעתיד. זה נכון בהקשר התעשיה האווירית וזה נכון לא פחות בהקשר כולל של התעשיה הבטחונית.

אם הערכת המצב היא שאין ודאות ביכולת לשאת את נטל עלות הפרוייקט – חשוב שנצמצם את הנזק על ידי ביטולו המוקדם. כל חודש בדחיית הביטול עולה למדינת ישראל כ־46 מיליון דולאר ומוסיף קושי, סיבוך, מחיר אנושי וחברתי כבדים יותר לעתיד.

לאיום סכנת הירידה מן הארץ אין כמעט אחיזה במציאות, ולא רק בגלל היעדר פתרון שלם להעסקתם של העובדים בעוד שנתיים.

לחלק בלתי מבוטל תבונה התעשיה האווירית תעסוקה. חלק גדול יותר – המוצא אתגר בפיתוח חדשני – ימצא אתגר גדול יותר בפיתוח מערכות חדשות מאשר בסגירת זנבות הפיתוח שעוד נשארו ב"לביא". חלק בלתי מבוטל ממהנדסי ה"לביא" ניחן במוטיוואציה לאומית גבוהה, ביכולת להבין את מניעי ההחלטה על הביטול האפשרי ואולי אף ביכולת להסכים עם ההחלטה.

גם קומץ העובדים שבכל זאת ישקול לרדת מן הארץ עשוי להיתקל בעובדת הרוויה בתעשיות המטוסים בחו"ל ובעיקר בארה"ב. זהו היבט אחד של איומי הירידה מן הארץ. שוכחים את המפוטרים, או את מי שיפוטרו, או שלא ייכנסו למעגל העובדים בגלל הקיצוצים בתעשיות הבטחוניות כרלך – בגלל המשך פרויקט ה"לביא".

≡ הכוח בקלפיות

ראינו זה לא כבר את קשיי ההחלטה בדבר מפעל מנועי בית שמש המעסיק 700 עובדים. מפעל זה מתוכנן לייצר חלק ממנוע ה"לביא". כל הקשיים שבדרך להבראת המפעל ולמציאת תעסוקה רווחית לעובדיו, למפעל ולעיירה בית שמש, הם כאין וכאפס לעומת הקשיים שייווצרו אם יוחלט עתה להמשיך בפרויקט ה"לביא", אך בעתיד ייכפה ביטולו.

ההיבט המשקי הוא הגורם העיקרי כיום להשפעות הפוליטיות על תהליכי קבלת ההחלטות הקשורות ב"לביא". אבל ההשפעות הפוליטיות אינן ניזונות רק מן ההיבט המשקי.

עשרים אלף עובדי התעשיה האווירית ורבבות בני משפחותיהם הם אזרחים נאמנים ומסורים. כבאלה יגיעו גם הם לקלפיות בבחירות.

אמנם נכון להניח כי עמדותיהם הפוליטיות נקבעות כנגזרת מן הראיה הרחבה ביותר, אבל לא מן הנמנע שהחלטה חיובית או שלילית לגבי ה"לביא" תשפיע על דרך הצבעתם. לא יהיה זה מומם להניח כי במערכת הפוליטית תהיה לכך השפעה במהלך קבלת ההחלטות.

אפשר להבין זאת, אך אסור להסכים עם זאת. עמדת הכוח הפוליטית שיש לתעשיה האווירית יחסית למגזרים האחרים במשק בכלל ובתעשיה הבטחונית בפרט – גורמת כבר עכשיו לכך שחלק מן ההתייחסות ל"פרויקט הלאומי" אינו מעוגן בשיקולים לאומיים אחראיים, בראיה הרחבה ביותר בהווה ומתוך האחריות הרבה ביותר לעתיד.

התומך הנלהב ביותר בפרויקט ה"לביא" הוא השר משה ארנס. כשר בטחון לשעבר ניתן היה לצפות שינסה לשקול את המשך הפרוייקט בעיקר מהיבט תרומתו הישירה לבטחון, לעוצמת צה"ל, לכושר ההרתעה וההכרעה. אך הוא מתרכז בהיבטי הקידמה הטכנולוגית־תעשייתית של הפרוייקט.

בזמן שחלף מאז היה מעורב בפרויקט מטוס ה"ערבה" – שתרומתו לבטחון הישיר היתה אפסית ממש – עדיין לא למד כנראה השר ארנס שהשיקול העיקרי בהחלטה על בניית מטוס לצה"ל צריך להיות השיקול הבטחוני.

עזר וייצמן, יוזם ה"לביא" במתכונתו הראשונית, הבחין בשלב מוקדם בחריגה מן הפרופורציות שבין התרומה לבטחון הישיר ובין התרומה לתעשיה ולבטחון העקיף, ועל כן הוא מראשי המתנגדים להמשך הפרוייקט.

שר הבטחון הנוכחי מוצא עצמו מול עובדה כמעט מוגמרת שנוצרה ונתמכה בידי ארבעה שרי בטחון שקדמו לו בתקופת שלטון הליכוד.

לא יהיה זה נכון לומר כי ההחלטה להיכנס לפרוייקט ה"לביא" היתה החלטה פוליטית.

מבחינה פוליטית היתה ההחלטה על תחילת הפרוייקט קלה הרבה יותר מאשר תהיה ההחלטה על ביטולו.

מסיבה זאת לפחות יש הצדקה לכך שההחלטה על ביטול הפרוייקט תתקבל בעתיד הקרוב מאוד – כל עוד האחריות חלה על שני מרכיביה הראשיים של ממשלת האחדות הלאומית.

לא טוב יהיה אם דחיית הביטול בהווה תעביר את ההחלטה הקשה בעתיד לממשלה צרה בראשות אחת המפלגות הגדולות. אסור שה"לביא" – בגלל ביטולו כמערכת נשק – ייהפך לנשק במערכת הבחירות הבאה וגם לא בזו שאחריה.

ל"לביא" היבטים גם ביחסי ישראל עם ידידיה בקונגרס האמריקני. חברי קונגרס אחדים כבר טרחו להזהיר בצנעה כי ביטול הפרוייקט יפגע קשות במעמדם הפוליטי ובהשפעתם בקונגרס. זהו נימוק כבד משקל אך משני בלבד לעומת כלל השיקולים העומדים לפני מקבלי ההחלטות בישראל.

גם ביטול החוזים עם חברות אמריקניות – ובצמוד לו פיצויים ב־200 מיליון דולר – ייצור חיכוך פוליטי, בעיקר לכשנתבע שממשלת ארה"ב תשלם את הפיצוי ולא מתוך תקציבי הסיוע לישראל. גם לכך יש השפעה יחסית מצומצמת ואין לייחס לה משקל יותר בכלל השיקולים לגבי עתיד הפרוייקט.

≡ מול ה־F-16

הבעיה הקשה ביותר היא להחליט לבטל את הפרויקט. בעיה קלה יותר – אם כי אין להקל בה ראש – היא בעיית בחירת החלופה ל"לביא".

הטעות הנפוצה היא לקשור את החלופה לשם מטוס אחר ולהוסיף לדבר על אותן כמויות שדובר בהן לגבי ה"לביא". נכון יותר לדבר על חלופה במובנה הרחב. המובן הרחב משמעותו היא – אילו מערכות נשק צריכות להיכנס לצה"ל כדי לבצע את המשימות שאמור היה ה"לביא" לבצע ובתנאי שתרומתן לבטחון הישיר והעקיף לטווח הארוך אינה פוגעת ביכולתן לתרום לבטחון הישיר בטווח הזמן הקצר.

ניתוח מפורט של מובן רחב כזה מן הדין שלא ייעשה מעל דפי העתונות, אבל על הסף ברור שבין מרכיביו העיקריים צריכות להיות כלולות ההנחות הבאות:

1) כמות המטוסים והיחסים בין סוגיהם השונים בעתיד צריכה להכתיב את כמות המטוסים שבחלופה. אין מספר ה"לביאים" שתוכננו (כולל לצורכי אימון) צריך להשפיע על כמות המטוסים שבחלופה.

2) החלופה עשויה להיות מורכבת ממגוון מערכות, שלא בהכרח כולן הן מטוסים, אשר יחד עם הכוח הקיים יתרמו תרומה מירבית לעוצמה הצבאית הכוללת – והיבשתית בכלל זה.

3) אם יבחר מטוס כחלק מן החלופה הכוללת – נכון יהיה לרכוש חלק מהכמות הרצויה מיידית וישירות "מן המדף", כדי לשמור על שולי הבטחון. את יתרת הכמות – לייצר בארץ בהקדם האפשרי, כדי להקטין בעיות תעסוקה בתעשיות התעופתיות. במטוס שייוצר בארץ יוכנסו רכיבי אוויוניקה ישראליים בשלב ראשון רק במידת ההכרח בסטנדרדיזציה מיבצעית לשאר מטוסי הקרב הדומים להם בחיל האוויר. בעתיד תוכנס אוויוניקה נוספת על פי היכולת הכלכלית.

4) ממשלת ארה"ב תתחייב להתמיד באישור המרת 300 מיליון דולר לשקלים וחלקם הגדול יוקצב לפיתוח פרוייקטים בטחוניים קטנים אחרים.

5) לגיטימית דרישה מארה"ב לייצר בישראל כמויות גדולות יותר מהדרוש לחיל האוויר הישראלי ולאישורי יצוא של המטוס או רכיביו – באופן בלעדי או בשותפות עם ארה"ב – לארה"ב ובעלות בריתה.

6) לגיטימית תביעה מארה"ב לעודד יבוא בטחוני מישראל לארה"ב. תביעה זאת צריכה להתחזק ככל שיתחזק הלחץ האמריקני לצמצם את הפעילות הישראלית בדרום אפריקה.

אם נטעה לרגע ונצמצם את הבחירה בין חלופות במובן הצר בלבד, דהיינו מטוסים, הרי הבחירה היא בין שני מטוסים המייצגים שתי מציאויות שונות מן ההווה ועד העשור השני של שנות ה־2000.

הראשון הוא ה"לביא" והשני הוא ה־F-16.

היתרונות של ה"לביא" יבואו לביטוי – אם אכן יבואו – בתקופה שבין שבע לשלושים שנים מהיום (כאמור, תוחלת של מטוס היא 20־30 שנה).

באמצע שנות התשעים, כאשר תצטרך ישראל גם סוג מטוס מתקדם יותר מאלה המשרתים בה כיום, תהיה מנועה מלרכשו בגלל שיעבוד התקציבים ל"לביא". מיגוון החימוש המתוחכם שה"לביא" ישא על כנפיו יהיה מצומצם בגלל ההשקעה המזערית בפיתוח חימוש. רכישת חימוש כזה בחו"ל תהיה מצומצמת בהיקפה בגלל בעיות תקציביות. בחימוש, כמעט לא יהיה אפילו אפקט הפתעה בקרב.

היתרונות הברורים של ה־F-16 – פרט לביצועיו הפעולים והמוכחים – טמונים בכניסתו המיידית לשירות מבצעי ובתרומה הישירה שיש בכך לבטחון ולהרתעה.

יתרון נוסף הוא בכך שהמסגרת התקציבית תאפשר באמצע שנות התשעים לרכוש כמות מצומצמת של מטוסים מתקדמים יותר כאלה המשרתים בחיל האוויר כיום.

יתרון לא פחות חשוב הוא שחיל האוויר וצה"ל כולו יהיו עשירים יותר במיגוון של אמצעי לחימה וחימוש מתוחכמים שבחלקם ישתמש גם ה־F-16.

הדבר האחרון טמון בשיפוטם של מי שיטיסו מטוסים ומי שיהיו אחראים להרכב הנכון של העוצמה האווירית והעוצמה היבשתית בעשור השני של שנות ה־2,000.

יתרונו העיקרי של ה־F-16 באותו הזמן יהיה הצורך להוציאו מהסד"כ מוקדם יחסית להוצאת ה"לביא" (מי יסלק את ה"לביא" שנים מעטות אחרי כניסתו המאסיווית לשירות מיבצעי?).

הוצאת המטוס ברמתם של ה־F-16 או ה"לביא" בן הסד"כ המיבצעי של צה"ל תהיה כנראה הצורך המיבצעי האובייקטיווי לכל המאוחר לקראת סוף העשור הראשון של שנות ה־2,000.

ראייה כזאת של ההתפתחויות עשויה להביא לידי החלטה נכונה יותר בהווה, מתוך אחריות רבה יותר לעתיד ומתוך חופש החלטה נכון יותר למי שבעוד שני עשורים יהיו אחראים לבטחון המדינה. הימנעות משעבוד נתח תקציבי גדול ל"לביא" תאפשר בנייה נכונה של הכוח הכולל ותסייע לשמירת המאזן בינינו לבין הערבים.

עזר וייצמן, יוזם ה"לביא" במתכונתו הראשונית, הבחין בשלב מוקדם בחריגה מן הפרופורציות שבין התרומה לבטחון הישיר לבין התרומה לתעשיה ולבטחון העקיף. לכן הוא מראשי המתנגדים להמשך הפרוייקט

היתרונות הברורים של ה־F-16 טמונים בכניסתו המיידית לשירות מבצעי והתרומה הישירה שיש בכך לבטחון. יתרונו העיקרי של ה־F-16 על פני הלביא, בעשור השני של המאה הבאה, יהיה בכך שיצטרכו להוציא אותו מהסד"כ... שהרי מי יעז לסלק את ה"לביא" שנים מעטות אחרי כניסתו המאסיווית לשירות?

טעות היא לחשוב שחלופה ל"לביא" היא רק מטוס אחר באותן כמויות. יש לחשוב על חלופה במובן הרחב: אילו מערכות נשק יש להכניס לצה"ל כדי לבצע את המשימות שה"לביא" היה אמור לבצען, בתנאי שתרומתן לבטחון לטווח הארוך לא תפגע בבטחון הישיר בטווח הקצר

עשרים אלף עובדי התעשיה האווירית ורבבות בני משפחותיהם יגיעו לקלפיות כאזרחים נאמנים. אך יתכן שהחלטה חיובית או שלילית בענין המשך פרייקט ה"לביא" תשפיע על דרך הצבעתם. לכן, עשויה להיות לכך השפעה על קבלת החלטות במערכת הפוליטית

صورة عن الأصل

هكذا من الاصل

שבט הטובלים בנהרות בבל

מאת שפי גבאי,
סופר «מעריב» לענינים ערביים

על נהרות בבל, הפרת והחידקל, סמוך למפגשם בעיירה אל-קורנה, שעל פי מסורת עתיקת-יומין הוא מקומו של גן העדן המקראי, מרוכזים רוב בניה של כת מוזרה, המכונה «כת הצאבים».

כלפי חוץ, אימצה הכת את כל המנהגים של הסביבה השיעית. אך בתוך ביתה היא מקיימת כמה מצוות קרובות למצוות של היהדות של ימי הופעת הנצרות בארץ-ישראל, מעורבת בכמה יסודות אליליים.

חוקרים ערבים שניסו להכיר את בני הכת מקרוב, אינם מייחסים מצוות מסויימות של «הצאבים» לקשר כלשהו עם היהדות, אולי מתוך חוסר ידיעה ואפשר שבמתכוון. הם מנסים להגדיר אותם כ«אנשי הקוראן», היינו – מוסלמים לכל דבר.

לטענת החוקרים, הראיה לכך היא שהקוראן מזכיר בפרקיו שלוש פעמים את «הצאבים» ודווקא בצווה על המוסלמים לשמור עליהם מכל משמר, בהיותם אנשי הספר.

אולם אחד המלומדים המוסלמים הגדולים, אבו אל-ריחאן אל-בירוני, שנולד בשנת 973 ומת ב-1048, כותב בספרו על עמים ועממים במזרח «העקבות שנותרו בהמאות שחלפו", כי «הצאבים» הם יהודים. לדבריו, אבותיהם גלו לבבל, אך הם סירבו לחזור לירושלים בימי עזרא ונחמיה. הם אף קיבלו על עצמם מצוות של הדת הבבלית האלילית שהיתה נהוגה אז בחלק זה של המזרח הקדום, בין השאר פולחן הכוכבים.

בדרך כלל, ידוע אל-בירוני, שעשה מסעות גדולים במזרח, כמוסר עובדות בדייקנות רבה. בשנת 830 אולצו «הצאבים» על-ידי החליף אל-מאמון לאמץ את הדת המוסלמית. רבים העדיפו להתמזג באוכלוסיה המקומית, אך בחדרי חדרים קיימו את טקסיהם.

ראשי הכת מגדירים עצמם בראיונות אחרונים שנתנו לאמצעי תקשורת ערביים, כקרובים מאוד לשיעים. אך הם גם טוענים שהם הקהילה הקדומה ביותר במזרח, ושמספרם פוחת מדור לדור ועומד עתה על שתי רבבות נפש בלבד.

כוהני-דת צאבים: לא מרשים לזרים להציץ

נשים צאביות: החתן נשבע להיות נאמן

כולם חיים לגדות שני הנהרות, משום שהטבילה במים, או במקוואות-טהרה המקודשים על-ידי כהניהם, היא מצוותם הראשונה במעלה. לדבריהם, המלה «צאבי» באה מהמלה הארמית «צבע», שפירושה טבל. הם לא מסתפקים במים הזורמים סמוך לבתיהם, אלא בונים מקוואות-טהרה ציבוריים ואף בתוך בתיהם.

«הצאבים» אינם מרשים לזרים להציץ בטקסים הסודיים שלהם. אפשר שהסיבה לכך נעוצה בחששותיהם כמיעוט מפני הסביבה האיסלאמית הקנאית. נראה כי סביבה זו היא שאילצה חלק מהם להגר לבירה בגדאד, שם רכשו בתים, אף במחיר מופקע, לגדת החידקל והקימו את שוק צורפות הכסף והזהב היפה ביותר במזרח.

בני הכת התמחו מדורי דורות בקישוטים עדינים בעדיי כסף וזהב. מומחים אומרים שאין דוגמה ליפי מלאכתם בעולם כולו. ורבם עוסקים במלאכת-מחשבת זו, אפילו הילדים והנערים. לדברי יהודים מעיראק אין «הצאבים» מוכנים לגלות את סוד המקצוע הזה לאנשים שמחוץ לעדה.

אחד מראשי הקהילה היהודית בבגדאד, יעקב נעים תווינה, שעלה לישראל בשנות השבעים, אומר כי «הצאבים» אינם מוכנים בשום אופן להודות כי כמה מטקסיהם הם יהודיים. הם שוללים את מה שכתב עליהם המלומד המוסלמי אל-בירוני. לטענתם, הם דווקא צאצאי האיסיים, המתגוררים במדבריות יהודה, שלא שכחו לקיים מצוות הטבילה בירדן.

הם מספרים, כי הנביא הנערץ עליהם ביותר הוא יחיא, הכוונה ליוחנן המטביל. לדבריהם הוא היה אבי האיסיים. אין הם מקבלים את הגירסה כי יוחנן המטביל היה יהודי מכת האיסיים. לדברי תווינה, «הצאבים» לא משתמשים בלוח השנה הנוצרי והם דבקים בלוח משלהם, הבנוי כמעט בהתאם ללוח השנה העברי.

רוב שמות הירחים שלהם זהים לשמות העבריים, כמו ניסן, חשוון, כסלו, שבט, אדר. ראש השנה שלהם הוא בראש חודש ניסן.

תווינה מספר שבני הכת המוזרה הזאת מדברים ערבית מקומית, אך בתוך בתיהם שומרים על לשונם העתיקה שבה שלטת הארמית. גם ספריהם העתיקים כתובים בבליל של לשונות, בבלית ואשורית, כאשר בולטת בהם בעיקר הלשון הארמית.

שלושת הספרים המרכזיים של הכת הם «סדרא נשמתא» (סדר הנשמות) על מנהגי האבלות, ספר «הקלסתא» (מנהגי שמחות) ו«כינזא רבה» (האוצר הגדול) על בריאת העולם. במנהגי האבלות, אין הם בוכים על הנפטר, במיוחד לאחר צידוק הדין. הם מאמינים בגן העדן לישרי-דרך ובגיהנום לחוטאים.

כתבי השבועון הסעודי «אל-מג'אללה», שהורשו לא מכבר לצפות בטקס נישואים של «צאבים», מתארים את האירוע בהתפעלות רבה בכתבה על שני עמודים:

«שלושה כוהני דת לבושים צחורים מביאים את החתן בגפו, אף הוא לבוש בגדים לבנים, אל מתחת לחופה עשויה קני-סוף. הקשיש שבכוהנים קורא פרקים מהספר הקדוש, ועל החתן לחזור עליהם משפט אחרי משפט.

«בתום התפילה נשבע החתן כי לא יבגוד באשתו ומקבל על עצמו את החובה להשתתף עמה בטוב וברע. מיד לאחר מכן מובל החתן לחדר שבו שוהה הכלה והוא מושיט לה יד לשבועת נאמנות. בתום הטקס שוברים כד חרס. לדברי הכהנים זהו מנהג נגד עין הרע".

יהודי עיראק לא סבלו את „הצאבים". זו היתה מסורת שמקורה נשכח. „צאבי" היתה מלת הגנאי הקשה ביותר שיכלה לומר אם יהודיה כועסת לבנה

אולם לפני טקס הנישואין, קיימים טקסים אחרים. הכלה חייבת להיבדק בידי שלוש נשים מומחיות להיווכח אם אמנם היא בתולה. את טקס הטבילה עוברים בני הזוג במקווה הציבורי. את האשה מובילות חברותיה למקווה הנשים תוך שירה וילולות שמחה. את הגבר מובילים חבריו למקווה הגברים. טקס זה מקובל עד היום בשכבות שונות של היהודים יוצאי עיראק.

תווינה מספר כי «הצאבים» שומרים בחומרה רבה ובדקדקנות על מצוות טומאה וטהרה של האשה. בבוא המחזור, לא מביט הבעל במשך 14 יום אפילו בפניה. בכל פרק זמן זה היא חייבת להסתגר בחדרה, שמא תטמא את כלי הבית ואפילו את הרצפה. היא מקבלת את כל מזונותיה מחברות ומשכנות.

אשה שמפרה מצווה זו תגורש בו במקום ותנודה. מותר לבני הכת לשאת יותר מאשה אחת. קיים איסור חמור להינשא מחוץ לקהילה, גם לגברים וגם לנשים.

כוהני הכת סיפרו לכתבי «אל-מג'אללה» על כמה ממנהגיהם הגלויים. אסור להם למשל לאכול בשר שלא משחיטה שלהם. «יש לנו מצוות שחיטה מיוחדת של הצאן. אסור לנו לאכול בשר בבית משפחה של דת אחרת, גם אם הבשר הזה ידוע לנו כ'חלאל' (כשר). אסור לנו בתכלית האיסור לאכול בעלי חיים בעלי זנב, כמו הגמל".

עוד סיפרו, כי אסור לגברים להתגלח בנער. הקשישים מגדלים זקנים עבותים והצעירים מסירים את הזקן באמצעים שונים, במשחות או מריטה בחוט.

טקסי הטהרה ממלאים את עולמם. הם טובלים במים הזורמים של שני הנהרות פעמים אחדות ביום. לעתים מסתפקים בטבילה במקוואות הפרטיים. הם לא מכניסים מזון לפיהם בלי שירחצו עצמם קודם לכן. הגברים נוהגים ללבוש בקביעות את הגלאביה הצחורה, «דשדאשה» בלשון העיראקית העממית, בנימוק כי עלי אדמות חייב אדם להתהלך בתכריכים כל חייו (בדומה לאיסיים).

אולם כשהם יוצאים החוצה לעבודה, הם עוטפים את ראשם בכפיה הערבית האדומה. «הצאבים» מכחישים כי הם משלבים בטקסיהם מנהגים אליליים, כמו פולחן הכוכבים, הירח והשמש. אך חוקרים עומדים על דעתם כי במנהגיהם של בני הכת יש יסודות אליליים רבים.

מספרים כי רובם אימצו את הדת השיעית מאונס. מעטים מהם מפגינים את איסלאמיותם במסגדים. בתקופות שהמשטר מיטיב עמהם הם מקיימים את הטקסים שירשו מאבותיהם כלשונם וכחוקתם ואף מקיימים את תפילותיהם במקום תפילה ציבורי הנקרא בפיהם «אל-מנדה».

מספרם כשתי רבבות. הם חיים ליד מפגשם של הפרת והחידקל ומרבים לטבול בנהרות ובמקוואות. חוקר ערבי קדום טען שמקורם בגולי בבל שלא חזרו לירושלים בימי עזרא ונחמיה. הם עצמם אומרים שהם צאצאי האיסיים וקרובים באמונתם לשיעים. אך פולחנם סודי וכמה ממנהגיהם מזכירים את מנהגי היהדות

אולם בתקופות של משטרים עריצים הם אוחזים בקוראן ויוצאים לכרוע במסגדים הסוניים ובחוסייניות השיעיות. היו «צאבים» מפורסמים שקיבלו על עצמם את דת האיסלאם השיעי במלואה. אלה היו משוררים, סופרים ואף אנשי מדע שרצו להשתלב בצמרת החברה.

כוהני הכת נאים כי המשורר העיראקי הגדול בן-ימינו עבד אל-רזאק עבד אל-ואחד הוא «צאבי» לשעבר. הפיסיקאי הנודע, שהיה רקטור אוניברסיטת בגדאד, עבד אל-ג'אבר עבדאללה, היה גם הוא בן לכת זו.

חוקרי עמים מספרים כי «הצאבים» אינם מקשה אחת וכי הם נחלקים מבחינת האמונה לפלגים שונים. הם טוענים כי גם השם «צאבים» הוא המצאה מימי שלטון החליפים במזרח. לדעתם, נטלו בני הכת שם זה מן הקוראן כדי לשכנע את האיסלאם הקנאי, כי הספר הקדוש של הנביא מדבר עליהם ומתכוון אליהם וכי חובה על המוסלמים לנהוג כבוד כלפיהם.

לדברי החוקרים, בני הכת נקראו בעבר בפי המוסלמים «אל-מוע'תסלה», היינו «המתרחצים». זה היה שמם האמיתי בדורות עברו. לא תמיד עמדה ל«צאבים» זכות היזכרם בקוראן. נראה כי רבים מהם הושמדו בתקופות שונות, בעיקר אלה שסירבו להתאסלם.

המדריך הרשמי של ממשלת עיראק משנת 1920 מספר כי «הצאבים» היו פעם מפוזרים על פני כל דרום עיראק ועל פני דרום אירן, אזור שרוב אוכלוסיתו הוא שיעי. הם היו מפוזרים בערים העיראקיות אל-עמארה, בצרה, כות, כרבלא ובערים האיראניות אל-מוחמרה, אהוואז, דיזפול ועוד. מדריך זה טוען כי מספרם הגיע לשתי רבבות. לפי הגירסה המתפרסמת בכתבה ב«אל-מג'אללה» לא השתנה מספר זה במשך כ-70 שנה.

אין בפירסומים השונים מידע על חגי «הצאבים» ולא על מנהגים אחרים, כנראה במסגרת החשאיות שבה עוטפת הכת את עצמה בקליפה קשה.

יהודי עיראק לא סבלו את «הצאבים». הסיבה לכך אינה ידועה היום. אך יהודים עיראקים הידידו רגליהם ממשכנותיהם של «הצאבים», אף לא קנו מהם עדיי זהב. זה היה נראה במסורת שהיתה מקובלת מדורי-דורות. יהודי עיראק אף נהגו לכנות בן סורר ומורה בכינוי הגנאי «צאבי». זו היתה מלת הגנאי הקשה ביותר שיכלה לומר אם יהודיה כועסת לבנה.

משרד החינוך והתרבות
האגף לתרבות ולאמנות
המרכז לשילוב מורשת
קהילות ישראל

שאלו שלום ירושלים
Priez le Salut de Jérusalem
Pray For The Peace of Jerusalem
20 שנה לאיחוד ירושלים

עם אחד ביחד
תנועת-ביחד
הועד הציבורי לחגיגות המימונה

„ליל המימונה"

מוצאי ז' של פסח כ"א בניסן 20.4.87 בצאת החג משעה 20.30

„ברכת הרב" מצודת דוד ירושלים
★ הפייטן אבי עמר ולהקתו
★ קהילות ישראל ועדות נוצריות ומוסלמיות יגישו מנחת המימונה כפי שנהגו השכנים המוסלמים במרוקו להביא לבתי היהודים בליל המימונה

הכניסה לערב זה עפ"י הזמנה בלבד!

„המימונה בחוצות" קרית מנחם ירושלים
בתוכנית:
★ משפחות מארחות ברחובות עפ"י מנהג „הדלת הפתוחה"
★ הפייטן ר' חיים לוק בשירי ירושלים
★ תזמורת „צליל-רון" בניצוחו של זהו מוסא והזמרת עיידה נסים
★ הזמר טמי בן-שימול ותזמורתו (בשירי אנריקו מסיאס)
★ להקת המחול של הועד הפועל

חגיגות המימונה המרכזיות

במעמד כב' נשיא המדינה

יום שלישי כ"ב בניסן תשמ"ז [21.4.87] משעה 10.00

תוכנית אמנותית מעל לבמה המרכזית
★ להקת „הבריזה הטבעית" בהדרכת שלמה בר
★ להקת פקוד מרכז צה"ל
★ תזמורת משטרת ישראל בניצוחו של מנשה לב-רן
★ להקת „צפון-מערב" בהדרכת ד"ר יוסף שטרית
★ „הצברים" מבית שמש בהדרכת חנן אביטל
★ הפייטן מרדכי בוגלו ולהקתו
★ להקת המחול „הרעננים" מרעננה
★ להקת „איילות הנגב" מבאר שבע בהדרכת מוטי אלקסיס
★ להקת המחול „הורה ירושלים" בוגרים ואפרוחים
★ להקת המחול „בית ברבור" וחבורת זמר מתל-אביב
★ להקת „אסואר אל קודס" עירית ירושלים
★ להקת „הסידיאנים" עירית ירושלים
★ להקת המחול הכורדית – מתנ"ס „בית רוס" גבעת שאול
★ להקת המחול הגרוזינית בהדרכת מיכאל ספיאשוילי
★ להקת המחול האתיופית
★ להקת ריקודי הבלקן ת"א בהדרכת רפי דמר

הנחייה ודברי קישור: ד"ר דן רונן

קהילות ישראל
באוהלי אירוח, תערוכות חומר
★ אוהל אירוח מרכזי
★ אוהל הישוב הישן בירושלים
★ אוהל יוצאי אתיופיה
★ אוהל יוצאי קאווקז
★ אוהל יוצאי צפון-אפריקה מ.מ. בית שמש
★ אוהל יוצאי גרוזיה
★ אוהל יוצאי כורדיסטן
★ אוהל התנועה הקיבוצית המאוחדת
★ אוהל יהודה שומרון ועזה
★ אוהל יד שרה
★ אוהל חוג יהודי-ערבי
★ אוהל שכונות ירושלים
★ אוהל יוצאי-תימן בחסות מרכז האגודה למורשת יהדות תימן
★ אוהל שבט בדואים – ג'בל אלמונטר בראשות המוכתר מוחמד חסין חמדאן

אוהלי תצוגות
★ אוהל „מימונה של זה"ב" (זהירות בדרכים) מטעם המינהל לבטיחות בדרכים – משרד התחבורה
★ אוהל אירוח של „סוגת" – הגשת תה לחוגגי המימונה

סיום חג המימונה

יום ג' כ"ב ניסן [21.4.87] בשעה 20.30 מרכז ז'ראר בכר / ירושלים

„שרתי לך ירושלים"
★ הזמרת רוחמה רז – בשירי ירושלים
★ להקת „צפון-מערב" בהדרכת ד"ר יוסף שטרית
★ להקת הגברים „חפץ" (חבר פייטנים) בהדרכת ישראל יצחק מזרחי
★ ישראל זהר – אמן הקלרינט בנעימות חסידיות

כרטיסים במחיר של 12 ש"ח ניתן להשיג במרכז ז'ראר בכר בימים א'–ה' בשעות 16.30-19.00 טלפון 221139, בקלעים טל. 223740, במשרדים בעיר ובתנועת-ביחד, רחוב בן יהודה 3, ק"ב, ירושלים.

ב' ב'

השותפים

קולנוע

תל־אביב־יפו
בפוצאי חג בשעות: 5, 7.15, 9.30

אורלי: 7, 9.30 — ילדים חורגים לאלוהים
אסתר: 7.30, 9.40 — קשוחים שבאלה
בן־יהודה: שסתי בת לסורים
בית לסין: 11.15 בלילה — הערפדים (סליחה אתה נושך את צווארי)
גורדון: אהבה נגובה
גת: 7.15, 9.40 — חנות קטנה ומסריפה
דיזנגוף 1: 7.15, 9.30 — שיחות מלוכלכות
דיזנגוף 2: 7.15, 9.30 — המורדת
דיזנגוף 3: 7.15, 9.30 — זכרונות אהבה ספירנצה
דקל: 7.15, 9.30 — קרוקודייל דנדי
דרייב־אין: 7.30, 9.30 — נער הזהב; חצות — סרט סקס
הוד: 7.15, 9.30 — 3 אמיגוס
הסינמטק הישראלי: 7.30 — סואן סואן; 9.30 — אבודים באמריקה
הקולנוע (בית ציוני אמריקה): 7.15, 9.30 — שיגעון עדין
חן 1: 11 בבוקר — במבי; 7.15, 9.45 — צבע הכסף
חן 2: 11 בבוקר — בעקבות החרב הקסומה; 7.30, 9.45 — הרוסן שלי באוקספורד
חן 3: 11 בבוקר — תעתועי שחור הזקן; 7.35, 9.45 — אל תקרא לי לבן
חן 4: 11 בבוקר — אלאדין ומערת הקסמים; 7.30, 9.40 — חמיפה נעימה
חן 5: 11 בבוקר — היפהפיה והיחפן; 7.30, 9.45 — ג'ושוע אתמול והיום
לב 1: 7.50, 9.30 — חליפת ערב
לב 2: 7.40, 9.40 — בקצב המשגן
לב 3: 7.40, 9.40 — קיין
לב 4: 7.30, 9.40 — סלו
לב יפו העתיקה (החווייה הישראלית): 2 בצהריים — צ'ימי צ'ימי בנג בנג; 10 בלילה — שתי אצבעות מצידון
לימור החדש: 7.15, 9.30 — הבוקר שאחרי
מוזיאון: 6 — שואה; 7.30, 9.30 — גרמניה 40 מ"ד
מקסים: 7.45, 9.45 — כבא השנים
סינמה 1: 8 — עשרת הדיברות
סינמה 2: חנה ואחיותיה
סיגון: 11, 5, 7.30, 9.40 — האינספלמור; חצות — העובר שעשוע
פאר: ללא רחמים
פריז: 11 בבוקר — שודדי הזמן; 1 — מצ'יצים; 3 — יום שישי האבוד; 5, 11.30 בלילה — מופע הקולנוע של רוקי; 7, 9.30 — במי בלו
צפון: סטר לשיפוצים; סרט הפתיחה: שם הורד
צליל (יפו): 6.30 — פעולה; 8.15 — שאן (הודי)
שחף: 7, 9.30 — פלאמון
תכלת המחודש: 7, 9.35 — דקה לחצות
תל־אביב: נער הזהב
תמוז המחודש: 7.30, 9.40 — האינספלמור; חצות — להיות שם

בת־ים
אורגים: 7.15, 9.30 — שסתי בת לסורים
עצמאות: 7.15, 9.30 — נער הזהב

חולון
בפוצאי חג בשעות: 7.15, 9.30
ארמון: 7.15, 9.30 — האינספלמור
מגדל: 7.15, 9.40 — צבע הכסף
סבוי: 7, 9.30 — פלאמון
רינה: נער הזהב
מתנ"ס קרית־שרת: 7.15, 9.30 — חנה ואחיותיה

ראשון לציון
בפוצאי חג בשעות: 7.15, 9.30
נעמן: הגבב
ראשון: האינספלמור
רון 1: 6, 7.40, 9.40 — נער הזהב
רון 2: 7, 9.30 — פלאמון

רחובות
בפוצאי חג בשעות: 7, 9.15
הוד: 9.15 — ילדים חורגים לאלוהים
חן: 7, 9.15 — נער הזהב
בית־העם: 8 — קרמה קיד 2

ר"ג וגבעתיים
בפוצאי חג בשעות: 7.15, 9.30
אואזיס: 7, 9.40 — צבע הכסף
אורדע: 7.15, 9.30 — שסתי בת לסורים
ארמון: 7.15, 9.40 — קרוקודייל דנדי
הוד: 7, 9.30 — ילדים חורגים לאלוהים
לילי: 7, 9.30 — פלאמון
פקוס כפר המכביה: 8.30 — תעלול קטלני
רב־גן 1: 11 — במבי; 7.25, 9.45 — קשוחים שבאלה
רב־גן 2: 11 — עליסה בארץ הפלאות; 7.25, 9.45 — חנות קטנה ומסריפה
רב־גן 3: 11 — נסי נאן; 7.10, 9.40 — אהבה נגובה
רב־גן 4: 11 — בילבי; 7.25, 9.45 — אל תקרא לי לבן
שביט: 3 אמיגוס

פתח־תקוה
היכל 1: 7, 9.30 — ילדים חורגים לאלוהים
היכל 2: 7, 9.30 — פלאמון
היכל 3: 7.15, 9.30 — 3 אמיגוס
שלום: 7.15, 9.30 — האינספלמור

הרצליה
בפוצאי חג בשעות: 7.15, 9.30
דוד: 7.15, 9.30 — 3 אמיגוס
היכל: נער הזהב
מלון דניאל — אודיטוריום: 7.15, 9.30 — שיחות מלוכלכות
מועדון קולנוע דן אכדיה: 7, 9.30 — אהבה בשחקים
תפארת: 7.30, 9.30 — ג'ק פלאש הקפיץ

קרית־אונו
המרכז הקהילתי: 8 — ואיפה העדיות לנשואה

רמת־השרון
כוכב: 7, 9.30 — אהבה בשחקים

רעננה
אורות: 7, 9 — האוצר מארץ האש

כפר־סבא
בפוצאי חג בשעות: 7, 9.15
עמל: ניפגש בחוף
חן: שיחות מלוכלכות

בית ברל
קולנוע תיאטרון: 7.15, 9.15 — 3 אמיגוס

נתניה
בפוצאי חג בשעות: 7.30, 9.30
אסתר: 7, 9.15 — נער הזהב
סטודיו: 7, 9.15 — חזרה לנעורים
שרון: 7, 9.30 — פלאמון

ירושלים
בפוצאי חג בשעות: 7.30, 9.30
אדיסון: נער הזהב
אורגיל: 6.45, 9.15 — צבע הכסף
אור 1: 7.15, 9.15 — קרוקודייל דנדי
אור 3: 7.15, 9.15 — ג'ק פלאש הקפיץ; 11.15 בלילה — קאם בלו
אור 4: 7.15, 9.15 — חליפת ערב; 11.15 בלילה — החברים של אלכס
אור 5: 7.15, 9.15 — הבעיה העולימית שלי; 11.15 בלילה — הקשר הצרפתי
אורנע: 7, 9 — קשוחים שבאלה
בית־אגרון: 6.15 — ישוע; 8 — פינק פלויד החומה; 10 — כנגד כל הסיכויים; חצות — אובפים להמים
הבירה: 9.30 — האינספלמור
כפיר: 7.15, 9.30 — פלאמון
מיטשל: 7.15, 9.30 — ילדים חורגים לאלוהים
סינמטק 1: 7.30 — הכבוד של פריצי; 9.45 — רכבת תחתית
סינמטק 2: 8.30 — המתול השחור ארה"ב

סמדר: 7, 9.15 — חנה ואחיותיה
עדן: 3 אמיגוס
תיאטרון ירושלים: 1, 9.15 — קיץ; 2, 9.15 — כס הדמים
רון: הבוקר שאחרי

נס־ציונה
מופת: 7, 9.15 — אהבה בשחקים

גדרות
בית העם: 8 — ספרק מוסקיטו

לוד
מה־זיוה: 7.15, 9.15 — האוצר מארץ האש

רמלה
אורן: 7.30, 9.30 — ניפגש בחוף
היכל התרבות: 7.15, 9.30 — ג'ושוע אתמול והיום

אשדוד
בפוצאי חג בשעות: 7.15, 9.30
אסתר: ניפגש בחוף
אשדוד: אהבה נגובה

אשקלון
בפוצאי חג בשעות: 7.30; 9.30
אסתר: 3 אמיגוס
מאור: ניפגש בחוף
רחל: אהבה נגובה

קרית־מלאכי
צמרת: 7.30 — ניפגש בחוף

באר־שבע
אורות: 7, 9.15 — 3 אמיגוס
חן: 7.30, 9.30 — כבא השנים

חיפה
בפוצאי חג בשעות: 7, 9.15
אורה: 7, 9.30 — פלאמון
אורלי: 7, 9.15 — אהבה נגובה
אמפי: 7.15, 9.30 — כבא השנים
ארמון: קשוחים שבאלה
חן: 6.45, 9.15 — דקה לחצות
סינמטק: 9.30 — הצבע ארגמן
עצמון 1: 7.15, 9.30 — ניפגש בחוף
עצמון 2: 7.15, 9.30 — הבוקר שאחרי
פאר: קרוקודייל דנדי
קרן אור המחודש: 7, 9.15 — האינספלמור
רב־גת 1: 6.45, 9.15 — צבע הכסף
רב־גת 2: 7, 9.15 — אל תקרא לי לבן
רון: נער הזהב
שביט: 7, 9 — האינספלמור

גוה־שאנן
עממי: 6.30 — סנהדין; 8.30 — יענטל; 10 — במות

קרית־חיים
בית־העם: 6.30, 8.30 — אינספלמור
היכל: 7, 9.15 — האינספלמור

קרית־ביאליק
סביון: 6.45, 9.15 — צבע הכסף
ספיר: 7, 9.15 — ללא רחמים

קרית־ים
ניצן: 5.30, 7.30 — האינספלמור

קרית מוצקין
אורות: 7, 9.15 — כבא השנים

טבעון
יובל אור: 7, 9.15 — חזרה לנעורים

עכו
אודיטוריום: 6 — האוצר מארץ האש

חדרה
בפוצאי חג בשעות: 7, 9.15
חדרה: ג'ק פלאש הקפיץ
תוף: ניפגש בחוף

עפולה
חן: 7, 9 — נינגה אמריקאי 2
היכל התרבות: 7, 9 — 3 אמיגוס
מופתון: 7 — האוצר מארץ האש; 9.30 — הגבב

נצרת
מתנ"ס: 7, 9.15 — חזרה לנעורים

טבריה
אביב: 7.15, 9.15 — חמיפה נעימה
גיל: 7.15, 9.30 — ניפגש בחוף
ירושטריס: 7.15, 9.15 — פלאמון

נהריה
בפוצאי חג בשעות: 7, 9
הוד: קרמה קיד 2
נוף: סיפורה של אגס

קרית־שמונה
שמיר: 7, 9 — חמיפה נעימה

"ילדים חורגים לאלוהים"
סרט מרגש שאסור להחמיץ
עם מרלין מטלין (זוכת פרס האוסקר — השחקנית הטובה ביותר זוכת פרס גלובוס הזהב על משחקה הנהדר בסרט זה) וויליאם הארט ("נשיקת אשת העכביש")
בבכורה ארצית
"אורלי המחודש" ת"א (הקולנוע הסימפטי בעיר)
"מיטשל" ירושלים ★ "הדר" גבעתיים
"היכל" פ"ת ★ "הדר" רחובות

עלית הנוער
הדסה־נעורים
בית הספר התיכון המקצועי והמכללה הטכנולוגית

הרשמה לבית הספר לשנת הלימודית תשמ"ח
1. כיתה ט' טכנולוגית כללית (המיון למגמות מקצועיות בכיתות יוד לפי ההישגים והכישורים).
2. כיתות יוד ברמות מסמ"ת (בגרות), מסמ"ר ומסמ"ם במגמות המקצועיות הבאות:
★ אלקטרוניקה ומחשבים — (לבוגרי י"ב: אפשרות להמשיך בכיתות י"ג — טכנאות, י"ד — הנדסאות).
★ חשמלאות ואלקטרוניקה ברכב ומכונאות רכב — (לבוגרי י"ב: אפשרות להמשיך בכיתות י"ג — טכנאות להדרכה ולהוראה, י"ד — הנדסאים)
★ פקידות ומינהל ★ מכונאות צמ"ה — (דיזל) במסלול תעשייתי
★ נגרות ★ סיעוד — (כולל התמחות בבית חולים)
★ ספרות נשים
כל המסלולים הם לקראת בחינות בגרות וגמר תיצוניות
3. קורס חד שנתי למפעילי צמ"ה
(ציוד מכני הנדסי) לגילאי 16½ — 17½ בעלי השכלה של כיתה יוד לפחות.
● הסעה מאורגנת מהדרה ונתניה לתניכים אקסטרניים.
● לגרים בריחוק מקום, אפשרות להתקבל לפנימיה.
● מילגות לתלמידים מצטיינים.
לפרטים נוספים, נא לפנות לפי הכתובת: "הדסה נעורים", דאר נעורים 40298, או למזכירות ההרשמה, טלפון 96831-053. ההרשמה במקום בין השעות 8.00 — 13.00.
תחילת ההרשמה 5.4.87

משרד החינוך והתרבות
המכללה לחינוך ולספורט
אוהלו לחוף הכנרת
מפעל זכרון לברל כצנלסון
א. מסלולי הכשרה להוראה
1. גננות.
2. גננות ומורות לגיל הרך
3. מורים לכיתות ג'–ו'
4. מורים כוללים לאמנות
5. מורים לחינוך גופני
ב. השתלמויות מורים
1. לתואר: א. מורה בכיר/ה
ב. גננת בכירה
ג. מורה בכיר/ה לחינוך גופני
ד. לימודי הסבה להוראה
2. לגמול: במכללה קיימים תחומי לימוד והעשרה רבים המקנים זכות לצבירת שעות גמול.
נמשכת ההרשמה לשנה"ל תשמ"ח
הסעות מאורגנות לתלמידים מעפולה, נצרת ובית שאן
פרטים נוספים במזכירות המכללה.
★ במוסד פנימיה מעולה
★ לזקוקים — מילגות ומענקים
★ עתודאים מתבקשים להקדים ההרשמה
המכללה לחינוך ולספורט אוהלו
כתובתנו: המכללה לחינוך ולספורט "אוהלו" ד.נ. עמק הירדן, מיקוד 15110
טל: 06-752270, 06-750330, 06-750296

כנס חבורות זמר של נוער בערד
במסגרת חגיגות הזמר בערד יתקיים לראשונה כנס חבורות זמר של נוער — 19.7.87.
הלהקות תופענה בחגיגות הזמר העברי.
להקות המעוניינות להשתתף בכנס מתבקשות להתקשר בהקדם למשרד פסטיבל ערד, רח' מזא"ה 31 תל־אביב, טל. 203459(03), 202362(03).
משרד החינוך והתרבות אגף התרבות והאמנות המועצה לתרבות ואמנות | מועצה מקומית ערד מתנ"ס ערד מועצת פועלי ערד | הסוכנות היהודית אמנות לעם חברת המתנ"סים כימיקלים לישראל

הועדה לאנרגיה אטומית
המרכז למחקר גרעיני, נחל שורק
בסיוע
היחידה לפעולות נוער
משרד החינוך והתרבות
מודיע על
מחנה נוער שוחר מדע
ע"ש ארנסט דוד ברגמן
בין התאריכים 26.7.87 — 4.8.87 יתקיים מחנה נוער שוחר מדע במרכז למחקר גרעיני, נחל־שורק.
המחנה מיועד לתלמידים בוגרי כיתות י' — י"א המתעניינים בפיסיקה, כימיה ומדעי המחשב.
המשתתפים ישמעו הרצאות ויעבדו במעבדות בנושאים: לייזרים, פיסיקה גרעינית, כורים, מחשבים, כימיה ותחומים אחרים בפיסיקה.
השהייה במחנה בתנאי פנימיה וכוללת תוכנית חברתית מגוונת ומפגשים עם אנשי רוח מתחומים שונים.
דמי השתתפות במחנה יקבעו במועד מאוחר יותר.
מילגות תינתנה לתלמידים נזקקים מסיבות כלכליות עד לגובה 75% מהסכום שייקבע בעתיד.
טפסי הרשמה ניתן להשיג במזכירויות בתי הספר או במרכז למחקר גרעיני, נחל־שורק דואר יבנה, עבור "מחנה נוער" מיקוד 70600 טלפון: 08-484496.

בית הספר הטכנולוגי שבח אמי"ת
רשת מוסדות חנוך בישראל
ביה"ס אמי"ת תל־אביב
שמחים להודיע על
פתיחת מסלול על תיכוני לטכנאי טכסטיל (כתה י"ג)
באישור משרד החינוך והתרבות מתקבלות בוגרות בתי־ספר תיכוניים דתיים במגמות אופנה ואומנות במסלול מסמ"ת. ההרשמה נפתחה בביה"ס.
פרטים נוספים במזכירות ביה"ס אמי"ת, ת"א, קרית חינוך אזור ל', טל. 03-422021/2.

מוסף מיוחד:
אופנת סריגת קיץ
(של "ויטלגו")
מצורף לגליון אפריל של:
AK
מוספים נוספים:
● מטעמי אידות לפסח
● "צ'ופר" — עיתון לילדים

המכון לשפה הספרדית
פתיחת כיתות חדשות ● 20 שנות נסיון ● מורים בעלי נסיון רב
● 7 רמות ● קורס אינטנסיבי ● קורס לשפה שוטפת ● ספריה בספרדית קלה ● קסטות ללימוד
הקורס למתחילים מאפשר לדבר תוך 4 חודשים
03-481539, 220223 184 דיזנגוף 19.30 16.30 שעות קבלת קהל כל יום מ־

הנהלת חשבונות
קורסים להנהלת חשבונות 1+2 ו־3-1
הלימודים בפיקוח משרד העבודה והרווחה
● לימודי ערב ובוקר במסלול מהיר ורגיל
● מרצים רואי חשבון בעלי מוניטין ונסיון רב בהוראה
נמשכת ההרשמה לקורס יועצי מס
חינם! שבועיים לימודי נסיון
ידע בית ספר לחשבונאות
רח' יהודה הלוי 18 תל־אביב, טל 03-662003, 662005, 661004
פתוח א–ה 8.30–13.30, 15.30–19.30, ו 8.30–13.00

דוקטי 87
350—650 סמ"ק
האופנוע הטוב ביותר בעולם
עברנו לבית דיזנגוף
צ'לנוב 37 ת"א
372890 — 383151

מימד לאמנות חזותית
המרכז ללימודי אמנות
ההרשמה למחזור קיץ 87 ולשנת הלימודים 87/88
צילום ● ציור ● פיסול ● עיצוב גרפי ● תכשיטים (צורפות) ● הדפס רשת ● תחריט ● עיצוב תלבושות.
תכנית הלימודים משלבת לימודים עיוניים בלימודי אמנות מעשיים וגישתה רחבת האופקים מפגישה את התלמיד עם מגוון מורים ואמנים.
הלימודים נערכים בשעות בוקר, צהריים וערב.
לימודים חלקיים (החל מ־3 שעות בשבוע).
לימודים מלאים (שבוע מלא 4 שנים).
תנאי תשלום נוחים. מספר מקומות מוגבל.
פרטים והרשמה לשנת הלימודים בין השעות 9.00 עד 19.00 במשרדנו, רח' ברנר 17 ת"א טל. 03-285592.

صكرا من الاصل

صكذا من الاصل

הלוח הביתי | שיכון עובדים | דירות למכירה | שיכון עובדים

מרכז
תל אביב לה-גרדיה 58, יד אליהו טל. 03-390721

בתים פרטיים ודירות גדולות

• **גבעת אויה** - ליד מלון אויה. כל יחידת דיור 188 מ״ר. חלקת אדמה בת 360-410 מ״ר.

• **רמת אפעל** - בלב רמת אפעל קוטגיים 6 ו-7 חדרים, 215-245 מ״ר על פני שטח של 410-590 מ״ר.

דירות 4-5 חדרים

• **פתח תקוה - ברח׳ צה״ל - קפלן**, דירות 4 חדרים - 100 מ״ר; 4½ חדרים - 117 מ״ר.

• **נתניה** - ברח׳ איתמר בן אב״י, דירות 3½ חדרים 86 מ״ר, 4 חדרים - 105 מ״ר, 4½ חדרים - 122 - 117 מ״ר.

• **חולון** - קרית בן גוריון דירות 5 חדרים - 130 מ״ר כל דירה, דירות 4 חדרים-105 מ״ר כל דירה.

• **חולון** - ברח׳ ההסתדרות פינת רחוב לאון בלום דירות 4 חדרים 96-110 מ״ר.

• **נתניה** - ברח׳ טרוק פינת רח׳ הרצוג דירות 4 חדרים 105-120 מ״ר.

• **ראשל״צ** - ברח׳ אברבנל, דירות 4 חדרים 117-120 מ״ר ודירות 3½ חדרים - 104 מ״ר.

דירות 3-4 חדרים

• **בת-ים** - רמת הנשיא דירות 3 ו-4 חדרים. מתאים לזכאים.

• **נווה עופר** - על גבול ת״א-חולון ברח׳ אהלי יעקב דירות 3 חדרים בנות 75 מ״ר דירות 3½ חדרים 88 מ״ר. מתאים לזכאים ולזכאי מח״ל.

• **נווה פולג** - בדרום נתניה, ליד הים (הכניסה מכביש חיפה) דירות 3 ו-4 חדרים. מתאים לזכאים ולזכאי מח״ל.

• **קרית שלום** - ברח׳ קיבוץ גלויות, דירות 3 חדרים 72 מ״ר. מתאים לזכאים ולזכאי מח״ל.

• **רמלה** - נווה רם, המקום הכי צעיר בעיר דירות 3 חדרים 74-77 מ״ר ודירות 4 חדרים 88 מ״ר. מתאים לזכאים ולזכאי מח״ל.

• **נתניה** - ברח׳ טרוק פינת רח׳ הרצוג דירות 3 חדרים 74 מ״ר, מתאים לזכאים.

• **חולון** - רח׳ ההסתדרות פינת רח׳ לאון בלום דירות 3 חדרים 70-83 מ״ר.

חיפה
חיפה - רח׳ החלוץ 43 טל. 04-660915

דירות 3-4-5 חדרים

• **חיפה נוף-ים** - בצפון מערב הכרמל, דירות גן מרהיבות צופות לים. 5 חדרים - 120 מ״ר + מרפסת 23 מ״ר ו/או גינה.

• **חיפה רמות ספיר** - מול מפרץ חיפה דירות 4 חדרים 100 מ״ר עם אפשרות הרחבה ל-5 חדרים פנטהאוז 121 מ״ר + מרפסת 22 מ״ר.

• **נצרת עילית** - בשכונת בן גוריון בדרום העיר, דירות 4 חדרים 86 מ״ר, 3 חדרים - 73 מ״ר + חדר משק. כניסה מיידית.

• **נהריה**, בשכונת עין שרה, ברח׳ שזר דירות 3 חדרים 78 מ״ר, דירות 4 חדרים 88 מ״ר.

• **טבריה**, בשכונת אחוזת כנרת, רח׳ נצרת דירות 3 חדרים 78 מ״ר, דירות 4 חדרים 88 מ״ר ודירת פנטהאוז 123 מ״ר.

• **בגבעת לטם** - רח׳ בודנהיימר לבחירתכם דירות 3 חדרים 79 מ״ר ודירות 4 חדרים 88 מ״ר ו-93 מ״ר.

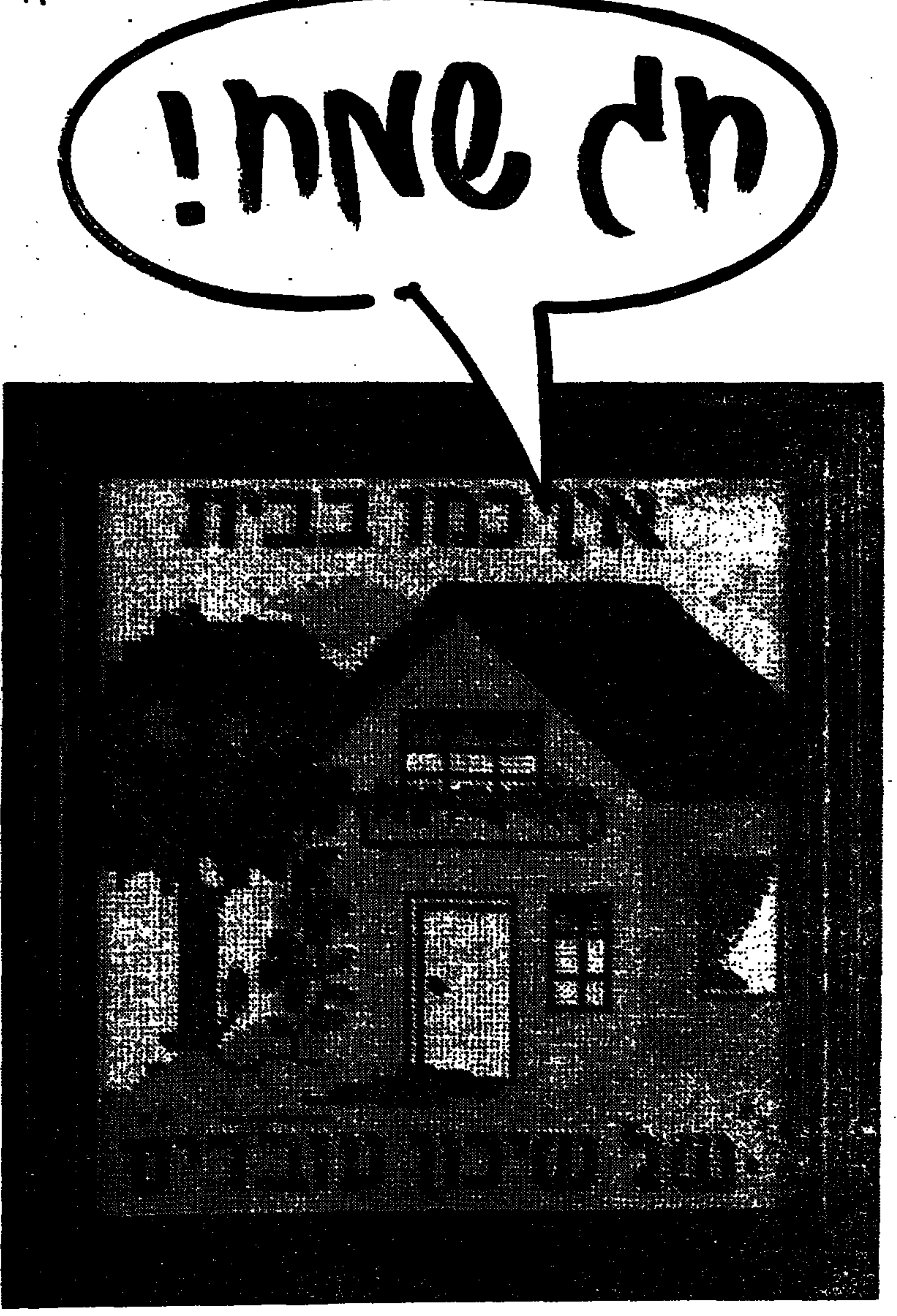

דרום
אשדוד רח׳ הגדוד 25 טל. 055-57732/3

בתים פרטיים

• **אשקלון** - בשכונת ברנע, קוטג׳ אחרון בן 6 חדרים, 166 מ״ר.

• **ראשל״צ** - בשכונת גני מעיין המקום הטוב ביותר בעיר קוטגים בני 159 מ״ר ו-145 מ״ר על שטח של כ-260 מ״ר.

דירות 3-4 חדרים

• **אשדוד** - פאר אשדוד ברח׳ רוגוזין פינת יצחק הנשיא. בנין בן 8 קומות דירות 4 חדרים 97 מ״ר.

• **נס ציונה** - בשכונת רמת בן צבי דירה אחרונה בת 4 חדרים 88 מ״ר. דירות 3 חדרים 76 מ״ר.

• **ראשל״צ** - בשכונת גני מעיין, המקום הטוב ביותר בעיר, דירות 3½ חדרים 88 מ״ר, דירות 4 חדרים 104 מ״ר ודירות 4½ חדרים 125 מ״ר.

• **אשקלון** - בשכונת ברנע הצופה אל הים 3½ חדרים - 88 מ״ר.

• **אשקלון** - בשכונת ברנע דירות 4 חדרים 92 מ״ר ודירות 4½ חדרים 102 מ״ר בבנין בן 3 קומות.

באר שבע
מרכז הנגב טל. 057-72540

דירות 3-4-5 חדרים

• **באר שבע** - במגדלי עופר בשכונה ה׳ דירות 4 חדרים 120 מ״ר דירות 5 חדרים 140 מ״ר ודירות פנטהאוז.

• **באר-שבע** - בשכונה ו׳ דירות 3 חדרים בנות 74 מ״ר ודירות 4 חדרים 93 מ״ר. לכניסה מיידית

• **באר שבע** - בשכונה ו׳ רח׳ שאול המלך דירות 3 חדרים 74 מ״ר ודירות 4 חדרים 89 מ״ר.

• **ערד** - ברובע חלמיש דירות 4 חדרים - 88 מ״ר דירות 3 חדרים - 74 מ״ר לכניסה מיידית.

• **קרית גת** - בשדרות לכיש דירות 4 חדרים 94 מ״ר. דירות 3 חדרים - 75 מ״ר. לכניסה מיידית.

ירושלים
רח׳ הלל 8 טל. 02-233396

דירות 3-4 חדרים

• **גילה** - 2 דירות בנות 3½ חדרים, תחבורה נוחה לעיר.

• **פסגת זאב** - אזור חדש בעיר. דירות 3 ו-4 חדרים. לחלקן חצרות צמודות או מרפסות.

• **קרית יובל הותיקה** - בבית בן 3 דירות נותרה דירת גג 5 חדרים 142 מ״ר + 43 מ״ר מרפסת. לדירה מחסן צמוד + חניה צמודה.

סניפי המכירות יהיו פתוחים לקהל הרחב
ביום ב׳ (ערב חג ראשון) בין השעות 8:00-11:00
ובחוה״מ (ימים ד׳, ה׳) בין השעות 8:00-12:30

יש לך כתובת.
שיכון עובדים

קולות ששומעים מכאן, שומעים משם

מאת חנה ידוד

בני־אבן עתיקים, קמרונות צוריים, מריוזה של אביב, ריח ים, אק־זוטיקה. בין כל אלה צלילי מקהלה ועוד מקהלה ועוד אנסמבל קולי, מיטב המקהלות בישראל וכמה אורחים בעלי־שם מחו"ל. פסטיוואל למוסיקה קולית. רעיון נפלא לבלות בו את חופשת הפ־סח. איפה? בעכו, כמובן. סליחה, איפה לא, ביפו.

תחליטו, עכו או יפו? קצת קשה להאמין, אך התשובה היא: גם שם וגם כאן. שוחרי־המקהלה, ומתברר שיש רבים כאלה בארץ, יצטרכו לבחור אם להאזין למקהלה הלאומית רינת, לזמרי קמראן, ללהקת קולן, או לניו סווינגל סינגרס באולמות האבירים, במארינה או בחאן אל־עומדן בעכו (14־16 באפריל) או בכיכר קדומים, במועדון־הלי־לה ובכנסיות ביפו (14־18 באפריל). בעכו – ביום, ביפו בערב.

מנצח המקהלות הנמרץ יוסי זייפרט, מקיבוץ יסעור, הירשה לעצמו פעם לחלום חלום ולהגשימו באופן מוצלח למדי בחול־המועד פסח שעבר. הוא הביא לעכו כמה מקהלות, סחף בהתלהבותו את ראש־העיר אלי דה־קסטרו ואת יוסי פיטוסי המנכ"ל ויצר עובדה בשטח. בעת נאלצים הוא וחבריו להילחם על זכות הראשונים שלהם ועל לבו של הקהל.

לגמרי במקרה, אומרים, נולד רעיון הפסטיוואל המקביל ביפו. ביום אשתקד ביקר ראש־עיריית תל־אביב־יפו, שלמה (צ'יץ') להט ב"לילות יפו" ושמע הופעה של מקהלה בכנסיית עמנואל. הוא התפ־על ואמר מייד: "אנחנו יודעים מה? יש לנו יפו, יש לנו כנסיות, בואו נעשה פסטיוואל מקהלות כאן". מתי? בפסח הקרוב. מלאכת הניהול המוסיקלי הופקדה בידי מיכאל שני, מנהלה של המקהלה הפילהר־מונית תל־אביב.

קנאת מקהלות תרבה מוסיקה

צ'יץ' ומקורביו לא ידעו, לדבריהם, שכמה חודשים קודם לכן כבר היה פסטיוואל דומה בעכו. כשמיכאל שני הסב את תשומת לבם לכך, סירבו לשנות מועד בטענה שכל מועד היה מתנגש במשהו. "העובדה שעכו עשתה פסטיוואל כזה לפני שנה אינה יכולה למנוע ממישהו אחר במקום אחר לעשות אותו דבר", אומר דובר עיריית ת"א־יפו, בני כהן. "קנאת מקהלות תרבה מוסיקה והתחרות צריכה להיות על פי האיכות ולא לפי אישהו זיכיון בלעדי".

"עכו לא אשמה היום בכך שאנו רוצים לקיים בה פסטיוואל. זה קרה לפני מאות בשנים. הקמו שם ביינים וחללים הכי מתאימים שאני מכיר לעשות בהם מוסיקה. עכו היא מקום צעיר למרות 5000 שנות ההיסטוריה שלה", מצהיר זייפרט וראש העיר אלי דה־קסטרו מוסיף בהנה וכהנה בשבחה של עירו, שלמרבה המזל דאגו הצלבנים וג'זאר פחה לבנות את התשתית לפסטיוואל הנוכחי.

העצמות היבשות מעל המים

גם הטבע תרם את חלקו מכיוון הים, שינצל, בעזרת יאבסה, לבי־צוע יצירה חדשה, "חזון העצמות היבשות" של המלחין משה קי־לון, שהוזמנה במיוחד לאירוע, כמו גם יצירתו של יוסי מר־חיים, "יונה", שביצועה נדחה לשנה הבאה מטעמים טכניים) ועוד יצירות ישראליות. זייפרט מקווה מאד להפיק תקליט של במדות מן הפס־טיוואל שלו. הקהל מוזמן לבוא כבר בשעות הבוקר על קפה וסנדביצ'ים או מוזמניו למימון סעודת־דגים מקומית בין רסיטל להופעת מקהלה, לשמות יפו, המזמינה את קהלה ניגונות, בשעות הערב.

מצא את ההבדלים

מיכאל שני, הגורס כי עכו בלאו הכי אינה מסוגלת להכיל את כל קהל השוחרים של המוסיקה הקולית וכי ביכולתה להסתפק במיליון מתושבי הגליל והסביבה (ואמנם, מה יעשו המסכנים מן הדרום שלא ישיגו כרטיסים לעכו), נשמע בערך כמו זייפרט כשהוא מתאר את הצפוי בפסטיוואל היפואי.

ובכל זאת יש הבדל. אליבא דשני: "לפסטיוואל שלנו יש קו ברור ומוגדר. זה לא סלט של אירועים. מי שירצה לשמוע את חוה אלב־רשטיין ויהורם גאון, שיסע לעכו ומי שירצה לשמוע את האורטו־ריה "אליהו" עם מקהלה, סולנים ותזמורת בניצוחו של שני במועדון הלילה מבמבר, שיבוא ליפו". אבל עם כל הכבוד, ישיבו העכואים, הקהל ביפו לא יזכה לשמוע מארבעה כיוונים אורטוריה של היימריך שיץ בניצוחו של סטנלי ספרבר עם 500 זמרים, תזמורת מגרמניה ועוגב גדול.

ועוד המון מוסיקה כאן ועוד המון מוסיקה שם. גם שגרירים ומ־קהלה מקניה שם ושירת באך בציבור כאן. והקהל ייקרע בין הפס־טיוואלים. ולא רק הקהל. גם רבות מן המקהלות, המופיעות יום כאן ולמחרת שם. "חבל שזה קורה באותו זמן. יכלו למצוא ביפו מועד אחר ולא להתנגש חזיתית בעכו", אומר סטנלי ספרבר, מנהלה המוסיקלי של רינת.

למקהלות זה מאמץ ניכר, להופיע יום אחרי יום בתוכנית שאינה זהה. "כל הצגת המצב כקונפליקט בין שתי הערים היא באמת לא נכונה", אומר בני כהן. "בסך הכל, אמנים ויוצרים עושים דברים גם פה וגם שם. חבל שעל זה מדברים לקראת הפסטיוואל, שיש בו כל־כך הרבה דברים מעניינים".

בינתיים בעכו כועסים ומקווים שהצדק, אם לא ייראה, לפחות יישמע. "אני לא מתמודד עם צ'יץ' ולא מתחרה איתו", אומר אלי דה־קסטרו, המקווה לעשות את ה"ווקליזה" בעכו לאירוע בינלאומי. "אני רוצה לקדם את עכו כאתר תיירות שיש לו כל־כך הרבה להציע. דווקא מחמיא לי אם צ'יץ' בא לעכו ואחר־כך לוקח את הווק־ליזה ליפו, אחרי שאנחנו התרוצצנו לארגן אותה. שיבושם לו. אני בטוח שהצלחתי תהיה גדולה יותר".

אורחים מארה"ב מגישים מוסיקה בסגנון "ברבר שופ"

רודולף נוראייב מכה שנית

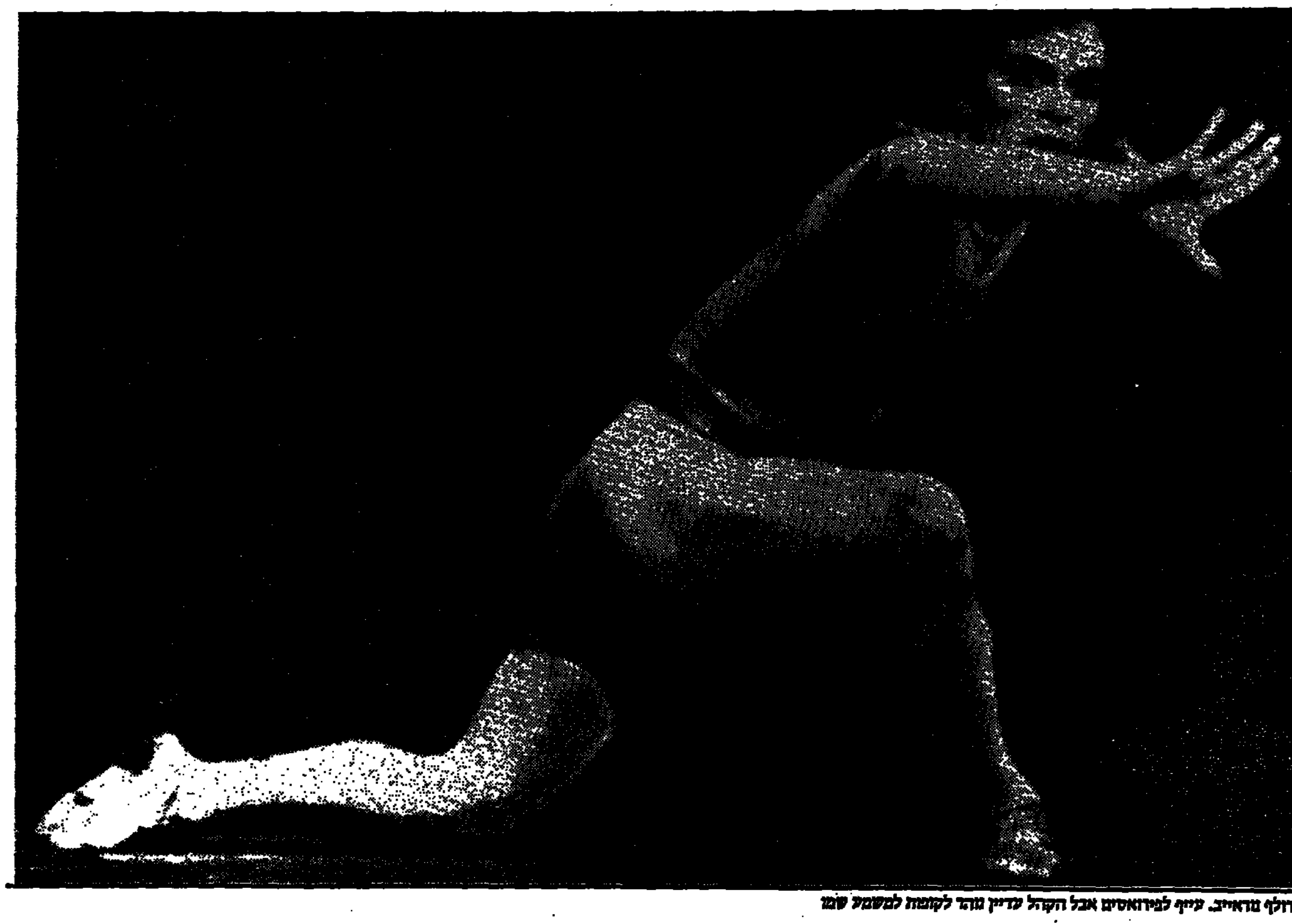
רודולף נוראייב. עייף לפירואטים אבל הקהל עדיין נוהר לקופות למשמע שמו

מאת אריה יאס

מספרים שהוא נולד ברכבת. מתאים לו. כמו שמתאים לו ללכת מכות עם מכירו בארבע לפנות בוקר, שתוי כלוט, על מרפסת הוילה של פרנקו זפירלי, הבמאי האיטלקי שהזמינו למסיבה, ולהשתין על מע־קה השיש בזוהר האורחים.

לאגדות חיות ומהלכות על שתיים הכל מתאים. כל סיפור עם ניחוח רכילותי מבלבל רק מאדיר ומעצים את האגדה. במיוחד, כאשר הא־דם שמאחוריה הוא רודולף נוראייב, רקדן וכוריאוגרף המלטף את שנות ה־50, שעיקר המטורה שיש לו להציע כיום היא שמו האגדי.

האגדה התחילה בקפיצה רבת משמעות. לפני בעשרים ושבע שנה, בשדה התעופה של פאריז, זינק נוראייב מתוך קבוצת רקדנים של הבלט הקירובי לעבר השוטרים הצרפתים, ואמר בנהירות: "אני לא רוצה לרוסיה".

השוטרים הצרפתים זכרו שאי־שם כתוב אצלם משהו על "חופש, שיוויון ואחווה", אספו אותו אל חיקם ונתנו לו מקלט מדיני. נוראייב הפך להיות ילד השעשועים של העולם המערבי. היו לו גם כל המע־לות הנדרשות לתפקיד: גם רוסי שערק למערב, גם צעיר ופראי ושו־בב וגם רקדן מעולה.

הוא המשיך להפגין את יכולת הזינוק והקפיצה שלו על כל במה שבעולם ותחת כל תפאורה רעננה, מטוקיו ועד חיפה, דרך לונדון, ריו דה ז'ניירו וניו־יורק. בכל מקום נתמלאו האולמות. השנים, בינתיים, עשו את שלהן בעקביות. רקדנים נוספים ערקו למערב מלהקות הא־מארתוסיה שלהם. רובם צעירים ממנו, ולעתים קרובות גם מוכשרים ממנו, ובכל זאת, לרודולף נוראייב שמורה זכות ראשונים. [illegible] אגדות לא אוהבות שמשכפלים אותן.

אפילו אם אין לזמן שיניים וזקות דיין כדי לכרסם באגדה, הרי שב־גוף האתלטי וביכולת הריקוד הוא סורף בגרף. פעם היה נוראייב דק גיזרה, מהיר וקל תנועה. היום, הוא עדיין חטוב ושרירי, במיוחד לבני גבר בגיל, אבל כבר מוצק מאוד. רעמת שערו מידלדלת והוא מסתיר אותה במגבעים שונים ומשונים. והעיקר – כוח המשיכה של כדור הארץ כבר שולט בו ללא רחמים. "הוא כבר לא קופץ באוויר, אומרות הלשונות הרעות, הוא פשוט מטאטא את הבמה עם הישבן".

אין מה לעשות. קפיצה של בן 20, לא דומה לקפיצתו של בן חמי־שים, אפילו קוראים לו רודולף נוראייב. עולם המחול, כמו עולם הס־פורט, אכזרי למדי: הצעירים תמיד קלים יותר ונאים יותר.

רודולף נוראייב בישראל עם הבלט של ננסי. הופעה ראשונה במוצאי החג. "הוא כבר לא קופץ באוויר, אומרות הלשונות הרעות, הוא מטאטא את הבמה עם הישבן", אבל השם שלו עדיין מושך את ההמונים

לפני כעשר שנים הודה בחצי פה בראיון שכל העסק לא קל לו. "בכל פעם שאני עומד לצאת להופעה, אני אומר לעצמי: מי צריך את זה? למה אני חייב לעשות את זה? למה אני לא יכול להיות עכשיו במקום אחר, במקום בדרך לאולם ההופעות? בכל פעם יש מעין בחילה, אבל אז אתה מגיע, מתאפר ומתחיל להשתכנע שאין לך ברירה אחרת ואין שום אפשרות לברוח מ"זה". אז אתה עולה לבמה והכל נשכח. המאבק הזה, כנגד הבמות אפשר לקרוא לו, המאבק הזה טבעי לגמרי, ונותן לך כוח להופיע".

לשון אחר: אם אני לא רוקד, רבותי, אני מת.

"אני משער שאשאר על הבמה ובריקוד לתמיד. הרעיון לעשות כורי־אוגרפיות או ללמד לא מדליק אותי במיוחד. לקום כל בוקר בשמונה כדי ללמד תלמידים, נו, באמת. גם הרעיון להקים להקה משלי לא נראה לי מושך במיוחד. סרטים הם אפשרות. אני אוהב שמתבשלים אצלי כמה סירים על האש בעת ובעונה אחת. זה מה שלמדתי ברי־קוד: אם משהו לא הולך, עבור מיד הלאה, לצעד הבא".

הוא באמת עבר. הופיע בסרטים שלא זכו להצלחה מסחררת, "ביי־שלי" להקות פה ושם, עשה גירסות כוריאוגרפיות משלו ל"דון קי־שוט" ושאר קלאסיקה, קם בשמונה בבוקר כדי ללמד את רקדני בלט האופרה של פאריז, והשתין בסלון ביתם של ידידים בארבע לפנות בוקר. אבל תמיד חזר לרקוד. "אני קודם כל רקדן. אחר־כך אני כורי־אוגרף, ורק אחרי זה, אני מנהל להקת בלט. זהו. זה סדר העדיפויות שלי. כל חיי הייתי מכור לריקוד, או אני רוקד. רקודה".

שמו עדיין מהלך קסמים על הקהל. כל להקה בצורת מוסר קהל ל"אגם הברבורים" או "קופליה" שלה, יודעת שאם יסכים נוראייב להופיע עמה, ולו גם בתפקיד אורח, מייד תזכה בהזמנות לסיבוב הופעות באוסטרליה או בישראל, ולעצאול הביקורות. נוראייב יודע זאת היטב. הוא דורש הרבה כסף ותפקיד קטן ככל האפשר. למה לו להסתבך בקפיצות ופירואטים מעייפים מדי. שיעשו זאת הצעירים. רצוי, כמובן, שהם לא יהיו טובים מדי, כדי שלא להאפיל עליו. הוא יעשה, מה שנקרא, תפקיד אופי.

כששיחק את ולנטינו, בסרטו של קן ראסל, נראה שם אומלל למדי. אם לוולנטינו היה כזה משיכה מינית שהסך אחריו את כל נשות תבל, הרי שבנוראייב הגוון בזיוו של קן ראסל ההיסטורי לא היה מכל זה אפילו טיפה אחת. רק ברגעים בהם נדרש לרקוד באותו סרט אומלל הוכיח נוראייב שכושר הדיבור והגבעה של נוער עולים על כושר המשחק של רבים וטובים, כולל שלו עצמו.

בלט האופרה של פריז שניסה להתגבר מהאבק והמאבקי הכוח שהד־תישו אותו, הזמין את נוראייב לנהל את הלהקה. נוראייב הודיע שהוא לא מעוניין במהפכות. "אני לא נגד מחול מודרני, אני פשוט בעד מחול קלאסי". הלשונות הרעות טענו, שבעצם הוא רוצה לחזור לקלאסיקה כדי לספק לעצמו עבודה, ודאגו להזכיר שכוריאוגרפיה היא לאו דווקא הצד החזק שלו.

נכון ולא נכון. נכון שהוא לא גדול הכוריאוגרפים של דורנו, אבל לא נכון שהוא זקוק לעבודה. נוראייב הוא עדיין שם שמעבר הים. עיין ערך: "סיור הופעות קרוב בישראל". כולם ירוצו לראות, כדי לצקצק אחר־כך בלשון: "נו, טוב. זה כבר לא מה שהיה פעם". נוראייב "ישים פס" על כל העולם וירקוד. הוא תמיד עשה מה שהתחשק לו.

דליה רביקוביץ
רדיוטלוויזיה

דקדוקי לשון

נשיא הרצוג: עדיפות ומעמד

בשבוע שעבר השתדלתי להעמיד פנים שדברים שש־מעתי לא נאמרו, אבל לאחר שקטע מראיון עם נשיא המ־דינה הקשור בביקורו בגרמ־ניה שודר כבר שלוש פעמים במהדורות החדשות, ויש חשש שייכנס הלילה לתוכנית הלימודים מן הראוי להתעכב רגע על ענייני לשון.

בתשובה לביקורת שעורר ביקורו של הנשיא חיים הרצוג בגרמניה, העיד על עצמו כבוד הנשיא שבניגוד לאחרים הוא לא גילה את השו־אה רק לאחרונה, והוא נושא את צלקות המלחמה שגרמה השואה על גופו.

בכך תבע לעצמו הנשיא עדיפות ומעמד יהודי בקשר לשואה, ובתוקף קרבתו המיוחדת אליה מצא לנחוץ לומר שהוא "חש" שאיתו יתייצבו על אדמת גרמניה שישה מיליון הנספים וזה יהיה נצחונם הסופי.

התייצבותם של ששת המיליונים לצד מדינת ישראל ונציגיה אינה חדשה, וראשיתה באמנם ההיסטורי, או כך לפחות מקובל לחשוב, של גדעון האוזנר כקטיגור במשפט אייכמן. כבר אז לפני שלושים שנה עורר בי ביטוי זה, ההופך את ששת המיליונים למטאפורה מגויסת, אי נחת לא מעטה. הביטוי העברי העתיק "ינוחו בשלום על משכבם" נראה לי מכובד יותר מכל הופעה מדומה של רוחות רפאים, ובמיוחד כאשר הדרישה אל המתים אינה אלא מכשיר להשגת מטרות פוליטי־ות ואפילו לאומיות.

כיום, ארבעים ושתיים שנה לאחר שנסתיימה השואה האחרונה, ארב־עים ושתיים שנה לאחר הכנעת גרמניה הנאצית וכל מה שקרה בינתיי־ים בעולם, השימוש ברצונם המשוער של אנשים שאין להם אפשרות להתנגד, ואין להם עוד רצון כלל, נשמע כמניפולציה של השואה, וכמעט הייתי אומרת פגיעה בזכויות האדם הנספים ינוחו בשלום על משכבם, והנשיא על מיטב שיקול דעתו ייסע וייצג את מדינת ישראל בלבד.

אהרון דולב
ביקורת

חליפת ערב (לב, תל־אביב)

חליפת ערב: פורים שפיל וולגרי

מהתלה צעקנית בטעם רע ובאורך מלא ומעייף

ברטראן בלייה ("המפרחחים", "הוציאו את הממחטות") הוא במאי צרפתי מצליח, הכותב בעצמו את הבדיחות השערורי־יתיות השחורות שלו. הללו מעידות, חזור והעד, כי נזר הטעם הקולנועי הטוב אינו מונח על ראשו של בלייה. רחוק מזה.

איני יודע אם אילוזוני הנחמנות האבסורדיים שלו שוברים מוסכמות או בקושי מדגדגים אותן. אף איני בטוח כלל ועיקר, כי "חליפת ערב" הוא מטאפורה קיומית עם מסרים חבויים ומשמעויות מרצפונות, כפי שאחדים מתעקשים.

"חליפת ערב" איננו יותר, אולי אפילו פחות, ממה שנראה לעין. מה שנראה דומה יותר ל"פורים־שפיל" וולגרי. אוסף תעלולים "חולניים" ועזוזעים "מלוכלכים", מן הסוג שהדי־תי מתפלא מאד אם הם "מזיזים" לבורגנים המרובעים, או מזעזעים את החברה הקונפורמיסטית.

זה ש"גועל־נפש" נועז, הגם שעיקרו התגוססות מילולית, הפחיד את הצנזורה, זה לא סימן. זה רק מוכיח, כי שומרי המוסר האגיניים שלנו טרם שינו את לקוחי הלבטים הפומ־ביים התחורים שלהם. כמאז ומעולם, כן גם הפעם, נבהלו, התלבטו, לבסוף הנפיקו את ההיתר ביחד עם מקדם־מכי־רות נאה חינם. מה כל כך הבהיל את הצנזורה שלנו? מה אם לא בדיחות־סקס־פרברטיות.

"ספק" למשולשים מיניים, בלייה אילתר לנו הפעם משר־לש־מיני־הפוך, לשם שינוי. פארסה אנארכית על פורץ גבר־תן וסוטה – ז'ראר דפארדייה משתלה על האקרן בהשתול־לות שתלטנית שלוהתדסון – המשתלט על זוג עלובי חיי־ים, חורד לחייהם ומשעבדם גוף ונפש. תחילה הוא נוטל אותם עימו לפשוט בלילות על רובעי הפאר ומלמדם לבוז את הבורגנות הפריזאית. אחר כך ובד בבד הוא מחולל מהפך באורחות חייהם, ובעיקר בהרגליהם המיניים. האשה, מיו מיו, משתחררת מטעם המותרות שבחיי הפשע; הבעל, מישל בלאן, משנה את זהותו המינית. האשה מפנה את מקומה במיטה למישכב הזכרים ומנהלת עבודות משק הבית. יחדיו הם יוצאים אל מידרכות פריז לעגנו על־עק־בים וכבגדי־נשים.

זהו, לערך. מה שמתחיל, אמנם, כבדיחה מבטיחה, מתגמד למהתלה צעקנית בטעם רע ובאורך מלא ומעייף.

שיכון עובדים
דרום
בתים פרטיים
דירות 4-3 חדרים
באר שבע
דירות 5-4-3 חדרים
ירושלים
דירות 4-3 חדרים

هكذا من الاصل

صكرا.بن الاصل

חיים נגיד

ציפורי לילה

אגדת הסופר הנידח

הצפיה בתכנית הטלוויזיה „סוף ציטוט" בשבוע שעבר היתה בשבילי חוויה מטהרה. שמורות עיני שהלכו וכבדו למראה אות התכנית, נפקחו משניתנה רשות הדיבור לגברת אילה ברש־הכהן. כמתאגרף מתנדב העולה מן הקהל ובמ־הי־אגרוף משכיב את המקצוענים, כך השכילה גב' ברש־הכהן ליישר אמיתות שנתעקמו ולהכניס טוב טעם ותרבות לדו־שיח עם ענקי התקשורת שניצבו כולה: פרופ' פרי, העתונאי סרנה והמנחה לונדון.

התכנית הוקדשה לרומן „חיי נישואים" של דוד פוגל. סרנה שיחק את תפקיד המומחה לביוגרפיה, פרי היה המומחה לסיפורת, וגברת ברש־הכהן – ילדה בת 13 האמורה לספר זכרונות על אביה, הסופר אשר ברש, שרכו של פוגל.

העתונאי טירסט קווים לדמות, והוסיף איורים אימפרסיוניסטיים שנתעוררו בעייני נפשו למיקרא הרומאן: „הוא נכנס בן המוות אל הלב...ספר שגעון...כמו זכרון דברים של שבתאי". פרופ' פרי חזר וניתח את התיאוריה על המשורר הנידח פוגל, והמנחה וחוזה־דעת הקשיב בהערצה להסברים שופעי הידע, עד שהתערבה הגברת ברש־הכהן והרסה את כל בניין הקלפים. לונדון נר־סה להחזיר את הסדר על כנו. היא הלא

ענק תקשורת מנחם פרי

הזמנה הנה בתור עדה בת 13, אז מה היא מתפרצת. אבל הפרופסור הנבוך דווקא שעה לדבריה, חזר בו, תיקן את הניסוח, ושוב חזר בו, וככל שרבו הער־תיה, כך נדמה היה כי לונדון מאבד אור־יינטציה ופרופסור פרי מתכווץ במקום מושבו. גב' ברש־הכהן היא אחת מאותם מעטים שנותרו מתקופה, שכל אדם משכיל היה בעל ידע בתרבות העברית.

לא תופעה יוצאת־דופן בזמנה, אבל בהחלט מפתיעה על רקע אולפן הטלו־ויזיה. היא לא הביטה בעיניים עגולות מהערצה במנחם פרי.

מעבר לפער האיכותי הועלתה באותה תכנית שאלה, שלא הגיעה כמובן לכלל דיון ממשי (איך אפשר, כשהמנחה מצ־לית לקטוע, בדיוק מדהים, את הדוב־רים דווקא ברגעים המכריעים), על־אודות מעמדו של פוגל בזמנו. זו היתה יכולה להיות נקודת מוצא לדיון מרתק על ההבדלים במעמדו של הסופר בעיני הקוראים בני זמנו לבין מעמדו בעיני הקוראים בדורות הבאים.

השוואת „חיי נישואים" ל„זכרון דב־רים", כדי לציין עד כמה הראשון מער־לה, כפי שעשה סרנה, היא מסימניו של הדור שהחל את הקריאה בספרות העב־רית בשנה־שנתיים האחרונות, כשהדי־בור על „מולכו" ו„קופסה שחורה" הפך לבון־טון בכל סאלון של יום שישי. בלי ידע ספרותי מינימלי, אין מימד היסטו־רי לשום דבר.

למרבה הצרה זה קורה גם למבקרים וחוקרים כמנחם פרי. אבל בו אין לחשוד שהוא חסר ידע. להיפך. אצלו זו אולי „קונספציה", אם כי התיאוריה על פוגל הנידח אינה המצאה שלו, כשם שאינה יחידה. גם המשורר יעקב שטיינברג הו־אר בזמנו על ידי נתן זך כמשורר נשכח ורזונת.

זך היה הראשון שפיתח את התיאוריה על הנידחים, אלה שסולקו מן הזירה הספרותית שבה שלטו שלונסקי ואל־תרמן. המבקר ישראל כהן, בן דורו של שטיינברג, נכנס בזמנו לפולמוס עם זך, ואף כתב מונוגרפיה ענקית על שטינברג, אבל מי ישעה לו, כשרותשים אמון ליר־שר האינטלקטואלי של זך. הוא הדין בפוגל. אמינים בעיני דבריה של גברת ברש־הכהן, שברש כעורך כתב העת והוצאת הספרים „הדים" אצל אותה מי־דת תשומת־לב ועידוד לשלונסקי כלפ־גל או לאצ"ג. מבדיקה מקרוב של הת־קופה שערכתי בהזדמנות אחרת, התרשמתי גם, כי שנות ה־20 ו־30 הם לא היו פופולריים במיוחד, ודאי לא כבימינו. אבל גם זו עובדה: אשר ברש העורך פרסם ועודד את כולם.

אגב, גם רחל – בניגוד למיתוס שנוצר סביבה לפני כשלושים שנה – היתה משוררת לא ידועה במיוחד, וללווייתה באו אך מעטים. ההתעניינות ההמונית בשירתה היא תופעה של תקופתנו ודא־שיתה באמצע שנות ה־50.

כשהציג זך את הפליאדה הספרותית החדשה, של משוררי שנות ה־50, הוא צייר את המפה לפי צרכיו שלו. וכך הצ־בן בה המשוררים „הנידחים" בצידה של השירה החדשה, והמשוררים המבוססים – אלתרמן, שלונסקי – בצד כשנגד. זו לא היתה בדיה: בשנות החמישים זה היה המצב: אלתרמן היה בשיאו כמשו־רר. שלונסקי החזיק בעמדות־מפתח במימסד הספרותי, ממש כמו פרי וזך בי־מינו. מאידך, פוגל לא היה מוכר ושטיי־נברג נשכח. אבל זו היתה התמונה של שנות ה־50 וה־60, לא של שנות ה־20 וה־30. הנסיון להשליך מאותה תקופה על שנות ה־20, סייע אמנם סקטית לזך לקדם את העיין של הקוראים בשירת בני דורו, אך לא עשה צדק להסטוריה של הספרות.

למה ממשיך בכך פרופ' פרי גם היום? קשה לדעת, כשם שקשה להבין מדוע הוא מוכן לחזור בו, לאחר שהוא נלחץ אל הקיר על־ידי גב' ברש־הכהן. מכל

מקום, לקראת סוף התוכנית היה ברור מהם היום פני הביקורת והתקשורת, וכד הו דיזקן חלק מן הקהל שהן אמורות ליתן לפניו דין וחשבון, ולמי מן השניים משקל סגולי נכבד יותר.

הקהל אינו אוויל

בטלן נתן דטנר: פרודיה מהמעמד

קדם־האירוויזיון הוא עכשיו כבר כמעט פרה־הסטוריה. אבל לקח אחד חייבים להפיק מקרקס הפרעושים הזה: הגיע הזמן להפסיק ולהתייחס אל הקהל כאל עדת אווילים. אם חשב מישהו שזמרים ורודי־לחיים במכנסי מלמלה המזמרים לחנים תפלים, יקנו את ליבות המצבי־עים, הרי טעה בהערכת הקהל. הקהל הושיט לכל הבתנבונייות המזמרות והמקפצות אצבע משולשת, והצביע דווקא בעד צמד שחקנים שעשה פרו־דיה מן המעמד כולו.

עברו שנות ה־60 וה־70. היום הקהל שבע בידור זול. הוא רוצה תיחכום, וגם מקבל אותו בשפע. איפה? באולמי התי־אטרון, במופעים במוזיאון, בצוותאות, בבית ליסין. גם הכשרונות הבידוריים מוצאים להם אפיק אחר. המסלול של צעיר מוכשר אינו עובר עוד דרך הלהקה הצבאית והחלטורה האורחית, אלא דרך בית הספר לתיאטרון, התוג באוניברסי־טה והתיאטרונים המבוססים. מה הפלא שמול דטנר את קושניר, בבימויו של מי־כה לבינסון, דעכו כל המאורות הבידורי־ים.

במחשבה שניה: היכן כל המצביעים החכמים הללו, כאשר יש בוחזות אמי־תיות?

שנות ה־50 יוצאות מהארון

כמו בובות שעווה ממוזיאון הזכרון חוד־רות שנות ה־50 בשלושת הסרטים „צבע הכסף", „קשוחים שכאלה" ו„דקה לחצות". אלה סרטים לחולי נוסטלגיה מן הסוג הנואש ביותר. דווקא לשנות ה־50 להתגעגע למאורות הביליארד, לבארים מעופשים, לגנגסטרים לא יוצלי חיים?

יש כמראה קסם לא מדלה לגיבורי השנים הללו. עובדה, בסרטו של טאברנייה, „דקה לחצות", ההאזנה לצלילי הג'אז, מתנת טעם לחייו של הגרפיקאי הצרפ־תי המטפל בגאון הסקסופון הגולה בפ־ריס. ואולי המשיכה לגיבורי אותה תקו־פה, כדוגלאס ולנקסטר, ב„קשוחים שכאלה" מקורה בבלבול הערכים ובהע־דר הזהות של תקופתנו. אפילו הזהות המינית.

דוגלס ולנקסטר הם צמד שודדים שמ־שתחררים מן הכלא לאחר 30 שנות מאסר, בעוון נסיון כושל לשדוד רכבת. הם מתהלכים בשבילי שנות ה־80 כמו צמד חונים מעגלים, מעגלים עיניים מול תופ־עות תמוהות כמו השיחרור המיני, מכוני כושר לנשים, הערצת הנעורים ודמיסת זכויות הקשישים. זהו עולם שבו כל הזהויות נימחו. גם הזהויות המיניות. ואילו הם הלבושים בחליפות, נראים כגברים, אף כי קצת מפוחלצים.

גם „צבע הכסף" מעמיד מול הדור הצ־עיר את גיבורי העבר ומראה שהצעירים אולי נחונו בקסם, אבל העוצמה והנסי־ון, שלא לדבר על הגבריות, נמצאים עדיין בידי הוותיקים. מה הפלא, כאשר מול פול ניומן מעמידים צעיר נחמד, אבל רק נחמד, כטום קרוז בינינו, היי־תם מצפים מניומן, המפיק, שיקח לעצ־מו מתחרה של ממש, שיסכן לו את האוסקר?

דקסטר ג'ונסון ב„דקה לחצות". גאון גולה

„דקה לחצות" הוא הטוב האמיתי מכל הסרטים הללו. העבר מת. גם אם ינסו להחזיק בו, הוא לא ישרוד. גאון הג'ז האמריקני יקר ללב הצעיר הצרפתי המטפל בו, ממש כמו הג'ז שהוא משמיע, אבל הזמן באכזריותו הגבית יפ־ריד ביניהם, ומה שיוותר יהיו רק התק־ליטים והזכרונות.

האם שנות ה־80 לא יעמידו מול שנות ה־50 אמנות משלהן, גיבורים מעורדי הזדהות, יצירה בת ערך? האם נישאר רק עם בובות שעווה שנחזור ונוציא בש־עות הריקנות מארון הזכרונות?

פיליפ גלאס - כל סגנונות המוסיקה

אנסמבל פיליפ גלאס מגיע לפסטיוואל: מוסיקה הודית ששולבה ביצירות קלאסיות

מאת אדר אבישר

„איינשטיין על החוף", „אחנתון", „הצלם", „מלחמת האזרחים", „הנבואה", „משימה", „יצירות זכוכית", „סאטיגרהא" ו„שירים מימים נוזליים" מייצגים מבחר קטן מיצירו־תיו של המלחין פיליפ גלאס שיופיע במסגרת פסטיבל ישראל בתשעה ובעשרה ביוני באמ־פיתאטרון הר הצופים ובאחד עשר ובשלושה עשר בתיאטרון הרומי של קיסריה.

גלאס בן ה־49 נחשב ליוצר מגוון מאד המ־קיף קשת רחבה של סגנונות מוסיקליים. הוא כותב מוסיקה לתיאטרון, לקולנוע, ליצירות מחול, מלחין אופרות ומיצגים מוסיקליים ולאחרונה השאיר את טביעת אצבעותיו גם על תחום מוסיקת הרוק באלבום שהוא פרי שיתוף פעולה בין גלאס ליוצרים כפול סיי־מון, סוזאן וגה, דיויד ביירן (מנהיג „ראשים מדברים"), לורי אנדרסון לינדה רונסטה, דר־גלאס פרי ולהקת ה„רוצ'רס" (בנות טיפוחיו של רוברט פריפ מנהיג „מלך הארגמן").

גלאס נחשב לאבי הזרם המינימליסטי ולמר־ביל בתחום המוסיקה הניאו־קלאסית המי־נימליסטית, זרם המושך אליו יוצרים כלורי אנדרסון, סטיב רייך, בריאן אינו ואדגר פרו־סה. הוא החל את דרכו המוסיקלית בראשית שנות ה־70 כחלק מקבוצת מוסיקאים בגני „ג'וליארד" שעסקה במציאת אלטרנטיווה למוסיקה ה„סדרתית" הקונוונציונאלית, ניסיונות שהפכו לזרם מוסיקלי שהתפתח באיזור החוף המערבי של ארה"ב ובאיזור הבוהמי של מנהטן.

לאחר שסיים את לימודיו ב„ג'וליארד" נסע גלאס לפאריס שם הוא לומד אצל נאדיה בו־לינגר בעיקר מוסיקה קלאסית. בפאריס הוא גם נחשף להשפעות אוריינטאליות והודיות. גלאס מתרגם בדרכו שלו את המקצב החוזר ואת המבנה המונוטוני לכאורה של המוסיקה ההודית, למבנים ופסטיבוויים של מוסיקה קלאסית.

בשלב הזה מחליט גלאס להשתלם בסוגים שונים של מוסיקה אתנית, במסעותיו הוא מגיע לצפון אפריקה, להודו ולהרי ההימא־ליה. ב־1974 רואה אור האופרה הראשונה שלו „איינשטיין על החוף" ובעקבותיה האופרות „סאטיגרהא" ו„אחנתון" המהוות מעין טרילוגיה. „האופרות הללו משקפות את המשולש דת, מדע ופוליטיקה, יצירות המורכבות מתווים, מספרים ושפות עתיקות כסנסקריט, אכדית, מיצרית עתיקה, הופי (שפה אינדיאנית) ועברית מקראית" לאחר זה סיים גלאס את הכתיבה של האופרה החדשה שלו „עשיית הנציגים של פלאנטה 8" שתועלה בראשית 1988 בלונדון, יוסטון, ליון ואמסטרדאם.

בנוסף ליצירותיו האופראיות התפרסם גלאס ככותב פסי קול לסרטים ולמחזות, ראויים לציון מיוחד פסי הקול למחזות „עץ הדובד־בן" ו„משחק סיום" של סמואל בקט. „החדר העליון" יצירה למחול שנכתבה במיוחד עבור הרקדנית טוויילה ט'ארפ ו„יצירות זכו־כית" שנכתבה עבור הבאלט של ניו יורק. גל־אס התפרסם בארץ בעקבות הקרנתם של הסרטים „קויאניסקאטסי" (הנבואה) בבימוין של גודפרי רדג'יו, וסרטו של פול שרדר „משימה" בהפקתו של פרנסיס פורד קופולה.

„בשבילי הכתיבה מהווה סם חיים, אני מת־עורר בסביבות השעה שש בבוקר, מלחין עד לשעות הצהריים מבלה כמה דקות במחיצת ילדי ורץ לחזרה עם האנסמבל שלי ולסידו־רים הארגוניים עם חברות בתקליטים, מפי־קים ואנשי יחסי הציבור."

לא מכבר סיים פיליפ גלאס את מסע ההופ־עות של „שירים מימים נוזליים", מסע ששי־או בהופעה בלינקולן סנטר בהשתתפותם של לורי אנדרסון ודיויד ביירן. בארץ מתכוון גלאס להגיש מבחר מתוך יצירותיו המפור־סמות - „איינשטיין על החוף", „אחנתון", „הצלם", „עבודות זכוכית", „מלחמת האזר־חים", „סאטיגרהא", „קויאניסקאטצי" ועוד.

הקאמרי

אני לא רפפורט

קומדיה מאת הרב גארדנר

משתתפים: אבנר חזקיהו, מוני מושונוב, אהובה יובל, יונתן צ'רצ'י, איציק סיידוף, יעקב כהן, ענת מנדלסון.

"בימוי מעולה... תפאורה יפה מאד... משחק מצויין..." (ידיעות אחרונות)

"הומור... הפתעות... חכמת חיים... מבדר ומשעשע..." (מעריב)

"משחק מבריק ונוגע ללב" (על המשמר)

"הצגה מצויינת... משחק מבריק..." (הצופה)

★ יום ג' 14.4 ★ יום ד' 15.4 ★
יום ה' 16.4 ★ מוצ"ש 18.4 ★ יום ב' 20.4 ★ יום ג' 21.4

הכינו כרטיסים מראש!

כרטיסים בקופת התיאטרון הקאמרי, דיזנגוף 101 ת"א, טל. 233335

התיאטרון של תל־אביב

שירה, מאיר & שקולניק

חג פסח שמח

מאחל

רכב א. קול בע"מ

השכרת טנדרים עם נהג

בהנהלת א. קול

קרית מבנון, טל. 04-934102

הכל נשאר במשפחה...

דרך אמינה, מכובדת ופרטית להכיר בני זוג רציניים לנשואין!

פנה/י לאלי שלוש סדכן משפחתי, פרטי, אמין, בעל קשרים ומאגר פניים/ות איכותיים ומשכילים.

לשדוכך בבית גם בשבת.

03-990507 – 991949

פרוסמן SHARP שרות מוסמך

שרות מוסמך ובלעדי למוצרי חשמל ואלקטרוניקה ביתיים

• וידאו • טלויזיה • מקלטי רדיו • מערכות סטריאו • רשמקולים • מכונות כביסה • מעבדי מזון • מקררים ומקפיאים • תנורי בישול/אפיה/מיקרוגל • שואבי אבק • תנורי חימום • מאווררים •

ברכת חג שמח

מבצע חידוש ביטוח שרות החזקה שנתי לוידאוטייפ ולטלויזיות

ביטוח שנתי לוידאו – 165. ש"ח 155.- ש"ח
ביטוח שנתי לטלויזיה – 90. ש"ח 80.- ש"ח
ללא הגבלת דגם וללא בדיקת המכשיר!
המחירים במבצע לתקופה מוגבלת המחירים כוללים מ ע מ

שי לחג לכל שרות/ביטוח מכשירי חשמל ואלקטרוניקה

מבחר מסלולי ביטוח שרות/החזקה שנתי לכל מוצרי חשמל ואלקטרוניקה ביתיים מתוצרת פרוסמן-שרפ. • אפשרות לתשלום הביטוח בהוראת קבע או ב־3 תשלומים

מבצעים כרטיסי אשראי ויזה - ישראכרט • לחידוש הביטוח פנו אישית או טלפונית למחלקת השרות האזורית של משוב • מוקדים לקריאות שרות 24 שעות ביממה תל־אביב 03-335421 חיפה 04-725101-7

★ חלפים מקוריים של היצרן
★ מעבדות שרות משוכללות
★ צוות מקצועי ומיומן
★ מחלקה מיוחדת לתיקון ושיפוץ כל סוגי ודגמי מכשירי חשמל ואלקטרוניקה עם אפשרות לביטוח שרות שנתי

משוב - מעבדות שרות למוצרי חשמל ואלקטרוניקה ביתיים

תחנות שרות אזוריות

חיפה והצפון: בית פרוסמן — שרפ. מפרץ חיפה, שד' ההסתדרות 44 טל. 04-725101-7

תל־אביב והמרכז: בית פרוסמן - שרפ. דרך השלום 22. טל. 03-335421 (5 קווים)

ירושלים: בית פרוסמן - שרפ גבעת שאול ב', מרכז שטנר. טל. 02-534124/537636

פתוח בימים א'-ה' בשעות 08.00-18.00 (רצוף). בימי ו' וערבי־חג 08.00-13.00

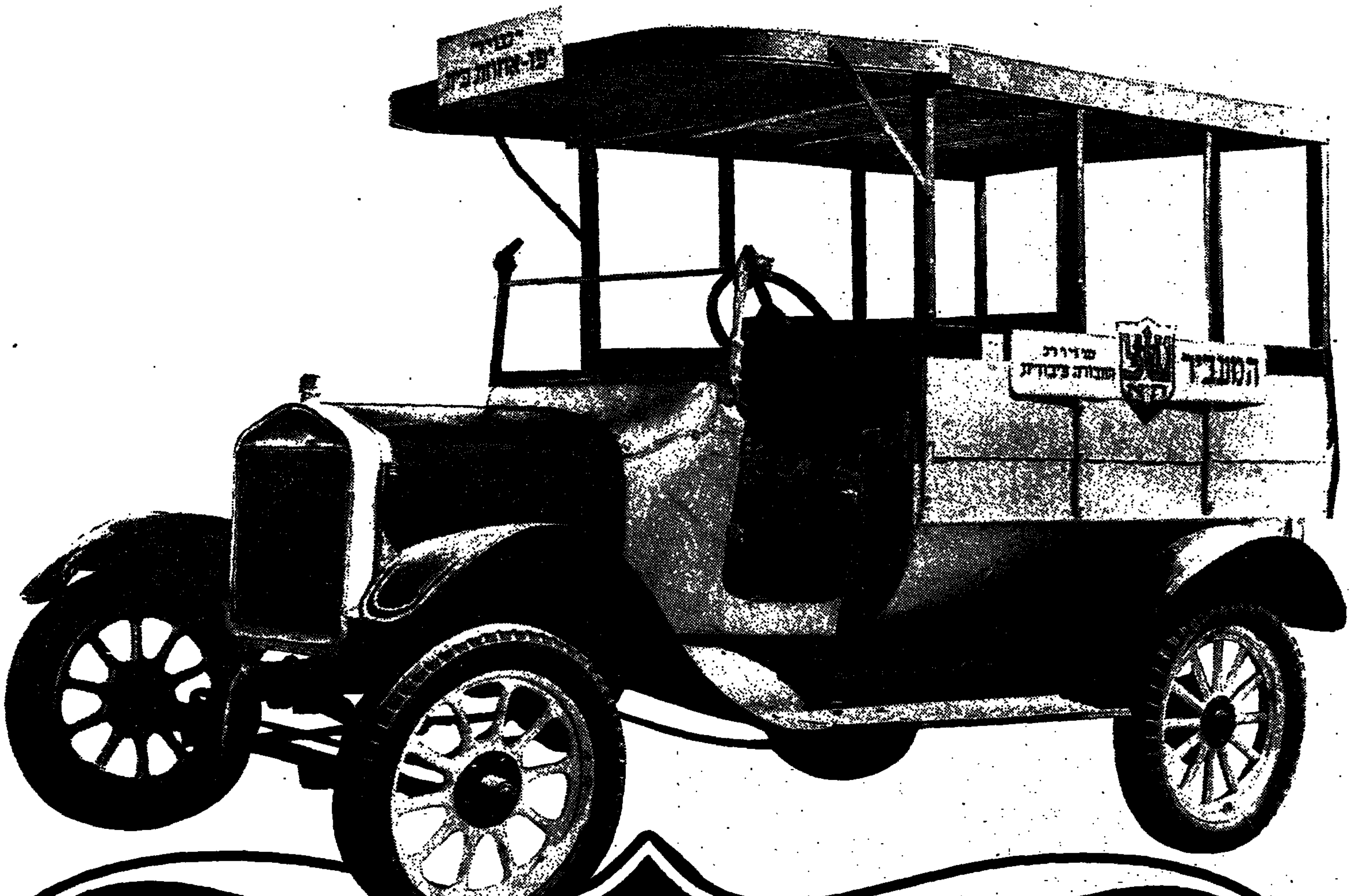

המסע האחרון של האוטובוס הראשון

"הדילי׳אנס", האוטובוס הוותיק של
התחבורה הציבורית בתל־אביב,
יוצא ביום ד׳ **15.4** א׳ דחול־המועד פסח
בשעה **11.30** לפני הצהרים
למסעו האחרון —
ממוסך "דן" ברחוב ארלוזורוב **17** תל־אביב
אל משכן הקבע שלו
באתר הדרכים והמסילות
במוזיאון הארץ תל־אביב.
האוטובוס ייצא ממוסך "דן"
עם שיירת ליווי בשעה **11.30**
ויסע במסלול ארלוזורוב–דיזנגוף (דרומה) —

כיכר דיזנגוף — אבן־גבירול (צפונה) —
שדרות רוקח — דרך חיפה
ורחוב האוניברסיטה עד למוזיאון.
ראש העיר מר שלמה להט,
יו"ר מזכירות דן מר יוסי הורביץ
ומנכ"ל המוזיאון מר רחבעם זאבי
יסעו באוטובוס
כשהוא נהוג בידי נהגו המקורי —
בן־ציון אפשטיין,
כיום גימלאי של "דן".
הציבור מוזמן לחלוק כבוד
לוותיק האוטובוסים בדרכו האחרונה.

هكذا عن الاصل

هكذا من الأصل

גולן גלובוס-קנון ישראל

הקומדיה השנונה של גאון הקולנוע
רומן פולנסקי
הצרפצים
(סליחה, אתה נושך את צוארי...)
עותק חדש!
"בית-ליסין" ת"א
מוצאי חג וחוה"מ: 11.15 בלילה

אלימות, תכבים, מזימות
וכל זה
מאחורי הסורגים
כלא הנשים
"מקסים" תל-אביב 9.45 ,7.45 | "אמפי" חיפה | "חן" באר-שבע | "קריות" חיפה

המפואר בסרטים התנכיים של כל הזמנים
עשרת הדברות
יצירת הענק של ססיל ב. דמיל
צ'רלטון הסטון · יול ברינר
עותק חדש!
"סינמה 1" תל-אביב
מוצאי חג: 8 בערב
חול המועד: 4, 8

חג שמח מאחלת
חב' "שבעה כוכבים" בע"מ

זוכה 4 פרסי אוסקר
כולל
הסרט הטוב ביותר של השנה
הבמאי הטוב ביותר של השנה

פלאטון
(מחלקה)
PLATOON
"שחף" ת"א | "אורה" חיפה | "לולי" רמת-גן | "כפיר" ירושלים
"שרון" נתניה | "היכל" פ"ת | "רון" ראשל"צ | "סבוי" חולון | "יד שטרות" טבריה

הקומדיה המטריפה ביותר השנה
הפקת הענק של ג'ון לנדיס
(האחים בלוז)
מצחיק יותר מ"אוכפים לוהטים"
עם: צ'בי צ'ייס

3 אמיגוס
סטיב מרטין (חנות קטנה ומטריפה)
מרטין שורט THREE AMIGOS!
"הוד" ת"א | "עדן" ירושלים | "עצמון" חיפה | "בית בגל" כ"ס | "היכל" פ"ת (ב-11 בבוקר)
"אורות" ב"ש | "רוד" הרצליה | "שביט" גבעתיים | "אסתר" אשקלון | "מתנ"ס" עפולה
הפצה: שבעה כוכבים ORION

בלילה הקודם היא ניסתה לשכוח...
היום היא מוכנה לעשות הכל כדי להזכר...
ג'יין פונדה
מועמדת לפרס האוסקר
ג'ף ברידג'ס
בסרט מתח עוצר נשימה

עם ראול ג'וליה
הבוקר שאחרי
THE MORNING AFTER
סרטו של סידני לומט
"לימור" תל-אביב
"רון" ירושלים | "עצמון" חיפה
LORIMAR

הילה
DINO B.M.X
נער עיירה מול הטובים בעולם
התחרות מתחילה עם

אופני השד
RAD
סרט הרפתקאות משגע
"מקסים" תל-אביב
מוצאי חג: 6.30 חוה"מ: 11, 4.30, 6.30
רון ראשון-לציון
ב', ד', ה': 11 בבוקר

ממשיכים לבלות בהיכל העיר – "סינרמה"!

הסרט המשכנע ביותר בעיר
★★★★
"סרט יפה ועדין המבוים ברגישות... לורה דרן שחקנית מעולה"
י. סתיו, ידיעות אחרונות
"סרט יוצא מן הכלל - מומלץ מאד!"
דן פיינרו דני ורט - קול ישראל
"8 בסולם" איציק בן נר - גלי צה"ל

שיכנוע עדין
סרט על צעירים ועם צעירים
עם: לורה דרן טריט וויליאמס
שבוע 4
היכל בית ציוני אמריקה אבן גבירול תל-אביב
מוצ"ח: 7.15, 9.30
ה': 4.30, 7.15, 9.30

טרי סטאר מציגים: הפקתם של שרון הראל ויעקב קוצקי
סרטו של משה מזרחי (כל החיים לפניו)
אהבה גנובה

כריסטינה מרסיליאק
בנדיקט טיילור
ענת עצמון · מוני מושונוב
גילה אלמגור · אבנר חזקיהו
דפנה ארמוני · אלון אבוטבול
צילום ג'וספה לאנצ'י סיפור מאת משה מזרחי
תסריט משה מזרחי, רחל פאביאן ולאה אפט
מפיקים יעקב קוצקי ושרון הראל במאי: משה מזרחי
EVERY TIME WE SAY GOODBYE
"גורדון" ת"א | "אורלי" חיפה | "רב-גן" ר"ג | "רחל" אשקלון | "אשדוד" אשדוד

פול ניומן
זוכה פרס האוסקר 1987
עבור תפקידו בסרט
צבע הכסף
the Color of Money
בסרטו של
מרטין סקורסזה

טום קרוז
פול ניומן טום קרוז
סרטו של מרטין סקורסזה
תל-אביב "רב-חן" | חיפה "רב-גת" | רמת-גן "אואזיס"
ירושלים "אורגיל" | חולון "מגדל" | ק. ביאליק "סביון"
DOLBY STEREO פס קול הסרט על תקליטי "הד-ארצי" פורום פילמס

הסרט המועמד לפרס האוסקר 1987 בסרט הזר הטוב ביותר
הסרט שזכה בפרס הגדול בפסטיבל הסרטים הבינלאומי במונטריאול

בטי בלו
37°2 בבוקר
Betty Blue
סרטו של ז'אן ז'ק בנקס (דיווה)
ביאטריס דאל ז'אן הוג-אנגלייד
שבוע 5
"פריז" תל-אביב
מוצ"ח: 7.00, 9.30
יום חול: 11.45, 2, 4.15, 7, 9.30

פול הוגן זוכה פרס גלובוס הזהב 1987
Crocodile Dundee
"נכנסתי עם האף למטה ויצאתי בעננים"
גלי צה"ל אלכס אנסקי
"בידור מעולה"
קול ישראל מאיר שניצר
"הרבה חן, מקוריות הומור טוב..."
העיר נסים דיין
"קומדיה מומלצת"
ידיעות נחמן אינגבר

קרוקודיל דנדי
שבוע 10
"דקל" תל-אביב
בימי חול גם בהצגה יומית ב-4.30
7.15, 9.30
"פאר" חיפה | "אור" ירושלים | "ארמון" רמת-גן | "אשל" באר-שבע

הבימה התיאטרון הלאומי	הקאמרי התיאטרון של תל-אביב	הקאמרי התיאטרון של תל-אביב	התיאטרון העירוני חיפה	תיאטרון באר-שבע
בבתא – בבית החייל מחר 14.4 ב־21.00 יום ד' 15.4, ● יום ה' 16.4	אני לא רפפורט מחר 14.4● ד' 15.4 – 16.30, 20.30 יום ה' 16.4 ● מוצ"ש 18.4	המחזמר הגדול המלך ואני	בונבנטורה – בתיאטרון חיפה מחר 14.4 ב־19.00	תהמודת על יבאי יום ג' 14.4 (18) ● יום ד' 15.4 (9) יום ה' 16.4 (10) ● מוצ"ש 18.4 (16)
הדוד וניה מחר 14.4 ● יום ד' 15.4	רכוש נטוש – במוזה מחר 14.4 ● ד' 15.4: 16.30, 20.30	עם: ירקה חן, יוסי גרבר, אודי לוי, דפנה ארמוני	הבלש של נסי – בתי חיפה מחר 14.4 ב־20.00	אילוף הסוררת יום ב' 20.4 (14)● יום ג' 21.4 (3)
הקונטרבס – בביתנוף יום ה' 16.4 ב־20.30	המסע של אמא קאבוני – במוזה יום ד' 15.4: 16.30, 20.30 יום ה' 16.4 ב־20.30	ערב ערב ב־20.00 עד 30 באפריל	היפנוט – מאיר טאליב מחר 14.4 סדרה 06	הדוד וניה – הבימה – תלש מס' 6
מירלה אפרת – בבית החייל מחר 14.4: 19.15, 22.00	בונבנטורה – יום ב' 20.4 ב־10.30 ו־12.30 בבוקר	בבית דני שכונת התקוה מחר מספר מצומצם של כרטיסים	בונבנטורה – בתיאטרון חיפה יום ד' 15.4: 10.00, 12.00, 16.00	יום ה' 23.4 ● יום א' 26.4
			שידוכין – בתי חיפה 15.4 (26)	יום ב' 27.4 ● יום ג' 28.4

פרסום בלקין

התיאטרון העירוני חיפה

הנכם מוזמנים לפתיחת ארועי פסטיבל חיפה להצגות ילדים

טכס הפתיחה יתקיים ברחבת „התיאטרון העירוני חיפה"
מחר, יום ג' 14.4 בשעה 19.15 במעמד שר החינוך והתרבות מר יצחק נבון

בתוכנית האומנותית: קטעי משחק ושירה מתוך „בונבנטורה" ולהקת הקרקסון „לופט גשפט"

הכניסה חופשית

מוזיאון האסלאם מארח

תערוכת כלי קרמיקה של פבלו פיקאסו
מאוסף איבורי פריידוס — ניו יורק

Picasso

- התערוכה תפתח לקהל החל מיום 15.4.87 ותוצג לתקופה של שלושה חודשים.
- בתערוכה מעל 70 פריטים, קערות, צלחות וכדים

המוזיאון פתוח לקהל
ימים א — ה מ־10:00-1:00; 3:30-6:00
שבתות וערבי חגים מ־10:00-1:00 (ימי ו' סגור)

המוזיאון פתוח לקהל כרגיל בחול המועד פסח
יום ו' סגור, ערב חג שני פתוח מ־10:00-1:00
חג שני מ־10:00-1:00

יד ל.א. מאיר, מוזיאון לאמנות האסלאם רח' הפלמ"ח 2 ירושלים, טל: 02-661291/2, אוטובוס מס' 15

יובל על בע"מ

מוזיאון ישראל, ירושלים

תערוכות

שעות הביקור לשבוע זה:
שישי, שבת, ערב־חג, חג: 10—14; ימים א', ד', ה' 10—17

דומייה
200 יצירות של גדול הקריקטוריסטים בכל הזמנים. (מאוסף ארמנד האמר)
הפתיחה: 31/3

עשור

מדינת הילדים

מדינת הילדים יש רק פעם בשנה

- ★ רק פעם בשנה מגיעים ארצה פלאי הבידור מכל העולם לשעשע את ילדי ישראל.
- ★ רק פעם בשנה עומדים לרשותך עשרות מוקדי שעשועים והרפתקאות (ללא הורים ודוחק).
- ★ רק פעם בשנה מגיע „הפישפשוק" לתל־אביב.
- ★ רק פעם בשנה מגיעים ליצני אדינבורו מאנגליה.
- ★ רק פעם בשנה אפשר לחזות בתצוגת ענק של בעלי חיים מיוחדים ותמודים.
- ★ רק פעם בשנה אתה מקבל שפע כה עצום של כיופים והרפתקאות במחיר כרטיס להצגת ילדים אחת.
- ★ רק פעם בשנה ב"מדינת הילדים" מופיעים כל האומנים מידי שעה בשעה, ומתי שאתה בא - אתה זוכה בהופעה.
- ★ רק פעם בשנה גם ההורים מרגישים כילדים, והילדים מרגישים כמלכים.

והכל בחיק הטבע על כרי דשא מוצלים סביב מזרקות מים מוסיקאליות

הפתיחה ביום רביעי 15.4 בשעה 9.30

חוה"מ פסח גני התערוכה ת"א
השנה זה משהו־משהו

החוג הישראלי לכלבי הגנה והצלה

בואו לחויה משפחתית בחופשת הפסח

כלביאדה 87

באיצטדיון "זינטר" בר"ג יום חמישי 16.4.87 בשעה 18.00 שעון קיץ

כלבים עם זרחנים במופע מרהיב

אטרקציה עולמית

כדורגל של כלבים | חזיון אור קולי | זיקוקי דינור | מרוצי כלבים

כרטיסים ניתן להשיג: "הדקל" - 03-248844, "קסטל" 03-444725, "השרון" 03-494786

לנוחיות הקהל קופות האיצטדיון פתוחות החל מהשעה 15.00

תקיפה ממסוקים

כלבים מאושרים אוכלים הפידוג

יבואן: עזריאל גרבר, רח' בן אביגדור 28 ת"א 67218 טל. 03-339505,335163 סלקום: GERBR 33536

אשר מתנדבי איכות לכלבים 03-9328444

טוביה צפיר | דובי גל
תולדות עם ישראל
השעה הבאה צבאים
בימוי: מוטי קירשנבאום

ת"א „הקאמרי"	17.4 ב־9
בית גבל	מוצ"ש 18.4 ב־9
חולון „ריגה"	19.4 ב־9
תיאטרון ירושלים	20.4 ב־9
ר"ג „בית־החייל"	22.4 ב־9
יפתח „א. התרבות"	23.4 ב־9
ר"ג „אורדע"	24.4 ב־9
ת"א „בית־החייל"	27.4 ב־9

בחופשת הפסח
טיילים **באזור לכיש**
וקונים תכשיטים יפים
מכסף וזהב
בקבוץ בית־ניר

החנות פתוחה בימי חול בין השעות 7.00–15.30
שבת וחג: 10.30–14.00
טל. 051-874313
חג שמח

אגוד ספורטיבי דתי **אליצור** המחלקה לספורט עממי | ב"ה **מעריב** | 50

„קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה" (בראשית י"ג)

הצטרפו לצעדת האביב בכרמל

כ"ח באדר תשמ"ז

לרגל חג האביב, חג הפסח המחלקה לספורט עממי בברכו אליצור מקיימת צעדה המחלקת לשני מרחקים, בכרמל. מסלול הצעדה עובר בין צמחיית היער הטבעית ועצי חורש הארצישראלי לאור נופי מישור החוף והים התיכון ממערב, ומול עמק יזרעאל והרי הגליל התחתון והגלבוע ממזרח. הציבור מוזמן להשתתף בצעדה זו ולשלב אותה ביום זה פיקניק באווירה משפחתית, באחד מעשרות חניונים הפזורים על הכרמל.
להלן פרטים אשר יסייעו לכם להכנן ולהגיע לצעדה:

1. מועד: יום ה', י"ז ניסן ב' בחוה"מ פסח תשמ"ז (16.4.87).
2. הזנקת ההרשמה תחול במקום הזינוק בשעות 8.30 עד 10.30.
3. הזינוק: כ־4 ק"מ מצפון לצומת אל־יקים (בכביש לדלית אל־כרמל).
4. המסלול הקצר כ־8 ק"מ. המסלול הארוך כ־12 ק"מ.
5. הצעדה באישורה של רשות הגנים הלאומיים, והמשטרה חיפה.
6. לצועדים תשוקה תעודות ומדליות, כנגד תלוש ההרשמה.
7. דמי השתתפות: 4 ש"ח למשתתף.
8. לצועדים יחולקו דפים ובהם: מפת המסלול, מפת החניונים בכרמל, דברי הסבר על הכרמל ועל אתריו.
9. ניתן לברר פרטים נוספים בטלפון אליצור טל': 03-7514298/9, 03-7513096/7.
10. הצועדים המתארגנים לצעדה בכרמל, מתבקשים להקפיד בכל הקשור להחלקת אש וכיבויה.
11. הציבור מתבקש להצטייד: בכיסוי ראש, נעליים להליכה ומים בכמות מספקת.

הננו מקווים כי תשלבו צעדה זו במסגרת תוכניותיכם לחג הפסח

מופעי תיאטרון·בידור·מוסיקה

דודו טופז בהצגת הבידור החדשה **בלי חשבון**
אילת „אילת" מחר יום ג' 14.4 ב־10.00; יום ד' 15.4 ב־10.00
יגור „יד למגינים" יום ה' 16.4 ב־10.00
קרית חיים „בית העם" מוצ"ש 19.4 ב־9
גבעתיים „שביט" יום א' 19.4 ב־10.00
תיאטרון יליד 293905

מחווה לאידיש — יעקב בודו והלהקתו בקומדיה המוסיקלית **א מזל פון... א ייד**
חיפה „אודיטוריום" מוצאי פסח יום ג' 14.4 ב־8.15
פ"ת „היכל" 15.4 ב־9
ערד „אורון" 16.4 ב־8
חולון „מופת" 17.4 ב־8
קרית ים „ניצן" 18.4 ב־8.30
נהריה „הוד" 19.4 ב־8
תל אביב „אהל שם" מוצאי פסח יום ב' 20.4 ב־8.30
תאו רוזי 286628

גוג הצגת בידור לילדים
פתח תקוה „היכל" יום ד' 15.4 ב־4
חיפה „שביט" יום ה' 16.4 ב־4.30
תל אביב „בית ליסין" שבת 25.4
עפולה „היכל התיאטרון" יום ב' 27.4 ב־4.30
תיאטרון יובל 03-287235

מנחם זילברמן ערב בלי אשה
מרכז „בית העם" מחר יום ג' 14.4
יפו „הגומאס" יום ו' 17.4 ב־9 וב־11.45
חולון „יד לבנים" יום א' 19.4 ב־10.00
יפו „הגומאס" יום ג' 20.4 ב־10.00
ראשל"צ „צוותא" יום ו' 24.4 ב־10.00
מרי הפקות 222995

רמי קלינשטיין אש
סינרמה תל אביב להקה אורחת מפלקה יום ב' 27.4 ב־9.30
קרית חיים „בית העם" יום ו' 24.4 ב־10.15
תיאטרון ירושלים יום ה' 23.4 ב־9.00
באר שבע „קרן" יום ו' 15 ב־9.30

פרסום בלקין

התיאטרון הקאמרי

מעריב

עיריית תל־אביב - יפו

שבתעתון

בוקר אקטואליה ותרבות

בהשתתפות:

שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו
בעמדה של ישראל בין אומות העולם
★
ח"כ יוסי שריד
בחירות עכשיו
★
דני קרוון
על אדריכלות ואיכות הסביבה
★
האנתרופולוג דני רבינוביץ
על ספרו „רוח סיני"
★
אלי גורנשטיין
על הצגת היחיד „פעם אהבה גדולה"
★
מכרם כורי, דליק ווליניץ, בן לוין
על הצגתם החדשה „יתומים"
★
מראיינים:
טלילה בן־זכאי ואבי בטלהיים

שבתעתון יתקיים ביום שבת, י"ט בניסן תשמ"ז, 18 באפריל 1987, בשעה 11.00 לפנה"צ, באולם התיאטרון הקאמרי.
כרטיסים במחיר 8 ש"ח בלבד להשיג בקופת התיאטרון הקאמרי. המחיר למנויי התיאטרון הקאמרי ולקשישים בעלי תעודת קשיש ת"א – 4 ש"ח. הקופה פתוחה מדי יום בין השעות 10.00 עד 13.30 ו־17.00 עד 20.30.

דוקטי 87
650—350 סמ"ק
האופנוע הטוב ביותר בעולם!!

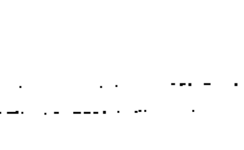

נברנו לבית דינמית
צ'לנוב 37 ת"א
372890 – 383151

ההסתדרות העובדים הלאומית בארץ ישראל – המחלקה לתרבות

הופעה מיוחדת
של הלהקה הפופולרית מבריטניה
„ניו סווינגל סינגרס"

בקונצרט תגיגי
בתכנית: יצירות של באך, קטעי ג'אז, פופ ומדריגלים צרפתיים.
להקה אורחת: **מקהלת השקמים** בניצוחו של מנשה לבין

ת"א, אולם אהל שם, יום ג', 21.4.87, בשעה 8.30 בערב.

כרטיסים הנחה להשיג בבית העובד הלאומי, ת"א, רח' שפרינצק 23, טל' 258351 ובסוכנויות.

מועדון מטיילי מעריב

ספרד ופורטוגל

15 יום. יציאות: 28.5; 25.6
ביצוע: „נאות הכיבר"
פרטים: 03-439207

מבצע! **מבצע!**

כרטיס חינם למופע של

ניק קרשו בסינרמה

לכל הרוכש את שלושת האלבומים
„תחרות אנושית" ★ „החידה" ★ רדיו מוזיקולה

המבצע יתקיים במשרדי הד ארצי, רח' הרצליה 4 (מאחורי הבורסה) טל. 03-7519977.

המבצע לתקופה מוגבלת כדאי להזדרז!

ניק קרשו מעל גבי תקליטים וקסטות – הד ארצי

הכנו מן הארכיון

هكذا من الأصل

עירית תל־אביב־יפו
מינהל החינוך הנוער והתרבות

החברה לפיתוח יפו העתיקה

14-18 באפריל

הכינו כרטיסים מראש!

פסטיבל תל-אביב למוסיקה ווקאלית

THE TEL-AVIV FESTIVAL FOR VOCAL MUSIC

"אליהו"
בביצוע הסינפונייטה הישראלית – ב"ש והמקהלה הפילהרמונית של ת"א.
סולנים: מירה זכאי, גילה ירון, רעיה זיסקינד, סטפן באבייה, ארתור ינקן. מנצח: מיכאל שני.

ערב אופראי
מהסולו ועד האוקטט ביצירות מתוך לה טרוויאטה, פיגארו, דון ג'ובאני ועוד.
ניהול מוסיקלי: נתניה דוברת.

כרטיסים במחירים עממיים. הפצה ראשית "לאן" דיזנגוף 101 טל. 247373, 231189, 03-230898. "לאן הערב" אחוזה 110 רעננה טל. 052-22816. ניתן להזמין כרטיסים בויזה באמצעות הטלפון. לכל הקונה 3 כרטיסים ל"אליהו", הרביעי חינם.

לוח מופעים

יום שלישי 14.4.87
20.30 טקס פתיחה (כבר קדומים) 21.00 המקהלה הפילהרמונית ת"א (כנסית סט. פיטר) 21.30 ערב אופראי (החמאם) 21.30 זמרי המדריגל – ירושלים (כנסית סט. ג'ורג') 21.30 האנסמבל הפילהרמוני החדש לכלי מתכת והקשה (כליף) 21.30 התל־אביבים (רחבת קדם)

יום רביעי 15.4.87
18.00 קול הנעורים (כנסית סט. ג'ורג') קונצרט משותף לשלש מקהלות הנוער מהמשובחות בארץ 19.00 קנטילנה והשמיניה הקולית (כליף) 20.30 מקהלת גיתית (בתכנית אקפלה), האנסמבל הקולי של המדרשה למוסיקה ת"א פרגולזי סטבאט מאטר (כנסיית סט. ג'ורג') 20.30 מקהלת הקיבוץ הארצי (כנסית סט. פיטר) 21.00 להקת העוגן (רחבת קדם) 22.00 מקהלת רינת (החמאם) 22.00 קולן חמישיה גרוזינית (כליף) 23.15 שירת המקהלות (החמאם) הקהל והמקהלות שרים ביחד

יום חמישי 16.4.87
20.00 פלקרמרקט – מקהלה אוסטרית (החמאם) 20.00 זמרי המדריגל (תיאטרון הסימטה) 21.00 הרעננים (רחבת קדם) 21.30 ערב אופראי (כליף) 22.00 הסווינגל סינגרס (החמאם)

יום שישי 17.4.87
14.00 פ. מנדלסון – האורטוריה אליהו (מועדון נובמבר)

יום שבת 18.4.87
11.00 בוקר באך (החמאם) הקהל שר מיצירות י.ס. באך 20.30 קונצרט סיום חגיגי פ. מנדלסון – האורטוריה אליהו (מועדון נובמבר)

במשך שלושת הימים הראשונים של הפסטיבל יערכו מופעי חוצות של מקהלת מעיין, האנסמבל הווקאלי – "רימון", ו"קלידוסקופ" – תיאטרון רחוב ווקאלי – סמינר הקיבוצים

ב־15.4 תערך שירת קנונים עם הקהל בחוצות יפו העתיקה

הסעות באוטובוסים יעמדו לרשות הבאים ממגרשי החניה למוקדי ההופעות

סרטי שפירא בע"מ מציגים

אירוע השנה בקולנוע!!!

בכורה ארצית | מיום חמישי 16/4 | "צפון המחודש" ת"א

לפי רב המכר העולמי של אומברטו אקו – המהדורה העברית בהוצאת זמורה ביתן

עירית תל־אביב־יפו
מינהל החינוך הנוער והתרבות

החברה לפיתוח יפו העתיקה

הסדרי הסעה וחנייה בפסטיבל תל־אביב למוסיקה ווקאלית

פסטיבל תל־אביב למוסיקה ווקאלית יתקיים ביפו העתיקה בתאריכים 14-18 באפריל.

כל אזור יפו העתיקה ייסגר לתנועה וחנייה בשעות בהן יתקיימו אירועי הפסטיבל.

* בעלי רכב פרטי מתבקשים לחנות רכבם בחניונים המסומנים במפה.

עירית תל־אביב – יפו תפעיל, בחינם, שירות מיניבוסים מיוחד מהחניון ליד בית גידי, לשטח הפסטיבל משעה לפני התחלת האירועים וברציפות עד סופן.

* שימו לב להסדרי התנועה.
* רכב שלא יחנה כחוק – יגרר או ינעל בסנדלי דנוור.

שבוע 2	תל־אביב "אסתר"	רמת־גן "רב־גן"	ירושלים "אורנע"
	מוצאי חג 7.30, 9.45	מוצאי חג וימי חול 7.25, 9.45	מוצאי חג 7, 9.15
	ימי חול 5, 7.30, 9.45		ימי חול 4.30, 7, 9.15

פורום פילם

קחו צמח מזמר, גיבור נועז, בלונדינית מתוקה רופא שניים מטורלל ותקבלו את מופע הקולנוע המטריף ביותר של השנה

"קשה לעמוד בפני קסמיו של הסרט. תענוג!" יוסי ידיעות אחרונות
"מלא כל-טוב. סרט מטריף." מעריב
"מומלץ ביותר. משחק מעולה, ללכת!" חדשות
"תענוג קולנועי לשמו" דבר
"9 בסולם אורשר" צה"ל

שבוע 3 | "גת" תל־אביב | "רב־גן" רמת־גן

כולנו ניפגש בחוץ!!!

סרט המתיחות החדש של יהודה ברקן

שבוע 6
הוספנו הצגות בוקר!!!

"בן־יהודה" ת"א | "מיטשל" ירושלים
"אורדע" רמת־גן | "עצמון" חיפה | "חוף" חדרה

"אסתר" אשדוד • "מאור" אשקלון • "אורלי" לוד • "אורן" חולון • "עמל" כפר־סבא • "אביב" טבריה • קרית־מלאכי • "עדן" ...

בכורה ארצית

"תל־אביב" תל־אביב	"דרייב־אין" תל־אביב	"רון" חיפה	"אדיסון" ירושלים
"רון" ראשל"צ	"רינה" חולון	"עצמאות" בת־ים	"אסתר" נתניה	"חן" רחובות	"היכל" הרצליה

הפצה: גולן גלובוס-קנון ישראל

בכורה ארצית

"לב" תל־אביב
מוצאי חג: 7.40, 9.40
חוה"מ: 12, 2, 5, 7.40, 9.40

סטילר פילם

אגודת הילדים הקסומה ע"י סיפורם של האחים גרים

שתריות היום עד יום ששי

תל־אביב "הוד" 11	ירושלים כפיר 10.30	חיפה עצמון 11 מיום ד'

הכל נשאר במשפחה...
דרך אמינה, מבוגרת, רצינית, להביא בני זוג רציניים לנשואין
03-990507 – 991949

האזינו מחר בשעה 13.00 לגלי צה"ל

שלמה ארצי

משוחח עם רבקה זוהר
עברידה – שנה בארץ
ראיון ושירים מתקליטה החדש – עבריה
עורך: יורם רותם

בכל חנויות התקליטים, גם בקלטות הד ארצי

קריירה ג'
לוח מעריב

בשיתוף עם THE JERUSALEM POST

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2, תל־אביב מיקוד 132 67. מלפון ישיר למסירת מודעות: 03-251333 (רב קווי). מחיר מודעת מינימום (8 מילים): 70 ש"ח. כל מילה נוספת: 9.45 ש"ח (המחירים כוללים מ.ע.מ). מחיר אחיד לכל ימי השבוע (כולל ערב שבת וחג)

עבודה

3000

מפתח ל"עבודה"
(מדורי המשנה מסודרים על־פי סדר הא"ב)

3020	אופטיקאים
3030	אחזקה ותחזוקה
3040	אחיות וכוח עזר
3060	אינסטלציה
3070	אריגה וסריגה
3075	ביטוח
3077	בייבי סיטר
3080	בניה והנדסה
3090	דיילות ונהגים
3100	דפוס
3120	הנהלת חשבונות
3140	חקלאים
3160	חיילים משוחררים
3200	חשמל ואלקטרוניקה
3220	טבחים וקונדיטורים
3240	טכנאים/הנדסאים
3280	יהלומים ותכשיטים
3283	כימאים
3286	כלכלה וסיווג עסקים
3290	לבורנטים ורוקחים
3295	לבית
3297	מדריכים/ות
3300	מהנדסים ואדריכלים
3320	מוכרים/ות וקופאים/ות
3330	מוסיקה ובמה
3340	מורים ומדריכים
3350	מזכירות
3355	מחשבים ותוכנה
3360	מחסנאים
3361	מכונאי תעשיה
3363	מלצרות ומלצרים
3365	מפיצים וסוכני מכירות
3380	מפעילי ציוד מכני
3390	נגרים
3400	נגרים ורפדים
3440	נהגים
3450	נוער עובד
3460	ספרים/יות
3480	ספרות וקוסמטיקה
3490	ספרנים/יות
3500	עובדי בניין
3505	עובדי הקראות וגינון
3510	עובדי משק
3520	עובדי מתכת
3540	עובדי ניקיון
3560	עובדי שער וקהילה
3600	עזרה ומטפלות
3620	פועלים
3640	פועלים/ות
3645	פיזיותרפיסטים ועוסים
3650	פיטנסים
3680	פנסיונרים
3720	פקידות וקלדנות
3722	צבעים
3725	צורפים
3730	צילום והסרטה
3733	ראשי משק ומשקים
3736	רופאים
3740	רופאי שיניים
3760	רתכים/ות
3800	שמירה ואבטחה
3845	שרברבים ורתכנים
3860	תרגום ועריכה
3880	ביקוש עבודה
3920	הכשרה לעבודה

עוזר למנכ"ל
חשב – מינהלן
דרוש
לחברה מסחרית

צעירו!!
בעיות שמיעה?
לנו הפתרון
"מיקרוטק"

מוכר/מחסנאי
בימ"ס לחלפים
+ נסיון + רשיון נהיגה

מנהל עבודה
לשרותי ניקיון
+ נסיון

דרושים:
1. פקידה
2. נהג/ת

בחורים
חסונים,
החל 1.80 מ'

לביטול במתן
ליום
העצמאות

עובד ייצור
(לא מקצועי)
ופקידה

חוק ההזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א — 1981
לפי חוק זה אסור למי שמקבל אדם לעבודה להפלות בין דורשי עבודה מחמת מינם או מעמדם האישי.

לאחים שרבט
דרושים
קבלני
שלד

מושב יפית
קולם

למפעל טקסטיל
ברמת־גן
עובדים/ות
ללא נסיון
להפעלת
מכונות

דרוש/ה
מעצב/ת פנים
לחנות רהיטים
אקסקלוסיבית

תופרות
קונפקציה
למכונות
"זינגר"

קורס סוג 3
מרצה — הבכיר בארץ
במלון "פאלאס" ת"א

דיילות
ודוגמנות

לקיבוץ בעמק
דרוש
מנהל חשבונות
מוסמך

דיילות
מנוסות
למכירת תכשיטים

דפוס

דרושים בדחיפות
דפסי אופסט
ועוזרי דפסים

אינסטלציה

אריגה וסריגה

לסוכנות לביטוח
ברמלה
א. בירדון

איש/ת ביטוח
מנוסה
לעבודה מעניינת

ביטוח

דרוש
איש אחזקה
בעל ידע ונסיון
בחשמל
ומסגרות

אחזקה ותחזוקה

"אדם לשרות אדם"
לשרות עם
כל הלב

"לקשב
לבית"

ל"א.ו.ת."
מכונאי אחזקה
מסגרים
מנוסים

מנהל עסקים
דרוש
לשיווק בישראל
וסחר בינלאומי

"אדם לשרות אדם"
ארגון ע
למיפול סיעודי

רק לחתיכות
ואומללות
המשוחררות באופיין

דרוש/ה מעצב/ת
לבגדי ספורט
אופנתיים
מריקו טרמה (1986)
בע"מ

דרושות
תופרות
זינגר ואוברלוק

הנהלת חשבונות

מנהל/ת חשבונות
סוג 3

صكذا من الاصل

לך על בטוח לוח מעריב קריירה

ג'

לחברת שיווק ארצית

העוסקת בתחום מכירות מוצרים מגוונים ומוכרת מעסיק ותיקות

דרושים/ות

אנשי מכירות מעולים

בעל בסיס הכנסה מתחייבת ובונוס גבוה (פרמיה) ועמלות. נסיון במכירות טלפוניות או אישיות — יתרון. המתקבלים יעברו הכשרה של ידי מומחים בשוק המכירות. פרטים ניתן לקבל בטלפון 03-491539, לפנות אבי מורה.

(22846)

דרוש טבח

בוגר תדמור

3 שנות נסיון

(21454)

דרוש

סוכן מכירות

(25217)

לתשומת לב המפרסמים בלוח מעריב

כל המעוניינים להמשיך לפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר לטלפון 333-(03)251 (רב-קווי) ולמסור את מספר הפרסום הרצוי וכן את מספר הקוד כפי שמופיע בסוף המודעה.

הזמנת לפרסום חוזר הנה ללא תשלום מתקבלת עד 4 שבועות מיום הפרסום הראשון.

בקשות לפרסום חוזר מתקבלות כל יום עד שעה 18.00 ובערב שבת וחג עד שעה 11.00 בבקר.

הנהלת מעריב

דרוש

איש מכירות

עם נסיון.

בעל רקע בציבור שבבי.

רצוי מכאי הנדסאי מכונות.

(26665)

לחברת סוזן בע"מ

באזור המרכז

מפיץ עצמאי

(11667)

להפצת להיט

מסחרי/כלכלי

בלעדי

(12126)

ל"שבת שרוף"

מקדמי מכירות

ומרצים + רכב

הופעה נאה

(11836)

אופיר טל

עיצוב

ושיווק

תכשיטים

(17132)

למרכז

טיפולי

חדשני

דרושים/ות

אנשי

מכירות

(23736)

עובדי מחסן

בוגרי צבא

עם ידע באינסטלציה

(9898)

דרוש מחסנאי

לבית מסחר

לתרופות

(9993)

לאומנות א"י

– הוצאה לאור

דרוש

מחסנאי — מוביל

(21184)

לחברה

לייבוא מזון

ברמת גן

(22933)

מכונאי

תעשיה

תפעול ואחזקה

+ נסיון

(22905)

מוסיקה ובמה

עוזרים

מזכירות

מסגרים ומסגרות

למוסד ציבורי

ארצי

דרוש/ה

כלכלן/ית

(משרה חלקית)

(20139)

לבורנטים רוקחים

3290

רוקח/ת

לבית מרקחת

בפתח-תקוה

03-413919, 03-9321067

(23850)

אדריכלים/ות

3260

מהנדסים ואדריכלים

3300

מהנדס/מתמטיקאי

דרוש

לעבודת מו"פ

רבת אתגרים

(23727)

מזכירה אינטליגנטית

בת 30 + בוגרת בי"ס

מקצועי השולטת

ב-WORDMILL

(17133)

לחברה ליבוא מזון

ברמת-גן

מזכירה

(22954)

לחברה לניירות ערך

ברמת-גן

מזכירה מעל גיל 25

(23710)

קופאי

לעבודה חלקית

בחניון

בתל-אביב

(22824)

חשמלאים ואלקטרונאים

מוכרים/ות וקופאים/ות

3320

כתבים ועורכים

ל.א.ו.ת."

מלחימות מחוזות

לאחר שירות צבאי

(11554)

מחווט

לוחות חשמל ובקרה

מנוסה

(11829)

מלחימות

מחוזות

מבקר/ות טיב

(22922)

מכונים/ קונדיטורים

3220

מכונאים/ הנדסאים

3240

קורסי "אוטוקד"

לשרטוט ממוחשב

ב"לרנר" - מרווף

(23921)

חוקרים

3140

חיילים משוחררים

3160

חשמל ואלקטרוניקה

3200

לך על בטוח — לוח מעריב — קריירה

פועלים/ות

3640

פועלי מחסן קירור
להכנת הזמנות
לתוצרת חלב
בפתח־תקוה,

03-9097803, 03-9712965, 03-9164491 צבי

(17138)

אתה זקוק לפועלים??
אנחנו הכתובת

[illegible]

ביזור־ביטים ומעסים

3645

[illegible]

פנסיונים

3680

[illegible]

פקידות וקלדנות

3720

[illegible]

דחוף!!
בחברות מנוסות
עברית ו/או אנגלית

לעבודה זמנית, מיידית לפי שעות
01-262257-8 ,חיבור

(19982)

דחוף!!
תסלילניות קלדניות
(מנוסות בלבד)

לעבודה זמנית, מיידית לפי שעות
03-262257-8 ,חיבור

(11307)

לחברת יבוא דרושה

1. פקידת ייבוא מנוסה
2. מזכירה

[illegible]

(13497)

מעבדות תמלילים
עברית אנגלית
מנוסות

לעבודה קבועה, מיידית, תנאים מצוינים, א.ש.ו.ר 03-203052/3

(14973)

[illegible]

עוזרי־בית

3630

[illegible]

למעון ויצ"ו
ביד אליהו
דרושות
מטפלות

[illegible]

עובדי משק וקהילה

3560

[illegible]

עוזרות ומטפלות

3603

[illegible]

ברחובות
דרושה אידיש
ללינה והשגחה
על מבוגרת

[illegible]

למעונות נעמת בת"א
דרושות מטפלות
למשרות מלאות
וחלקיות

[illegible]

דרוש/ה בתשלום
זוג ואישה
בגיל כ־60

[illegible]

ZYGIEL, ALMOZLINO 375 HARVARD ST. apt 24 CAMBRIDG MA 02138 U.S.A.

[illegible]

סטנר
קורא שרטוט ותוכנית
+ נסיון
בתעשיה

השעות + ארוחות, שכר גבוה
03-297840 ,חיבור

(22913)

מבואי
מנוסים
(בגוש ת"א)

[illegible]

חרטים
קונבנציונאלים
נסיון 3–4 שנים
בתעשיה

[illegible]

לעבל דרושים:

חרטים
כרסמים
מסגרים
מבלטים
רתכים
מפעילי C.N.C.

[illegible]

עובדי מתכת

[illegible]

מכונאי
רכב
ידע בדיזל/בנזין
+ נסיון

לעבודה מיידית, תנאים ושכר טובים
03-296846 ,חיבור

(22909)

כרסמים
מפעילי C.N.C.
מאזור השרון

לעבודה מיידית, תנאים ושכר טובים
03-296246 ,חיבור

(22904)

עובדי ניקיון

[illegible]

למושב נתיב הגדוד
דרושים
עובדים
חקלאיים

[illegible]

(22911)

מושב אלמגור
מחפש
איש מים
להפעלת־מכוני דיזל

[illegible]

עובדי משק

[illegible]

עובדי חקלאות וגינון

[illegible]

הכנסה
גבוהה
מובטחת!
לבעלי מקצוע
מיומנים,
לעבודות הרכבה של
תקרות אקוסטיות
ומחיצות גבס
"דימור"
אקוסטיקה ובנין בע"מ

להתקשר מהשעה 21:00 לטלפון:
03-803910
03-5567004

(24084)

ספרים/יות והקוסמטיקאיות

3480

[illegible]

ספרים/יות

[illegible]

שוזרים ורתכים

[illegible]

חגים

[illegible]

אבי שרותי הובלה בע"מ
דרוש נהג טריילר
03-375364/5

[illegible]

נהג
משאית
+ נודר

[illegible]

עובדי בניין

[illegible]

מסגרים/יות

[illegible]

מבשלי ציוד מכני

[illegible]

משווקים

[illegible]

הוצאת ספרים
"כתבים"
א. זלקוביץ בע"מ
לרגל יריד הספרים
הבינלאומי דרושים:
ראשי צוותים
וסוכנים
להפצת ספרים
במבצע
חסר תקדים!
רווחים גבוהים!
טלפון: 03-789227
03-789174 03-789146

(25997)

דרושים אנשי מכירות
בשטח מיקרו מחשבים
ומכונות צילום

[illegible]

מלונים
מנוסים
לעבודה מיידית

תנאים טובים, א.ש.ו.ר 03-203052/3

(25360)

מלגזן + נסיון
(רצוי רשיון רכב)
לעבודה מיידית
מאזור השרון

תנאים ושכר טובים,
03-297840 ,חיבור

(22908)

[illegible]

صورة عن الاصل

לך על בטוח לוח מעריב קריירה

לקופסיונסט
דרושה פקידה
לעבודה עם קהל

לימוד
עיבוד תמלילים
כתבנות מזכירות
והנה"ש
ממוחשבת

דרושה
כתבנית
ועובדת מזכירות

לחברה לעמילות מכס
דרוש
פקיד רשוי
לעבודה בת"א

ל.א.ו.ת" דרושות:
קלדניות מנוסות

ל.א.ו.ת"
קלדניות
מנוסות
תנאים טובים

עבור
600 ש"ח
כדאי לעבוד???

דרושה פקידה
03-658544

ל.א.ו.ת" דרושות:
כתבניות/פקידות
דו לשוניות מנוסות

לסניף סוכנויות
בינלאומיות
ABA MODELS

למעבדת שיניים
בחולון
דרוש
גלפן עם נסיון

דרושים:
רופאי שיניים
סייעות ושיניות מוסמכות

ל.בני מל" במתון
דרושים
מאבטחים

לירחון גדול
דרושים
כתבים בנושאי
צרכנות וחברה

חוק ההזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א — 1981

דרוש/ה
רופא/ת שיניים

לוח ירושלים

למכון הלב
בבית החולים
"בקור חולים"
ירושלים
דרושים

לוח חיפה

ג'ל לך על בטוח לוח מעריב קריירה

למשרד הנהלה מבוסס בחיפה, דרוש צעיר יוצא צבא, בעל ידע בהנהלת חשבונות ... לפנות בכתב ... ת.ד. 4627, חיפה ... (14528)

[illegible]

(19304)

דילוח ודירות

... 04-346281 (20944)

הנהלת חשבונות

... 04-512236 (18025)

לבוגרים צעירים

... 04-533576 (14876)

מהנדסים ואדריכלים

3300

אדריכל/ית מוסמך, 5 שנים נסיון ... 04-672388, 04-334143 (19809)

מהנדס/ת מ"א ... ת.ד. 4553 חיפה. (13666)

דרושים מהנדסי אלקטרוניקה ... 04-721339 (17603)

בואו לאחר צבא + רכב, להפצת מוצרים ... 02-534675 (4169)

(7037)

... 03-245222 (17022)

[illegible]

(7452)

ספריות ... המוסיקאות

3480

... 06-592701, 06-522060 (19167)

[illegible]

... 04-660340 (19639)

[illegible]

... 04-385197 (19289)

... 04-243565 (19341)

... 04-386683 (23464)

[illegible]

קורס קלדנות
ועיבוד תמלילים
בתוכנת עברית אנגלית

באמצעי I.B.M ... 04-719014 (25145)

(25861)

[illegible]

(19416) ... 45853

[illegible]

3320

... 04-672582 (10494)

[illegible]

(10045)

[illegible]

(14696) ... 04-640656

(14883)

(20783)

[illegible]

3365

... 04-674424 (20788)

לקבוצת
השמירה
סניף רחובות
דרוש
מנהל סניף

הכישורים הדרושים:
★ נסיון בניהול צוות עובדים גדול.
★ כושר ארגון, חוש מסחרי וכושר ניהול מו"מ עם לקוחות.
★ כושר ביטוי בכתב ובע"פ.
★ בעל רשיון נהיגה. ★ בעל טלפון בביתו.

העבודה רבת אתגר ועניין, בלתי שגרתית, מצריכה מהעוסק בה מסירות, נאמנות ושעות עבודה מרובות.

מועמדים תושבי **רחובות, נס ציונה, ראשון-לציון** והסביבה, יפנו בכתב-יד בציון קורות חיים נסיון קודם ומספר טלפון, לת.ד. 3101 תל-אביב 61030 עבור "מנהל סניף רחובות"

- סודיות מובטחת -

LONDON
£2000 PER MONTH
SALESMEN

If you are able to speak English, drive a motor car & have a good personality, we will teach you within 2 weeks to earn 400 — 500 Pounds Sterling every week. If you have sufficient capital (say £1000) to find accommodation & small motor car, we will re-imburse your air fare, if you're successful. Our company specializes in selling to homeowners security and insulation products.
NO EXPERIENCE NECCESSARY AS FULL TRAINING GIVEN.
Telephone Mr. Brandon, Tel Aviv, 286222 for an immediate interview at the Tel Aviv Sheraton.

ל"תנובה" מחוז תל-אביב
דרושים
עבור מחסן "קר-פרי"
מכיני הזמנות למוצרי בשר

הכישורים הדרושים:
★ השכלה של 11 שנות לימוד לפחות
★ כושר גופני תקין
★ יכולת קריאה וכתיבה של השפה העברית

מועמדים מתאימים, תושבי ת"א, חולון, בת-ים, והסביבה הקרובה, מתבקשים לפנות ישירות למר אלי כס, מנהל מחסן "קר-פרי", רחוב המשביר 25, אזור התעשיה חולון, טל. 03-801999, לצורך ראיון וקבלת פרטים על העבודה.
- סודיות מובטחת -

חברת מלונות דן
למלון
דן כרמל
דרושים/ות
מפקחות משק בית

מתאימים/ות יפנו לטל' 04-386211

משרד הפנים
דרוש עורך-דין
לתפקיד סגן רשם העמותות
שדרגתה ב'1 — ב'2 משפטנים

הכישורים הדרושים:
תואר ראשון במשפטים (רשיון לעריכת דין)
לדרגה ב'1 משפטנים — נסיון של 6 שנים בעריכת דין
לדרגה ב'2 משפטנים — נסיון של 7 שנים בעריכת דין
כושר הבעה בכתב ובע"פ
שליטה מלאה בעברית ובאנגלית
מקום העבודה: ירושלים.

על המועמדים להפנות את בקשותיהם בצירוף קורות חיים, רשיון עו"ד ונסיון — אל: משרד הפנים, יחידת רשם העמותות, רח' הלל 24 ירושלים, מיקוד 94581.

לפרטים נוספים נא לפנות למר יואל יפת, טלפון: 02/240320.

למשרד רואי חשבון בת"א
דרושה
מעבדת תמלילים
(לניר)
עם נסיון בהדפסת מאזנים לשעות אחר הצהרים
תנאים טובים למתאימה
לפנות טלפון 03-653901

השחל בע"מ
בית מסחר סיטונאי
כלי חיתוך תעשייתיים וחומרי השחזה
דרוש
מקדם מכירות
בעל רקע טכני
לעבודה בשטח

לפנות למשה גינת, טל' 03-334153, 03-335698.

אוניברסיטת תל-אביב
דרושים/ות

1. **מכונאי קירור** – אגף המשק והבינוי
בוגר בי"ס מקצועי רצוי עם רשיון לעבודות חשמל. נסיון מעשי של 5 שנים.

2. **מפעילת מעבד תמלילים**
– המחלקה לבוטניקה
השכלה תיכונית. נסיון בהפעלת מעבד תמלילים רצוי במעבד תמלילים י.ב.מ. P.C 418
75% משרה

3. **אחראי/ת תיקיון** – מזכירות אקדמית – ענף הסגל
השכלה תיכונית, רצוי אקדמית. ידיעת השפה העברית והאנגלית, ידיעת שפות נוספות – רצויה.

■ על המעוניינים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, פרטים על נסיון בעבודה ושמות ממליצים לסדור התעסוקה, יחידת המנגנון אוניברסיטת ת"א, רמת אביב, עד ליום 27.4.87.

גיזבר
מושב עידן
מושב עובדים בערבה הצפונית
מחפש
גיזבר

נא לפנות לטלפון 057-81080 057-81125 או בכתב למושב עידן ד.נ. ערבה 86840.

יותר טוב מנפאואר
לסניף ירושלים
רח' החבצלת 5,
א'-ה', 14:00—08:00

לעבודה לתקופה ממושכת
במפעל העוסק בטכנולוגיות מתקדמות

דרושים
הנדסאים/ טכנאים
בתחומי המכונות, אלקטרוניקה, אלקטרומכניקה, מיכשור ובקרה

למועמדים מתאימים, בעלי הסמכה (רצוי כ"ב שנות נסיון) — יותנו תנאי שכר גבוהים ומלוא התנאים הסוציאליים — בחוק.

פנו למר עודד מנס לתאום ראיון טל: 02-233436

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל-אביב • חיפה
באר-שבע • רחובות

EXCITINGLY HYATT.
COME AND GROW WITH US
Due to promotion within our ranks
we are searching for an
EXECUTIVE SECRETARY
TO THE GENERAL MANAGER
with proven secreterial and administrative
know how, fluent English and excellent Hebrew skills.
If you have initiative and boundless energy
and feel you can handle this challenging
position, please call Hannah Groumi at (02)821397

HYATT REGENCY JERUSALEM
32 LEHI STREET
JERUSALEM 97685

ספרית מעריב
הופיעה — מהדורה שניה
"קישוטי-מזון"
מאת: טובה הרן
ספר שכולו יופי וחן, ספר המאגד בתוכו שיטה חדישה ואסתטית ליופי השולחן.

להשיג בחנויות הספרים ובספרית מעריב
ת"א – דרך פ"ת 72א'
חיפה – בן-יהודה 29
באר-שבע – קק"ל 90

ספרים מבית טוב
ספרית מעריב

למפעל גדול במגדל העמק
דרוש
מכונאי תעשיה

★ ידע ונסיון – מנועים, משאבות
★ 5 שנים עבודה בתעשיה לפחות
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאים

לפנות: מנהל כח אדם ת.ד. 1278, קרית טבעון

למפעל גדול באזור מגדל העמק
דרוש
חשמלאי תעשיה

★ תעודת חשמלאי מוסמך
★ 3 שנים עבודה בתעשיה לפחות
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאים

לפנות: מנהל כח אדם, ת.ד. 1278 קרית טבעון.

קבלת מודעות
לוח מעריב
8.00 בבקר עד 9.00 בערב
03-885579
03-5054773
לבעלי כרטיסי אשראי

עיריית חולון
דרוש:
באגף החינוך
מנהל/ת מרכז פיס קהילתי

כישורים:
★ בעל/ת השכלה אקדמאית במדעי החברה.
★ נסיון בניהול מוסד חינוכי לא פורמלי וארגון אירועים.

המעוניינים יפנו בכתב למחלקת כח אדם בצירוף קורות חיים, תעודות, המלצות ומספרי טלפון עד 24/4/87.

לחברה בתל-אביב
דרושה מנה"ח
עצמאית ומנוסה
לפנות מיום ד' טלפון 03-252166

הנהג, עשה לך מנהג קבוע – קח עמך חייל לדרך

החברה הישראלית לתקשורת בע"מ
בזק
מודיעה
לתושבי ירושלים הקולטים את שידורי הטלוויזיה באפיק U.H.F 40

כדי לשפר את קליטת שידורי הטלוויזיה הישראלית באפיק זה הותקן משדר חדש המגביר בצורה ניכרת את עוצמת השידור באפיק U.H.F 40.

בעלי אנטנות המצוידות בציוד הגברה מתבקשים לבדוק את המגבר ובמידת הצורך, יש לערוך בו כיוון מחודש. בעלי אנטנות ללא ציוד הגברה הנתקלים בתופעות המפריעות לקליטה יוכלו להעזר בטכנאי לפתרון הבעיה.

השינוי שנעשה הוא בשלב זה באורח נסיוני ויביא שיפור ניכר בקליטת השידורים.

איגוד ספורטיבי דתי
ב"ה
אליצור
מעריב
50
המחלקה לספורט עממי

"קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה" (בראשית י"ג)
הצטרפו לצעדת עליה לרגל לירושלים

[illegible]

1. מועד: יום ד', ט"ו ניסן תשמ"ז, א' חוה"מ פסח (15.4.87)
2. שעת זינוק: 04:00 בבוקר.
3. שעת סיום: 19:00 (משוער).
4. מסלול: ... [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
(1) דוד מזן – 03-799191
(2) מרכז אליצור – 03-7513096/7, 7514208/9
9. [illegible]
10. [illegible] ... 52521
11. דמי השתתפות: 10 ש"ח לכל משתתף.

[illegible]

גליון מוגדל לפסח
הופיע

• שגיאות בעברית של מנהיגים • **תחקיר:** כאבי גב • נשים במטבח הפוליטי • **ראיון:** אודי סלונים • ילדים גבוהים מדי ונמוכים מדי • **עיצוב:** בית ישראלי בסגנון בינלאומי • המלון היקר ביותר בעולם • **אופנה:** אביב לנשים וחורף לגברים • תשובות על שאלות בענייני מין מאת ד"ר דוד רובן • **ראיון עצמי:** ורדה רזיאל (ויזלטיר) • "או'הנרי" — פרס ראשון בתחרות הסיפור הקצר •

שלושה מוספי חינם:
• **"ויטלגו"** – אופנת סריגה קיץ;
• **מטעמי אירוח לפסח** – בעריכת רות סירקיס;
• **"צ'זפר"** – עתון צבעוני לילדים

שי מיוחד: **אבקת כביסה — "בונוס"**

298 עמודים של צבע, הנאה ועניין

לבי"ס תיכון בתל-אביב
דרושים לשנה"ל תשמ"ח
מורים
במקצועות: 1. מתמטיקה 2. תנ"ך 3. ספרות ולשון 4. כתבות
מורים בעלי נסיון ורשיון הוראה יפנו לת.ד. 14247 בציון מס' טלפון ופרוט השכלה ונסיון.

مكذا من الاصل

هكذا من الأصل

פרופ' יוסף גור...

התגשמות ה...

יותר מכולם...

דיסקונט EXTRA

עכשיו! לתקופת מבצע, דיסקונט נותן יותר לאנשי עסקים ולציבור הרחב.

דיסקונט EXTRA לעסקים

עכשיו - **דיסקונט** EXTRA
גם בחשבון העסק שלך!

- אשראי נוסף בחשבון העסקי לתקופה בלתי מוגבלת.
- תקרת אשראי עד 50,000 ש"ח.
- עכשיו במבצע לתקופה של 6 חודשים, החל מ־13.4.87, ריבית מועדפת של פריים + 1.25% עד פריים + 1.75% (ריבית שנתית מתואמת בשיעור 51.96% — 61.13%).
- עמלת הקצאה מועדפת.
- ניהול החשבון חינם וללא עמלת ניהול רבעונית.
- בכל מקום תשלם בשיק אחד מחשבון **דיסקונט** EXTRA והחשבון העסקי יחוייב ב-10 תשלומים ויותר.
- קניה בתנאי מזומן — עם כל ההנחות וההטבות הכרוכות בכך — וחיוב החשבון באשראי לטווח ארוך.
- פנקס שיקים ראשון חינם.
- האשראי ינתן כנגד בטחונות, כמקובל.

דיסקונט EXTRA לציבור הרחב בתנאים משופרים

למצטרפים חדשים ולבעלי חשבון **דיסקונט** EXTRA ותיקים.

- עכשיו במבצע לתקופה של 6 חודשים, החל מ־13.4.87, ריבית מועדפת של פריים + 1.25% עד פריים + 1.75% (ריבית שנתית מתואמת בשיעור 51.96%-61.13%).
- ניהול החשבון חינם וללא עמלת ניהול רבעונית.
- תקרת אשראי מוגדלת — עד 50,000 ש"ח (במקום 15,000 ש"ח עד עכשיו).
- בכל מקום תשלם בשיק אחד מחשבון **דיסקונט** EXTRA וחשבונך יחוייב ב־10 תשלומים ויותר.
- קניה בתנאי מזומן — עם כל ההנחות וההטבות הכרוכות בכך — וחיוב החשבון באשראי לטווח ארוך.
- קניה באשראי ללא תלות במבצעי אשראי של בתי־העסק.
- פנקס שיקים ראשון חינם.
- האשראי ינתן כנגד בטחונות, כמקובל.

הכנס עוד היום לסניף דיסקונט הקרוב ותקבל יותר מכולם...

בנק דיסקונט

רתן

מעריב ספרות

חלק ד' / יום שני י"ד בניסן תשמ"ז 13.4.87
ערב פסח תשמ"ז

פרופ' יוסף גורני בשיחה עם חנוך ברטוב, בפרוס השנה ה־40 לעצמאות ישראל:

התגשמות הציונות היא „אי־כשלון למופת"

ברטוב: חג היציאה מעבדות לחרות, שבמרכזו חובת „והגדת לבנך", מקדים בדורנו את יום הזכרון לשואה ולגבורה ואת יום העצמאות. אנחנו נכנסים לשנה הא־רבעים לקיומה של מדינת ישראל. חזון קיבוץ הגלויות, שהזין את הציונות, נראה היום כאשליה. התפוצה היה־הודית, וכן הירידה, הן נוכחות גדולה וחזקה, במעשה ולאחרונה, כך נדמה, גם באידיאולוגיה מחודשת של שלילת התשובה הציונית כפתרון יחיד לעתיד היהודי. ברקע זה, אני מציג לך שאלת־פתיחה:
אתה פרופיסור להיסטוריה יהודית חדשה, עוסק עש־רות שנים בחקר הציונות. האם התגשמה הציונות? האם מימשה את חזונותיה? ואולי חס ושלום היא ערב שקיעה?

פרופ' יוסף גורני: אפשר להשתמש במשפט המפורסם של בובר על הקיבוץ, שהגדירו כ„אי־כישלון למופת". הערכת הציונות כתנועה שצמחה במאה התשע־עשרה צריכה להעשות באופן יחסי לתנו־עות לאומיות וחברתיות אחרות. הכישלון לא פסח אפילו על אחת מהתנועות שצמחו והתפתחו באירופה במאה התשע־עשרה. מתוך המשטר הדמוקרטי, כפי שהיה באירופה, התפתח הפאשיזם. הליבראליזם הכלכלי גרם למשברים קשים מאד. מהסוציאליזם יצא העיוות הסטאליניסטי. מהתנועה הלאומית, שקמה כתנועה לשיחרור העמים, התפתח גם הנאציונאל־סוציאליזם. הכישלון, וביתר דיוק, אי־ההצלחות, הסטיות והעיוותים, הם תוצאה דיא־לקטית של התנועות הללו, חלק מתהליך ההגשמה. הן אין לומר, שכל התנועות הללו לא קידמו את האנושות – כך הדמוקרטיה, כך הליבראליזם וכך הלאומיות, שהעניקה לעמים את חרותם. ומבחי־נה חברתית שינה הסוציאליזם גם הוא באופן חיובי את החברה.

ברטוב: אותי מעסיקה יותר השאלה, באיזו מידה היתה הציונות ביטויין הנאמן באמת של השאיפות הפנימיות של העם היהודי. מה עלה בגורלן של התנועות האידיאולוגיות האחרות, שצמחו במאה ה־19 בתוך העם היהודי במקביל לציונות: היכן ה„בונד", שנוסד ב־1897, שנת הקונגרס הציוני הראשון? מה חולל האוטונו־מיזם של שמעון דובנוב? או הטריטוריאליזם שהתיימר להציע תחליפים לארץ־ישראל? אנחנו יודעים מה קרה להן. הן נכשלו. ולמרות זאת, האם אין איזה פער לא מובן בין התפתחויות היסטו־ריות אובייקטיביות, בין אותו כשלון חרוץ, לבין מה שקורה בנפש היהודית, הדבקות הנמשכת בגולה?

גורני: נכון מאוד. רציתי לומר, שאת מצבה של הציונות צריך לר־אות ביחס למידת־הצלחתן של תנועות אחרות. לכל תנועה לאו־מית וחברתית צפוי כנראה איזשהו גודל של אכזבה, וגם הציונות לא נמלטה ממנו. אז אולי נתחיל מהסוף. אמרת, בעצם, שהציונות לא היתה הביטוי הלאומי היחיד בקרב העם היהודי במאה ה־19. היא לא היתה ביטויה היחיד של המודרנה היהודית, אלא אחת האלטרנטיבות. בצד ה„בונד", בצדה, ה„טריטוריאליסטים", ה„סיימיסטים", ה„אוטונומיסטים" של דובנוב, ה„יידישיסטים" ועוד. ולא אמרנו דבר על היהדות המסורתית, שאיננו כוללים בת־חום זה של המודרנה, אבל בהחלט היתה גם חלופה אורתודוכסית מובהקת, שדיברה על אי־עשייה, על ציפייה לנס...

■ מכל התנועות שקמו בעם היהודי במאה שעברה, רק הציונות נשארה

ברטוב: וחלופה נוספת, התנועה הריפורמית, שראתה ביהודי גרמ־ניה, צרפת, אוסטריה וכדומה גרמנים, או צרפתים, „בני דת משה"...

גורני: כלומר, היו במאה שעברה שלושה כיוונים: האורתודוכסי, של „לחכות"; הלאומי האקטיביסטי למיניו השונים, ש„צריך לע־שות משהו" וזה המודרני־מתבולל, שהריפורמה היתה חלק ממנו. מה קרה מאז? החלופה שהציעה האורתודוכסיה לדוגלים בה נכש־לה – היא עלתה בעשן יחד עם כולם, הדבר לא עזר. אשר לתנועות הלאומיות האנטי־ציוניות, כשלון אינו בזה שהיתה השואה. הט־רגדיה שלהן היתה, שלא היו מסוגלות להתמודד עם החברה המו־דרנית, החברה הפתוחה. הטרגדיה של היידיש אינה השואה, הט־רגדיה שלה היא היעלמותה בניו־יורק...

ברטוב: והטרגדיה של אותו פלג יידישיסטי שהצטרף לאשליה הקומוניסטית ברוסיה...

פרופ' יוסף גורני

התנועה היחידה בעם היהודי במאה העשרים שיצאה עם הישג היסטורי ■ התפוצה מלוכדת סביב ישראל כפי שלא היה העם היהודי מלוכד בכל שנות גלותו ■ פרשת פולארד כואבת משום שזיעזעה ביהדות אמריקה את התפיסה שישראל היא חלק אינטגראלי מהווייתם

יוסף גורני נולד ב־1933 בפולין. אחרי כיבוש ואדשה הצלי־חה המשפחה לעבור לשטח הכיבוש הרוסי. את שנות המ־לחמה עשו בגלות, תחילה באוראל ורוב הזמן במרכז אסיה. בראשית 1946 שבו לפולין. לאב, ערב המלחמה ראש קן „השומר הצעיר" בעיירה, היו שני אחים בארץ ישראל. הא־חד, „הדוד חיים", ששירת בבריגאדה, נסע לפולין, בחי־פוש אחר אחיו ובדרך גם מצאו. בזה החלה דרכם לארץ, שהסתיימה בקיץ 1947, כשהורדו בחיפה מספינת־המעפי־לים „י"ד גיבורי גשר הזיו".

את שנותיו הראשונות, עד לגיוס, עשה יוסף גורני עם מש־פחתו במושב תל־מונד. „תוך כדי היותי מ"כ וסמל בגולני עשיתי גם את הבגרות והגעתי לאוניברסיטה העברית ללא בגרות שלמה. חסרה לי מתמטיקה ואנגלית."

מאז עשה פרופ' גורני דרך ארוכה. את התואר הראשון קי־בל מהאוניברסיטה העברית, את המ.א. באוניברסיטת תל־אביב, ובה היה גם התלמיד הראשון לתואר דוקטור במדעי הרוח בתל־אביב. מאז פירסם ארבעה ספרים גדולים: „אח־דות העבודה 1919־1930", על רעיונותיה ושיטתה המדי־נית של המפלגה שאחרי איחודה עם „הפועל הצעיר" עתי־דה היתה ליהפך למפא"י והנהיגה את היישוב והמדינה עד למהפך של 1977; את „שותפות ומאבק", על היחסים בין תנועת הפועלים לבין חיים וייצמן וההנהגה הציונית; „הק־שר הדו־משמעי" על היחסים עם ה„לייבור" הבריטי ו„השאלה הערבית והבעייה היהודית", הבוחן את כל העמ־דות האידיאולוגיות והמוסריות בציונות כלפי השאלה הערבית. עכשיו מסיים פרופ' גורני מחקר על האינטלקטוא־לים היהודיים באמריקה.

גורני: נכון. הטרגדיה האחרת באה בשל אי־היכולת להתמודד עם תרבותה של חברה, שכאילו נפתחה לפני היהודים, כך באמריקה וכך ברוסיה. אותם עשרים וכמה תיאטראות יהודיים שפעלו בניו־יורק בשנות הזוהר, 600 האלף שקנו בוקר־בוקר את ה„פורווערטס" ביידיש, כל זה נעלם. יידיש היא היום פינוק של האינטלקטואלים באוניברסיטאות. מכל האלטרנטיבות, רק הציו־נות היא שנשארה. רק היא קיימת עדיין בתודעת העם היהודי. ולא משנה ברגע אם מתוך חיוב – או מתוך שלילה. היא קיימת משום שלגבי יהודי אירופה היא צדקה באופן טראגי ומשום שבד־רה בדרך כזאת, יצרה יש מדיני, חברתי, חומרי – ולא משנה ברגע מה אופיו – יצרה מציאות לאומית ממשית, שאי־אפשר שלא להתי־יחס אליה. ומבחינה זו, הציונות היא התנועה היהודית היחידה שיצאה עם הישג היסטורי.

ברטוב: אז מדוע אתה מגדיר אותה כ„אי־כישלון למופת", בלשונו של בובר, ולא כ„הצלחה למופת"?

גורני: משום שהמדינה היא מתוך המושגים הציוניים למיניהם, ואני מדגיש, למיניהם, מפני שאין נוסח ציוני אחד. ציונות היתה אחד העם, שלא האמין בחיסול הגולה, אלא בהתקיימותה בזכות מרכז בארץ־ישראל. ציונות היתה הרצל, שטען שהגולה תתחסל בתוקף האנטישמיות. היתה גם ציונות דתית, גם חילונית, סוציא־ליסטית ואנטי־סוציאליסטית, ועוד ועוד. כשבוחנים את התגש־מות הציונות על־פי האידיאלים של כל אחד מן הנוסחים, אינני יכול לדבר עליה כהצלחה. על־פי אחד העם איננו יכולים לומר שהמדינה, החברה היהודית בישראל, היא אכן כבר מרכז רוחני של העם היהודי. היא מרכז מסוג אחר, מרכז פסיכולוגי, מרכז של קשה, של דאגה...

■ רבי ניוזנר: „ארץ הבחירה היא אמריקה"

ברטוב: לאחרונה מערערים אפילו על זה. מצד אחד קיים אמנם ההישג שתיארת, וכשמניחים על הכף האחת את כל הבעייתיות של ההווה היהודי ואת כשלונותיהם של כל הפתרונות האחרים, ואילו על הכף האחרת את מדינת ישראל, אי־אפשר להתכחש סתם כך לתמורה האדירה ולומר, „זה לא קיים". לכאורה, גם לא קיימת היום, במונחים יהודיים, כל תשובה אחרת. אך הנה קם אחד האישים המכובדים ביהדות אמריקה, רב קונסרבטיבי, הוגה דעות, רבי ניוזנר ומפרסם ב„וושינגטון פוסט" מאמר, שכותרתו אומרת הכל: „ארץ הבחירה היא אמריקה". אין זו סתם כותרת, ואגב, ספק אם יש לה אח ורע בכל דורות הרבנים בישראל. במאמ־רו מפרט רבי ניוזנר את קביעתו וטוען, שאין בישראל איזשהו הישג רוחני, אינטלקטואלי, אקדמי, מדעי, כלכלי, מוסרי, שיש בו כדי להצדיק את התביעה למעמד של „ארץ הבחירה". לא זו בלבד שאין, לדעתו של ניוזנר, יסוד ל„אור לגוים", אלא האור הוא באמ־ריקה אפילו ליהודים. הן התעמקת עכשיו, בימים שאנחנו עומדים בפתחה של השנה הארבעים לקיומה של המדינה, בעולמו של האינטלקטואל היהודי האמריקני. איך יש להבין התבטאות כזאת של רב והוגה־דעות כניוזנר?

גורני: רבי ניוזנר, בדרכו ועל פי אופיו, נתן ביטוי קיצוני למגמה קיימת בארה"ב, אף שדבריו אלה סותרים דברים שאמר הוא עצ־מו, בהקשרים אחרים, לפני כמה חודשים. עם זאת, אין לתלות זאת אך ורק באיש. מאז עמדה יהדות ארה"ב על דעתה, ראתה עצמה כתופעה יוצאת דופן בכל תולדות הגולה היהודית („אמרי־קה איז דיפרנט"), וזאת משום שזכתה, ומהר מאד, למה שיהדות מערב אירופה לא זכתה לו אלא כתוצאה מתהליך מכאיב מאד וממושך מאד של מאבקים. גם הציונות האמריקנית העמידה עצ־מה מההתחלה בעמדה אידיאולוגית שונה: את המולדת ראתה בארה"ב. כל שהיו מוכנים לעשות מעבר לפילנטרופיה, הוא לר־אות את עצמם שותפים לגורל העם היהודי, והציונות היתה לאחד מביטוייה של אותה שותפות־גורל.

ברטוב: נכון, אבל גילגולי התייחסותה של יהדות אמריקה אל עצמה ואל ארץ־ישראל מגלים שבמשך הזמן חלו תמורות בעמדו־תיהם. בשלב הראשון ראה עצמו המהגר היהודי כמי שזכה להגיע לחופי ה„גאלדענע מדינה" (מדינה – זהב), אמריקה, הוא רצה להצליח חומרית, להתנתק מ„הבית הישן", להשתלב, להיות לאמ־ריקני. מכאן שקיעתם המהירה של העיתונות, התיאטרון, הספרות, העלמות היידיש. הם מחקו את העבר. אבל דווקא הדור השני והשלישי של ילידי אמריקה גילו שבתוך השפע והחרות יש בכל־זאת מעין „גיטאות של זהב", שעם הלא־יהודים מתקיימים יחסים של „מתשע עד חמש". הצידוק של הזעזוע העמוק שזיעזעה השר־

(סוף בעמ' 7)

במוסף המורחב של פסח

שירים, סיפורים, ראיונות ומאמרים מאת:

יהודה אופן • ליובה אלמי • שלי אלקיים • אהרן אמיר • אהרן אפלפלד • חנוך בר־טוב • אורי ברנשטיין • יהודה גור־אריה • יוסף גורני • יאיר הורביץ • בודיס וקסלר • יוסף זיסמן • ענת לויט • מנשה לוין • אברהם סוצקבר • משה סרטל • אבא קוב־נר • אהרן קומם • יואל רפל • יהודה רצה־בי • רבקה שכטר • מיכאל שסר • בנימין תמוז

איור מתוך הגדה של פסח, מהדורת פקסימיליה של אחד המצויינים שביותר מ־850 כתבי־היד שבאוסף ה„ביבליותיקה רוזנטליאנה" בספריית האוניברסיטה של אמסטרדאם. נכתב וצוייר על קלף בשנת 1738 בעיר אלטונה שבגרמניה בידי האמן יוסף בן דוד מלייפניק. ראה אור לקראת החג בהוצאת עורנבסקי.

יואל רפל

מפות בהגדות של פסח

יותר מכל ספר יהודי אחר זכתה ההגדה של פסח להתעטר בציו־רים ובאיורים משובבי עין ומרחיבי דעת. עוד בטרם המצאת הדפוס היו יהודים אמידים שוכרים להם סופרים, ציירים ומעט־רים, שיכתבו ויעטרו לטעמם ספרי הגדה מיוחדים, ולעתים הר־ציאו על כך ממון רב. האיור הראשון של ההגדה של פסח הופיע בשנת 1486. מאז נדפסו יותר מ־4000 הגדות שונות, ורובן מפורשות ומאוירות.

לציורי ההגדה ואיוריה היו כמה וכמה מניעים – הרצון לפאר ולעטר את הסדר, לעורר את רגש החרות והשמחה שבלב, הכוו־נה ליצור יצירה משפחתית יהודית, אשר תעבור מדור לדור, אך מעל לכל נועדו האיורים והציורים לילדים. הילדים שהציו־רים המרהיבים עוררום, כפי שעוררו אותם „ארבע הקושיות" ו„גניבת האפיקומן", הציגו שאלות לאביהם ובכך נתנו פתח לקיום „והגדת לבנך", שהוא יסוד מוסד לסדר של פסח.

נושא שנתוסף לציורי ההגדות רק בסוף המאה השבע עשרה הוא ציור מפת ארץ ישראל. לכאורה, באה המפה לתאר ולשרטט את נתיבם של בני ישראל ממצרים לארץ־כנען, מסע „יציאת מצרים" העומד במרכז הסדר. לדעת פרופ' זאב וילנאי, נועדה המפה להראות למסובים בסדר פסח „את הדרך אל ארץ כנען, מקומות החנייה על פני הדרך וחלוקת הארץ לשבטי ישראל". על כך מוסיף הביבליוגרף הנודע אברהם יערי ז"ל, כי „המפה כוללת לא רק את מקומות המסעות במדבר, אלא גם מפת ארץ ישראל כולה מנהל מצרים עד נהר פרת ומכאן שהיא באה בעיקר לעורר תקוות גדולה לשיבת ציון". וזהו, ככל הנראה, הסיבה מדוע הודפסה המפה בסוף ההגדה, כאילוסטרציה לקריאה „לשנה הבאה בירושלים".

■ מפה בהגדת אמסטרדם

בשנת תנ"ה – 1695 – יצאה לאור באמסטרדם הגדה מאויירת ואליה צורפה מפת ארץ־ישראל. ההגדה עם הציורים, פיתוחי הנחושת של אברהם בן־יעקב, גר צדק, הודפסה על ידי המדפי־סים השותפים אשר אנשיל בן אליעזר חזן ויששכר בער בן־אברהם שליט, בביתו של הגביר משה ויזל, שנתן ביד נדיבה כסף עבור ההדפסה. מדפיסי ההגדה ידעו את ערך עבודתם והב־ליטו זאת בהקדמתם. מבחינה אמנותית בולטת ההגדה ביופי איוריה, מבחינה טכנית ניכר ההבדל בין השימוש בפיתוחי נחו־שת שעשו המדפיסים לבין פיתוחי העץ שהופיעו בהגדות קוד־מות וכן מבדילה אותה מן האחרות המפה המצורפת אליה, המ־פה הראשונה בעברית של ארץ־ישראל. נדירותה וחשיבותה של מפה זו יצרו הבדל עמוק ומשמעותי במחירי הגדה זו. הגדת אמסטרדם אורגינלית עם מפה נמכרת תמורת אלפי דולרים, ואילו אותה הגדה ללא מפה, ערכה כמה מאות דולרים בלבד. אגב, לפני שנים אחדות פרסמה הוצאת „אדם" מהדורה מצול־מת, פקסימילית של הגדת אמסטרדם עם המפה.

„מפת הגדת אמסטרדם" עשויה בטעם רב והיא מצוירת בסגנון המפות של אותם ימים. צד מערב – למטה; צד דרום – מימין; צד צפון משמאל; צד מזרח – למעלה. אין בה קווי אורך וקווי רוחב, אך בדרך כלל הפרופורציות נשמרות. בראש המפה מוסב־רת מטרתה „זאת לדעת כל בר דעת דרך המסעות ארבעים שנה במדבר והרוחב והאורך של הארץ הקדושה מנהר מצרים עד עיר דמשק ומנחל ארנון עד הים הגדול ובתוכו כל שבט ושבט חלק נחלתו, כאשר עיניכם ת'ח'ז'י'נ'ה' במשרים והמשכילים יבינו" (ת'ז'ה' מסומנות ומציינות את שנת ההדפסה).

„מפת הגדת אמסטרדם" פתחה מנהג חדש של מדפיסים, שהוסיפו מפת ארץ־ישראל להגדותיהם, אך שום מפה מאוחרת לא השתוותה לראשונה

ההשתכלות במפה מגלה כמה עשרות פרטי מידע כלל האמן במפ־תו. הצייר לא הסתפק בציור הנהרות, הדרכים, האגמים והמקו־מות אלא הוסיף ליד כל מקום בניין או מספר בניינים, לפי גודל המקום. המפה כוללת גם לוח מסעות ובו מ"א מסעות, מרעמסס ועד ערבות מואב – וכל מסע מצויין באות. בים הגדול הוסיף הצייר אוניה גדולה המפליגה על מים סוערים ולצידה קצה יב־שת, שבה הקיא הדג את יונה. בתוך הים אל מול חופי הארץ, בכיוון יפו, צייר ארבע אניות ולצידן כתב, כי אלו הן הרפסו־דות הנושאות עצי לבנון לבניית המקדש.

המפה נתונת ביטוי מוחשי, במושגים אירופאיים של אותם ימים לפסוק „ארץ זבת חלב ודבש". בפינה השמאלית למטה מופיע בית (בסגנון הולנדי) ולצידו שלוש כוורות דבורים, ולמ־טה מהן מופיעה המלה דבש. מצד ימין מופיעות פרות השותות מהנחל ולמטה מהן המלה חלב. בין הפרות לכוורות, נשר פורש כנפיים, ולמעלה ממנו הפסוק „אתם ראיתם אשר עשיתי למצ־רים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי" (שמות י"ט ד). מפת הגר אברהם בן יעקב הופיעה בארבע מהדורות של הגדת אמסטרדם. לדעת פרופ' וילנאי, המקור לידע של הצייר היתה המפה הלאטינית של הכרטוגרף כריסטיאן ואן אדריכם, שחי בהולנד במאה השש עשרה.

■ מפות דמיוניות

„מפת הגדת אמסטרדם" פתחה מנהג חדש של מדפיסים, שהו־סיפו מפת ארץ ישראל להגדותיהם, אך שום מפה מאוחרת לא השתוותה ביופיה לראשונה.

אברהם יערי ז"ל, בספרו על הגדות פסח, מספר על מפה נוספת שהתפרסמה בשנת 1767 בעיר מץ. המפה שהוסיף המדפיס להג־דתו הכוללת מפירושי המהר"ל מפראג. ר' משה אלשייך ור' שלמה אפרים לונטשיץ, היא מפה למסעות בני־ישראל במדבר בלבד. בראש המפה הוא כתב, בגרמנית, „מסע בני ישראל במד־בר ממצרים ועד ירדן", ואכן אין היא כוללת שום מקום בארץ צפונית לירדן.

שבע עשרה שנים מאוחר יותר, בשנת 1784, נדפסה בעיר נוי־דוואהר שליד וארשה מפת ארץ־ישראל, פיתוח עץ בעברית. המפה הוכנה על ידי יונתן בן יעקב, שהיה מגיה בבית דפוס עברי, אשר היה שייך לנוצרי יואהאן אנטון קריגער.

מפת יהונתן בן יעקב היא של ארץ ישראל כולה, ולא רק של המסעות במדבר, והיא הראשונה במפות העבריות שהופיעו במזרח אירופה. בראש המפה, שהעתק היחיד שנשתמר ממנה מצוי בבית הספרים הלאומי, כתב הצייר, בין שני אריות נושאי מגינים, את הפיסקה הבאה: „עצתי בבליותי, לחוקק במשער־תי, ציור תמונת מסעי בני ישראל וגבולותיהם אשר היו בנחלו־תיהם".

הגדה אחרת, שבה נכללה מפת ארץ־ישראל, הופיעה בלונדון על־ידי המדפיס היהודי ל. אלכסנדר בשנת 1806. ההגדה, עם תרגום אנגלי וציורים נאים, כוללת כמה מפות: מפת מדבר סיני; מפת ירושלים בתקופות שונות; מפת מסעות בני־ישראל במד־בר; מפת ארץ ישראל כולה. המפות נדפסו באנגלית, והן הוכנו במיוחד עבור הגדה זו, כדי לעודד במשתתפי הסדר את תקוות הגאולה.

המאפיין את כל המפות, שאף לא אחד מציירהן ביקר בארץ. הם הכינו את עבודתם על יסוד מפות שראו, בשילוב דימיון שנבע מהכרת המקרא ותאורי הארץ במקורות היהודיים. על כן לא יפלא הפער בין צורת המפות לבין המציאות.

מאז הופעת „מפת הגדת לונדון" בשנת 1806 ועד לימים שלא־חר „הצהרת בלפור" (1917), לא התפרסמו מפות בהגדות של פסח. עם ראשית ההתיישבות היהודית משתנה התמונה לחלו־טין, והמפה הופכת לאיור שכיח בהגדות של פסח.

יאיר הורביץ

שירים מתוך „ציפור כלואה"

„פְּתַח לִי שַׁעַר", אַתָּה אוֹמֵר,
וְנוֹשֵׂא עֵינַיִם לַמְּרוֹמִים.
רַגְלֶיךָ עַל הַקַּרְקַע
וְרֹאשְׁךָ שָׁט בֶּעָנָנִים.
אֶת חַיַּי אֲבַלֶּה בַּשָּׁמַיִם,
כָּךְ אָמְרָה הַצִּפּוֹר,
וְעַל הָאָרֶץ אֵדַע אֶת מוֹתִי.

הָאֲדָמָה תִּפְתַּח לִי כְּשַׁעַר,
הוֹסִיפָה הַצִּפּוֹר,
וְאַחֲרֶיהָ אַךְ נְעִילָה.

הַסֵּדֶר מוּפְתִּי וְטָהוֹר:
בְּרֵאשִׁית הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ,
הַחֹשֶׁךְ וְהָרוּחַ,
הַמַּיִם וְהָאוֹר.
כָּל הַצְּבָא בְּעָנָן שַׁבְרִירִי
כְּמוֹ נוֹלָד לְרֵאשִׁית הַתֵּבָה:
הָאוֹר נֶאֱסָף לְמִקְוֶה, בְּרִיָּה,
לִפְקַעַת חֲשׁוּכָה, אֲטוּמָה.
אָז מִן הָאָרֶץ צִפּוֹר הַנְּשָׁמָה
מַמְרִיאָה לַשָּׁמַיִם וְהָפְכַת רוּחַ.

בְּנַחֲלָה הָרְחָבָה, בִּמְנוּחָה הָרַבָּה,
הָרוּחַ בְּשַׁלַּל לְשׁוֹנוֹתֶיהָ מַשְׁמִיעָה
וְאֵין שׁוֹמֵעַ קוֹלָהּ.
וּבְמָקוֹם הַהוּא אֵין מַבְדִּיל עוֹד
בֵּין מַיִם לְמַיִם,
בֵּין גּוּף לֶעָפָר.

עורך: חנוך ברטוב עריכה: יהודה גור־אריה

صكرا من الاصل

هكذا من الأصل

ספרות ספרים סופרים

אבא קובנר

מן המחזור הזה

ולא היה שום מכשול בתפלתו

"...ולא יהיה שום מכשול
בתפלתי".
מתוך התפלה להש"ץ במחזור
לשלשה
רגלים, שקבלו המאשפזים
מרב
בית־החולים בעיר ניו־יורק,
ערב החגים.

ולא היה שום מכשול בתפלתו.
המכשולים היו יום יום
ב־06.15
בבקר
ובשעה 11 לפני
הצהרים
וב־1 פי־אם
וב־1 אחר חצות
ובאמצע הלילה
באמצע הלילה
ככל שאחזה ידו
בפעמון החרום
במשאבה החורקנית
בבקבוק
(איה הוא, בשם שמים!)
השתן
יום־יום בצאתו
ובשובו
בפרוזדור הארך
(החוצים בצהב)
בכל דבר שאחזה ידו
ממשי
יום־יום
בקש עוד
יום
שלא להיות עוד
העני ממעש
והצדיקים / והחסידים /
והתמימים
שמדו או מרחק
לא שמעו
לא ראו
רק את קצות
שפתותם
רק ניע שפתם
למו
(שום מכשול לא יהיה ב)
תפלתם;

פוחד מרגע ההגעה

פוחד מרגע ההגעה: הוא
רואה את הנחיתה הבלתי־
נמנעת אל בין
זרועותיהם
אנשים אוהבים ממתינים
שעה ארכה כבר
שעה ארכה בגשם הדק
המרגיז
בנשימה חנוקה של
זרזיף
ראו אותו טופח על אשנב
הג'מבו כמו
כנף צפור לכודה –
מישהו אמר
זה התחיל עוד שם
בשעה שהג'מבו התחיל
להמריא
גבה עם הלהקאתהחגורותבבקשה
ואז לפתע ובנגוד
להגיון ולכל –
הנמיכו גם הכוכבים
אדמה מחרצת התנופפה
להחטיף סטירה רועמת
ושלהבת פלטה
כבר אז הפחידה אותו עליה
לרגל
צפיה לפתח
ביתו הקם לתחיה
מקף אנשים ידידים
מצפים בסבלנות של ידידים
למוצא פיו
שלא ישמע
והשיחות או תנאינה
סביב
כמו מתחבאים למלא חלל
והטלויזיה צפופה
נר תמיד דולקת
והדממות בינותם נופלות
כגרזן קהה
הואיל ואתה
רק אתה נקראת
להניס את הגרזן על בריתה נואשת
מלילות לבנים קשים
מאבנים
מעשה שוב
להמלט מן המתים
עד עלות השחר –
מתבונן על סביבותיו. מתבונן
באלה שנשארו. כאן.
שלא נמלטו משום מקום.
נשארו.
וכאן היו אצלם
עסוקים כרגיל
איש לא שנה ממנהגו, בחול
ובקדש. לא נשאלה ולא
נשכחה
אפלו שאלה אחת מן השאלות
אף ספל קפה של־עשר לא נמנה
לשעתו
ועת לזרע. ועת לקצר.
והדבורים צפופים משכבר
שורפים את הטל האחרון
משפתיך
כמו בין תריסים מלהטים
הגם אז
גם אז
בעמדם נוססים על רגליהם
היו אנשים אחים כאן
מאחדים
בלחם, חמאה ושעשועים!
לא על שלחן הנתוחים
של הנכר הלבן של סלון
קטרינג ממוריאל הוספיטל
כי כאן מעל פני האדמה הזאת
בטרם שחר. בדקת
ההגעה
בהשלף הגלגלים
מטה:
רועד על סף הלב
עלה ונצב
כהלך יחף
הפחד
הזה. והוא
שידע
היכן ומתי
הפצע נפתח.

ובשובו

ובשובו מצא את ביתו מתקן
לו
כל־כך נקי ומסדר:
הנה כשתי ראות בנשימה
לקראתו
נושמת
באדניות הגרניום חומות
בכל שפתי העציצים את
המרפסת הקטנה
מעמדים
בשמש הצהרים
משקה באהבה. עדית
עמלה שלשה ימים להסיר
אבק מדפי
ספרים
קורצים לו
החברים ואפלו יותר חברים
משהיו לא שנו ממלבושם
שומרים גם הם מרחק
מבוכה או/ו יראה
סתומה
והכל במקומו. מכבר
מסדר בדברו
מכבר. רק
השמש במשקפיו
השמש הזאת כמו
זכוכית מתנפצת על עיניו
מדוע את השמשה הוא רואה
בעינים אחרות

הלוך ושוב

בנסיעתו הראשונה לניו־יורק היתה
ניו־יורק ניו־יורק
דברים רבים כל־כך עברו
אל עיניו מניו־יורק
לא שבעו לראות עוד
ועוד–
בנסיעתו האחרונה לניו־יורק היתה
ניו־יורק בית חולים שאינו
מסתיים והדברים
שעברו על עיניו
עיניו לא ראו
כלום
והואיל וידע כל־כך יפה
את הצפוי, היתה דעתו
נודדת סחור וסחור
לניו־יורק
רחוק ממנה ומכל דבר
עודנו מכבר
כדרך במדבר מכה
בסנורים
– כלום יחזור בחיים ראויים?
– כלום יזכה למות
כאיש חי?

אדר תשמ"ז

הגדת ליוורנו, תרמ"ה

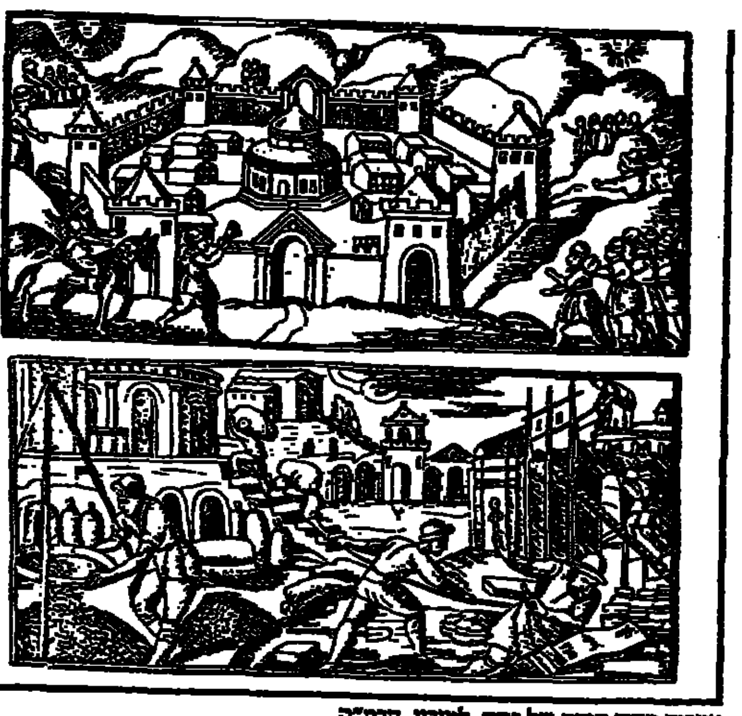

איורים מתוך הגדה של פסח, ליוורנו, תרמ"ה
מאיירים הגדה של פסח בהוצאת סטימצקי, בעברית ובאנגלית, 1987

בנימין תמוז

Ad Populum :1946 Incredulum

עם סורר ההולכים הדרך לא טוב

(רנאלדו פארוכאני כותב אל חברו במילנו)

אתמול סיפרנו, סוף סוף, לדודה סילוואנה שבנה ניספה במלחמה. מאז מאי *1945* היו כל הפרטים ידועים למשפחה אבל לא נמצא מי שיקבל על עצמו לספר לה. אתמול הבאנו לביתה רופא מצויד בזריקת ארגעה, שני בני הדודים היו שם, אני ואמי. הדודה סילוואנה התבוננה בהתכנסות הזאת בעיניים קמות, היתה חיוורת יותר מן הרגיל אבל לא שאלה שאלות. הניחה לנו לפתוח בדברים, וכשאמרנו לה, עצמה את עיניה ולחשה: "ידעתי, ידעתי". אחר כך הופיעו דמעות קטנות, כמעט יבשות, על ריסי עיניה והן נשרו ישר על השולחן מבלי שישטפו את לחייה הצמוקות. ואחר כך גם זה נפסק ואמי חיבקה אותה והרופא הלך לו ואחר כך גם בני הדודים ואני קמנו ויצאנו.

השד יודע מדוע החלטתי ללכת ישר משם אל הגיטו הישן שלנו. שנה שלמה לא הלכתי לשם אף על פי שהמלחמה כבר נסתיימה. שנה שלמה התגעגעתי אל המקום שבו היינו ילדים קטנים, והבטחתי לעצמי שאבחר לי שעה חגיגית, מיוחדת, ואז אלך לשוטט בסימטאות שבהן היתה לדוד ארנסטו חנות בדים וצמר, ולאבא היה משרד עם ארבעה פקידים, והבן המת של הדודה סילוואנה הטיל שם, מראש הגג, חתול חי על ראשו של הגבאי מנשה רומאנו.

והנה, הלכתי שמה ישר מביתה של הדודה ביום הכי מחורבן שיכולתי לבחור לעצמי, מיד אחרי שתקענו בליבה את הסכין וכולנו נדהמנו מתגובתה, כשנשארה בחיים. אפילו לא צעקה מכאב.

עברתי על פני פנטה סיסטו, הלכתי לאורך הנהר ועוד לפני שהגעתי לבית הכנסת שלנו ראיתי את הכנסיה הקטנה, שנראתה מפוייחת ומוזנחת בדיוק כמו לפני שלושים שנים. אבל לרשעותה של הכתובת החרוטה על הלוח שבגבה, בצד הפונה אל בית הכנסת שלנו, לא פגה. כנראה שקיוויתי, כי אחרי מה שעבר על העולם בחמש השנים האחרונות תעלם הכתובת מעצמה, או שיבוא איזה כומר בעל לב, ומתוך בושה וחרטה ינפץ אותה.

אבל לאו הכתובת עדיין מתנוססת שם. עדיין הנצרות מטיפה למוסר, נוזפת בנו, גוערת ביהודים וזועקת בלטינית ובעברית:

EXTANDI MANUS MEAS TOTA DIA "פרשתי ידי כל היום אל עם סורר ההולכים בדרך לא טוב אחר מחשבותיהם. העם המכעיסים אותי על פני תמיד".

עדיין אנחנו מכעיסים את האלוהים שלהם! הוא לא בא עדיין על סיפוקו, הוא רוצה עוד דם!

בני זונה מחורבנים! אחרי כל מה שקרה עדיין הכתובת מתנוססת שם, מול בית הכנסת שלנו ולא נמצא אף תיאולוג מזויין אחד מבין הנוצרים שיבוא עם פטיש וימחה את החוצפה הזאת מעל פני האדמה.

פתחתי ספרים ובדקתי את מקור הנבזות הזאת. תחילתה ב־1278. האפיפיור ניקולאס השלישי קבע באיגרת חתומה בבולה. PREDICA COATTA – הדרשה האנוסה – קראו לחכמה הזאת. האפיפיור גריגוריוס השלושה־עשר חזר ואישר את האיגרת ב־1577, אבל כדי להיות בטוחים שהמציאה נהדרת כזאת לא תסוף מן העולם, שבו ואישרו אותה גם ב־1584. איזו חריצות נפלאה! רק ב־1847 קבע האפיפיור פיוס התשיעי שיש לשים קץ לדרשה ושוב אין צורך להשמיע אותה בכנסיות.

אבל הכתובת החרוטה על לוח שייש מול הגיטו שלנו עדיין מצויה שם, היא מפוייחת ודהויה למדי, אבל לא מנופצת.

כשהמשכתי בדרכי והתקרבתי אל בית הכנסת זכרתי שגם על כתליו התנוססו בימי ילדותנו כמה כתובות, ואני נשאתי את עיני בתקווה למצוא בהן תשובה מוחצת להתגרות השחצנית של ה־PREDICA COATTA.

ומה עיני רואות?

לזכר היהודים שנספו במלחמת 1915־1918 חרטו כתובת לאמר: "איך נפלו גיבורים בתוך המלחמה".

איזו תשובה נאה! ממש כפתור ופרח. דברים כדורבנות!

ובכתובת השניה (לזכר 2091 יהודי רומא שהוגלו על ידי הנאצים במלחמת העולם השניה) כתוב: "שמעו נא כל העמים וראו מכאובי. בתולותי ובחורי הלכו בשבי".

אכן, הודעה רשמית נחמדה מטעם משרד הרבנות הראשית; מעין רפורטז'ה עיתונאית מדוייקת על מה שקרה, עובדות כהוויתן בצרוף בקשת רחמים. אנא – אומרת הכתובת – תראו כמה אנחנו מסכנים. רחמו עלינו. קצת, לפחות.

והנה אני רואה שחרטו על בית הכנסת כתובת נוספת, שלישית, וזו הותקנה השנה, במצוות פרופסור דויד פראטו, הרב הראשי שלנו. ובכן, אני נושא את עיני לכתובת החדשה (1946) ואני מצפה למצוא סוף סוף איזו ירִיקה של בוז בפניה של הנצרות המתחסדת, שמרצאות לנכון להורות לנו את הדרך אל האמת האלוהית.

ומה אני רואה? לזכר הטבח שערכו הנאצים ביהודי רומא בחודש מארס 1944 כתבים היהודים בזו הלשון: "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה".

זה הכל, רב ראשי נכבד? זה כל מה שיש לנו לאמר – עכשיו, היום, ב־1946 – באוזני ממציאה של האינקוויזיציה, אמה הרוחנית של הרצחנות המודרנית באירופה?

ואז, בפעם הראשונה בחיי, חשבתי שאולי באמת צריך לקום וללכת לפלשתינה. לא ברצינות חשבתי כך, אלא מתוך הרוגז והזעם, ותחושת החרפה ומוסר האונים, והבושה, הבושה האיומה.

1900: המלים חייבות להתאבד

הבוקר קיבלתי מברק ובו נאמר – "יקירי – כן". במברק התשובה שלי כתבתי – "יקירתי – כן".

כך אנחנו כותבים זה לזו מאז החליט בעלה להעביר את עסקיו לחוץ לארץ. אילו נפלו המברקים הללו בידי זר, היה בוודאי חושב שאנחנו משתמשים בלשון סתרים ומעבירים ידיעות מסובבות זה לזו. אבל כמובן שאין זה כך. לפני שהכרנו איש את רעותו הכרות של ממש היו מכתבינו ארוכים, מפורטים ועמוסים עובדות ותאורים. אלא שעם חלוף השנים גילינו שנינו, כמעט בעת ובעונה אחת, כי אין לנו צורך בהרבה מלים. אחר כך נוכחנו לדעת, כי בפגישותינו הנדירות אין לנו צורך במלים כלל. מתרשים היינו במשך יממה שלמה.

(סוף בעמוד 6)

רבקה שכטר

שואה והשגחה

המשפט של דמיאניוק והעדויות של הניצולים העלו מחדש את שאלת ההשגחה והסתר פנים של אלוהים בזמן השואה ("היכן היה אלוקים בשואה", מאת הרשל וצברג, "מעריב", 4 במארס 1987). ברור שזוהי שאלה דתית, אבל היא גם שאלה לאומית תרבותית.

תרבות ישראל, תרבות התנ"ך, אמונת ישראל, נוצרו אחרי שיעבוד מצרים. תרבות התנ"ך היא תוצר משבר, תוצאה של שבירת רצף קודם והתחלה חדשה, ריאקציה לכל מה שקדם לה, לתרבות המצרים המשעבדת, לתרבות המצרית המוותית. גם בטבע, בביאולוגיה, כל דבר חדש נוצר אחרי שבירת רצף, כל דבר חדש נוצר באסימטריה. השיעבוד במצרים הביא באימתו לתזוזה כזו, לשבירת הרצף, לא־סימטריה וליצירה חדשה.

לא שמו לב לתופעה המדהימה, שבזמן שהות בני ישראל במצרים היה הסתר־פנים גמור של פני האלהים. אין לנו כל איזכור בדבר קורות בני ישראל בזמן השיעבוד, כיוון שבשיעבוד אין היסטוריה, יש רק חיים מיכאניים. האל אינו מתגלה לבני־ישראל המשועבדים, הוא מתגלה רק למשה שברח מן השיעבוד למדבר. האל שהתגלה קודם לאבות בעודם חיים בחופש, בדודים, הסתיר את פניו מבני ישראל המשועבדים, כאילו בני אדם משועבדים אינם זכאים *להשגחה*.

האדם אחראי לגורלו

משה, שהאל מתגלה לו בסנה הבוער, אינו שואל היכן היה בזמן השיעבוד, מדוע לא גאל את עמו בצורה על־טבעית מהשיעבוד. ברור לו למשה, שהאדם אחראי לגורלו. האל מתגלה למשה, שעשה את הצעד הראשון של שחרור משיעבוד.

יש סתירה גמורה בין השקפתו של משה על הגאולה לבין ההשקפה שהתפתחה יותר מאוחר, זו שהגיחה שתהיה גאולה על־טבעית. היהדות המאוחרת אף פעם לא עמדה בדרישותיו החמורות של משה, שהאדם כפרט והאומה ככלל אחראיים על גורלם. לכן מקבילה האמונה במשיח על־טבעי, שיגאל את העם בצורה על־טבעית, לתקופת שיעבוד בני ישראל. אלפיים שנה ציפו בני ישראל לגואל על־טבעי כזה, וחוגים דתיים מסויימים מצפים לכך עד היום הזה. ידוע, שבזמן השואה, עד לפניה, מאז עלותו לשלטון של היטלר, התרבו בחוגים דתיים הציפיות המשיחיות, ובהמשך אתעכב על אחת מאותן תופעות.

השקפתו של משה על גאולה וחירות קשורה במכלול השקפתו הפילוסופית, הקיומית־הכרתית, המטילה על האדם לברוא את עולמו יום יום ולשם כך מוקנה לו רצון חופשי.

השקפתו הקיומית־הכרתית של משה לגבי האדם מסתכמת בדיברה: "ששת ימים תעבד ועשית את כל מלאכתך... כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ".

אין זה מפליא, שהשקפה על גאולה קיומית טבעית הוציאה מתוכה את האמונה במשיח על־טבעי, כיוון שכל השקפה מנוגדת בדבר קוטבי לה. יהדות קיומית אזנה את עצמה ברבות הימים באמונה במשיח על־טבעי. לכן לא רק הנצרות המבוססת על אמונה במשיח בעל יכולת על־טבעית יצאה מיהדות. אמנם משיח זה נדחה על ידי היהדות כיוון שהוא לא הביא לשינוי המצופה, אבל יהדות מאוחרת המשיכה לטוות געגועים למשיח על־טבעי ואמונה זו, ציפיה זו, השאירו את בני ישראל בשיעבודם.

אבל בני ישראל לא רק שיבשו במשך הדורות את מושג הגאולה, הם שיבשו גם את מושג ההשגחה. מושג זה, כפי שעוצב ע"י משה, קשור בעשייה. ההשגחה ניתנת לאלו שמחקים את דרכי האל, בוראים את עולמם בששת ימים, בדומה לאלוהים שברא את העולם בששת ימים. משה לא טען, שהשגחה ניתנת לאלו שמתפללים לה, לאלו שיושבים ולומדים את תורתו. דרישותיו של משה היו כבדות, והאדם באשר הוא אדם מנסה תמיד לברוח מחובות ההכרה שאימץ משה. גם בני ישראל ניסו תמיד לברוח מהחובות שאותן דרשה תורת משה, מהשקפת עולמו.

דברים אלו אינם מנחמים את הקורבנות, קורבנות של השקפה מוטעית של דורות, *של העדר מחשבה יהודית, של אי־עשיית* חשבון נפש לאומי. גם ישוע היה קורבן של השקפת עולם מוטעית. קריאתו על הצלב "אלי אלי למה שבקתני", היא קריאתו של אדם *שנוכח לדעת שטעה, שהאמין בהתרחשויות* על־טבעיות שלא התרחשו. לא חשוב בהקשר זה מה עשה פאולוס מכישלונו של ישוע במועד מאוחר יותר, אבל *הוא עצמו, היהודי מיהודה, הבין שטעה,* הבין שנכשל.

המשיח שלא בא

וכאן המקום לסיפור על המשיח של תקופת השואה. הרבי חיים אלעזר שפירא *(1872־1937), רבה של מונקץ'־מוקצ'וו,* בקרפטו־אוקראינה, היה אנטי־ציוני, בעוד שבקהילתו הוקמה גימנסיה עברית בשנת 1925. בעיר, שרוב תושביה היו יהודים, *היתה קהילה שורשית מאד. לפני מותו הב*טיח רבי זה לבני עירו, לחסידיו, שכאשר יגיע לעולם הבא, יזעק לפני כס אלוהים שישלח מיד את המשיח לגאול את עמו. הוא התנגד לציונות למען לא לדחוק את הקץ, אבל האמין שבכוחותיו לזרז את ביאתו של משיח על־טבעי. הצלחתו של רבי זה בהבאת המשיח היתה כה רבה, ששבע שנים אחרי מותו בשנת 1944, הובלו חסידו ובני קהילתו למשרפות אושוויץ. מרבי זה נמנעה צליבתו ולכן לא זעק "אלי למה שבקתני". אולי זעקו כך אלו מבין חסידיו שנמנע מהם להציל את נפשם בצורה קיומית ציונית. הרבי וחסידיו היו קרבנות של השקפה מוטעית.

יחיד ואומה הם לא רק קורבנותיהן של השקפה, תרבות חיצונית עוינת, אידיאולוגיה של אחרים (ראה ספרי "אושוויץ כמלכת פאוסט"); הם קורבנות השקפתם הם, קורבנות אי־העמידה על המשמר.

השבר שנוצר כתוצאה מהשואה, איפשר את הקמת המדינה, איפשר את הגאולה. חשבון הנפש חייב להיעשות בדיעבד, אפילו הוא אכזרי, אפילו אינו מנחם את הקורבנות. אם לא נעשה את חשבון הנפש, נשקע בחזרה לדפוסים הישנים, הארכיטיפים המחשבתיים הישנים יעלו מחדש ויבלעו את מה שנוצר כתוצאה מהקטסטרופה.

השקפת עולם שנוצרה כתוצאה משבר תרבותי, שתמציתה היא "עשיה", "מחשבה במעשה", נהפכה ברבות הימים לדת מבוססת על משאלות, על תפילות מכאניות וקיום מצוות מכאניות, וכן אמונה שכוח על־טבעי יביא את הגאולה, יסדיר את ההתרחשויות ההיסטוריות.

איך קרה, שהשקפה שנוצרה כתוצאה משבר תרבותי, שראשיתה ביציאה משיעבוד לחירות, איפשרה לחזור לשיעבוד של אלפיים שנה, שיעבוד שנגמר בשואה? ובכן, סגירת המעגל בשואה, זהו דגם של תהליך שמתרחש גם בטבע. בריאת דבר חדש היא הפלא. צמיחה, בריאה הן פלאים, ואילו חזרה לאנטרופיה, לשיעבוד, לסימטריה או לשיווי־משקל, הם תהליכים טבעיים אצל האדם ובטבע. היהודים הפכו את הגאולה הקיומית למשאלה, משאלה לגאולה על־טבעית בעזרת משיח על־טבעי.

אלהים המגלה למשה בסנה הבוער, אלהים המגדיר את עצמו שם כ"אהיה אשר אהיה", שולח את משה לגאול את בני ישראל. אלוהים אינו עושה את המעשה, הוא מסייע לאדם הפועל, המוכן ולעשות פעולה מתמשכת. זוהי השגחה, סיוע לא־

(סוף בעמוד 6)

ענת לויט מראיינת את המשורר ליובה אלמי

„לי היה עסק עם המהפכה הפרולטארית!"

ש: השירה העברית ידעה במאה השנים האחרונות מהפכות ותהפוכות לא מעטות. במבוא לאסופת כל כתביך, שראתה אור לפני כחמש שנים, כותב עליך פרופ' דב סדן כעל מי שהיה מראשוני מחברי השירה העברית המתחדשת, בהברה הספרדית. אתה גם נמנית עם מוליכי הזרם הפוטוריסטי בשירה העברית. אתה, ליובה אלמי, בן דורם של שלונסקי ופן, חי בקרבנו כאחרון המהפכנים הראשונים. האם כך אתה רואה את עצמך?

ת: אני לא רואה את עצמי כמהפכן בשירה, אלא כממשיך. אולי כמחדש. כתבתי אחרת ממי שכתבו לפני. החיים דרשו שהשירה תהיה אחרת. כשהגעתי לארץ התחוללה המלחמה בין עברית ליידיש. החיים הכריעו, שההברה הספרדית תירש את מקומה של ההברה האשכנזית. פייטן שרצה שיבינו אותו היה חייב לכתוב בהברה ספרדית. האמת צריכה להיאמר, שאת שירי הראשונים כתבתי בהברה אשכנזית. אני עצמי איני זוכר מתי התחלתי לכתוב בהברה ספרדית. הפואמה הראשונה שלי – „הנודד" – אותה הדפסתי בחוברת „הדים", בעריכת אשר ברש ויעקב רבינוביץ, נכתבה בהברה אשכנזית. כמה שירים נוספים שכתבתי בתקופת שהותי בפאריז, ושתיארו את געגועי לארץ, נכתבו אף הם בהברה אשכנזית.

אני נשכחתי למשך זמן. נדדתי הרבה. במשך כל תקופות נדודי גם כמעט ולא עסקתי בשירה. לא עסקתי בשירה כמו שלונסקי למשל, עשרים וארבע שעות ביממה. אני הייתי עסוק במהפכה העולמית. בארץ קראו לי הפייטן הפרולטארי הראשון. אחר־כך, בגלל השמאלנות שבשירתי, חדלו להדפיס אותי.

בשנות העשרים המאוחרות ניגשתי לאחיו של שלונסקי, שהיה בעל הוצאה פרטית, והדפסתי את חוברות השירה „עמל" ו„בשער".

אני חניך השירה הרוסית. שפת האם שלי היא רוסית. לפעמים אני עוד מתרגם במחשבתי את הפסוק או החרוז מרוסית. גם לאה גולדברג כתבה על כך, שבשעת הכתיבה היא תרגמה דברים מרוסית. הושפעתי בעיקר ממאיאקובסקי, שהיה ממחוללי הזרם הפוטוריסטי ברוסיה. הוא היה משורר גדול. אין שווה לו בשירה העברית.

ש: מה היו יחסיך עם אברהם שלונסקי?

ת: יחסי עם שלונסקי היו ידידותיים מאד. הם לא היו מבוססים על שירה. כמעט ולא דיברנו על שירה. פעם ישבנו אצלו בבית, והוא כרגיל יושב ומעיין במשהו. תמיד היה תקוע באיזה דבר. הוא סלסל בשערותיו. הרגשתי כאילו הוא מסלסל בשערותי. יחסים כאלו היו לנו. נסענו יחד לחוץ לארץ. חצינו יחד גבולות. את השיר הראשון שכתבתי – „הנודד" – שלחתי כאמור ל„הדים", ולא סיפרתי לשלונסקי. לא רציתי שיעשה לי פרוטקציה. חיכיתי לתשובה. יום אחד נכנס שלונסקי לחדרי ואמר, „זה בסדר. זה יתפרסם". עשיתי את עצמי תם. – „מה יתפרסם?" – שאלתי. „אל תבלבל את הראש. השיר שלך, ששלחת. הוא יתפרסם." לא יכולתי להתאפק והתחלתי לצחוק. כפי שסיפרתי, עם שלונסקי לא דיברתי שירה. שלונסקי הכיר אותי כל־כך טוב, שהוא ניחש מיד שאני כתבתי את השיר, שצריך אני להתבטא כך.

ש: סיפור חייך, אף הוא רב תהפוכות. עלית לארץ עם אחת הקבוצות הראשונות של העליה השלישית, הצטרפת אל החוגים השמאליים של ציבור העובדים בארץ. בשנת 1937 עזבת את הארץ למשך קרוב לעשרים שנה. מדוע?

ת: הבולשת אסרה אותי ב־1937. היה חוק בריטי, שאיפשר לאסור אדם לשישה חדשים מבלי להאשימו בדבר. אחרי תשעה עשר יום שחררו אותי, אבל הצטרכתי להתייצב מדי יום בבולשת. משעה שש בערב אסור היה לי לצאת מהבית. כיוון שלאכול צריך, ולי אסור היה לעבוד, הכריחו אותי למעשה לבוא ולתת את הסכמתי לצאת את הארץ. התאספה קבוצה של שלושים איש, וברכבת הובילו אותנו לגבול. הבולשת נתנה לנו ויזה לקובה דרך צרפת. הגענו למרסיי ובמקום לנסוע לקובה נסענו לפאריז. בפאריז נשארתי עשרים שנה. במהלך השנים הללו הייתי גם בפולין, בצ'כיה, בברלין.

בתקופת מלחמת העולם השניה התנדבתי לצבא הצרפתי. הצטרפתי למלחמה נגד הפאשיזם. כשהצבא הגרמני רצה לכבוש את פאריז היתה בריחה המונית, ובין הבורחים היו אשתי ובני. כשהגרמנים החלו לברוח, הצטרפתי לחבורת יהודים פרטיזנים, שביקשו לפגוע בצבאות הגרמנים, להרוג בהם כמה שאפשר. כשחזרנו לפאריז התחלתי לבנות את חיי. בפאריז היו הרבה פועלים יהודים שמאלנים. השתלבתי ביניהם. עבדתי בפרוות, שהיא מקצוע יהודי טיפוסי. בינתיים נולד בני השני. לפתע התחלתי לחשוב – מה אני עושה כאן? הרי את המהפכה הצרפתית עשו הצרפתים, וגם היחס לזרים לא היה טוב במיוחד. לא היתה אנטישמיות. היה יחס של זלזול. ידעתי שישנן ארצות שבהן בונים סוציאליזם. אחת הארצות האלה היתה פולין. אשתי היתה מפולין. זה היה אחרי המלחמה. רצינו גם לראות אם מישהו מהמשפחה נשאר. רצינו כאמור גם לעזור ולבנות את הסוציאליזם שם. ידענו שהוא לא ייבנה מעצמו. אומר ועושה, לפי הפורמולה שלי. התחלנו לארוז. קיבלתי ויזה לשנה לפולין. אשתי נחשבה לפליטה חוזרת. בפולין נתנו לנו מקום להיות בו. לא יכולנו לבחור. עבודה היתה שם בשפע. פרנסה היתה בקושי. קיבלתי מהג'וינט מכונת תפירה, והתחלתי לעבוד כפרוון בקואופרטיב. בפולין נשארתי שבע שנים. עד שהתחילה לחזור אנטישמיות והחלו לפטר יהודים. אני לא הייתי חבר המפלגה הקומוניסטית. אמרתי לעצמי, שאם אני מאמין באיזו אידיאה, באידיאל מסויים, אז אני אשמור על האידיאל הזה בכך, שאני אעבוד טוב. התחלתי בפועל פשוט והתקדמתי עד שנעשיתי מנהל מחלקה. כשהתחלתי להרגיש שעוד מעט יפטרו אותי, נזכרתי שלמעשה יש לי ארץ, שצריך לנסוע אליה, צריך להמשיך ולעזור בבנייתה. זה לא היה קל. היתה בתוכי התנגשות בין אהבתי לארץ שנולדתי בה, רוסיה, לבין הקשר שהיה לי אל הארץ שנולדתי בה מחדש.

ש: במשך שנות היעדרותך קיימת קשר עם הארץ, עם העברית?

ת: כמעט ולא. לא היה לי זמן. היתה תרבות עצומה ועשירה מאד מסביב. התרבות העברית לא היתה חסרה לי. גם שירים כמעט ולא כתבתי.

אחת הפגישות הבודדות שלי עם הארץ היתה ב־1932 בברלין. איך הגעתי לשם? הרפתקן, זה מה שהייתי באותם ימים. ישנו משפט ביידיש שאומר – יש לו יותר מזל משכל. זה מה שהיה לי אז. כיוון שבדרכון שלי היה רשום שמקצועי סופר, היתה לי רשות כניסה לספריה הלאומית של ברלין, ושם נזדמן לי לעיין בשפע של עיתונות עברית. פגישה מרגשת נוספת עם ישראל היתה לי בוורשה, בה התקיים כנס בין לאומי של נוער. הגיעה גם משלחת מישראל. בגלל שידעתי שפות רבות, נעשיתי מתורגמן והוצבתי במרפאה. יום אחד נכנס בחור צעיר, חבוש קסקט, והתחיל לדבר גרמנית רצוצה. האחות קראה לי לתרגם את שפתו המוזרה. גם איתי הוא החל לדבר באותה שפה מתובלת ביידיש. אמרתי לו – „שמע בחור. דבר עברית". הוא היה נדהם.

ש: בשנת 1957 שבת לארץ, והתגוררת בירושלים. המשכת לכתוב שירים, ובהם ביטוי לעייפות שנעדרה מן השירים הראשונים. את השיר „ביני לבין עצמי", שפורסם באותם ימים ב„על המשמר", אתה פותח בשורות: „עצוב מאד. ללֵיל יאור ירח. ובתוך חדרי הנֵר ילעג ללא דבר. מאחורי גבי איזה פרצוף קרח: – פִּיטן... חֵי־חַי עייפת כבר!"

ת: למרות שעשרים שנה כמעט ולא חשבתי על העברית, כשחזרתי, הרגשתי מיד ששבתי הביתה. חשתי גם עייף, והעייפות הנפשית הזו התבטאה בשירים. מהפכן נשארתי, אבל מכל הטלטולים פשוט עייפתי.

ש: בשיר „ידיד", המתפרסם לראשונה באסופה המאוחרת, אתה כותב: „עתה – את סף ביתך שומר הטלפון. אוזני־ברזל. את החושים ממששים חושי הרשת. טרטור לשון מתכת מזהיר, מונע זעזועים. סופג געגועי הלב. משליט דממה דומה למוות. שובר הרטט שבקול". האם אתה מצר על המצאות אנושיות נוספות?

ת: השיר הזה מוקדש לאברהם שלונסקי. אני לא מצטער על שום המצאה אנושית. בשיר הזה אני מתכוון רק לבטא את תחושת הצער על כך, שפעם יכולתי לבוא אליו, וכאילו כלבים חמים היו לוקקים את פני. הייתי בא אליו כמו רע. במהלך השנים חל שינוי באופיה של הרעות. הטלפון מסמל משהו שהוא כבר לא רעות. אבל אני איני מהזקנים שיושבים על הספסל ואומרים שפעם, פעם היה הכל אחרת, הכל היה טוב. החיים מתקדמים. משתכללים. עכשיו יש טלפון. פעם היו כלבים חמים.

ש: כשאתה מתבונן מן הצד במהלכי השירה העברית מאז פן־שלונסקי־אלמי הצעירים, מה אתה רואה?

ת: שירה בעברית איני קורא הרבה, ואת המעט שאני קורא אני מוצא במוספים בעיתונים. אני קורא את השירה החדשה – יונה וולך, דליה רביקוביץ, מאיר ויזלטיר, דוד אבידן – ואני לא מבין. מה הם רוצים להגיד? מה הם רוצים למסור? משורר הרי רוצה למסור מסר. בשירת דבורה כתוב – עורי עורי דבורה, קומי, עורי, דברי שיר. המשורר מדבר את שיריו. אני רוצה להבין את מה שהם מדברים.

פעם עשיתי קונץ עם חבר. מצאנו באחד המוספים שיר של משוררת. כתבנו מהמלים של השיר הזה שיר חדש אבל הפוך. אם היתה כתובה בשירה של המשוררת המילה יום כתבנו לילה. אם נכתב לשבת כתבנו לעמוד, וכן הלאה. מה התקבל? כלום. אנדרלמוסיה. שלחנו את השיר החדש למערכת אחד העיתונים, כיצירת ביכורים בשם בדוי. הדפיסו. לא הבנו את השיר שכתבנו אנו. לא הבנו את שירה של המשוררת. בשירים שכתבתי בזמן האחרון אני משוחח עם שירי. אני מבקש אותם – היו ברורים. דברו פשוט. אם לא כותבים כך שיבינו, אז בשביל מה כותבים? צריך לדבר כך, שיבינו כולם.

ש: הרבית להתרועע עם חברים סופרים ומשוררים?

ת: אני בודד־כלל מתבודד. אני גם איני גר במרכז. לפני שנים מעטות התקבלתי לאגודת הסופרים. חוץ משלונסקי לא היו לי חברים משוררים. הכרתי את פן ואת אורי צבי גרינברג. אני כל השנים עבדתי. לא היה לי זמן, לא עסק ולא ראש להתרועעויות כאלה. לי היה עסק עם המהפכה הפרולטארית. השירה עבורי לא היתה עיקר הדברים. אילו השירה היתה אצלי במרכז, הייתי עומד בגיל שמונים ושבע עם קובץ אחד כזה של שירים? גם היו תקופות ארוכות שלא כתבתי כלל. עבדתי. חיפשתי פרנסה. בשביל לכתוב צריך להיות פנוי, כמו שעכשיו אני מרגיש את עצמי. אני קם בכל בוקר, בשעה מוקדמת, עושה התעמלות, יוצא לטיול ברגל, שב לביתי וקושר את עצמי לשולחן.

ש: בשיר־נוסף, המתפרסם לראשונה באסופת „שירים ופואמות" שלך, הנקרא – „עם שכזאת" אתה כותב: „ואני תמיד את נפשי שוררתי כשבה שוכבים רק זאבים טובים ואריות ורכי־עיניים מאגדות ילדים. עם נפש שכזאת אני יוצא לדרך". עם נפש כזאת, הגעת למרות הכל, עד ימיך אלה. אופטימיות. אופטימיות. הרבה ממתקות החסד הזו מרווה את שיריך שכתבת ממש בימים אלה, ובאחד מהם אתה כותב: „קמצוץ של צדק, אמונה. וציפיות הרבה אל העתיד המוזהר". זהו המתת שאתה מוסר לדור הצעיר, לנכדתך, שלה כמדומה אתה כותב את השיר?

ת: כן. אני מטבעי אופטימי מאד. אני מאמין בעתיד הטוב. חיים זה לא דבר שנפסק. הם ממשיכים והולכים כל הזמן, ואני איתם.

ליובה אלמי
המשורר משוחח עם שיריו

שירי!
אני רוצה אתכם בהירים, נגינתיים.
שירים –
חיוכים, כתינוקות כחולי־עינים.
שירים – המלטפים את פני הלילה
שעקצום הכוכבים.
שירים –
אשר חודרים אל תוך לבו
של עצב.
אל זה העצבון שבו הצחוק נגוז
כחרצנים בבשר תפוז.
שירים –
כמפרשים מתוחים על פני ימים כחולים.
שירים –
כשמש המלקקת את פני האוהבים.
שירים –
כמו אמא, עם לילה, כנפיה פורשת,
את בנה מכסה ולוחשת דום
„זה יבוא, אפרוחי, זה יגיע
אלי בפתאם.
אלי במפתיע".
שירי –
הגידו לי היכן, על פני האדמה,
צומחת השמחה?...

בושה

לילה. ירח. גלים.
שירי!
נשוחח גלויות!
בוא ונדבר כדבר חברים,
או למה, הגד־נא, גנבת הלילה
חיוכיו של ירח
מחיקם של גלים?

ידעתי, שירי: –
זה על מנת לקשט בהם חרוזים.

והרי הירח בא לביתך
כאורח!
ועכשיו, מה יעשו הגלים?
והם – עירומים.

בושה, משוררים!

עוד לא מאוחר

לילה,
ראשו של משורר – על לבן סדין
הס־ס־ס... דממה.
ולפתע – אושוש, רשרוש בין עלים

עורה, שירי!
שור: שני כוכבים נפלו מפרומים
הסתבכו בין עצי היער.
משוטטים ותועים.
מחפשים את דרכם.
זו הדרך לשחר, בה הולכים
גם נערים ושירה בנפשם.

עוף, שירי לקראתם!
והנחם אל דרכי השחר
כי עוד לא מאוחר.

רחובות, 1985

מיומנו של ל. אלמי

ביומנו שבכתובים, „חיי – בראשי פרקים, מפורקים", בעמוד הראשון, מתאר ליובה אלמי את ראשית היכרותו עם שלונסקי בדנייפרופטרובסק:

„במשפחה – 3 בנות ושני בנים. אחד מהם הוא אברהם שלונסקי, נער שסיים גימנסיה עברית, חולמני, תקוע כל היום בעולם עברי. הבית הדר ציונות עמוקה, שורשית, מלא מוסיקה ושירה. המסגרת התאימה לי ולצרכי הנפשיים. האוניברסיטה, הלימודים, הבולשביקים, לנין (שאת דרכו הצדקתי) – כל אלה התנתקו, נמוגו.

בתוך הבית הזה, השלונסקאי, נולדה ההגשמה. אומרים ועושים – נוסעים. לא לשכוח: רוסיה – כמרקחה. רבולוציה וקונטר־רבולוציה, מלחמת אזרחים, המעבר מחבל ארץ אחד למשנהו תלוי בסכנות מוות ובקשיים מאוד. הדרך נמשכה שנה שלמה. – – – בשנת 1921 הגעתי ארצה. אני – באהל. בחולות על שפת הים של תל אביב..."

בשולי הראיון

בימים שהתחנה המרכזית של תל־אביב היתה צומת של ממש, היו בה כמה „בוקיניסטים", בעלי דוכנים לספרים ישנים, אוצר־מציאות לחובבי ספר. שם ראיתי באחד הימים ספר־שירה צנום, בכריכה רכה, פס אדום מאונך שמזדקר מתוכו שמו, „בשער", ופס שחור מאוזן שקופץ מתוכו שם המשורר, ל. אלמי, אלמוני גמור מבחינתי. עיינתי בספר, ולבי החסיר פעימה. מיהו אלמוני זה, השייך כל־כך לראשית „הגל החדש" של שנות העשרים, המזכיר כל־כך את שלונסקי של אז, את פן, את מאיאקובסקי?

הדבר היה לפני שלושים שנה – ובדיוק שלושים שנה אחרי הופעת „בשער" (תרפ"ז). ערכתי אז את „משא", כממלא־מקום זמני של אהרן מגד. נתתי את החוברת לעיון לדן מירון, שפירסם אז בסדרות את מאמריו ב„משא" והצעתי לו לכתוב על „הנידח" הזה. כך חזר לתודעה ל. אלמי. לא ידענו, שבאותה שנה ממש גם חזר בגופו לארץ. קצת לפני פסח השתא הגיעה לשולחנו של העורך מעטפה סגורה. כשפתחתי אותה, החסיר לבי פעימה. היו בה שירים חדשים של ליובה אלמי. האיש הזה, שנולד בשנה האחרונה של המאה התשע־עשרה והוא מראשוני העליה השלישית, כתב שירים חדשים. בדיוק שישים שנה אחרי הופעת „בשער". בדיוק שלושים שנה אחרי פגישתי עם ספרו הראשון אצל ה„בוקיניסט" בתחנה המרכזית.

כך נולד הראיון המרגש של ענת לויט עם ליובה אלמי הצעיר לנצח.

חנוך ברטוב

מיכאל ששר

עשר המכות ב„ספר הישר"

ספר הישר, ההדיר וצירף מבוא יוסף דן, מוסד ביאליק 1986, 334 עמ'.

ה„תפר" שבין תורה שבכתב לתורה שבעל־פה, הוא כידוע פרי פעלם של חכמי ההלכה והאגדה לדורותיהם. ב„שטח הפקר" זה קראו דרור למחשבותיהם ולדמיונם ובך השתדלו למשוך בכתביהם לא רק תלמידי חכמים ויודעי ספר, אלא גם פשוטי עם ואפילו נשים צדקניות.

לסוג זה של ספרות שייך גם „ספר הישר", שנדפס לאחרונה מחדש בספריית „דורות" של מוסד ביאליק, בתוספת מבוא מאת יוסף דן. אין כאן לפנינו „ספר הישר" הנזכר במקרא עצמו בנס „שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון"...הלא היא כתובה על ספר הישר" (יהוש' י, יג) ובקינת דוד על שאול ועל יהונתן בנו ה„כתובה על ספר הישר" (שמ"ב א, יח), אלא ספר מאוחר יותר, שמחברו ביקש לשוות לו חשיבות וקדמונות, כדרך שעשה מחבר ספר יוסיפון שהסתמך על יוספוס פלביוס (הוא יוסף ברמתתיהו), או אף קדושה כלספר מקראי. בהקדמתו כותב המחבר, כי משביקש תלמי המלך, במאה השלישית לפנה"ס, לתרגם את התורה ליוונית, שלחו לו חכמי ישראל במקום ספר התורה את „ספר הישר" כדי למנע את תרגומה.

אלא שהשאלה היא אם ספר זה שייך לאותו סוג של מדרשים, שממנו שאבו הדרשנים, כפי שמציג עצמו מחברו האלמוני של הספר, או שאינו אלא יצירה פסאודו־אפיגראפית מאוחרת, כדעת ליאופולד צונץ, או כדעת יוסף דן עצמו, הרואה במחבר אחד ממגורשי ספרד, שחי בנאפולי במאה השש־עשרה.

כדי לעמוד על דרך כתיבתו של מחבר „ספר הישר", המספר „את הסיפור המקראי מתוך ראיה חדשה והרחבה חדשה", נביא לדוגמה שני פרקים, שלהם נגיעה ליציאת מצרים.

■ דצ"ך עד"ש

הפרק העשרים ב„ספר הישר", הדן ביציאת מצרים, עוסק בראשיתו בעשר המכות ויש בו תוספות ברוח המדרשים הקלאסיים. כך, למשל, בקשר למכת דם מסופר ב„ספר הישר": „ויהיה בבוא המצרי לשתות ולשאוב מים, הביט אל כדו והנה כל המים נהפכו לדם. ובבואו לשתות בכוסו והיו המים אשר בכוס לדם. וגם בלוש האשה את קמחה ובבשלה את תבשילה ויהיו מראיהם למראה הדם" (כל זאת ע"פ הנאמר במדרש רבה: „ישראל שותה מים מתוך הגינית והמצרי אומר לו: תן לי בידיך מעט מים, וניתן לו – ונעשו דם". ובקשר למכת צפרדע נאמר שם: „כשהיתה המצרית לשה את העיסה... באות הצפרדעים ויורדות לתוך העיסה" – וארא, פרשה י).

ועל מכת הצפרדע מסופר ב„ספר הישר": „ויהי בשתות כל המצרים מים ותמלאנה בטנה צפרדעים ותקרקנה במעיהם־הם כאשר תקרקרנה בהיותם ביאורה. וגם כל מי משתיהם ומי תבשילם שבו לצפרדעים וגם בשכבם על מטתם ויזיעו כל זיעתם צפרדעים" (ובמדרש רבה נאמר: „בשעה שהיו מוזגים את הכוס, היה מתמלא מן הצפרדעים... שהיו נכנסות בגופן וצועקות בתוכם). ועל מכת הכינים נאמר: „ותהי הכינים במצרים ברום שתי אמות הארץ. וגם על בשר האדם והבהמה היו הכנים הרבה מאוד בכל יושבי מצרים. וגם על המלך והמלכה שלח ה' את הכנים...".

על מכת ערוב מסופר ב„ספר הישר": „וישלח ה' נחש שרף ועקרב, גם עכבר וחולד וצב עם זוחלי עפר, זבוב וצרעה, פרעש ופשפש יתוש וכל ערוב למינהו... וגם הצרעה באה עליהם ותגרשם ויבואו מפניה חדר בחדר ותרדוף אחריהם. ויהי בהיחבא מצרים מפני הערוב, וינעלו דלתותיהם אחריהם, ויצו האלהים את הסילונית (בתולה בחציה ולמטה ועוף מחציה ולמעלה. דמות מיתולוגית יוונית – מ.ש.) אשר בים ותעלה ותבוא מצרימה. ולה אמות ארוכות, עשר אמות באורך אמת־איש, ותעל הגגות ותגל את התקרה ואת המעזיבה ותחתכם ותשלח אמתה הביתה ותסר את המנעל ואת הבריח ותפתח את בתי מצרים". הקורא תיאור פלאסטי זה שואל את עצמו מניין שאב מחבר „ספר הישר" סיפור זה וכלום אינו מתבסס אלא על דמיונו ועל עיני רוחו. אבל גם כאן ניתן למצוא רמז לדבריו במדרש („מהיכן בא עליהם ... מלמעלן [עוף השמים] ומלמטן [חיות הארץ]... חיות ועופות מעורבבות... מיני צרעים ויתושים ... שאילולי הצרעה, היאך היה פורע מן המצרים?..."). ועל הדֶבר נאמר: „ולא נותר ממקנה כל מצרים זולתי אחד מעשר", אלא שהמדרש אומר שהשאיר חלק „כדי שאראך כח גבורותי ותספר כחי בכל הארץ". ועל מכת שחין נאמר: „וישלח אלהים דלקת אש בבשר מצרים ויבקע את בשרם ויהי לשחין רע... ויזוב בשרם מעליהם עד כי נמקו ויבאשו".

■ פרעה לא מת

מכת ברד ב„ספר הישר" אינה מוסיפה הרבה על התיאור המקראי, ואילו על מכת הארבה כותב המחבר: „אז שמחו כל מצרים בארבה ואף כי אכל כל תנובת השדה ויצודו מצרים מן הארבה לרוב מאוד וימלחום למאכל... ויהפך ה' רוח ים חזק מאוד וישא את הארבה – גם את המלוחים" (ובמדרש נאמר: „כיוון שבא ארבה, שמחו המצרים. אמרו: נקבץ ונמלא מהם חביות... לא נשאר ארבה אחד – אפילו מה שהיו בקדרות ובחביות מלוחים, פרחו והלכו להם...")

גם על מכת חושך מוסיף בעל „ספר הישר": „בעת ההיא מתו רבים מעם ישראל את אשר מרדו בה' ולא שמעו אל משה ואל אהרן ולא האמינו בהם כי אלהים שלחם. ויאמרו לא נצא ממצרים פן נמות ברעב במדבר שממה ולא אבו לשמוע בקול משה. ויגוף ה' אותם בשלושת ימי החושך ויקברום ישראל בימים ההם לבלתי דעת בהם יושבי מצרים וישמחו עליהם. (ובמדרש נאמר: „לפי שהיו פושעים בישראל... ולא היו רוצים לצאת ... לפיכך הביא על המצרים את החושך שלושת ימים, כדי שיהיו קוברים מתיהם ולא יהיו מצרים רואים בהם והיו משבחים [בני ישראל] לקב"ה על כך).

ועל מכת בכורות: „גם דמות בכורי מצרים החקוקים בקירות בתיהם נמחו ויפלו ארצה, וגם כל עצמות בכוריהם אשר מתו טרם זה וקברום בבתיהם, ויגררו אותם כלבי מצרים בלילה ההוא ויסחבו לפני כל מצרים וישליכו אותם לפניהם... ויבכו בלילה ההוא איש על בנו ואיש על בתו בכוריהם... ותצא בתיה בת פרעה עם המלך... לבקש את משה ואת אהרן... וימצאו אותם בבתיהם אוכלים ושותים ושמחים עם כל ישראל. ותאמר בתיה אל משה: הלא זה יהיה גמול הטוב אשר עשיתי אליך, אשר גדלתיך ואשר ספדתיך, ותביא עלי ועל בית אבי הרעה הזאת? – ויאמר אליה משה: הלא עשר המכות אשר הביא ה' על כל מצרים ההגיע אליך רע מכולם, אם באה אליך אחת מהן? ותאמר: לא."

■ המבנה הספרותי

מחבר הספר, לדעת פרופ' יוסף דן (כלומר, לא מי שהביא את הספר לדפוס בפעם הראשונה בוונציה בשנת שפ"ה – 1625), כותב בהקדמתו: „והנה הספר הזה מעלותיו רבים והם כולם מביאים אותנו אל ההבטחה (הבטחון) בשם יתעלה ואל ההתדבקות בו ובדרכיו... ואין ספק כי להקורא עיין מצרים מזה הספר בלילי פסח, יש לו שכר גדול מאוד, כמו שאמרו זכרם לברכה: כל המספר ביציאת מצרים הרי זה משובח... כי זהו הסיפור האמיתי שראוי לספר ולקרות בו אחר קריאת ההגדה וכך אנו עושים היום בגלותנו בארצות ספרד..."

להקדמת המחבר הקדים יוסף דן מבוא. הוא גם ההדיר את כתב היד, על פי דפוס ונציה משנת שפ"ה. זאת משום שלא נמצא

(סוף בעמ' 7)

هكذا في الاصل

هكذا من الأصل

אהרן אפלפלד

המוות אינו מרהיב כאמור

איש לא ישן אותו לילה. כולם שתו את הקוניאק הזול שהגיש וואן, התגוננו בקולי קולות. חרפו ושרו שירי ערש ישנים; ובין עניין לעניין, העלו מתוך השכיה פנים נשכחות, מקומות נושנים, וחזרו ואישרו, כי הגורל רדף את בנו בכל פינה. גורלו לא גורל סביל היה, כדרך שאולי גורל צריך להיות, אלא מין גורל חמדן ועד אשר לא טרף לא הניח לו. אחרים האשימו את אמו, שאהבתה אליו בכלה בטירוף. לאמיתו של דבר, לא היה זה אלא פחד שלא ישא אשה על פניה.

זלצר לא שותה אבל ער היה, כמו חזרה אליו ארשת פניו הישנה, וכל הוויתו אמרה: „אני את שלי עשיתי, קפצתי אל מימי הפרוט ומשיתי אותו מתוך המערבולת. מה עוד יכולתי לעשות. אבל הוא, כנראה, ביקש את המוות". לבסוף לא דיברו עוד על המת אלא על סדרי הלוויה, מתי וכיצד.

זלצר טען, שאסור להזמין את החברה קדישא של ריפל. הללו רשעים ותומדי בצע, עורכים את הלוויות בחיפזון ובצורה בלתי אסתטית. מוטב לקבור אותו בבית הקברות הנוצרי או ברחבת הפנסיון, אבל בשום פנים ואופן לא בבית הקברות בריפל. להצעה המעשית הזו נמצאו תומכים רבים, אך מריה, דעתה שונה היתה. היא סבורה היתה, שיש לקבור אדם באחוזת הקבר של אבותיו. החברה קדישא אמנם לבושים ברישול, בולעים את מלות התפילה, ותובעים את כספם בחוזק יד, אך מה לעשות: גם העולם הזה אינו מפואר במיוחד. אין זה חשוב כיצד מניחים אותך אלא היכן. אדם צריך לשוב אל אבותיו, ולא בבדי אמרו הכתובים, נאסף אל אבותיו. קולה היה צלול וברור והדמים רגע את כולם בקשב. משונה, המוכריה היא שדיברה בקול היהודי. אחדים עוד זכרו בעימום את הקול הזה, אך לא ידעו היכן. ורגע נשכח המוות, וכולם נשטפו בדבריה של מריה, בצליל קולה ובתוקף.

אך זלצר דבק בדעתו: בנו אהב את המקום, את הקיץ ואת המים, איש העולם הזה במלוא מובן המלה, הוא שנא את הצרמוניה הדתית ואת שמשי המוות. בן חורין היה ובן חורין נסתלק. למה לכבול אותו עכשיו באזיקים האלה. אנחנו אהבנו אותו ואנחנו נאמץ אותו, נטמין אותו ברכות באדמה הפשוטה זו, בלא שום צרמוניה. נחזיר אותו אל היקום. מריה נסוגה אל פינתה ולא הוציאה הגה מפיה.

גופתו של בנו מונחת היתה על השולחן. בשעות האחרונות כמו נתעצמה ישותו הדוממת. איש לא התקרב לשולחן. כולם מצאו מחסה בפינת האוכל, וגמעו מן הקוניאק הזול. איש לא ידע מה לעשות. הפחד כי הקוניאק יאזל היה חזק וממשי.

„היכן וואסיל. למה אינו פותח את המזנון ומגיש קוניאק?" שאלה זוסי ושמחה כי מצאה סוף סוף מלים להשמיע אותן.

„הוא רימה אותנו. איך ידעת שהוא רימה אותנו," השיבה ריטה בהתרגשות.

„לא שמעתי. לא שמעתי דבר."

„הוא מוהל את הקוניאק במים. בנו תפס אותו."

„מתי נודע לך הדבר?"

„לפני האסון. דקות ספורות לפני האסון סיפר לי על ההונאה הגדולה של וואסיל."

„ומה אמרת לו?"

„הסכמתי עמו בכל הלב. הבטחתי לו כי נקוט בכל האמצעים," אמרה ריטה ושמחה, כי יש בפיה כמה מלים של תוקף. מאוחר יותר צנחה שיכורה ונרדמה לא הרחק מגווייתו של בנו. לפני כן דיברה רבות, ובצורה בלתי מסודרת, על הצורך לצאת לקראת הבוקר בעיניים פקוחות, ולא להפקיד את המתים האהובים בידי שמשי המוות. להקפיד ולהשאיר את הארון פתוח, כדי שנוכל לבקרו יום יום. אסור בכל מחיר לנעול אותו בתוך האדמה המחורבה. היא היתה מבולבלת ואיש לא שם לב אליה. לשווא ניסתה מריה להרגיע אותה. היא בשלה: את המתים יש להשאיר בתוכנו, כדי שנוכל לראות אותם. פשע הוא להטמין אותם בתוך האדמה. לבסוף קיפלה את רגליה וצנחה על הרצפה, ושעה רבה מלמלה: אדמה טחובה, אדמה טחובה, ונרדמה.

וואן שותה הרבה וישר מהבקבוק. עתה, סוף סוף, עלה בידו לדבר ובשטף. שנים של שתיקה כמו נפרצו, הוא סיפר על ילדותו בכפר. הילדים בבית הספר היו מציקים לו וקוראים לו וואן מלך היהודים. בתחילה סבור היה, שזהו כינוי של חיבה. רק לימים למד מה טיבו. וכשלמד לא טמן את ידיו בצלחת: הוא הלם בכל אלה שהתנכלו לו. לימים, כבר בגימנסיה, גילה לו אביו שאמנם יהודי הוא, יהודי למחצה. הגילוי הביך אותו מאוד, וימים אחדים נטר איבה לאביו, אך אביו איש חביב היה, ובאחד הימים אמר לו בפשטות: אין זה יתוש שאפשר להתבדך לו, אבל גם לא אסון. אמו, אשה ישרה ונאמנה, גלתה מבית אביה בגלל בעלה היהודי. כל ימי חייה גאה היתה שבעלה יהודי הוא, אך במצוות בעלה לא דיברה על כך עם בנה. הם גרו בכפר רחוקים מעיני הבריות. בבית דיברו גרמנית. וואן בטוח היה כי אבותיו מוצאם מהאלפים.

זלצר ישב בכסא הקש ורקם תוכניות מרהיבות. הוא דיבר על גלעד שיתנשא לגובה של עשרים מטר, כדי שכל הקרב לכאן יראה אותו מרחוק. לשווא ניסה לשתף את אשתו במחשבותיו. היא, אמנם, ישבה לצידו, אך לא הוציאה הגה מפיה. נראה, כי מחשבותיו של זלצר שיתקו אותה. מאוחר יותר אמרה: „המוות הוא בהיר מאוד."

„על מה את שחה, יקירתי."

„כולם אין רואים שהמוות בהיר מאוד?" חזרה ואמרה.

„אני לא רואה שום דבר, יקירתי."

איש לא התערב בשיחה זו. עתה, משום מה, נדמה היה, כי זלצר עומד לכרוע ברך ולבקש מחילה מאשתו.

בדמדומים הראשונים העירה מריה את ריטה. ריטה היתה מטרטשת ומרוב בלבול קראה:

„מה רוצים ממני. למה לא מתנים לי לישון." לא עבר זמן והיא הבינה, התנערה וביקשה מחילה מכל הסובבים. „איך זה נרדמתי. איזו טפשות מצידי."

„מה יכולת לעשות," קרבה אליה זוסי.

„מה פירוש," אמרה ריטה ופערה את פיה. „אני רוצה להיות ערה ולראות את הכל. האם הופיע הרופא."

„מה יכול לעשות רופא," אמרה זוסי, ואיזה חיוך של זחיחות דעת פשט על פניה.

„כלום לא אמרנו," התנערה ריטה, „כי הרופא יבדוק אותך שנית."

„מי אמר."

„אני כסילה," אמרה ריטה, „אני כסילה גמורה."

מריה הכינה בעוד מועד קפה טרי. ריח הקפה העלה כבקסם בקרים אחרים ושקט אחר. ורגע כמו נשכח האסון. האנשים לפתו את הכוסות בידיהם והתהלכו בפינות האוכל, כמו מצפים לאורחים שנתאחרו. האנשים גמעו את הקפה כפי שגמעו קודם לכן את הקוניאק. ידיה של מריה מלאות היו עבודה, אבל פניה הסתוררות של זוסי לא נרגעו. וואן עמד לידה ולא הוציא הגה מפיו. לבסוף לא התאפקה וקראה בקול: „היכן וואסיל, היכן המנוול. כשצריכים אותו הוא מסתלק."

„מה נעשה," הרכין וואן את ראשו.

הגדת ששון – מספרד, מהמאה הי"ד, כתובה על קלף ומעוטרת בדמויות אדם וחיות – מאוסף מוזיאון ישראל

„צריכים לפרוץ את הדלת ולחלק את הקוניאק," דיברה זוסי באיזו גסות.

הפתרון הזה כמו הניח את דעת הכל, ולרגע ירדה איזו רווחה על פינת האוכל האפלולית, כמו נמצא, סוף סוף, גם האשם.

לא עבר זמן רב ובפתח הופיעו שני החצרנים, הארון בידיהם.

„מה," נפלטה איזו צווחה שנוקה מגרונה של ריטה. זוסי נסוגה ונשענה על כתפיו החסומות של וואן. מריה לא התאפקה עוד ויצאה מפינת האוכל, קרבה אל מרכז האולם ואמרה: „תסלחו לי, אנשים טובים. לא בת יהודים אני ולא בת טובים, דותנית אני ושפחה, אבל כל שנותי הזקנות זועקות מתוכי: לא כך קוברים את המתים. גם למתים נחוצה מנוחה."

„מה את רוצה," קטע אותה זלצר בבוטות.

„אלוהים נתן לנו את התפילה."

„על מה את מדברת."

„ולא נאמר מלה מן הכתבים הקדושים."

„אין לנו תפילות. מי שרוצה להתפלל שיתפלל."

„בנו היה גאון, היה גאון אמיתי," דיברה זוסי בקול כסילי.

„מי שרוצה להתפלל שיתפלל," לא נחה דעתו של זלצר.

„סלחו לי, אני מפחדת, אני כבר זקנה."

„אני עושה את המוטל עלי ובלא פחד. אני לוקח על עצמי את כל האחריות," דיבר זלצר כפי שדיבר פעם, כבשנים שהפנסיון היה מלא, והוא משל ביד חזקה בכל העובדים הרבים.

שני החצרנים קרבו והניחו את הארון ליד הגוויה. היה זה ארון עשוי מעץ אלון בהיר, מחושק בחישוקי ברזל כחולים ומקושט בכמה פיתוחי מתכת, ששיוו לארגז איזו חשיבות מוגזמת.

„היכן הפרחים, היכן הפרחים," קרא לעבר החצרנים בכעס הנושן.

„הפרחים," נעלבו פניו של החצרן הקשיש.

„אמרתי פרחים," חזר זלצר והרים את קולו. „כמה פעמים צריכים לומר."

שני החצרנים יצאו בהרכנת ראש כנזופים. איש לא זז ממקומו. האוויר כמו קרש באור הבוקר. לא עברו דקות ושני החצרנים התייצבו בפתח, פרחים בידיהם. הפרחים המלאים, האדומים, צרמו לעין בדשנותם, אך איש לא העיר דבר. זלצר הוציא מתוך המגרה נרות צבעוניים והגיש אותם לאשתו. תרזה לקחה אותם והושיטה לכל אחד מהעומדים נר.

המגע עם הנרות הקלועים הדמים את כולם והטקס החל.

שני החצרנים היניחו את הגוויה בתוך הארון המרופד. ולרגע ניגלו פניו הסגורים של בנו, פנים מוכרות ואהובות על כל תגיהן, מלוא המצח, האף הנשרי קמעה. כך לאמיתו של דבר, היו נושאים אותו אל הקיטון כשהיה משתכר.

תרזה ניגשה והעבירה את האש מנר לנר. הטקס דמה ללוויה נוצרית שמשהו נשתבש בה. אולי משום מצחו של זלצר: טיפות זעה גדולות בצבצו על עורו הוורוד. זוסי עמדה צמודה ליד וואן כליד קיר. כמו חששה שמישהו יידה בה אבן.

החצרנים הרימו את הארון ופנו אל דלת היציאה. כל העיניים נישאו, בבת אחת, אל פינת האוכל שם עמדה מריה, נר דלוק בידה, כמו ציפו שמפיה תצא הקינה. לא היה עוד זמן. החצרנים הניחו את הארון על פי בור. כולם עמדו זקופים משום מה, מאחלים על להבות שלא יכבו. אילו היה זלצר פוקד על האנשים לכרוע ברך היו כורעים. פניו של זלצר הביעו רצון למעשים, אך פיו ריק היה ממלים. הדממה הלכה והקיפה את כולם.

החצרנים נסוגו והתבוננו במחזה דומם זה בעיניים משתאות. הם ראו לוויות בחייהם, אך לוויה בלא שירה וללא תפילה, לא ראו.

„היכן הרופא, היכן הרופא," נזעקה ריטה בקול שנוק. וזלצר התברך בה במבט נוקב ומהסה, והיא אמנם לא הוסיפה. עתה נדמה היה שמרוב פחד יכרעו האנשים על ברכיהם.

זלצר קרב אל הארון ואמר: „אנחנו מביאים את חברנו בנו אל מנוחתו. הרבה שנים בילינו עמו יחד. אינני יודע אם ניהלתי את הפנסיון כראוי. אם הכל היה כשורה, אם לא הפרזתי במחירים. אני מבקש סליחה מכולם. במיוחד אני מבקש סליחה מבנו. אני מבטיח כי כאן נקים אנדרטה לזכרו." עתה דומה היה זלצר לראש ועד של בית חרושת בינוני, חסון וחסוך מלים כמוהו. „אנחנו לא אנשים דתיים ועל כן נלווה אותו למנוחתו בפרחים ובשירה בלב."

המלים האחרונות שהוא, כנראה, שמע או קרא באחד הז'ורנאלים, צרבו את הדממה, אך איש לא העיר דבר. כולם המומים היו, והמלים חלפו על פיהם כמשב אש.

וכך באה אל קיצה הדממה. החצרנים הורידו את הארון בזהירות, אך אחד החבלים נשמט והארון צנח פעימה בזוכה. לשמע החבטה נפלה ריטה על אחת מברכיה. וואן חש להרים אותה. „שום דבר," אמרה ריטה, „אני בסדר גמור." לא חלפו רגעים והבור נתמלא אדמה שחורה ותחוחה. החצרנים הניחו על התלולית שני זרים גדושים של פרחי שדה אדומים.

מי רוצה לומר משהו, שאל זלצר בקול עבה וגס. איש לא הגיב. ריטה פרצה בבכי וכולם רצו אליה לאמצה. „את הארון היו צריכים להוריד בחבלים חזקים יותר," שב אל זוסי הקול הנשי, המלאכותי, של בת טובים. אביה לא חסך ממנה דבר, אך דבר אחד לא ידע ללמדה: יחס שותק אל החיים. כמו תמיד, נדמה היה גם הפעם, שלא היא הדוברת אלא הז'ורנאלים, שאביה מנוי היה עליהם. משם כל התורה וכל התבונה. וואן נראה עתה יציב יותר, אולי משום תספורתו הגזוזה.

האנשים עמדו על מקומם עוד שעה רבה. אור הצהריים היה חם ומימי הפרוט זרמו בשקט. אזהרתו של זלצר, כי החיים חייבים להימשך ואסור להתמכר להלכי רוח, אזהרה זו פעלה, כמסתבר. אפילו פניה של ריטה הביעו ישוב דעת.

ארוחה לא הוגשה. מריה העמידה סיר מרק ירקות ולחמניות, והאנשים גמעו את המשקה החם בשקיקה רבה. „אני שמח שלא מסרנו את בנו לידי החברה קדישא," אמר זלצר בקול מעשי להודריד. הקול לא נקלט כנראה. האנשים היו רעבים. המרק היה חם וטעים, והלחמניות הדיפו ריח של תנור. וכך נחצה, בלי משים, הגבול בין החיים והמתים. אבל לא לאורך שעות. תרזה נכנסה על פינת האוכל וישבה בצד. כך נהגה תמיד. היא אהבה להתבונן בדיירים, אלא שהפעם היה לישיבתה מבע אחר.

„היורשה לי להגיש לך צלחת מרק," שאל וואן באדיבות. תרזה הרימה את עיניה, ולרגע נדמה היה שהיא עומדת להשיב בחיוב, אך זו היתה אך מראית עין. פניה קפאו ולא זעו. וואן נסוג אל פינתו, ואז קרב ובא זלצר החזק וכרע על ברכיו ואמר: „מה יש, יקירתי. מה רע עשיתי." גם על פניה זו לא הגיבה. אז הרים זלצר את ידיו ודיבר בקול חנוק: „אינני יודע מה רוצים ממני. לא אני המצאתי את המוות. אם היו אומרים לי למסור את בנו לידי החברה קדישא, הייתי עושה זאת. אם חטאתי הוקיעו אותי."

פניה של תרזה נפקחו רגע, אך לא היה זה מבטה הרגיל: זרם קר נשב מעיניה הכבויות. „מה את רוצה ממני," שב והרים זלצר את קולו. „אם חטאתי יש להוקיע אותי. אני לא איש מאמין. מה אני יכול לעשות." תרזה לא הגיבה גם על תחינה זו. היא הלכה וקפאה עוד יותר. מריה ראתה את הסכנה ומיד הזעיקה את הרופא. הרופא בא במרוצה, והכל נסוגו אל הפרוזדור האפל אשר מאחורי פינת האוכל, כמו נכנס קצין משטרה שיש בידו פקודת מעצר.

גם בלילה שלאחר הלוויה לא עצם איש עין. מריה אפתה פשטידת תירס ממולאה בגבינה מלוחה והגישה אותה לעומדים. וואסיל לא פתח את דוכן המשקאות. הקוניאק הכפרי של וואן היה מגעיל, אך כולם שתו אותו בשקיקה וישר מן הבקבוק.

(פרק מנובלה)

ההגדה של בורדו

ההגדה של בורדו היא ההגדה המאוירת הראשונה שנוצרה בצרפת של המאה הי"ט ולכתב היד תרגום מלא בצרפתית. ההגדה, מתוך האוסף של משפחת מולדובאן, נכתבה בידי יצחק צורף, ממשפחת סוחרים „פורטוגזית" בבורדו. מהדורת פקסימיליה.

אורי ברנשטיין

מתוך המחזור: „שיחה ממושכת"

•

אֵינְךָ מַקְשִׁיב לְדִבְרֵי הָרַבָּה.
אִישׁ לְמִקְנֵהוּ. אִישׁ לְמַעֲשָׂיו.

אֲנִי פּוֹנָה אֵלֶיךָ בִּלְשׁוֹן אֲסִירִים,
בְּקִישׁוֹת עַל הַדֹּפֶן הַמִּתְעַבָּה שֶׁל הַלַּיְלָה,

נוֹסֵעַ אֵלֶיךָ, חָפוּז, עוֹבֵר
תַּחֲנוֹת שֶׁאִישׁ לֹא יוֹרֵד בָּן,

עַד שֶׁאָבוֹא, לֹא רָצוּי, לְמָקוֹם שֶׁנּוֹעַד:
מְקֻפָּד, חֲסַר פִּנּוֹת וְאַלְמוֹנִי.

וּמַה שֶּׁיִּתְגַּלֶּה נָהִיר כְּבָר מִיָּמִים.
רַק הָאַרְעִי אֵין בּוֹ חֲשַׁשׁ זוּלַת.

•

אַלְכּוֹהוֹל כּוֹפֶה עָלַי רְאוּת,
מִין פִּכְחוֹן נִדְהָם. מָקוֹם מְפֹרָט
אוֹ לִפְרָטָיו, לֹא טוֹב אַף אֶחָד.

אַתָּה מַכִּיר אֶת הַשִּׁשּׁוּט לְיַד הַלֹּעַ,
כְּמוֹ בֵּין חַיּוֹת מֻזְנָח, בְּדִמְדּוּמִים.
כּוֹס תַּעֲבִיר אָדָם עַל דַּעְתּוֹ. וּמִשֶּׁעָבַר עָבַר.

לֹא שָׁתִינוּ יַחַד מֵעוֹלָם. סִינִים
נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה בִּסְבִיאָה רַבַּת נַחַם,
עוֹצְמִים עַיִן כְּדֵי לְחַבֵּר פְּלִיאוֹת

דָּבָר אֵינוֹ שׁוֹהֶה דַּיּוֹ כְּדֵי לְהִבָּחֵן.
בִּשְׁתִיָּה מְמֻשֶּׁכֶת, רֵעִים לְשָׁעָה סְחַרְחֹרֶת,
נָשַׁב וְנַנִּיחַ לַעֲבֹר בֵּינֵינוּ לְדַרְכּוֹ

לָמָּה שֶׁהִתְגַּלָּה, לֹא אָמִין אַף יָפֶה,
עוֹבֵר בְּלִי לְהוֹתִיר סִימָן, בְּלִי מַחֲשָׁבָה.

•

סַפֵּר לִי אֶת הַסִּפּוּר אוֹדוֹתַי,
אֵיךְ רָאוּ הָרַבִּים אֶת חוּצִי בִּזְמַנּוֹ.
סַפֵּר לִי עָלַי בְּשָׁעָה הַקָּשָׁה
וְעַל מְקוֹמִי שֶׁהָיָה בֵּין הַבְּרִיּוֹת.
סַפֵּר אֵיךְ הָלַכְתִּי מִכְּבָר בִּסְפִינָה,
בָּא עִם הָעֵץ לַנָּמֵל לֹא יָדוּעַ,
שֶׁמָּא רְאִיתָנִי רַק מִצַּד יַבָּשָׁה.
וְאֵיךְ לֹא עָשִׂיתִי הַטּוֹב בְּעֵינַי
לִפְנֵי שֶׁיָּרְדוּ בִּי יָמִים לְלֹא חֵפֶץ.
זוֹ לֹא אֶרֶץ לִשְׂבֹּעַ. לֹא מָקוֹם לְדִבּוּרוֹת.
אַךְ הַנְּגִינוֹת שֶׁעָבְרוּ הַלַּיְלָה, אֱמֹר לִי,
הַאִם מִישֶׁהוּ שׁוֹמֵעַ אוֹתָן עֲדַיִן

(מתוך הספר „מה שנשאר, מה שלא"
העומד להופיע בהוצאת „עם עובד")

אברהם סוצקבר

נבואתם של אישונים

שמה באדאנה. פנים חצובים ממלח אפור על נס שצמח מתוך נס. המגינה עליה: אמא של כל האמהות – האימה.

בלילה הראשון של הבהלה הצהובה, לילה שנמשך שנתיים תמימות, מצאה באדאנה מראשותיים של קוצים בדירה חרבה שברחוב סטראשון.

לתוך אותה דירה חורצת־מגל, בשעת אותה בהלה, הריצה אותי בבעיטה פרסת ברזל. ותיכף נתמלא השטח פנים לא מוכרים, כטבועים על קרקעית של באר, שבקרקעיתה מאיר מלמעלה. כל אלה שקועים בזכרוני במשפחה חסרת־פנים. אך פניה של באדאנה, חצובים ממלח אפור על נס שצמח מתוך נס, נשארו מובדלים ועכשוויים.

ואף־על־פי שהיתה נמוכת קומה, אשה זעירה, ניתן לומר: זקנה זעירה, נעשתה באדאנה מתנבאה לבנה־יחידה לייבלה. היא רצתה לשוב ולהכניסו לתוך בטנה, שלא יארע לו, חלילה, כל רע. אלא שלייבלה נעלם או אי־שם, בדיוק כשהתקרבה הבהלה הצהובה, והמתנבא ללייבלה בבטן אמו הוא ריק.

בעודני נער קראתי שאיכרים מצביים באזורים נידחים של סין, שלא ראו שעון מעולם ואף אינם יודעים על קיומו, יודעים בכל זאת את סוד הזמן וסיבובו לא פחות מאנשים משועים: הרמת החתול־בית במפרקתו, ולפי המחוגים הזעירים הזוהרים בירוק שבלוחות־הספירות של אישוניו יודע הסיני מה מצבו של סיבוב הזמן באותו רגע. מין חתול כזה נעשיתי אז לבאדאנה, אבל לא רק לשם התמצאות בזמן, אלא גם בסיבוב במקום ובגורל.

באותנחתא תהומית שבין הוויה וחדל מתרוממת באדאנה על רגליה הדומות לבליר־עץ ומשקפת את פניה באישוני כדי לדעת מה גורלו של בנה־יחידה.

„לייבלה שלי אינו רגיל במלחמות. שרק ייצא מזה שלם בגופו".

אני מספר לבאדאנה, שעם התקרבות הבהלה הצהובה „הציג נעליים" לייבלה שלה – נמלט אל מעבר למלחמה.

זיקי חיוכים פורצים במשחק בתוך חריציה האפורים.

פעם אחרת:

„מה שם האיזור, שבו התמקם לייבלה שלי שיחיה?"

אני מספר לבאדאנה על מקום התווה בחלומי: לייבלה שלה התמקם בזווה, שבה ניזונה ילדותי – ליד הנהר אירטיש, בסיביר.

עוברת שעה קלה עד שהצליל סיביר נותך במוחה, אך משחזר לשם, תופסת באדאנה את ראשה בידיה קצרות־האצבעות:

„שמעתי ששם סוערים קור וכפור. אם יצטנן, חלילה, לייבלה שלי, מי יצמיד לרגליו לבינה לוהטת, מי יגיש לשפתיו טסית עם ריבה?"

פקעת של תמונות חלומות מגוללת בתוכי; קולי אמנם שלי הוא, אך ברזומנית מאי־שם דוחק:

„כשמתכסים בעור של דוב, בריא האדם כדוב. בסיביר אף אין מחסור באילנות. גבוהים הם ומגששים אפילו את הכוכבים. בעצי אילן אחד כזה ניתן לחמם מחציתו של חורף".

למחרת – אין באדאנה. נעלמה מן הדירה חורצת־המגל. אך שבח לאלהים שוכן־עד: היא שוב מופיעה. לבת־שיער, כמו משם, מן המקום שאליו נמלט לייבלה, כאילו אילן גבוה התכופף מעליה ושפך עליה שלג מענפיו. „מי יתחשב במה שתפטפט אשה טיפשה? – תובעת היא יושר מנבואתם של אישוני – כשירצה לייבלה להתחתן, ימצא בארץ ההיא כלה, כצאצא יהודי?"

אמונתה של באדאנה בנבואת אישוני ובכוח חזותי הבהירה והכליכולה, מדבקת אותי בכישוף. אני עצמי מתחיל להאמין בכות שבאדאנה מאמינה בו:

„לייבלה כבר מצא כלה".

„יפה?"

לשוני נהיית למכחול ומציירת את יופיה של כלת לייבלה בכל פרטי־פרטיה. באדאנה מגוללת מתוך מטלית דבר של זהב:

„הנה, זוהי טבעת־קידושין... צריך לגלגל אותה לשם..."

וכשמתגלגלת הטבעת מגוילנה לסיביר, באה עוד שאלה:

„מה שם כלתו של לייבלה? אני מוכרחה לדעת".

„שמה גוטלה".

„שם מוזר, אולי גיטלה?"

„לא, גוטלה".

מקושטת בשלוש מחרוזות של חרוזים מעל לתכריכים שחורים, שמצאה באדאנה בעליית־הגג, נשקפת היא מתוך שמשה קטנה רחוקה־רחוקה. ידיה על פניה של מלח אפור, כבשעת ברכת הנרות. אין היא תובעת עוד רחמים מנבואות אישוני. בין האצבעות רואה היא עצמה את לייבלה שלה. אותו ואת כלתו תחת חופת כוכבים.

מיידיש: ק.א. ברתיני

יהודה רצהבי

שיר חתנים לר' יהודה הלוי

שירת תור הזהב הספרדית העשירה את ספרותנו בז'אנרים, שלא ידעה כיוצא בהם לפני כן: טבע ואהבה, ידידות ויין וכדומה. עם כל השעבוד שנשתעבדו משוררי ישראל למסורת השירה הערבית, ששלטה בימים ההם ברחבי האימפריה הערבית – בתבנית ובמשקל, בתכנים ובמוטיבים – לא היתה שירתם בגדר יצירת־חיקוי. היסודות הלאומיים והיהודיים ששזרו בה, רוח המקרא שעלתה מסגנונה, ועל הכל – גדולתם של יוצריה, העמידו אותה ברום השירה העברית לדורותיה.

מוסכמות של נושאים, רעיונות ומוטיבים הם ממאפייניה של שירת התקופה הספרדית. אף על פי כן מבחינה העין ביחודו של היוצר, שהוא תולדה של מציאות־חיים ומזג אישי. ר' יצחק בן כלפון, שהיה משורר עיר־נודד, שירתו היא בקשת צרכים מנדיבים ושבחים לכבודם. ר' שמואל הנגיד ששימש וזיר ומצביא, העניק לשירה העברית שירי מלחמה, שלא ידעה דוגמתם מאז חתימת המקרא. ר' שלמה בן גבירול, ענק־רוח שלא זכה להערכה כראוי לו בקרב בני דורו, שירתו מצויינת בהתפארות מופלגת. ר' משה בן עזרא, שרוב שנותיו עברו עליו בתלאות ובגלות בספרד הנוצרית, רבים משיריו הם תלונות על הסבל, הנדוד והפירוד שנפלו בחלקו. כנגדם מתייחד ר' יהודה הלוי בשני ז'אנרים: שירי ציון מזה ושירי ידידות מזה. שירי ציון מקורם בכמיהה נפשית לארץ ישראל ובחויה של עלייה בפועל לארץ ומסעות־ים. שירי התהילה הם תוצאה של אופיו הנעים והנוח, שחיבבו על הבריות והפך אותו איש־רעים, שהכל ביקשו קרבתו. שירי התהילה שחיבר שלושה סוגים הם: שירי ידידות לחיים, פזמונים לחתנים וקינות לנפטרים. וכל סוג וסוג מונה עשרות שירים. כל זה מלמד על הפופולריות שלו בחברה היהודית ועל רגש הכבוד שרחש למכריו ומודעיו. בכל מאורע שאירעם ראה עצמו חייב לכבדם בשיר אחד ופעמים אף ביותר.

משוררי ספרד לא זכו לכינוס וחתימה של שיריהם. שירת הקודש שלהם ניצלה בזכות מחזורי התפילה שקלטו רבים מפיוטיהם, ואילו שירת החול – הודות למעתיקים חובבי־שירה, שהעתיקו מה שנזדמן לידם. לא ייפלא אם חדשים לבקרים עולים מן הגניזה ומכתבי־יד שירים בלתי נודעים. דפי הגניזה הקהירית נתפזרו לספריות העולם, בין השאר גם לספריית לנינגראד. לאוסף העברי של ספריה זו נתגלגלו יצירות עלומות משל ר' יהודה הלוי, ותוך דור אחד הופתענו בשלושה פרסומים:

א. בשנת 1949 פרסמה המזרחנית ק. סטרקובה, במאסף „סובייטסקויה ווסטוקוודיניה" כרך ו (עמ' 423־437), איגרת עברית של ריה"ל אל חביב אלמהדוי.

ב. בשנת 1982 פרסם לייב ווילסקער, חוקר ספרות יהודי מברית־המועצות, רשימה ביבליוגרפית של 198 שירים מחיבורו של ר' יהודה הלוי, מהם כעשרים שלא נודעו עד כה; ובצדם קינה „לא אליכם שומעי שמעי", שקונן בה יהודה הלוי על הטבח ביהודי עירו טולדו שאירע בשנת 1129 (סאוועטיש היימלאנד עמ' 135־151). מאמרו היה הפתעה מרנינה לחוקרי הספרות העברית וקוראיה.

ג. עתה זיכנו אותו חוקר, באותו כתב עת, בשלושה שירי חתונה חדשים, מעטו של יהודה הלוי, מלווים בתרגום נאה לידיש, אף הוא של יהודי מלנינגראד בשם א' מרגולין (שם, אוקטובר 1986, עמ' 133־146).

שירי חתונה שחיבר ריה"ל שונים משירי אהבה שכתב. האחרונים מעוצבים על פי שירת החשק הערבית, ועשירים בציורים ומוטיבים ערביים. לעומתם, שירי החתונה מעוצבים לשמחת־מצוה וזימרו אותם בשבעת ימי המשתה ובשבת החתונה. הם קרובים יותר לפזמוני החתנים בפיוט העברי הקדום מאשר לשירת האהבה הערבית. שעל כן צנועים הם ומאופקים, ומשולבים בהם משאלות לאומיות של גאולה, קיבוץ גלויות ובניין הארץ. בשירים הללו, פעמים שהחתן עומד במרכז השיר, פעמים הכלה; ויש ששניהם מיוצגים בו זה בצד זה, במידה שווה. הסבר לכך יש לבקש, דומני, בזיקתו האישית של המשורר לאחד מבני הזוג או לשניהם כאחד.

משלשת השירים שפירסם ווילסקער מוגש כאן לקוראים השיר „ימות עולם חידשו" מנוקד ומפורש. לצורך הפרשנות הושווה לשירי חתונה אחרים של המשורר (על פי מהדורת זמורה, ספר שני, תל־אביב, תש"ו). בכתובת שעל השיר רשום „גזל לחתן" (שיר אהבה לחתן). השיר עשוי חמש מחרוזות, ובראשן קבוע שם המשורר יהודה. המחרוזות בנויות שתי צלעיות הבחרוזות בחרוזים נבדלים, ומלבד אותן בסוף פזמון בעל חרוז אחיד. הפזמונים, מצד עניינם, הם ברכה לחתן, והרי הברכה היא עיקרו ויסודו של השיר. משקל השיר הוא הארוך (פעולים, נפעלים) אך ללא הקפדה. המשורר מגלגל תבונה בצימודי־לשון כאמצעי אמנותי. השיר צמוד למקרא, לא בסגנונו בלבד אלא אף בתוכנו: הברכות לחתן שאובות מן המקרא ולא מספרות חכמים.

להלן תמציתו: מחרוזת ראשונה פותחת בשמחה שירדה לעולם בשל החתונה. החתן מצויין בשם טוב, ולפיכך הכל מספרים בשבחו. מחרוזת שנייה סחה בשמחת הריעים והנכבדים במשתה החתונה. שלוש המחרוזות הנותרות הן ברכות לחתן ולכלה: שיזכו לחיי אושר ושמחה, יתברכו בצאצאים ולא יראו רע כל ימיהם. הברכה לחתן בחותמת השיר נשאת צביון דתי: עסק תורה ותפילה.

בסיום הדברים חובה לציין את עבודתו הברוכה של לייב ווילסקער השוקד על שירת משוררנו הלאומי ומזכה את הרבים בגילוייו. קוראי הספרות העברית חבים לו תודה מרובה, ומצפים בכליון עינים לפרסומיו הבאים.

ימות עולם חדשו

ימות עולם חדשו / זמירות ורננים
והשעות לבשו / לבוש הוד ועדנים
וכל פאת רגשו / לשודד מוכנים
עלי חתן רחשו / שבחיו כל לשונים
וזכרו בין בנים / כבשם יפיח
וכל אשר הוא עושה / ה' מצליח

המלות מרעים / כהיום נועדו
ומתחברת שועים / לחתן נצמדו
לזכרו כי נעים / ודודיו נחמדו
לגיל בן שעשועים / לביתו נצמדו
ולו מסוד מרעים / אלהים יניח

ומה יתרון חלקך / תדע כי רצויים
מעך וזרעך / יהיה מלא הגויים
וממעין ישעך / שתה מים חיים
ואת לבך נסכה / בטוב וראה חיים
עם האשה אשר / ה' הוכיח

דשנים ונעימים / יבלו את ימיהם
ומחשבת ימים / תהי על חפציהם
ונודע בעמים / יחד צאצאיהם
וממוקשי ימים / ימלטו רגליהם
וגם יפנה אליהם / בעין חן ישגיח

החתן ישגה / וטובתו תרב
וגם לרב ידגה / וטובו יערב
ומשנאיו ישגה / אהליהם יחרב
במו דתו יהגה / בקר וערב
וייטב ובקרב / חצריו יפריח

פירוש השיר

1 חידשו – במקור: חודשו. הגהתי עפ"י בית מקביל „חדשו שרים ערבים שיר" (זמורה 68).
2 ועדנים – מלבושי פאר ותכשיטים (שמו־אל ב א כד).
3 רגשו – במקור „חדשו". ושמא צ"ל „חשו" על פי לשון אחר של המשורר „והלשונות כשפחות / ממהרות לדבר צחות" (זמורה 73).
לשודד – זמירות חותנים.
4 לשונים – במקום „לשונות" בדוחק החרוז.
5 וזכרו – ריחו, כפירוש בן עזרא לכתוב „זכרו כיין לבנון" (הושע יד ח) והכוונה לשמעו הטוב המתפשט למרחקים, בדומה לריח.
בנים – אנשים.
כבושם יפיח – השווה לשון הפסוקים המעטרים את הכתובה במסורת המזרח „ישישו וישמחו (החתן והכלה) וכשושן יפריחו / וכבשם יפיחו / וירבו ויצליחו".
6 וכל אשר וכו' – עדה"כ בראשית לט כג.
7 המולות – מחנות. כתרגום יונתן לכתוב „לקול המולה גדולה" (ירמיה יא טז; וכן יחזקאל א כד).
8 ומחברת – קהל, חבורת אנשים (משמעות מקובלת בשירת ספרד).
שועים – נדיבים.
9 לזכרו – בגלל שמו הטוב (ראה שורה 5).
ודודיו – אהוביו וידידיו.
10 מסוד – קהל. „סוד בחורים" (ירמיה ו יא) תירגם יונתן „סיעת עולימין".
„מרעים" (עושי רע) כנגד „מרעים" (רעים וחברים) שבראש המחרוזת. והם צימוד שונה תנועה.
אלהים יניח – עדה"כ דברים יב י.
12 חלקך – פגם מצד החרוז וכנראה שהנוסח נשתבש.
רצויים – בעיני אלהים ואדם. והכוונה כנראה למעשיו.
13 וזרעך וכו' – עדה"כ בראשית מח יט.
14 וממעין וכו' – עדה"כ משלי ה טו, וכפירוש אבן עזרא „שידבק באשתו ולא בזולתה".
15 ואת לבך וכו' – מזוג את השמחה בלבך. וראה חיים וכו' – צירוף שני כתובים: ראה חיים עם אשה אשר אהבת (קהלת ט ט); היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני (בראשית כד מד).
17 ונעימים וכו' – עדה"כ איוב לו יא.
18 ומחשבת ימים וכו' – מוטיב ערבי נפוץ בשירה. עניינו: הזמן, דהיינו הגורל, יפעל, במחשבה ובמעשה, כרצונם, ויעשה עמהם אך טוב. בלשון דומה הביע זאת המשורר בשני שירי־חתנים אחרים: וימים לעשות חפצם ערבים (זמורה 82); ותעביד ימים ולילות בחפץ לבך (שם, 116).
ומחשבת – במקור: ומחשבה.
19 ונודע וכו' – כנוסח שנתפרסם ב„מאזנים". בנוסח ווילסקער „וגם ברוב ידעה" הוא כפילות מוטעית של שורה 23. הלשון שאול מן הכתוב בישעיה סא ט. תירגם יונתן „ונודע" – יתרבו.
20 וממוקשי וכו' – יציל האל את החתן והכלה מתלאות הזמן. הלשון בעקבות משלי ג כג.

(סוף בעמוד 8)

הגדת ה„רוזנטליאנה"

איור מתוך הגדה של פסח, מהדורת פקסימיליה של אחד המצויירים שביותר מ־850 כתבי־היד שבאוסף ה„ביבליותיקה רוזנטליאנה" בספרית האוניברסיטה של אמסטרדאם. נכתב וצוייר על קלף בשנת 1738 בעיר אלטונה שבגרמניה בידי האמן יוסף בן דוד מלייפניק. ראה אור לקראת החג בהוצאת טורנובסקי.

משה סרטל

ונתקבצו סביבי ובאו ועלו

ונתקבצו סביבי ובאו ועלו, כמו מתוך שערות ראשי, כל חלומותי, כמין עדר של שורים.
ועשו אהבים מפני, ועשו אהבים ממצחי ושפתי, ועשו אהבים מעיני.
ועשו אהבים מגופי, ועשו אהבים מידי ומרגלי, ועשו אהבים מכל אברי.
ובתוך ארצי הולך הים כמין נחש מן הצפון אל הדרום, נופל לים המלח.
ואני הולך בתוך הים, ועשו אהבים מן הליכתי על הים, ועשו כל האהבים על הים.
שתוי, הו שתוי מן ים ואהבים וכואב אל כאב הבוגד, עומד איש לפניהם כמין שור, גועה, מרעיד ומשתומם.
על שפת אותיות בצרעת. על קצה לשוני, פצעי המלים.
והיתה אשה, שפתיה על שפתי. נעצה לשונה בתוך פי כמסמר וראתה שאני משה,
גחלים לוחשות בתוך פי.
הו, שאני מזמר ומשורר גחלים.
ואני עובד לפניהם, גועה כמין שור ועל סנטרי יורד,
ריר שורותי הרתחות כנהר קוצף.

השמש שוקעת. העיר רחוקה. ואנחנו נלון בחרבות.
ואיש כמין תינוק בוכה, הולך ותועה ביערים, הולך ותועה ביערים.
ומאחרי כל אילן ושית פורח,
שוכב החלום הרוצח!

יצאה רוח סערה ממואב ויצאה רוח סופה של בשמים מתוך לבי,
ושלחו אותי ואת אברי, לרוץ ולהתרוצץ בחרבות,
כי שוב אני שומע את הקול הקורא,
ואתה לך לך מן המקום הזה, לך לך מן המקום הזה
והתנבא במרחבים.
ופרחה עפי באויר כמין צפור. ופורחות על גופי, אחת לאחת, כל נוצות הצפור.
הו, כסו עלי האדמה והבור,
כי שומע אני את הקול, עף ברוח, כמו הצפור.
וסובבתי את הנערה בדמותי, כבד כמין שור. וקרבתי אליה, אט אט, כמו על כנף הצפור.
הו, יפת תאר, יפת תאר מאד, כסי עלי כמו אדמה, כסי עלי כמו אבן.
שאיש נרעד ונפחד, שוכב בתוך מטותך,
כמי שלן יחידי בשדה על אבן.

השמש שוקעת. העיר רחוקה. ואנחנו נלון בחרבות.

ועשיתי עשר אצבעותי כמין עשרה קלמוסין, לכתוב את המלים על הניר.
וחדדתי את צפרני ידי כצפרני סופרים. וטבלתי את שתי ידי,
בשתי קערות של דיו שחור, האחת לימיני והאחת לשמאלי.
ואני מצעק ומזרים דמי בצנורות קלמוסין, מצעק וכותב במשיכה אחת,
עשר מלים, עשר מלים באחת.
ושתי ידי, שתי ידים של כהנים, מונחות על הניר כמו חרוטות,
על אבנים ומצבות.
תפול על אלה הקלמוסין קללה נמרצת, כי כשל כח הסבל לסבול את זה הסבל!
ואתה לך לך מן המקום הזה, לך לך מכאן
והתנבא במרחבים.

השמש שוקעת. העיר רחוקה. ואנחנו נלון בחרבות.

מתוך הפואמה „השמש שוקעת העיר רחוקה"

מנשה לוין

סיפור

יהודה הלוי מול ירושלים

כשחף סב קראה הספינה את הכחול הזהוב, שנשבו מחופי אפריקה.
באלבטרוס־ענניים בין ציפוריו, הים בחזהו – שוטט יהודה הלוי בין מפרש למפרש: אגמים שלווים אלה.
בבואות גני קשטיליה עורך זעות על הגלים: הלוי שאף את בושמיהם. העזים בכל הצללים.
הקברניט – דיוקן שודדי־ים – חשבהו לסוחר עבדי תימן, לסוחר אבני אופיר.
הוא אמר לו (ידו המקועקעת, המטובעת – לאופקים):
– בני תימן עיניהם ירוקות...
האלבטרוס חייך:
– ירוקות למה?...
הספינה עלתה על דבשת.
– כי לועסים הם הדסים...
רוחות, כסוסים, הוטלו לתוך המפרשים והדהירו את הספינה.
הקברניט אמר עוד:
– בין עבדי המשוט: פילוסוף, המאמין בצדק, בן־כליפים, כושי, הצוחק כיער־חופים.
במרחקים נופפה רודוס את מגדליה, קפריסין ריפדה את כרמיה.
הקברניט מאהיל ידו המקועקעת על גבת עינו, הקמודה כברבור:
– המכשפים מסובבים את גלגל הסופה!...
התרנים עמדו עירומים, כעצים בסתיו: שלכתם התעופפה בעננים, השמש – תפוח רקוב – נשר מן השמים.
לילה: אף לא כוכב בלבו של הלוי, אבל כאלבטרוס נעץ את ציפורניו ברעמותיו האפלות. השלשלאות, שברגלי עבדי המשוט, מצלצלות כרעמים: הפילוסוף שקע בהסתכלות האחרונה, בן־הכליפים רואה בהימוט מגדלים, הכושי הצטנף כקוף בצברת הים.
עם שחר שותת השמש דם, כצבי ירוי: קשתי הלילה עמדו ברוכסי האופק.
הקברניט (את טבעותיו שדדה הסופה) להלוי:
– אותה הוא זה שעמדת ליד ההגה?...
הנה מתנוססת יפו בעיר־פספס: גן הצדף לה, גן הצריעת לה.
הקברניט להלוי:
– שוק העבדים הוא בדמשק...
הלוי מושיט יד אל ההרים, המבהילים, מעבר לעיר־הפספס, מעבר למסגדי דמשק...
כמלתעות סלעיות של לויתן־בראשית, כן פערה יפו את לועה להלוי, בעמדו על החוף, האהיל על עינו והביט אל הספינה, שבה אכל את אחרון רמוני קשטיליה.
יום חורפי מגוף הסגנית רבץ על התלולות: היום נשפך מן השמים, שגביעם דמה לגביע־שמי ספרד.
הלוי שכב על הקונכיות: בכל אחת המתה הילדות, המה ים זה. הביט לעבר יפו: חומה, כעדת גיבנים, הקיפתה.
הלוי קם: רק צלו נפל על הים, התמזג עם משולי האחלמה. שם על החול הצחור כליל קשטיליה, בשירה מנגן בנגיה על קתרוס, על מניפת־שערות של נערה.
כל כיסופיו במשקל ערבי נתגלמו ביום זה במשקל עבדי העתיק יותר. הים שיבר בו את דכיו, השמים בזבול עז, ההרים באופק העלוהו במדרגותיהם, והחול זימרו באלפי גרגירים, כחרוז הזוה.
הלוי ליטף את זקנו ודמם מול בבואתו, שנעה כראי ים האחר, מן הבריכות שבחצרות קורדובה: אבל יפו פולה לגבר כפגיון הטמון עד בהדיקו.
הלילה רד: מן ההרים גלש באלפי גמלים, מן הים בא במשק הכנפיים האפלות של נשרים,
והחול ריפד מדבר שחור לפני יפו, שירה הלבישה צללים.
הלוי עלה ליפו, שמבתיה הציצו ינשופים. בחומה היו פרצות: מהן נח לססים, מצורע, בהמה.
הנה המסגד כדקל חבוט־אמיר, לא כמסגד בקורדובה, המיתמר כשודדי־ים מעולף אגדות ואבנים יקרות באשנביו.
באה אשה עם כדה. בא חמור וזקן על גבו, ראה את הלוי: גלימתו מרוקמת כסף, ועיניו בלילה:
– הזר, ביתי לך, גדי לך, פתי לך.
הלוי בא אל תחת סיפון ביתו המקומר: בחלון־קיר הציץ הים: ישב מולו, כשגליםתו צונחת, וידיו סוגרות את זקנו.
הזקן שם על השולחן הוצלת פירות, כד מים וגביע חימר. הלוי קילף תמר: גלעינו נשאר בפיו, כחלמיש.
הזקן מזג מים לאורחו:
– יורד־ימים?...
הלוי הפנה את ראשו מן הים אל ההרים, שהירח טייל על דבשותיהם, כגמל ללא מרדעת:
– הזקן, רחוקה הדרך לירושלים?...
– כרחוק לילה זה מיומו...
פתילי שמן הבליחו בבוכי יפו, והים התיכון נגה כאיזמרגד משובץ בין שני חצאי הטבעת של אפריקה ואסיה הליליות.
הלוי לועס תאנה וגביע המים בין אצבעותיו:
– הזקן, האין גמל בעירכם שיעלני לירושלים?...
הזקן מרטיט את ריסיו החרוכות:
– מכל נקיק־הר מציץ שודד צפעוני...
הלוי מציג על השולחן את גביע המים ומסב פניו לים.
הזקן גורר את אנפילאותיו ועולה לגג. הלוי מרים את גלימתו, מתעטף בה, ויוצא.
ביפו הליליות ישנים גם חמוריה כתרנגולים, רק בגזוזטרות־מסגדה מטפסים חתולים.
הלוי גח מן החומה, שחרבות אלג'ירית חצבו בה כקרדומות וגולש מן העיר.
הנה הוא בין ים התיכון, שזהבו וכחולו מפכפכים בו, כשני יינות מזוגים, ובין הרי האופק, המשתבצים בדמיונו טורים־טורים.
הוא – הפרש, שסוסו הירח. הוא נושם את גני קשטיליה ואת גני שיר־השירים; הרוחות דואות כה קלות הלילה.
התנים אינם מיללים – צבאים הם הזוהרים אחריו ומרפדים בטלפיהם את הסלעים.
זיתים בבקעה סורקים את כסף זקנם: אלה הם פילוסופי קורדובה, דקלים מנפנפים בבני־פותיהם: אלה הן נשי גראנדה.
הלוי – בגלימתו המרפרפת כל צללי הלילה – צועד לקראת ההרים, המדלגים אחורניה.
אם הצבאים קלים – דמיונו קל מהם! אם ההרים מדלגים – דמיונו מדלג ממעל להם!
זה היה ליל המשורר!
שיבץ את הכוכבים לתמונות, עטר אותן במזלות, וכה הפך את השמים לספר, לספרו!
בדרכו על סף ההרים ננעל הספר, והלוי צלל לתוך השחר כלתוך נהר.
– האגדה, פרשי עליו את טליתך המרוקמת כסף, כאותו לילה שמרוקם היה כוכבים!

הערת המערכת: הסיפור נדפס לראשונה ב„הארץ", בתאריך 1.11.1935 ומובא שנית במלאות שש שנים לפטירתו של מנשה לוין.

صورة عن الاصل

هكذا من الأصل

סיפור

בוריס וקסלר

הרהורים על המפתן הראשי

אותו יום חזר מן הפארק, העלה את אופניו לקומה השלישית, וכשנכנס אל הספה כדי לנוח, חש לפתע כאב עז בחזה. חסר לו אוויר לנשימה וכולו התכסה זיעה קרה. כשבאה אשתו במרוצת, חיוורת מפחד, ואיתה השכנה הרופאה, חשב: „כנראה זה אינפארקט". ואפילו באומרו מלה זו לעצמו, במחשבה בלבד, עבר בו רעד. אחרי רבע שעה, כבר שכב בחדר־הקבלה של המחלקה לחולי לב, וכעבור חצי־שעה נוספת – בחדרון זעיר במחלקה. אחיות ורופאים טרחו סביבו, דקרו את גופו במחטי מזרק, מדדו את לחץ־דמו, מישש את הדופק, חיברו אותו אל מכשירים אלקטרוניים שהיו תלויים מעל ראשו, בצד שמאל.

הכאב בבית־החזה פחת במקצת, הנשימה נעשתה קלה יותר. הרופאים והאחיות נטשו את תאו והוא החל להתבונן סביבו. קירות אלומיניום ללא חלונות הבליחו בקדרות לאורן הבהיר של מנורות ניאון. חורים קטנים כיסו את הקירות, מעשה כברה; גם התקרה היתה כזאת. מעל הראש נצנצו המכשירים באור ירקרק. „כמו במערת קברים!" – הבזיק חדות בראשו; ולאחר זמן־מה, רגוע יותר: „נו, מה יש... זהו כנראה קו המיתאר האחרון של העולם הזה, שנגזר לשאתו על לוח־זכרונו מהכא להתם. מכל המון ההתרשמויות והמראות שזכה להם בחייו – זו התמונה האחרונה". הוא עצם עיניו והאזין לקול גופו. הכאב פסק, הלב דפק קצובות, אבל הקצב היה איטי מן הרגיל. הוא החל לחוש מעין קלילות בכל גופו. „נראה שהתרופות התחילו לפעול" – חשב, ובפוקחו את עיניו הביט במכשירים. על המירקע המהבהב באור ירוק ניתרו ספרות, כמבצעות איזה מחול קסום ובלתי־מובן, הצטיירו קווים מזוגזגים המטפסים לאין־קץ. הוא ידע, שהמכשירים מורים בדיוק מירבי על פעולת ליבו, הלב שנתייגע בששים ושלוש השנים שעברו מהרגע שבו החל לפעום.

„זה לא צחוק – חשב – להיוולד ולחיות בעולם, שמשלו בו סטאלינים והיטלרים, שהשתוללו מלחמות עולם שנאלצת לקחת בהן חלק, לחיות על כוכב־לכת זה בעידן שמתפוצצות בו לראשונה פצצות אטומיות ופורחים הסיכויים להתפתחות מהירה של הנשק האטומי... וגם עבודתו היתה מטילה עומס יתר על ליבו. לא אחת הלם בקצב מהיר וחזק מן המותר, כששקע בחיפוש אחרי המלה! ולא אחת הצטמק מיראה מפני גזר־דינו של העורך או הצנזור! לשם מה כל זה? כדי ליצור כמה קבצי סיפורים, אשר שנה אחרי שימות יעלו אבק על האיצטבאות, וישכחום גם מלב בנו שלו...

הוא נרעש בהגיעו למחשבה הזאת. האומנם אלה פני הדברים? הלא בעמקי נשמתו ידע, ועתה היה משוכנע בזאת, שכתב כמה סיפורים בעלי ערך, סיפורים מעוצבים בעוצמה, שיעמדו לשנים. לכך יש לו הוכחה, שמעולם לא דיבר עליה עם איש. אפילו המעשה באותה זקנה מירושלים, אם ידידו... פעם אחת, שנים רבות אחרי פטירתה, סח לו ידידו, בהתרגשות גלויה:

– אתה יודע, היה עלי לספר לך מזמן, אלא שבגלל סיבה כלשהי, שלא נסתברה לי בעצמי, לא אזרתי עוז ודחיתי כל הזמן.

– התביישת? ממני? – התפלא.

– לא, לא זה... אתה מבין, אימי נפלה למשכב... כבר היתה ישישה. סמוך לאותו זמן התחלת לפרסם בעיתון, בהמשכים, את הנובלה שלך על אביך...

– היה היה... ובכן?

– איך אומר לך... אמא שכבה על ערש דווי, היו אלה ימיה האחרונים, וכל בוקר, בפוקחה את עיניה, היתה שואלת: „האם הגיע העיתון עם הסיפור?" אתה מבין? קשה לבטא במלים עד מה ציפתה להמשכו של אותו סיפור! ידענו שמותה קרוב, והציפיה הזאת לעיתון עם הסיפור, היה בה משהו מפחיד. דומה, שהסיפור על הזקן כמו היה הדבר שהחזיקה בחיים. הנה ייגמר הסיפור ו...

ידידי שותק שעה ארוכה, אחר כך אמר בחצי קול:

– מוזר... אך כך זה באמת קרה. היא קראה את הקטע האחרון. שם, בסיום, יש אצלך תפילה...

– כן, תפילה לעילוי נשמות...

– אכן. משום־מה קראה את התפילה בקול, ובעוצמה את עיניה אמרה, „עד מה היטיב לתאר!", גנחה ופרשה מן העולם.

הסיפור של ידידו ריגש אותו עמוקות. הוא שותק, נבוך, והידיד אמר:

– היה עלי לספר לך מזמן, אבל נמנעתי מכך, ובעצמי איני מבין מדוע. עכשיו אתה יודע.

– כן, – השיב, שקוע בהרהוריו.

– את סיפורך ואת העיתון ובו ההמשך האחרון, אנו שומרים בבית במזכרת מקודשת.

בזוכרו עכשיו אותה שיחה, חייך חיוך רפה. אכן, תמיד האמין שסיפור המביא שמחה לשניים־שלושה קוראים שווה את העמל שהשקיע בו, ואם יאלץ סיפורו אפילו רק כמה עשרות אנשים בלבד להרהר, למשל, במשמעות הטוב בחיים – על ספר כזה כדאי להתענות שנים. נו, ולמען הארכת חייו של אדם אחד ולו גם בשעות אחדות, ראוי להקדיש לספרות את כל החיים.

ובאמת הקדיש לה את כל חייו. ומה שנוגע לפרסום, לכבוד, ענינים אלה המקריות שלטת בהם, והם נטולי ערך אמיתי. הנה הרופא הצעיר שקיבלו ועזר לו, זה המדבר בעגה צרפתית, והנאבק עכשיו, בחדר סמוך, על חייו של קורבן אינפארקט נוסף, מי שמע עליו? מי מכיר אותו, לבד מן האנשים שהציל את חייהם וקרוביהם? איזה פרסום יש לו? עוד הבוקר לא ידע על קיומו, ואילו על הכדורגלן, שבשבת האחרונה תקע את שער הנצחון, מכירה כל הארץ ומתפעלת ממנו.

□

כך שכב, שקוע בהרהוריו, כשבאה אשתו ועימה הבת והבן. הם עמדו ליד מיטתו, אנשים מבוגרים, מבוהלים, בנו במיוחד, והוא ביקש לנחמם, אך הרגיש שהמלים מיותרות. בהביטו בפניה החיוורות של אשתו, חשב בינו לבינו, שמבין כל הנשים שהיו בחייו, היתה היא המנצחת. אחרות נעלמו כמו קצף מעל פני היין הצעיר, ואילו היא נשארה – אוהבת, נאמנה, אמיתית; תחושה של אשמה כלפיה זעה בנשמתו. אבל גם על כך לא יכול היה לדבר. גם על ילדיו, שגידלם ורגישים לזולתם, חושבים, משכילים, מסורים ללא גבול, חשב ברגעים אלה. משמע, גם הדבר הזה, שהוא העיקר בחיים, קם והיה.

בערב, בשעה מאוחרת, הלכו עם אחרוני המבקרים. שקט השתרר במחלקה. נשארו רק האחיות התורניות והרופא המדבר בעגה צרפתית, שהיה ככל הנראה תורן גם־הוא. כעבור שעה קלה שקע בדד רדמה, או בטשטוש חושים. כשפקח את עיניו, ראה אותם קירות מתכת ללא חלונות ותיקרה, ושוב חלף בראשו: „כמו במערת קבר". המכשירים האלקטרוניים שמעל הראש, המשיכו לנהל את מחולם הדמיוני.

הוא לא ידע אם שעת יום היא או שעת לילה, ובעוצמו את עיניו ניסה שוב להירדם. בגופו חש עדיין קלילות שכמוה לא ידע מזמן. אחות ניגשה אליו על בהונותיה ושאלה בלחישה:

– איך אתה מרגיש?

– עושה רושם שלא רע.

– טוב. השתדל לישון.

הוא הבין שעתה שעת לילה ועצם שוב את עיניו, אך לא הצליח להירדם. לפני עיני־רוחו דהרו תמונות מימים רחוקים. הנה עודנו נער, נוסע עם אביו בעגלה, מאוחר בסתיו. השדות כבר חשופים ורוח קרירה מטיילת על פניהם בחופשיות, וניתן לחוש במשביה את נשימתו החדה של החורף הקרב. אבל שמש דרומית נמוכה עדיין מאירה ומחממת היטב, ונשימת החורף נעלמת מיד אחרי הופעתה... כבר חלפו עברו גשמי הסתיו הראשונים, והשתררו ימים בהירים וחמים, שהבריות נוהגים לכנותם „קיץ של נקבות".

יום יפה עם רקיע נקי וגבוה, ומעל לאדמה הניחוחה שטו לאיטם עננים כסופים. הנתיב שהיה כבוש על־ידי המון גלגלים ופרסות, נפרש לפניהם, חלק ורך, כעור אנוש, ועקבות פרסות ניכרו עליו בבירור.

הסוסים האהובים מושכים במרץ, גבותיהם הלחים מבריקים בשמש; אבא משקיף על הנידים, שקוע בהרהוריו. אחר־כך הוא מושיט לבן את המושכות ואומר:

– החזק נא, עד שאצית לי סיגריה.

הטבק היה משובח, מן המטע שלו, ואת העלים בחר בעצמו. שעה ארוכה הוא מכה באבני הצור כדי להפיק את ניצוי האש. לבסוף הדבר עולה בידו. עננת עשן תכלכלה ראשונה משייטת באויר הזך, מדיפה ניחוח נעים, משכר. אביו מטל מידיו את המושכות ופונה אל חלקת השדה שלהם. בשמאל ומימין נמשכים למרחקים דגני החורף, הנבטים הצעירים מרטיטים ממשבי הרוח הסתווית, ורוח קרירה זו מדגישה ביתר שאת את ירקות האיזמרגד שלהם. אביו – וגם הוא – מביט בדומיה על הנבטים ומעלה עשן ללא הגה; לבסוף, כמו כדי לסכם את *הרהוריו*, הוא אומר *בשקט*:

– יפה עלו דגני החורף! ברצון השם, יהיה החורף שלוג, ונאסוף יבול מבורך.

גם עתה, כשהוא מוטל על מיטת בית־החולים, הוא חש איך הולך וממלא אותו אושר גדול, שאין דבר אשר ישווה לו שכמותו אפף את הנער ההוא בתוככי השדה הסתווי, המשתרע מאופק לאופק...

□

תמונה אחרת: בעיירתם הקטנה, על חוף הדניסטר, חוגגים חתונה. בתו הבכירה של רב העיירה נישאת, וכל העיירה יצאה לרחוב לחזות במאורע החשוב. גם חלקו אינו נגרע בין הולכי הבטל שהתקהלו שם. הוא כבן ארבע־עשרה. הרחובות הנקיים, הבתים המבוישים, הצנועים, הדנייסטר, עץ הדובדבן בפריחתו הלבנה, כמו כלה – העולם כולו מבהיק בשמש הבהירה של חודש מאי. הנה הוא בקהל, פוסע הביתה ברחובם, רחוב „שיפולי ההר", ולקראתו יוצאת ניוקה, נכדתו של הגביר הישיש פלימן. היא מברכת

הגדת קיצע – נכתבה וצוירה בידי ר' חיים ב"ר אשר אנשל בעיירה קיצע, ליד פרשבורג, בשנת תק"ל (1770). מהדורת פקסימיליה מאוסף ד"ר איילי, מוקדשת לזכר עפר איילי, שנפל מלחמת יום הכיפורים. הוצאת „מסדה".

אותו לשלום ומושיטה לו ורד גדול אדום, שזה עתה קטפה מעל השיח. ניוקה לובשת חולצת מלחים צחורה, בעלת צווארון גדול הנפרש על הגב, וחצאית כחולה. לכבוד החג היה תקוע בשערה ורד, לא אדום, כתום. ניוקה עצמה – דקיקת גיזרה, תמירה, עיניה *אפורות־בהירות. חיוכה מרור־מפתה ובר־בזמן מבוייש*, והיא דומה לפרח־בר מופלא.

□

גם עכשיו, כשסביבו קירות של אלומיניום, הוא רואה את הנערה ההיא, הרחוקה, שלא הספיקה לפרוח ונספתה בידי הנאצים. בעיני רוחו היא לבושה גם עתה בחולצת מלחים לבנה וורד כתום בשערה, דומה לפרח־בר מעולם אחר. והוא נתקף באיזה ריגוש מוזר, באילו ניוקה נמצאת לידו, יושבת על מיטתו ומלטפת באצבעות חצי־נעוריות חצי־בתוליות את פניו שכחשו וזקנו.

והתמונות דוהרות, דוהרות, דוחקות אחת את רעותה. הנה כל המשפחה מסיבה בחדר הגדול של בית־האבן שלהם. האח הבכור שב זה עתה מוועדת הגיוס, שפסקה לו שירות במשמר הגבולות. הבשורה מעציבה מאוד ובחדר שוררת דממה מעיקה. הכל יודעים שפירושו של דבר נטישת הבית לשלוש שנים בחייל, שהכאת חיילים על־ידי הסמלים והקצינים, במיוחד כשמדובר ביהודים, וכן גם כלכלת רזון, היו בו דברים מובנים מעצמם. היה אפשר להציל את אחיו מן הצרה הזאת. לשם כך צריך היה לקנות סוס מתאים לחיל־הפרשים ולהגיש בקשה לשרת בחיל הזה. במקרה כזה היה החייל יוצא ידי חובתו בחמישה־שישה חודשי שירות, ובלבד שיחזיק את סוסו במצב תקין ויופיע עימו לביקורת אחת לשנה. לסידור כזה הסכימו השלטונות בחפץ־לב, שכן לא היה *בקופת המדינה ממון לרכישת סוסים לצבא ולהחזקתם*.

– אתה לא תשרת שלוש שנים, – אמר האב אחרי דומיה ארוכה – מחר ניסע לקישינייב ונקנה בשבילך סוס.

אף כי אותה שנה לא היתה מן הטובות, והאב היה שקוע בחובות עד צוואר, נסעו הוא והאח העירה, ולא עברו ימים אחדים והם שבו בליל חורף ומאחורי עגלתם כרוך סוס חדש, שכבר נבדק על־ידי הוועדה של חיל־הפרשים.

כדי לחזות בסוס יצאה אל החצר המשפחה כולה. אחד האחים התיר את הסוסים והניח להם מספוא באבוסים, ואז ניסה להכניס לאורווה את הסוס החדש, שצהל והיה נפחד ופזל לצדדים. לאורה הקלוש של העששית נראה גבו החולק מרטיט בעצבנות. האורווה הכילה על נקלה שלושה־ארבעה סוסים, אבל לאורח נראתה צפופה עד מאוד.

יום לאחר זה חגגו הרומנים את חגם הלאומי, אבל התלמידים היו חייבים לבוא לגמנסיה כדי להופיע בסך להפילת הודייה. אותו זמן הוא נמנה עם הנגנים של תזמורת כלי הנשיפה שבבית־הספר. כשפנתה התהלוכה אל רחוב בשיפולי ההר, ראה פתאום סוס נדיר ביופיו – בגוון אפור, מעוטר בתפוחים; ראשו הנאה ישב גאה על צווארו החינני. בשומעו את הנגינה, החל לרצד, ולא צייח לרוכב הצעיר שישב עליו בלי אוכף... רק כעבור רגע הכיר ברוכב את אחיו ונשמתו נעצרה בקירבו: משמע זה הסוס החדש שלהם! הסתבר שבלילה, באורווה, לא עלה בידו להתבונן בו היטב. והנה – ראו נא! אי־אפשר להסיר ממנו את העיניים! הוא שכח את כלי הנגינה שהחזיק בידיו, שכח שהוא צועד בראש הטור, וכשהצליף המנצח הזקן במקלו על אצבעותיו והדהד באוזניו, „מה אתה מזייף!", לא הרגיש כלל בכאב.

כלום היה, בכל ימי חייו, מאושר כמו באותו בוקר חורפי רחוק? זכרונות. תמונה הודפת תמונה...

□

הנה בוקר חורפי אחר. החופש בעיצומו, אין צורך ללכת לבית־הספר. העיירה מתכוננת לחג המולד. הכל חגיגי מסביב, מקושט ולבן־לבן. יום קודם ירדו שלגים בשפע. גם ההרים התלולים שמסביב לבשו פרוות לבנות חגיגיות. ואילו הוא נישא ביעף על מזחלת, גולש מן התל של בית הקברות, ועיניו מתמלאות בדמעות; ואין לדעת אם מחמת הרוח הנגדית, או אם מעליצות...

והנה הוא מתרחץ בדנייסטר בחברת רעיו. הם שוחים בצוותא עליזה אל האי, שם הם נשארו לבלות שעה ארוכה, שוזפים כשדים, שוכבים, מסתכלים על העננים השטים לאיטם מעל ראשיהם, כשהם משנים בתוך מהלכם את קווי מיתארם הדמיוניים. והנה הוא, לראשונה בקיץ בצוותא עם ניוקה, על אפר מבוסה זיוניות...

– רגע! רגע! – הוא עוצר את מירוץ התמונות – מדוע זה צפים ועולים מנבכי הזכרון דגני החורף באחד מימי הסתיו, או סוס, או אפר הזיוניות... הן היו בחייו אירועים חשובים הרבה יותר!

– אכן היו, – הוא אומר לעצמו – אבל התמונות אלה צפות ועולות מאותה מלכות גדולה ובהירה, ילדות שמה. וכל מה שהיה אחרי זה, כל מהותו, כל עולמו הפנימי, שורשיו שם, בילדות. ודרך אגב, לאן נעלם כל זה אחרי שהאדם מתו ברור, הגוף נעלם. אבל מה קורה לאותו המון רגשות, מחשבות, תחושות, רצונות... האם גם הם נעלמים בכבות האדם? או שיש משהו מן העבר השני של המפתן הגדול? הוא יודע שאין תשובה על שאלה זו. בבראו את החיים על הארץ, כלל בהם בורא העולם שני סודות נצחיים – אהבה לחיים שאין להכחידה, ואימה גדולה מפני הבלתי נודע, מפני מה שמן העבר ההוא. ואם תהרהר בדבר, זה ממש גאוני. שאלמלא כן היו החיים נכחדים כבר מזמן מעל פני האדמה.

כך שכב והרהר בשלווה. נראה, כי המכשירים דיווחו משהו מדאיג באשר למצב ליבו, שכן בחדרון הופיעו הרופא ואחיות. הם החלו לבדוק, למנות את דופקו, למדוד לחץ־דם; לבסוף אמר הרופא, כי החליט להחדיר לליבו טרנזיסטור כדי לסייע בעבודתו.

– זה אמצעי זהירות מקובל אצלנו, – הוסיף הרופא – נסלק אותו כעבור יום־יומיים. זה ניתוח שאינו כרוך בכאבים.

„מסתבר שהעסקים שלי בשפל המדרגה," חשב.

אבל בקול אמר:

– אם אתה מוצא לנחוץ...

במשך שעה ארוכה גילגלו אותו אחר־כך על מיטתו במסדרונות, הורידוהו במעלית, ושוב גילגלו. הוא הובא לחדר אפל, שהיו מוצבים בו מכשירי רנטגן. הופיע טכנאי שנקרא לכאן מביתו במיוחד – איש נמוך־קומה ורחב גרם, כיפה על ראשו. לאחר שהתעסק זמן־מה עם המכשירים אמר לרופא: – אפשר להתחיל.

הרופא שדיבר בעגה צרפתית, החל להחדיר אל הווריד טרנזיסטור זעיר כגרגיר חיטה, על תיל־מתכת דקיק. הם היו שלושה – הרופא, הטכנאי חובש הכיפה, שעקב בתשומת־לב אחרי המירקע, שעליו נראתה התקדמות חוט המתכת בתוך הווריד, השלישית היתה האחות. *השלושה לבשו מסכות ורק עיניהם נראו בעדן*. הרופא עבד בדומיה, הטכנאי התלוצץ כל הזמן ותפקיד האחות היה להשגיח על מצבו הכללי של החולה, וכנראה גם להסיח את דעתו מן הטיפול. בהשיבו על איזושהי שאלה, הפנה אליה מבט ונאלם דום. עיניה, בצבע ירוק־בהיר שנראו דרך סדקי המסכה, הדהימוהו. הן היו יפות מאוד, קשובות, והפיקו טוב אנושי מופלא. לא היה בזה משהו פורמלי, המתחייב במקרים כמו זה. העיניים הנשיות האלה כאילו דיברו אליו. הן באמת חפצו שליבו יחזיק מעמד, ובכל מהותן ביקשו שיצא מזה בשלום, שיבריא. דימה שלא פגש עדיין חיבה קורנת כזאת אל החולה. בינו לבינו חשב: „משמע מונה לו לראות לא רק את קירות המתכת אלא גם עיניים נשיות אלה".

כעבור שעה שכב שוב בחדרונו, והרופא, בהתקינו את המכשירים, עקב בתשומת־לב אחרי מאמציהם ולאחר זמן־מה אמר בסיפוק:

– עובד כמו שעון שווייצרי!

בבוקר שוב גילגלו את מיטתו על פני המסדרונות. בהביטו ישר ניכחו, שאל את האחות שדחפה את המיטה מאחור:

– מה? שוב העסקים שלי בשפל?

– בכלל לא, מה זה עלה בדעתך! – קרא בשימחה קול מוכר – להיפך. הסכנה חלפה ואנו מעבירים אותך למחלקה רגילה.

הוא הרים את מבטו וראה זוג עיניים נשיות, בגוון ירוק בהיר, שהתנצנצו בשימחה.

– אה, זו את?! – אמר מעודד.

היתה זו אישה צעירה, שפניה נעימות, תמירה ורזה. הוא לא התאפק ואמר:

– גברים אמרו לך בוודאי לא אחת, שיש לך עיניים נפלאות.

– אפשר שאמרו, – השיבה בחינחון. עתה פסעה סמוך לראשו. *עקבי נעליה הדהדו בקול על פני הפרוזדור*. – ובכן מה?

– רציתי לומר לך, שעינייך לא רק יפות, אלא קורנות טוב אנושי. את מבינה?

היא הסמיקה במקצת ולא השיבה דבר.

□

הדבר הראשון שהבחין בו על סף האולם החדש, היה חלון. חלון רגיל. אבל דבר זה שימח אותו, כאילו ראה את אימו הורתו.

– יש כאן חלון! – השמיע קריאה.

– עיניך הרואות, – ועדיין באותו קול מחנחן. – וכדי לגמול לך על המחמאה, אשכיב אותך לידו.

– הה, את באמת מלאך!

היא חייכה, הזיזה את המיטה סמוך לחלון, חיברה את המכשירים, תיקנה אימהית את הכר למראשותיו והלכה. בתאווה צפה באור היום, בהרי ירושלים הנראים מרחוק, עטויים דוק כחלחל, בפרדסים הירוקים כהים, במידשאות האיזמרגד שמתחת לחלון. וכמו כדי להרבות את שימחתו, שלחה לו ההשגחה סייח בן שנה, שהתגלגל לכאן מאי־אן. הוא רעה על הדשא, ואיש לא טרדו משם. היה זה סייח ערמוני ענוד גרביים לבנים, שגבו החולק ניצנץ באורה של השמש. על צווארו הגאה ישב ראש קטן, מעוצב לתפארת, בעל אוזניים חדות ועצבניות. הוא הביט על בעל החיים הצעיר, היפה, וחש איך מתפשטים גלי שמחה חמים בכל גופו. בהרימו את עיניו אל־על, לחש: „הה, אלי, אני מודה לך על רגעים אלה שהענקת לי!".

אותו רגע הבזיקה בראשו מחשבה: כשם שאלה המכונים יוצרים – סופרים, ציירים – כל כולם נמצאים ביצירותיהם, גם כשהם מסתתרים מאחורי גבם של גיבוריהם, כך גם בורא העולם נמצא ביצוריו שלו, גם כשהוא נחבא ומסתתר. הוא באלה העננים החמקמקים, *המשייטים בשלוה על פני הרקיע, הוא בברק התמה*, הוא בהרי ירושלים הנראים באופק, וכמובן גם בסייח היפהפה הזה, גם באחות בעלת העיניים החנונות גם בו עצמו. שהרי גם הוא יציר כפיו של האל!

במשך כל חיי ההכרה שלו חיפש את האלוהים, בעוד האלוהים מצוי סמוך לידו!

הארה זאת שהיכתה אותו בסנוורים, הירבתה עוד יותר את שמחתו, שמחה שזה לראשונה התנסה בה – שמחת החזרה אל החיים.

מארס, 1986

מרוסית: עמנואל ביחובסקי

אהרן קומם

ידידי המלומד

בפריז היתה חנית הביניים. ובמקום רות
התישב איש צעיר, שהחכמה בעיניו. מתחלה
חשדתי – מה לזה במקומה של רות, ובאיזה
סלם צחוקה היה מתגלגל למראה האיש
המכבד הזה. אך כששחררו חגורות הבטיחות
כבר שוחחנו כידידים ותיקים, הפרופסור ואני –
אם שיחה היא שאחד דברו משא, ומשנהו
השומע (ברם כאלה, הלא כן, הן רב שיחותינו).
ובכן שוחחנו על שני ספרים שפרסם זה עתה
ועוד שני ספרים שבדפוס ושנים חדשים
שהזמנו אצלו בהוצאות חשובות מאד,
ספר לשנה ספר לשנה יבולו. והספרים
כלם תולדות ועקרונות ודרכים ואסופות
ותרגומים בלשונות שונות, לא רק בשפה
האחת, ונסיעות תכופות, גם הפעם, להגיה היטב
כל הערה נדחת . כגלית בקרית ספר
קטל אחר כך עמיתים ורעים ידועים; חמש
עשרה שנה הוא עמהם ועדין אינו
ידע מה להם ולו, או מוטב, מה להם ולמעלה
באמניות: זה ידען ואינו בר דעת, וזה
בר דעת ואינו בר הכי, ושלישי נשים טורפות
דעתו בבקר בבקר ורביעי מיום שעלה
לקתדרה שכח לכתוב, כאלו רימבו, או ביאליק הוא,
ששתיקתו מדברת בעד עצמה. הוא הדבר.
פרופסור קים כל זמן שקולו נשמע כל זמן
שדמותו מופרת ונערתו תקפה לבהל
נערי החצר קדם כתיבתם וביותר אחר
כתיבתם בטלפון מידי ששבחיו המעטים
מכבים על עקץ קל שאינו נשלף ממקומו,
אולם משורר במבצריו משלח תרועות
אדירות המגיעות בנו אחרי מאה שנות קול
אפלו בשיר יחיד אפלו במנוחתו
האחרונה לחישתו נשמעת. אף אני – המשיך
ידידי האיזי, צולל בכסאו ובמחשבותיו,
בגלוי לב אמר, שהרי לך יכול אני
לומר, כי למי תאמר זאת אתה, שעיניך,
כמדמה, רחוקים מאלה שלי, ובכן לך
אגלה, בדור זה שקונה ושומט וצורך שוב
לרגע זעיר – גם ספרי שלי, מוצרי צריכה הם,
או אפנה. בהאיר פנים משרדים לשעתם. יקראו
בהם כדי להיטיב קרוא באחרים (ובצחוק:
או לבלי קרוא באחרים). רק הפגש התמה
תאמר: למה אעלה למצפה, במשקפת מכונת
ביד זר להביט בפחל, או בהר, והפעין לרגלי
היער בי ושקיעת האלים בספרי ראשונים.

בינתים נתבשרנו כי סרט יקרן לפנינו,
ואזניות בחלקה לכל הצופים. כשעברה
הדילת לידינו, ובטרם הרף עין, שלח
מידעי ידו ושלף זוגי האזניות
והרכיבן על אזניו בטרם עת, לבל יחמיץ
שמץ פתיחה. אך בטרם מועד, ועד בוא הפרש
הבודד שיפהפית הכפר מצילתו מידיהם,
עד בוא הפרש, נשא רעי דברו על מות
השירה:
„נצחון הטלויזיה הוא מות השירה. צריך
להיות בעל נשמה רופסת לקחת שירים
במקום מערבון רגול ושד מתכם עם האיש
הרע ואותה יפהפיה המביטה בך
בכל תמוקיה. צריך להיות שונא עצמו
לא לשבת בכרסה עם כוס בירה קוצפת
(וכבר בידו המשקה העולה על גדותיו) והיוך
משעשע לצפות בהתק בעלילות הגבורה –
והלה אין ביננו כי הכל צפוי והדרשות מתונה
לקום להתנער לתבל בחטיף או בכוס
נקטר חדשה. ומבחרת שוב אצבעך
בכפתור הרדיו ומרוצת הגלגל ועלילות
גלגמש מחורות מול תבל בבבל אבדנה.

„זוהי שנת 2000, שאין לה שום חשיבות
(2000 למה?) מלבד היותה שנת מות השירה.
אדם התעלה במעלות גבורה במעלות
הרוח לדעת מאד על סביביו יותר על עצמו
ולא מש ממעגלו רק סובב על מקומו
ושנות חיים לא יספיקו לקרא יוצרי הרוח
הגדולים שחוו מבשרם תעתועי אנוש
ורעמי שמים. אבל בשנת 2000 פנתיאון
גדול יבוא לכל המתים החדשים ששחקו
במלים בצרופים המעודנים ולא ידעו
כי שאיפת האדם לדמות כבהמה לרבץ
במקומו ולהביט נכחו בשלוה גמורה בקפסת
הפלאים השטנית. הנה ימים באים וזרה
הקפסה כל עין ולב, כי כל החיים נגינת
מקושים חדשה – הנה אלקטרוני גדוש ורגוש
בשנת 2000 הבאה לטובה".

מפעם לפעם העדתי מלה לידידי המלמד,
אך אזניו באזניות ועיניו ביפהפית הכפר
ורק פיו בשלו, משלח אמריו על שנת 2000
הקרבה.

(מתוך המחזור „בדור הצפור")

פרק מרומאן

אהרן אמיר

את השאלה הזאת שאלתי אני פעם

את זהבה ואביב וכמן הם משלחים למעונם בעוד אהוד ואבשלום פורשים לשחק דמקה, ואלו הנותרים מתכנסים שוב, *כמתקשים להיפרד*, בחדרו הקטן של יהושע, השמור לו עדיין, כמו שהיה, מאז התגייס לצבא. כאן סרח ממהרת להטיל עצמה על הספר, בעוד נורית מסייעת ליהושע לשקוע לתוך הכורסה שבפינה ממול והיא עצמה מתיישבת על כיסא גבה־גב לידו. נון מהלך אנה ואנה, בפסיעות מתונות אך קצרות־מנוחה.

"חבל," זורקת סרח לתוך הדממה, כמתוך איזו הזיה, "שאתה לא יודע לכתוב... בקלות אפשר היה למלא ספר ברעיונות שלך — — "

"אז את יודעת מה?" הוא ניצב כנגדה ומצהיל קולו. "יש לי רעיון: אני אגיד את הכל לאבא שלך, והוא יעשה מזה ספר! מה דעתך? ... את הרי זוכרת איך הוא היה יושב בלילות ומחבר תזכירים לממה־לת־העם, למנגנית־ההתגייסות, לוועד־הגוש, לסוכנות היהודית, ואחר־כך למשרד־החקלאות ולמשרד־הבטחון ולדוד בן־גוריון... למי לא?"

"מה, באמת?" משתאה יהושע וצוחק. "את הצד הזה אצל סבא נחמן אני בכלל לא הכרתי".

אחר־כך הוא רוכן נכחו, מצמצם עיניו אל אביו שהתיישב על הס־פה ליד סרח, וממשיך:

"בעצם, יש לי עוד שאלה אחת אליך, אבא... אתה בכל־זאת אדם די מציאותי, ואתה בעצמך רואה שאין עכשיו סיכוי שמישהו אפי־לו יטה ללכת בכיוון שבו אתה מאמין... בסדר. נניח שהזמן עוד לא בשל לזה... אז אם לא יקרה עכשיו מה שרצית, לפי דעתך... בקיצור, איך אתה רואה את המצב בארץ בעוד עשר, עשרים או אפילו חמישים שנה?... עוד מלחמה, ועוד אחת – או מה?"

"שאלה כבדה!" מפטירה נורית, מפנה מבט של הערכה אל יהושע.

"אתה יודע?" נענה נון ואומר, "*את השאלה הזאת שאלתי פעם אני* את אבא שלי, את סבא יתיאל... והוא נתן לי תשובה שבזמנו עשתה עלי רושם ואני מדי־פעם שוב זוכר אותה וחושב עליה... אתה הרי יודע שבשנותיו האחרונות הוא היה ממש משוגע לתנ"ך: קורא בתנ"ך, ובפירושים, ובמחקרים, ובכל הספרות שקשורה בזה, ואפילו כותב כמה מחקרים קטנים משלו, אם אפשר לקרוא להם מחקרים... ככל שנחלש מבחינה בריאותית כך התחזקה אצלו ההתעסקות הזאת בתנ"ך... אני שמרתי באיזה מקום על החיבורים הקטנים הללו שהשאיר... בקיצור, הוא היה כנראה תמיד בדעה שאנחנו והערבים שיושבים אתנו פה – "עם־הארץ", כמו שהיה קורא להם – בסופו של דבר, במוקדם או במאוחר, נהיה עם אחד. לא יועיל שום דבר, אין ברירה. חלק מהם, וחלק מאתנו, יעזבו את הארץ, יתפזרו, יפלו בחרב, לא חשוב. אבל בסוף נתבולל יחד ונתחבר ונהיה לעם אחד. והוא ביסס את זה, בצורה די מעניינת, על ההיסטוריה שבתנ"ך... הנה, הוא היה אומר, ניקח את ספר יהושע, למשל... לא כל מה שכתוב שם מוכרח להיות אמת היס־טורית. להיפך, הוא בכלל לא קיבל את זה שהעם העברי שהי כאן נוצר מזה שיצאו ששים־ריבוא עבדים ממצרים והסתובבו ארבעים שנה במדבר־סיני ובסוף עלו על הארץ הזאת וכבשו אותה והשמי־דו את התושבים הקודמים. היתה לו תיאוריה לגמרי אחרת, והוא חשב, למשל, שיהושע עצמו היה בכלל בן־הארץ ומעולם לא היה במצרים... לא משנה... אבל הוא היה אומר לי: 'תביט, נניח לרגע שהסיפורים שם באמת נכונים. זה בעצם לא קובע. העיקר שהם מסכמים בצורה סיפורית וסמלית איזו תמונת־מצב או תמונה של התפתחות היסטורית...'"

נון מחליף רוח רגע, ואחר־כך הוא מדליק את החשמל וניגש אל כונניות־הספרים שבחדר ושולף מתוכה ספר־תנ"ך ומתחיל לעלעל בו בעמידה.

"הנה", הוא אומר, "זה התנ"ך שלך, שנשאר מסבא, עם כל הסימו־נים שהוא עשה שם, אתה זוכר? והנה ספר יהושע. ובכן, פה הרי מספרים לנו איך בני־ישראל, בני שנים־עשר השבטים, כובשים עוד עיר ועוד שטח, ואיך יהושע מכה עוד מלך ועוד מלך – את מלך גזר ואת מלך יקנעם ואת מלך חצור ואת מלך מגידו, וכך הלאה... והוא כאילו לקח את כל הארץ ומחלק אותה בין שנים־עשר השבטים ומחסל את־כל האוכלוסיה הקודמת באש ובחרב. פשוט לא משאיר שריד... אבל כשממשיכים לקרוא אז מדי־פעם צץ איזה פסוק קטן ומספר שאת זה וזה 'לא הורישו בני־ישראל', ואת היבוסים שבירושלים 'לא יכלו להוריש' וישבו שם יחד אתם, ואת הכנענים בגזר 'לא הורישו', ובמקומות אחרים רק 'נתנו את הכנעני למס' אבל 'לא הורישו' או 'לא יכלו', ומדי־פעם מופיע הניסוח הזה: 'ויואל הכנעני לשבת בארץ הזאת'. ואחר־כך, כאשר יהושע הוא כבר זקן בא־בימים, הוא קורא לכל השייכים הזקנים של ישראל ומחלק בין השבטים, עד כמה שאני עוד זוכר, 'את הגויים הנשארים האלה אתכם', ומבטיח שאלוהים עוד 'יוריש *אותם מלפניכם*', והוא מזהיר אותם שלא יתחתנו בשום אופן ב'יתר הגויים הנשארים האלה אתכם'... והנה יהושע מת. ובהתח־לת ספר שופטים מתברר לנו, להפתעתנו, שבני־ישראל שוב שוא־לים את האלוהים: 'מי יעלה לנו את הכנעני בתחילה להילחם בו?'... ושוב הם נלחמים במקומות שלפי ספר יהושע כבר כבשו אותם ויישבו אותם. ואת הכנעני שבעמק הם עדיין לא 'מורישים', ובמקומות אחרים שוב מופיע הניסוח המוכר 'ויואל הכנעני' לש־בת פה ולשבת שם: מנשה 'לא הוריש', ואפרים, שבט אפרים הג־דול והחזק, 'לא הוריש', וכך זבולון, וכך אשר – שעליו נאמר... הנה זה כאן... 'וישב בקרב הכנעני יושבי הארץ כי לא הורישו' – וכך נפתלי, וגם על האמורי נאמר 'ויואל האמורי לשבת בהר־חרס באיילון ובשעלבים', וכך הלאה... וכשקוראים עוד קצת, בהתחלת ספר שופטים, אז בכלל הקערה מתהפכת ואלוהים מודיע במפורש לעם־ישראל שהוא 'לא יוסיף להוריש איש מפניהם מן הגויים אשר עזב יהושע וימת' והוא בעצם 'הניח את הגויים האלה לבלתי הורישם מהר ולא נתנם ביד יהושע'.

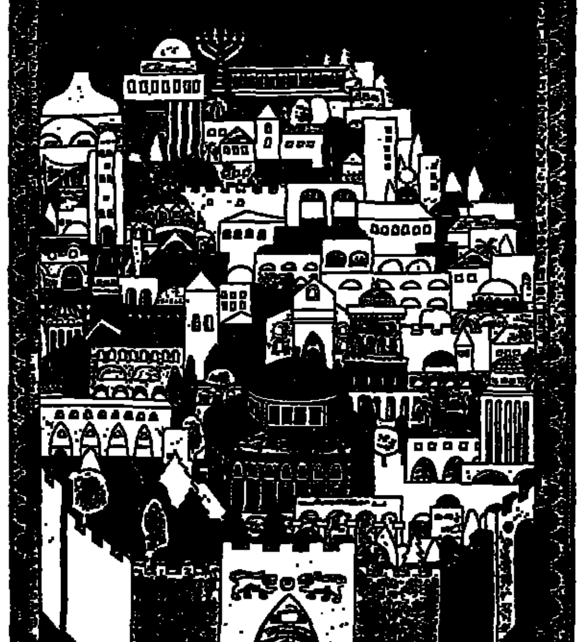

איור מתוך "הגדת עם" מאת הרב מנחם הכהן, איור – חיים רון. המחבר משלב בפירושו, אגדות, מדרשים, סיפורים חסידיים ומנהגי פסח בעדות ישראל.

ולמה 'הניח' אותם? – כדי 'ולנסות בם את ישראל, את כל אשר לא ידעו את כל מלחמות כנען', וכדי 'ללמד מלחמה' לדורות בני־ישר־אל... זה, כמובן, תירוץ שקוף מאד, ומשתקף ממנו שלא היו דב־רים מעולם וצריך היה להתחיל את כל העסק מחדש. ובפירוש אנו קוראים שם: 'ובני ישראל ישבו בקרב הכנעני החתי והאמורי והפ־ריזי והחווי והיבוסי והתחתנו בהם, ואפילו – אוי לאותה בושה! – 'עבדו את־אלוהיהם'. ופה גם מתחיל להופיע הפזמון הקבוע על בני־ישראל ש'עושים את הרע בעיני אדוני'".

"מתחיל ולא נגמר", נכנס יהושע לתוך דבריו, "עד כמה שאני עוד זוכר".

"כמובן! ככה זה נמשך עד סוף ספר שופטים, וספרי מלכים א' וב', כלומר עד סוף ההיסטוריה התנ"כית. למעשה! רק פה ושם מסופר על איזה מלך טוב שעשה שפטים בבעלים ובאשרות והעביר את 'עבודת הגילולים', אבל גם כאן צץ לך פתאום איזה פסוק קטן ומעיד שגם הוא, בעצם, הוסיף לעשות את הרע... כמעט כולם עד אחד, פרט ליאשיהו, כמובן, ש'מצא' את ספר התורה באיזה מקום נשכח בבית־המקדש בירושלים... אבא שלי היה מאד ער לתופעה הזאת... אבל אני רוצה לחזור לעניין הזה של 'ויואל הכנעני'. וכאן עמד אבא ושאל את עצמו: מה העניינים פה? מדובר פה בכלל על איזו טובה שעשו 'הכנענים' האלה לשבטי ישראל במובן שבו אנחנו משתמשים במלה 'להואיל'? ודאי שלא! אז הוא חיפש וחי־פש, והגיע להשוואה בין הפועל הזה י'א'ל בעברית לפועל ו'א'ל בערבית... אתם יודעים בכלל איזה דמיון במשמעויות יש בין השרשים בעברית ובערבית? דמיון עצום! ולעתים קרובות, מתב־רר, במקום שבעברית האות יו"ד היא הראשונה בפועל – מה שקוראים, נדמה לי, פעלי־פ"י – אז בערבית האות היא ו"ו. למ־של: הפועל ידע הוא בערבית ודע', באותה המשמעות, והפועל ישב מופיע בערבית עתיקה בצורה ות"ב, אף־על־פי ששם ההוראה היא לא לשבת אלא לקפוץ דווקא – אבל זה לא משנה. והוא הראה לי, דרך אגב, שלעתים קרובות במקום השי"ן בעברית מופיעה ת"ו, ת"ו רפה בערבית, או ת"ו בארמית ובערבית המדוברת... אבל לא ניכנס לזה עכשיו, מה־גם שזה בהחלט לא השטח שלי... טוב, אז העיקר, הוא מצא שבערבית הפועל ו'א'ל פירושו להתחזק ולהח־זיק מעמד, משהו דומה למלה איל במובן של כוח, שממנה בא גם האיל, שהיה סמל והתגלמות של החוזק אצל הקדמונים... וזה בא־מת מסביר את העניין מצוין: שפשוט במקומות שהכנענים האלה היה להם מספיק כוח הם נשארו במקומם, ובני־ישראל התיישבו בקרבם ו'לא יכלו' להוריש אותם".

כאן סוגר נון את ספר התנ"ך ומחזירו למקומו על הכוננית ומתיי־שב על הספה וממשיך:

"כך כאילו המצב נשאר. אבל אחר־כך בלי לספר איך ומתי ומדוע, אנו מוצאים ששבטי ישראל כולם, גם שבטי יהודה וגם שבטי ישראל, נלחמים, יחד או בנפרד, באויבים מבחוץ – עמון, או מו־אב, או הפלשתים – ואחר־כך הם מושחים עליהם מלך. קודם את שאול, אחר־כך את דוד. ואחר־כך בא המלך שלמה, ואחרי זה, בימי רחבעם, הממלכה נקרעת, ויש ממלכת יהודה וממלכת ישר־אל. ועוברים עוד דורות, ושתי הממלכות נלחמות זו בזו שוב ושוב, אבל בשום מקום כבר לא מזכירים את הכנעני ש'הואיל לשבת' בארץ. ובסוף אפילו הפלשתים כבר לא מוזכרים כאויב, ואפילו לא כעם בפני עצמו. אז מה כל זה אומר? כאן אבא תפס – ובצדק, אני חושב – שהם פשוט נבלעו, נטמעו, התבוללו. שה־אוכלוסיה כולה נעשתה *גוש אחד*, שכולם *ביחד* 'עשו את הרע' או את הטוב, ובמידה שנלחמו ביניהם או עם אויבים מבחוץ, הם נלחמו כבר כחטיבה בעלת אופי אחד... וזה יהיה הסוף, היה אבא מסכם, גם בינינו לבין הערבים שבארץ – אם נרצה ואם לא נרצה, אם ירצו הם ואם לא ירצו. ואני גם־כן מאמין בזה. רק חבל יהיה כל־כך אם עד שאפשר יהיה לסכם את הפרשה הזאת באיזה תנ"ך חדש יעברו עוד ארבעה או חמישה דורות במקום דור אחד, ובמ־קום שהמלחמה שעברה תהיה האחרונה היא תהיה רק עוד אחת בשורה של מלחמות!"

"אולי אין מנוס מזה," הוגה סרח, היושבת על הספה לצידו בחדר הצר המתרווה אפלולית בין־ערביים. "הרי אומרים שאין קפיצות־דרך בהיסטוריה."

"אומרים כך, ואומרים גם את ההיפך", מחזיר נון בקוצר־רוח. "לפני שנים, סרח, לא היית אומרת כך! את ואני, נדמה לי, היינו שותפים *בפעילות מסוימת שעזרה קצת*, באיזה אופן שהוא, להביא לקפי־צת־דרך בהיסטוריה שלנו. את אולי שכחת, אבל אני לא!"

"זה לא דומה, נון. זה לא דומה." היא משיבה לו, עייפה.

"אין דבר כזה!" הוא מתבעס וקם מן הספה. "אם תגידי שאנחנו לא דומים למה שהיינו, אז זה אולי נכון. אנשים מאבדים את הדמיון, את התנופה... טוב, לא חשוב."

עכשיו הוא נרגע, מביט מן החלון אל הגבעות שבמערב, שדם של שקיעה אדמונית ניגר עליהן.

"קומי, סרח. נתן להם לנוח קצת, וגם לנו מגיעה קצת מנוחה, לא? ... אחר־כך הם יטעמו אתנו משהו, וייצאו לדרך... לא, נורית, את מוכרחה לנוח. אני ודאי עייפתי אותך עד מוות, וחוץ מזה יש לך עכשיו קרוב לשעתיים נהיגה. יכול להיות שיהיה צפוף בכביש".

ולבסוף הוא רוכן אל הכורסה שבה משוקע בנו, הפצוע המחלים. במפתיע הוא מטביע במצחו נשיקה רכה, מהוססת, ושב ומזדקף, ומצטחק ואומר, בקול מחוזק ומאושש:

"תשתדל שעליך אפשר יהיה לומר 'ויואל יהושע' – במובן שעליו דיברנו, חהחהה!"

ויהושע מהדק אגרופו על המקל שבידו ומחזיר לו מבט, חייכני ושותק.

דפים מתוך "נון 67" – רומאן בכתובים חלק שלישי לטרילוגיה נון

יהודה אופן

רומסת

בִּתְּא שֶׁל רַכֶּבֶת־הָרִים
בְּגֵיא מַדְפֵּן שְׁלָגִים
אַתְּ – מַחֲלוֹן אָטוּם

רוֹאָה עוֹדִי מְשַׂחֵק
עַל מְסִלָּה זוֹהֶרֶת
תְּפִלָּה זְרוּקָה מַחֲלוֹן
מְנֻפֶּצֶת מִלִּים

תְּפִלָּה צְעוּקָה מַחֲלוֹן
מְנֻפֶּצֶת אֵל –
יֶלֶד מוֹסִיף לְשַׂחֵק.

הַאִם הַחַלּוֹן אָטוּם
הַאִם – מַבָּטִי?

מִזְּמַן הַשֶּׁלֶג נָמַס
כְּמוֹ הַמַּסּוֹ שָׁרָב
אֲבָל רַכֶּבֶת־הָרִים
רוֹמֶסֶת יֶלֶד זוֹכֵר

לגזרים

מַבִּיטָה קוֹרֶנֶת מָאוֹר
שׁוֹלַחַת קַרְנֵי
מָוֶת

כְּפָפוֹת שֶׁל עוֹר
צְבִי
עַל בָּמוֹתַיִךְ

הַיְעָז מִי
לְהָרִימָן?

דָּנוּ אוֹתָךְ לְקָרוֹן
אֲטַם הַדֶּרֶךְ
אוֹר שָׁחוֹר בִּקְצֵה הַיֵּאוּשׁ

וּבְעוֹרֵךְ קַרְסִי
צְלָב
לְשַׁסַּע אוֹתִי לִגְזָרִים

(מתוך המחזור "תפארת אם")

עודד סברדליק

סוף המשחק

מַטְבֵּעַ שָׂחוּק עָזוּב — נֶאֱחָז לְפֵרוּר הָאוֹר
עַל מוֹשַׁב הַקָּרוֹן — כִּלְעָרָה שֶׁל רֶגַע
עוֹשֶׂה אֶת דַּרְכּוֹ צָפוֹנָה — נָטוּשׁ לְגוֹרָלוֹ
מִבְּלִי לְדַלֵּג תַּחֲנָה אַחַת — נָטוּשׁ מִגּוֹרָלוֹ
אֲפִלּוּ בְּרִיצָה בְּהוּלָה — סִמָּן מִזְעָרִי
עַל מְסִלּוֹת לֹא לוֹ — שֶׁהִנֶּפֶשׁ
כֻּלּוֹ תַּחֲרוּת נָטוּל דָּם — בְּמַעֲרוּמָיו
כְּאִלּוּ קָלוּ כָּל הַדָּמִים — צָפוֹנָה
הוּא שֶׁיָּדַע עָדוֹ יָדַע
פְּתוּחִים בּוֹ רַבִּים — הָעֶרֶב אֵידָעוּ לְקִצּוֹ

שלי אלקיים

מן המיצר

אֶת שֶׁנֶּחְמָץ לִבִּי בְּקִרְבִּי אֵלָיו
בִּעַרְתִּי
אֶת שֶׁחָמֵץ בְּפִי
לְהַרְגִּיעוֹ
מַמְתַּקִּים. רֹאשׁ
חֹדֶשׁ
אַפְרִיל,
הַבְּרֵירוֹת מֻנָּחוֹת לְפָנֵינוּ,
וּבַעֲבוּר זֶה,
בַּעֲבוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר
מֻנָּחוֹת לְחָרוֹן אַפֵּינוּ כֶּבֶשׂ.

התגשמות הציונות היא "אי־כשלון למופת"

(סוף מעמוד 1)

אה את יהדות אמריקה והתגלותה ישראל כ"סיפור הצלחה", או כ"סרט הוליבודי" (אקסודוס), הוא שחולל תמורה. לנצחונות "קדש" ו"ששת הימים" היתה השפעה עצומה. פתאום היתה ישר־אל לנכס נפשי חדש, יקר מפז, ויהודי אמריקה אימצוהו גם משום שקיומה של ישראל שינה את דימויים העצמי ואת דימויים בעיני האחרים.

≡ הבעיות היהודיות המרכזיות ברומן "חיי הנגד" של פיליפ רות

תרשה לי להזכיר את ספרו האחרון של פיליפ רות, "חיי הנגד" (The Counterlife), על משקל המטבע "תרבות הנגד", Culture Counter), ספר שקראת גם אתה. הרבה שנים ראו בו היהודים מי שמוציא את דיבתם רעה בין הגויים, ובעיקר לא סלחו לו את "קובלנת פורטנוי", שאני קראתי כרומאן "ציוני". כשאמרתי זאת לפיליפ רות בחצי־צחוק באחת משיחותינו, הסכים אתי, להפתע־תי, אך בהסתייגות אחת: "הציוני שלי לעולם לא יעלה לארץ ישראל". והנה ב"חיי הנגד", הכתוב בעוצמה ספרותית ובכשרון ניסוח מדהים של *הדילמות המרכזיות של היהודי* (והישראלי) המודרני, משגר רות את גיבורו (ובן־דמותו) נתן צוקרמן לארץ־ישראל השלמה בחיפוש אחר אחיו הנרי, שהצטרף לגוש אמונים (ושינה שמו לחנוך). כלומר, כיוון שבספר מעלה זה כל סיפור הוא גם השתקפות של אפשרות מהופכת, הכל הוא ספק מציאות ספק בדיה ספרותית, גם הצטרפות זו לגוש אמונים היא אולי רק אחת הפנים של "חיי הנגד". אלא שכל אפשרויות הקיום היהודי, מה־עמדה הקיצונית של ראשי ה"גוש" ועד לדחייה המוחלטת של הזהות והגורל היהודי, מוצגות בעוצמה ובעמקות בלתי־מצויות ...

גורני: לכל זה עוד נחזור.

ברטוב: הארכתי מעט כדי לגרות אותך לתגובה, ו"חיי הנגד" שי־מש לי כמין קולב...

גורני: מה שאמרת הוא כמעט הזיהוי של מחקרי על האינטלקטוא־לים היהודיים באמריקה. זה בעצם מה שאני עושה, עוקב אחר התפתחות היחס כלפי הציונות והעם היהודי מאז השואה והקמת המדינה. אמחיש לך השתלשלות זו בשלושה סימפוזיונים של אי־נטלקטואלים יהודים שנערכו מטעם הירחון היהודי־אמריקני "קומנטרי" – האחד ב־1944, השני ב־1961 והשלישי ב־1980, והם מהווים עדות מאלפת לעניין שדיברנו בו.

ב־1944 כינס "קומנטרי" קבוצה של סופרים ויהודים שהתבלטו בספרות האמריקאית. שלושת הסימפוזיונים משקפים את השינוי שחל ביחסם של האינטלקטואלים היהודיים אל העם היהודי, אל הציונות ואל מדינת ישראל. הדוברים בסימפוזיון הראשון, בהם אישים שהיו בעבר זמן למפורסמים, כמו ליונל טרילינג, אלפרד קייזין והווארד פאסט, **היו אדישים לקיום היהודי, שללו את הציו**נות, ואפילו שואת בני־עמם באירופה לא העסיקה אותם הרבה. בסימפוזיון השני, ב־1961, כבר קיבל הרוב את יהדותו ואת מדינת ישראל כדבר נתון, אם אפשר לומר כך – בלי התלהבות יתירה. העיקר היה מבחינתם *תהליך הליברליזציה והדמוקרטיזציה של החברה האמריקנית*, כשם שקודמיהם שקועים היו בקיסמי הרע־יונות האוניברסאליים המתקדמים. ואילו בסימפוזיון של 1980, אחרי מלחמת ששת הימים שהפכה לחוויה טראומאטית ליהדות ארה"ב, הזדהה הרוב באורח פוזיטיבי עם מדינת ישראל. הנימה השלטת היתה, שמעבר לאינטרסים היהודיים הפרטיים קיים אינט־רס יהודי קולקטיבי. הלך־רוח זה יונק את הלגיטימיות שלו מן התפיסה האתנית הכללית, השליטה עכשיו בארה"ב.

ברטוב: האם אין אלה הגילגולים המאפיינים את פיליפ רות מראשית שנות השישים ועד "חיי הנגד" שלו?

גורני: אני רואה שינוי אופייני, שאמחישו בציטוט מתוך העמוד האחרון של "חיי הנגד". נתן צוקרמן, שנשא לאשה – רביעית – אריסטוקראטית אנגליה, נפרד גם ממנה הן משום שחש באנטישמיות שבסביבתה והן בגלל התעקשותו להכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו, מגדיר כך את יהדותו: "יהודי בלי יהודים, בלי יהדות, בלי ציונות, בלי יהדויות, בלי בית־מקדש או צבא או אפי־לו אקדח, יהודי שברור שאין לו בית, רק הדבר כשהוא לעצמו, כמו כוס או תפוח" (בתרגומי – ת.ב.). רות מחזיר את גיבורו לחיים יהודיים, בלי כל מחויבויות, אידיאלים, או ערכים, ליהדות שיש *בה רק אכזיסטנציה, היות יהודי.*

ברטוב: זכורה לי שיחה עם פיליפ רות בניו־יורק, לפני ארבע־עשרה שנה, שבסופה אחז בידי ואמר לי, "חנוך, אני רוצה שתדע דבר אחד: אם אני משהו – אני יהודי...".

גורני: וכך בעצם מסתיים הספר. אודיסיאה, מביטול גמור של משמעות היהדות לגביו – *ליהדות שיש לה משמעות לגביו*. הוא עדיין לא החליט מהו התוכן, מהי המהות, אבל יש קיומיות.

ברטוב: והאם זאת מסקנה כללית, שאליה אתה מגיע בספרך על האינטלקטואל היהודי באמריקה?

≡ העם היהודי בגולה מאוחד כפי שלא היה מעודו

גורני: המסקנה היא, שאצל יהודי אמריקה לגוונים השונים, אם הניאו־שמרני או הליברלי, יש משמעות למדינת ישראל כמדינה לאומית יהודית. זה כמובן יוצר בעייה. במסגרת האינטרס האתני גם הגישה הפוזיטיבית ליהדות וגם התמיכה במדינת ישראל הן לא רק לגיטימיות, אלא הן תואמות את האינטרס האמריקני, והן ביטוי לפטריוטיזם האמריקני. שתי פנים לגישה חדשה זו, ששותפים לה גם הליברלים וגם "השמרנים החדשים" בקרב היהודים, במשמעותה כלפי המשך הקיום היהודי: מצד אחד היא מחזקת אותו, ואילו מהצד האחר היא מחלישה אותו. האתניות היא חלק מהנורמליזציה היהודית האמריקנית. יש לנורמליזציה מחיר בציו־נות, ויש לה מחיר אצל יהודי ארה"ב. בכל שעבדת הנורמליזציה, נעשית הדרך להיספגות היהודים בתוך החברה האמריקנית טב־עית ופשוטה יותר. לכן זהו חוסר־אחריות להשוות את הריכוז של יהודים בארה"ב אל המרכז בישראל. הישגו הגדול ביותר של הי־הודי כיחיד הוא בארה"ב, אך עתידו של ציבור זה כקולקטיב אינה מובטחת. היחיד בישראל אינו יכול להתברך באותם הישגים. ואי־לו הציונות היא ההישג הקולקטיבי הגדול ביותר בתולדות עמנו מאז גלותו, וכן גם בתולדות העמים. אם ציונות פירושה אחדותו העולמית של העם היהודי, מתממשת אחדות זו בישראל, ומבחי־נה זו, מעולם לא היה העם, בגלותו, מאוחד יותר. וכשפט אחרון: בישראל חי אמנם רק רבע מעמנו, אבל זוהי הקהילה היהודית הגדולה ביותר במובן הארגוני, והילודה בארץ היא כמחצית מכלל הילודה היהודית בעולם.

ברטוב: לאור התיאור הזה שלך, איך אתה מסביר את הזעזוע שגר־מה פרשת פולארד?

גורני: *אין זה מקרה, שהזעזוע של פולארד היה חריף עד כדי כך.* אין כאן בעיה של נאמנות כפולה. אין בעייה כזאת. הם נאמנים לארה"ב. רציונאלית גם אין איש מעלה על הדעת מצב של מלחמה בין ארה"ב לבינינו. הבעיה יותר מהותית: ישראל נעשתה באמת לחלק אינטגראלי מהווייתם, והם חשבו שגם העולם הלא יהודי קיבל זאת.

ברטוב: וכאן האסון הגדול שבפרשת פולארד...

גורני: כן. המעשה גרם ליהודי ארה"ב כאב. הכאב הזה אמיתי, מפני שבאיזשהו אופן עירער את בטחונם בקונצפציה הזאת.

ברטוב: ובסיום, שאלה, שגם מחזירה אותנו לדרכך הפיסית אל הציונות: *הכל זורקים לחלל, שהגענו לתקופה ה"פוסט־ציונית"*. איך רואה אתה את עצמך, הן כהיסטוריון והן כאדם – כציוני, כבתר־ציוני?

גורני: מי שתופס את הציונות רק במימד המדיני שלה, יכול לדבר על בתר־ציונות – קמה מדינה ועכשיו יש לה יחסים עם התפוצות. אך מי שראה בין תפקידי הציונות גם את קיום אחדותו של העם היהודי בעם עולם, אינו יכול שלא להיות במצב הזה ציוני, וכבר אמרנו שזה שמקשר את היהודים. המימד הנוסף הוא זה שלהציו־נות כאוטופיה. מבחינה זאת, נכנסה הציונות עכשיו אולי לשלב המורכב, המעניין ולכן גם הקשה ביותר בתולדותיה. לכן אנחנו כל כך סובלים, ולכן אנחנו עומדים רק באמצע הרומן.

ברטוב: את העם היהודי אפשר לברך ב"לשנה הבאה בירושלים"?

גורני: לעם היהודי צריך תמיד לומר "לשנה הבאה בירושלים". ורבו לפחות שיתכוון לירושלים ומיעוטו אולי גם יעלה. אבל כך היו הדברים מעולם.

עשר המכות

(סוף מעמ' 3)

כתב־יד קדום יותר של "ספר הישר", והדבר אומר דרשני. במבוא דן יוסף דן במועד חיבורו של הספר ובמשמעות שמו וכן בתולדו־תיו, אבל תמוה מדוע לא מצא לנכון ולנחוץ לדון גם במבנהו הספרותי ובמקורותיו של המחבר. דיון כזה היה מגלה לקורא שאינו מצוי במקורות, שאין כאן לפנינו מספר בעל דמיון, העושה בסיפור המקראי כבתוך שלו, כוסיף וגורע כאוות נפשו על המסופר בתורה, אלא תלמיד־חכם שהתבסס בחיבורו על המדרשים הקלא־סיים (מדרש רבה, מדרש רבתי, מדרש הגדול ועוד), כשהוא מעב־דם עיבוד ספרותי לשוני אבל לא תוכני!

שאמנם כן הוא, ניסיתי להראות בדברי על עשר המכות. והוא הדין בכל יתר פרקי הספר. עבדה זו חשובה מאוד, משום שניתן ללמוד ממנה לא רק על הסמכות שייחס לחכמי ההלכה והאגדה, אלא גם ביחס לקביעת תאריך חיבורו של "ספר הישר". ברור שלא יתכן כי הספר נתחבר לפני שנכתבו המדרשים שעליהם הוא מתב־סס. יוסף דן, מתלמידי גרשם שלום חייב היה ללכת בעקבות מורו ורבו בהערותיו לספר הזוהר (ר' מאמרי על "הזוהר של גרשם שלום", במוסף זה מ־26.12.86) להוכחת זמן חיבור הספר, והכל שלא עשה כן. חושש וחושד אני בו שהוא "מצטמצם" בספרות היהודית של ימי־הביניים משום שהספרות הבתר־מקראית – התלמוד על שני חלקיו, ההלכי והאגדי והמדרשים – כמו תתובה בפניו, וחבל, חבל מאוד. מכל מקום, מוסד ביאליק ראוי לברכה על הוצאת "ספר הישר" מחדש, שהוא – כדברי דן במבוא – "אחד מעמודי התווך של היצירה הסיפורית העברית".

ב. ששר

هكذا من الأصل

ספרות סופרים ספרים

ד'

יוסף זיסמן

המצב הנפשי

כמטורף יושב אני אל השולחן וכותב, כותב אלו הדברים. והמילים, ציורי נפשי, טיפות דכי, נאספות אל מול עיני, פורחות ממעמקי מעי.
ובלהט הנקפה הזה. בנשמתי היוצאת מקרבי בכוחות אדירים שאין להם סוף, איני יודע כאין לבוא אל הדרך באותה הדרך שצריך אני ללכת בה. בזו הברורה, שאיני יודע מאין לבוא אל תוכה.
שאולי מכאן:
בעולם ענק, בקצה יבשת גדולה, בעיר השוכנת על הרים אל מול הים, בבית קטן הנמצא ברחוב צר וחשוך, יושב אדם בחדרו וצופה אל השמים השחורים ולבסוף ניגש אל השול־חן, אל הדפים, ורושם אלו הדברים.
ואולי מכאן:
כזה ימים רבים שאני יושב וחושב, יושב וחושב עלייך ועל כל מה שהיה בינינו.
ואולי מכאן:
שכזה שנים שאני צועד על קו המעגל, הולך ממקום למקום באותו המקום.

אולי ואולי. שדבר אינו ודאי בחיינו. ואנו מתנדנדים מצד אל צד, ממקום לתקום. ולא נדע את שורשי הדברים. את האמת המסתתרת עמוק עמוק בתוך הנפש הסבוכה.
אך אולי יש להתחיל כתמיד ממה שנראה לכאורה כהתחלה. במה שנראה כראשית כל הדברים.

■ המצב הנפשי

תחילה שטפתי את פני במים הקרים וגילחתים למשעי. לאחר מכן נעמדתי אל מול ארון הבגדים, לבשתי את החולצה התכולה, עניבתי עניבה ובחרתי בחליפה הבהירה.
וחשבתי, כי לא כך דמיינתי לעצמי את הסוף. את השמש המכסה את כל הבית, את השקט העצום העוטף את הכל.
והטלפון לא חדל מלצלצל, אך אני לא נינשתי אליו.
ולאחר מכן אעביר מסרק בשערותי ואמזוג לעצמי כוס יין קר. אט אט אסול את המשקה על שפתותי. בלב הולם, בידיים רועדות.
והצלצול ימשיך וימשיך ואני לא אגש. אך משעמדתי אל מול הדלת חשבתי, כי אולי טוב יהיה אם אריים את השפופרת. אך היה רע.
"בוא, בוא כבר," האיץ בי קול חנוק מדמעות. "למה אתה מחכה?"
ואני, ללא אומר הנחתי את השפופרת ויצאתי את הבית.
ובקושי נשאו אותי רגלי אל המכונית, אל הדרך.
ובדרך חשבתי, כי אם אינני מתמוטט כאשר אדם נוסע ממני, כך אסור לי להתמוטט מפני המוות.

ומשהגיע, אצא מן המכונית ואצעד אל בית החולים.
ובפתח מצפה לי אדם הלבוש בחלוק לבן. מביט בי בהילוכי. ולאחר מכן ניגש אלי בהיסוס.
שואל לשמי.
ואני משיב לו.
והוא אומר בקול גבוה וצורם, "חיכינו לך, בוא אחרי," ופותח לי את הדלת.

ואני צועד אחריו על מרצפות שיש רחבות, לצד קירות גבוהים וחלקים, במסדרונות ההולכים וצרים. והוא פונה בצעדים מהירים ומדודים אל מדרגות קצרות, שהתקרה אשר עליהן הולכת וקרבה אל ראשי, הולכת ונוגעת בגופי.
ובהולכו הוא מדבר ואומר, כי הם עשו את כל אשר יכלו לעשות, כי לא יכלו לעשות דבר וכי הכל היה כבר אבוד.
ואני שומע ומהנהן בראשי כמבין.
ואנו באים אל חדר קטן ודחוס וקר ולבן וחלק, ואברי רועדים במתיקות נפלאה, ואני חש כמו נסגר עלי עולמי שעה שהם מגלגלים אלי את המיטה, מסירים את הסדין הלבן ומראים לי את פנייך, אהובתי.
ואחת האחיות מתפרצת ואומרת: "צעירה!"
ואני משיב בגאווה: "ויפה!"
והם חושבים, כי כבר נטרפה עלי דעתי.
ואני חושב, כי הם אינם יודעים מי אני. ואף אם אסביר להם, לא יבינו.
ומישהו אומר שם, מתוך הקרה העמוקה, "קיבלנו אותה כבר מתה, תבל, צעירה, והמכו־נית גם היא, הרוסה לגמרי".
והוא מושיט לי נייר.
ואני חותם ויוצא.

ואני כותב מילים אלו מתוך הכאב העצום השורף בי. שבמשך כל ימי חיי מסתובב הייתי חסר – עד שמצאתיך. שאז הבנתי, כי את החלק שאיבדתי בטרם היותי, שאת באה מגזרת המלאך. וימים רבים מחפש הייתי את אבדתי־אהבתי בטרם אדעך. בא אל האשה, אל שיברי הזכרונות, וללא הועיל עד אשר באת.
ועתה משמתת, לא אשוב ואמצא את כל כולי. לעולם.
שפעם שמעתי, כי אהבה בגימטריא היא אחד.

ועתה אני יושב לבדי.
בבורסה. בבית הגדול והריק.
לפעמים אני חושב עליך ועל כל שהיה בינינו. הולך ברחובות וחושב; כי גם את גם שנינו יחדיו הולכים היינו לפנים על אותן המדרכות, באותן הסימטאות.
ולפעמים אבהל, משאראה דמותך בנשים אחרות, משאריח ריחך בחפצי הבית.
סיפרו לי, כי ביום לכתך, שעה שיצאתי מבית החולים, פגשתי במכר שאיני זוכר בבירור את פניו, איש־בינוני. והוא שאלני מה ארע לי, שפני כה נפולות. ואני הבטתי אל האדמה ואמרתי, כי דבר לא ארע, את רק מתת הבוקר.
והם תמהו, כיצד אמרתי, כי דבר לא ארע.
וזר לא יבין זאת;
שמאז לא בכיתי בדמעות היוצאות מן העיניים, אלא בדמעות המטפטפות ונספגות בדמי. הזורמות לכל אורך גופי, אל רגלי, ידי וראשי. מוהלות נפשי בצער עצמו. בכאב זה שאין לו סוף.
ואני הולך כבד גוף ונפש ברחובות העיר. ויודע, כי אף על פי שככל שחולפים הימים הולכת ההכרה ומשכיחה, תהיה הנפש תמיד מלאה.

(מתוך סיפור בכתובים)

שיר התנים

(סוף מעמ' 5)

21 יפנה אליהם – עדה"כ "ופניתי אליכם" (ויקרא כו ט). פירש אבן עזרא: להרבות עשדכם ולהפרות ולהרבות אתכם בבנים ובבנות.

23 לרוב ידונה – עדה"כ בראשית מח טז.

"יערב" וכן להלן "יחרב" חורז המשורר פתח עם סגול.

24 ישגה – יכשיל. אהליהם יחרב – קללה שגורה בערבית (יכ'רב ביתהם). קללת האו־יבים מוכיב תמיד בשירי־התנים. לדוגמה: "וכל צר ידד בחלום"; "ילעג על כל מקנא / כי כל רעה אליו לא תאונה" (זמרה 71). הקללה אמורה על משנאים, שבכח כשפים מנסים לקשור את החתן בליל חופתו. הקללה לאויבים הפוכה ממטבע הברכה לחתן "אלהים יבנה ביתך", ויש בה מעין מידה כנגד מידה. הם מבקשים למנוע מלב־נות ביתו, לפיכך קללתם "אהליהם יחרב".
25 דתו – תורתו. כתרגום אונקלוס ל"אשדת" (דברים לג ב).

יהגה וכו' – עדה"כ יהושע א ח.

26 וייטב – וישמח. כפי שאנמר "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט ט).
27 ובקרב וכו' – עדה"כ "בחצרות אלהינו יפריחו" (תהלים צב יד). והכוונה לעבודת השם בבית הכנסת.

י. רצהבי

יהודה גור־אריה
אטד

ויאמר האטד אל העצים — — —
באו חסו בצלי ואם אין,
תצא אש מן האטד — — —
(שופטים ט' ט"ו)

עדין מצפה
לכתר מלכותו
בסבלנות אין קץ,
בהתמדה עקשת.

משחיז קוציו
שנה אחר שנה.

הודה בחבו
את האש
הכמוסה.

ורק האבן,
כמוהו בודדה
בצלו חוסה.

שואה והשגחה

(סוף מעמ' 2)

דם הפועל מתוך הכרה. השגחה קשורה בהכרה, אלוהי ההכרה מסייע לאדם המק־בל על עצמו את מצוות ההכרה ופועל בהתאם.

■ מרטירויות נוגדת את ההשקפה הקיומית־הכרתית

כפי שמושג ההשגחה שובש במשך הדו־רות, כך גם מושג הזכירה. בני ישראל מצ־ווים לזכור את השיעבוד כתזכורת טעם לחירות, למען לא יחזור מצב כזה. הדגש הוא על גאולה, יציאה לחירות כתוצאה ממעשה הכרתי קיומי. אולם בדבות הימים מאזכרים בני ישראל את כל האסונות כמר־טירים. והרי מושג המרטיר נוגד את ההשג־חה. גיבור הטרגדיה היוונית הוא מרטיר, כיוון שגילה שהוא חי בעזובה אלוהית, שמעשיו אינם גואלים אותו. אבל התנ"ך אינו מכיר במרטירים, אינו מכיר בטראג־דיה, כיוון שהוא אימץ את הגיבור הפועל והמתחדש, הנעזר בסופו של דבר על־ידי ההשגחה. אפילו איוב מתחדש, ובסופו של דבר אינו דמות טראגית. רק ישוע הוא טראגי, כיוון שציפה להתערבות אלוהית על־טבעית, ולא פעל בהתאם להשקפה קיומית הכרתית.
ההרגשה הטראגית ביוון הביאה לסוף הת־קופה הקלאסית היוונית. הרגשה טראגית של איך־אונים, של עיוות היקום לאדם, או עיוות העולם האנושי, מביאה לשי־תוק, כפי שאמונה בכוחות על־טבעיים משתקת את האדם. אנחנו משליכים תכ־נים התוצה ליקום ותכנים אלו מעצבים אותנו בהמשך. ראשית היהדות היתה אופ־טימית. היא התרכזה לא בשיעבוד, בהס־תר פני אלוהים בזמן השיעבוד, במרטירו־לוגיה, אלא בגאולה, בהתגלות אלוהית, בהתגלות ההשגחה למשה ולבני ישראל שיצאו מהשיעבוד. אומה נוצרת על־ידי אמונה אופטימית ולא על־ידי מרטירולו־גיה.

יש לזכור את מה שקרה, אבל יותר מכך יש להתמודד עם בעיות, לחקור איך קרה שה־מנהיגות הרוחנית לא עמדה על הסכנה ההולכת וקרבה, למען שדברים כאלו לא יישנו. יש להוציא מהמרקם התרבותי הל־אומי את כל אותם יסודות שהביאו לשי־תוק ולשיעבוד. אבל לא רק האמונות הד־תיות התמימות הביאו לשיתוק, גם אמו־נות היהדות המתבוללת בקיסמה של תרבות קוטבית ליהדות, תרבות פאוסט־מפיסטו, אפשרו את השואה, אהבת הקור־בן את רוצחו, אהבת הקורבן את תורת רוצחו. הגרמנים לחמו בנו כב"אויב קוס־מי", כמייצגי השקפה קוטבית להשקפה הפאוסטית־מפיסטופלית. אילו ייצגנו עדיין באמת השקפה קוטבית זו, לא היו הם מצליחים להכריע אותנו, אבל יהדות אירופה הדתית והמתבוללת שכחה מזמן את הקוד הראשוני התרבותי שלה. אנטרו־פיה היא תהליך של שכיחת הקוד הראשוני של הגוף האורגני, אנטרופיה תרבותית אף היא שכיחת הקוד הראשוני.
אותם יהודים אשר אימצו את הקוד הקוט־בי של פאוסט־מפיסטו, איבדו את זהותם ולכן הקלו על רוצחיהם את השמדתם הפי־זית.
השגחה איננה שוכנת בשיעבוד, השגחה היא בסתירה למרטירולוגיה. התנ"ך הוא ספר של עם חופשי, שלא נתן מקום לטר־אגדיות הסותרות את מושג ההשגחה.
משה יצר את המושג השגחה כריאקציה לתרבות המוות של המצרים, כריאקציה לשיעבוד. המושג השגחה נוצר במדבר, בחירות, מחוץ לגבולות השיעבוד. טועים אלו שסברו, שהשכינה הלכה עם הגולים, השכינה הסתלקה מהם.
השגחה פירושה אימוץ ההכרה על חובר־תיה, רצון חופשי וחידות, עשייה ובריאת העולם יום יום. שיעבוד הוא כניעה למ־שאלות, ציפיה לעזרה על־טבעית, כניעה לתרבות קוטבית, שואה – הסתר פני אל־הים.

ד. שכטר

AD POPULUM

(סוף מעמ' 2)

השתיקה סביר שתהיה מפרידה בין אנשים, אבל אצלנו היא נעשתה לגשר. וכששני אנשים ניצבים על גשר (וכל גשר יש לו תהום מתחתיו), אין להם צורך במלים. מצבם כדובר בעד עצמו בלשון ברורה כל כך עד שאין הם יכולים לטעות טעות כל שהיא.
מהרהר הייתי לעתים קרובות בתהליך הממושך הזה שבו עברנו מהכברת מלים אין קץ לשתיקה גמורה, והבוקר נסתמן לי פרוש אחד אפשרי.
בעקיפין וממרחק הגעתי אל ההסבר שבידי. כשאני יושב אל עבודתי לכתוב סיפור, נובלה או מחזה, מלווה אותי כל העת – בין שאר כוונות גלויות ונסתרות – גם הרצון לשאת חן בעיני קוראי ולכרות עמהם ברית; ואם אפשר – ברית אהבה. רוצה אני, בסתר לבי, שקוראי יאהבוני לפחות כשם שאני עצמי אוהב־מראש כל קורא שיתקשר אלי בעבותות של הבנה וחיבה. ומה אני עושה כדי לקשור אלי את לבו של הקורא? אני משתמש במלים. באלפי מלים ובעשרות אלפי מלים. אני מציף את הקורא במפלי־מלים ובאשדות צרופי־מלים, עד שהקורא נכבש, אם הוא נכבש.
והנה הבוקר, כשקיבלתי את המברק "יקירי – כן", שאלתי את עצמי מדוע אי אפשר להגיע אל לב הקורא על ידי אותה שתיקה שמקיפה את עמידתנו על הגשר, ואפילו את מברקינו? (שהרי אילו ניתן היה לעשות זאת, היינו נכנסים לבית־הדואר ומשגרים מברק ריק!)
והבוקר מצאתי, כמדומני, את התשובה.
גם ידידתי ואנוכי הגענו אל תכלית השתיקה רק לאחר שהצפנו זה את זו באלפי מלים. הן היו הכרחיות כדי לרצף את הדרך אל השתיקה. רק לאחר שפלטנו את שפע המלל עד תומו הגענו לאותה מדרגה שבה הוא נעשה מיותר.
כדי להפטר מן המלל יש, איפוא, להרבות בו, ולאחר שמלאו המלים את תפקידן הן מתאבדות לכבודנו, מוחקות את עצמן ומתאיינות, כפי שכל מה שמגיע אל תכליתו מאבד את עילת שליחותו.
אל תכלית מטרתי כסופר אגיע רק כאשר אכתוב ספר, שהקורא בו יפתח בתהליך הקריאה רק לאחר שאסיים לקרוא. כאשר יסיים הקורא לעיין בספרי יסגור את הכרך המת, יניח אותו מידו ורק אז יפתח בדו־שיח עמי. הקריאה האמיתית תתרחש רק עם סיום הקריאה המוכנית. הקריאה האמיתית מתבצעת בעצימת עיניים ובלא ספר. רק לאחר שרבבות המלים עשו את שליחותן והתאבדו – נפתחת השיחה המכרעת והמהותית בין המחבר לבין הקורא. ואז הסופר והקורא מגיעים אל אותו המקום שבו ניצבים הנאהבים. במלים שוב אין צורך מאחר שעשו שליחותן. מכאן ואילך תדבר השתיקה, שהיא חובקת את כל המלים. היא הרחם שממנו יצאו והיא האדמה שאליה ישובו. ומן השתיקה – אהבה. EX TACENDO AMOR

למרות שחלפו למעלה משלושים שנים מאז הדימותי יד להלקות את בני, לא מרפה ממני מראה פניו, כשחוסר ישע, הפתעה ועלבון היו נסוכים עליהם ומבטו נעוץ הישר בעיני. יותר משלושים שנים חלפו מאז ועדיין אני מקיץ משנתי בלילה, וכבר הרגע ההוא מבליח לפני. אני אחוז בושה. אני מתעב את עצמי. תחושת אשמה שלא תימחה רובצת על לבי ואני יודע שאין לדבר תקנה. לפעמים אני נרדם וחולם על נסיון של בקשת מחילה, אך הנסיון עולה בתוהו.
אמש, כשישבנו לארוחת הערב במסעדה עם בני וכלתי, נסבה השיחה על חינוך ילדים. כלתי ואני גינינו את בני על שהוא נוהג ביד קשה עם בנם הקטן, נכדי.
בני לא נתבהל מן ההתקפה ויצא להגן על עצמו בכך שהיפנה את ההתקפה כלפי, כמובן. הוא פנה אל אשתו ובהורותו באצבע עלי אמר: "את רואה את האבא הזה שלי? הוא בחר תמיד להיות האיש הטוב, האיש שאי אפשר להטיל דופי בהתנהגותו. את הדברים הק־שים והרעים הניח לאמא שתבצע אותם בעצמה. האבא הזה שלי מ ע ו ל ם לא הרים יד עלי. תמיד היה האיש הטוב".
בני נתכוון, כמובן, להוקיע את צביעותי, פחדנותי, השתמטויותי מאחריות והסתתרות מאחורי אישיותה הנחרצת יותר של רעייתי.
מאז ליל אמש אני ישן בלא סיוטים ויש לי סיבה להאמין שכך יהיה גם בלילות הבאים. מתנה יפה מזו מידי בני לא יכולתי להעלות בחלומותי הוורודים ביותר.

■ 1972: נסיון להסביר

"לאחר ששמעתי מפיך דברי ביקורת קשים כל כך על תל אביב," – אמר לי ידיד אנגלי בלונדון – "קשה לי להבין מדוע אתה אומר שתל אביב אהובה עליך וקרובה ללבך לאין שעור יותר מלונדון, שאותה אתה משבח כל כך."
"הסיבה פשוטה," – השבתי לו – "את לונדון אני רק אוהב. את תל אביב אני אוהב ושונא בעת ובעונה אחת."
אינני בטוח אם אחי התל אביבים יבינו זאת. האנגלי הבין בלי קושי, מפני שחונך על קבלת המופרך ודחיית המסתבר.

(קטעים מתוך ספר שבכתובים)

ב. תמוז

אנציקלופדיה שימושית לבריאות ורפואה

ספרית מעריב
סוף סוף בתרגום עברי
"המרדף אחר אוקטובר האדום"
מאת: טום קלנסי
בקש בחנויות ובספרית מעריב
ת"א, דרך פ"ת 72א', טל. 03־332211
חיפה: בן־יהודה 29, טל. 04־523609
באר־שבע: קק"ל 90, טל. 057־74850
ספרים מבית טוב ספרית מעריב

יד יצחק בן־צבי
הכתר
סיפורו של כתר ארם־צובה
מאת אמנון שמוש
ספר ירושלים
התקופה הצלבנית הקדומה 638 – 1099
העורך: יהושע פראוור
קתדרה 43
פעמים 30
עורך: יצחק בצלאל

ספרית מעריב
הופיע חדש
"בין עכשיו ואתמול"
מאת: מרדכי אבישי
הספר משקף פרקי מסעות שנערכו בתקופות שונות וכולם מצטרפים למסע ארוך אחד, שתכליתו גילוי צדדים יהודיים בעולמות רחוקים וקרובים. המסע חותר אל שורשים תרבותיים יהודיים ואל מקורות רוחניים הנחשפים בעשרות המעתיק.
בקש בחנויות ובספרית מעריב
ת"א, דרך פ"ת 72א', טל. 03־332211
חיפה: בן־יהודה 29, טל. 04־523609
באר־שבע: קק"ל 90, טל. 057־74850
ספרים מבית טוב ספרית מעריב

הוצאת "לדורי"

"הדור ואלגנטי". "מבעבע מרוב מתח והתרגשות". "רומאן מצויין". (העתונות)
21.90 ש"ח
להט הלגונה

אנציקלופדיה שימושית לריפוי טבעי
2 כרכים 28.20 ש"ח הכרך

כל סודות הרפואה הטבעית מ־א' ועד ת'
500 עמודים
הוצאת "לדורי"

הוצאת הרדוף
ספרו הראשון של ישעיהו בן אהרון
החיים הרוחניים והאתגר החברתי
האידיאל הרוחני החדש והגוף החדש של הקיבוץ
הרצאות ומאמרים 1979–1982
"אנשים ששמעו את הרצאותיו של ישעיהו בן אהרון מדברים על מאס בחסד, על בהירות רעיונית ועל חזות אינטלקטואלית" ("הארץ").
להשיג בכל חנויות הספרים הגדולות.

כתיבה במכונה
בשיטה עיוורת
תלמד ב־12 שעות
בבי"ס למסחר "רימון"
ת"א, דיזנגוף 85
☎ 281985

ספר חדש הוצאת "לדורי"
פרס ראשון של איגוד כתבי ביקורת ספרים בארה"ב לרומאן המעולה ביותר של השנה.
"ספר יפהפה, זוהר, שובר לבבות, משמח".
מאת אן טיילר 24.80 ש"ח
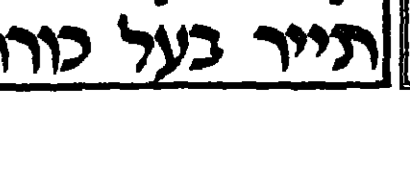
תייר בעל כורחו

לוח מעריב

לך על בטוח

THE JERUSALEM POST בשיתוף עם

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2, תל־אביב מיקוד 132 67. טלפון ישיר למסירת מודעות: 251333–03 (רב קווי). מחיר מודעת מינימום (8 מילים): 70 ש"ח. כל מילה נוספת: 9.45 ש"ח (המחירים כוללים מ.ע.מ). מחיר אחיד לכל ימי השבוע (כולל ערב שבת והג)

דירות

1000

ארזים

חלום של מטבח

מבצע ב־12 תשלומים

260 ש"ח + מ.ע.מ. למטר רץ

03-826695

מבצעים כל סוגי המטבחים בבית.

רח' ששון בן שמחה מס' 9, יפו.

(5956)

אנגלו־סכסון

סביון, רמת אפעל, נוה מונסון, תל־השומר, קרית אונו, קיראון, רמת אילן, גבעת סביון

03-347281, 03-341333

(6476)

לאנגלו סכסון נותרו מספר דירות במרכז תל־אביב

(23902)

רון את רוני!

חומרי בנין כלי עבודה ואינסטלציה עבודות צבע חשמל ותיקונים בביתו!

(24166)

בקרוסים שבשומרון

(24065)

בונה הבדון זכרון יעקב

"הבית הגדול"

החל מ־83,950 דולר

(25070)

לתשומת לב המפרסמים בלוח מעריב

כל המעוניינים להמשיך ולפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר לטלפון 333-(03)251 (רב־קווי) ולמסור את מספרי הפרסום הרצויים וכן את מספר הקוד כפי שמופיע בסוף המודעה.

הנהלת מעריב

דדי

הובלות

מבצע!! ב־2 תשלומים

החברה מס' 1 בהעברת דירות

03-216297/8

קרליבך 10, ת"א

(14205)

זוגות צעירים

עד 139! תשלומים

מבצע מזומן:

וידאו – 1950 ש"ח.
מקרר – 1600 ש"ח.
T.V 22" – 1610 ש"ח.
מיקרוגל – 690 ש"ח.
מייבש כלים – 920 ש"ח.

תשלומים לעובדים קבועים גם ללא כרטיס אשראי.

מכירה מיוחדת לסוחרים

אהא

שיווק בע"מ

03-372959

03-372002

(19207)

וילה יפיפיה + בריכת שחיה באבן־יהודה

(11886)

תיווכות מכתבים מכל הסוגים והגדלים ולפי הזמנה

בהרצליה פיתוח וסביבתה

דרושות וילות ובתים

(23846)

רמט

4 חדרים גם ללא זכאים

במחירי זכאים!

בנוה פולג נתניה

רמט בונים

(20212)

חברת ירון ישעיהו בע"מ

(22939)

הקבלן י. אדלר ובניו בע"מ

* בונה דירות איכות

03-705811, 03-781640

(24016)

בראשל"צ

דירות יוקרה

פתוח גם בחוה"מ פסח

(24168)

דירת גג 4 חדרים מפוארת במקום יוקרתי בר"ג

בתי־כפר ומשקים

1060

פנטהאוזים ודירות גג

1055

בנתניה למכירה פנטהאוז מקסים

(12546)

למכירה בבלי־רוטשילד דירות גג מפוארות

(24095)

קבלנים מציעים

1100

מודעפון 03/38 38 38

שרות מודעות טלפוני 24 שעות ביממה לבעלי כרטיסי אשראי

مكذا من الأصل

هكذا من الاصل

מבצע!
לא קיבלת
לא שילמת
שלם 10%
מערך ההסוה
והיתרה
בגמר העבודה
*
עץ סנדוויץ'
*
פרזול תוצרת הארץ
*
דלתות פאנל
*
עריות עילית
03-586136, 03-831370

בוא/י
להיות
מנהל/ת
ב-
„אימפריה"
(ספרית וידאו
ומוצרי אלקטרוניקה)

„קריר"
פתרונות
מיזוג ואוורור
03-295750

מבצע ב„חישרוד"
ב-4 תשלומים
מהפכה בחיסום מים
בעל תו תקן

„שחפים"
חרסינה וקרמיקה
אסלות וכיורים
תוצרת הארץ וחוץ.
03-9223718
03-9232691

חריסי פז
מבצע לחגים!
ויטרינות
ותריסים
בתשלומים נוחים

קבלת
מודעות!
לוח מעריב
* מבצע מיוחד!
03-738707
03-727630
לבעלי כרטיסי אשראי

ארזים
בע"מ
מבצעים
תוספות שיפוצים
צביעה כללית
ומסגרות
טלפון: 03-737910
03-7519461

„בת אור"
כלי עבודה
חמרי בנין וצבעים
במבצע!!

הנהב
עשה לך מנהג —
קרא עכשיו „הנהב" לדרך

החלפת דירות

תל־אביב

4 חדרים ויותר

3-3½ חדרים

2-2½ חדרים

למכירה דירות
במגדל־דיזנגוף
4-3-2 חדרים

פרטי דירות
בשידור טלפוני
24 שעות ביממה

למשפחה מסודרת
דרוש
בית/וילה ריקה
5-4 חדרים + טלפון

דרושים בדחיפות
דירות ופנטהאוזים
בצפון ת"א בבלי ל'
רמת־אביב

שכונות צפוניות

4 חדרים ויותר

דירות מרוהטות

בקשת דירות

דירות גג

חדרים מרוהטים

1-1½ חדרים

4 חדרים

בשכון ל'
דירות לאיכלוס מיידי
5 חדרים

לרציניים
מחפשים בית מפואר
להשכרה

פרטי דירות
בשידור טלפוני
24 שעות ביממה

דירות נופש

לך על בטוח לוח מעריב נדל"ן

הובלות ארי
מבצע החלות לחנים
2 תשלומים

הובלת דירות ומשרדים, צוות מקצועי, שרות אדיב ומסור, ביטוח מלא. מלפון: 03-714663 (19055)

שכונות דרומיות

4 חדרים ויותר

5, בבבלי, 107 מ"ר ... (24190)

4 . בהדר, מטבח אמריקאי, חדרים. 398851, לא בשבת. (15179)

4 חדרים, ק"א, 3 מרפסות + מלפון + דוד"ש. 03-624427 (18860)

3–3½ חדרים

3, במעוז מעגן, יפהפיה, מלדות, חדר"ש, בדרך כלל. 03-300760 (11584)

דירות בשכר חודשי

1500

2–2½ חדרים

גוש דן

בקשו דירות

מעוניין לקנות 3–3½ בגבעתיים/ברמת-גן, במקום שקט. 03-873053 (22934)

רמת גן

4 חדרים ויותר

ברמת גן 4 + חדר ארונות + שירותים כפולים + חניה צמודה, 6 דיירים. 03-772772 (21943)

3–3½ חדרים

דירות בשכר חודשי

1500

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

בקשו דירות

גבעתיים

דירות למכירה

בגבעתיים
פרוייקט יוקרתי
דירות 3–4–5 חדרים
ודירות גג

4 חדרים ויותר

3–3½ חדרים

2–2½ חדרים

1–1½ חדרים

דירות בשכר חודשי

1500

דירות מרוהטות

בני ברק

4 חדרים ויותר

3–3½ חדרים

2–2½ חדרים

דירות בשכר חודשי

1500

פתח תקוה

4 חדרים ויותר

בפתח תקוה
דירות לאיכלוס מיידי
4 חדרים

3–3½ חדרים

2–2½ חדרים

דירות מרוהטות

בקשו דירות

גבעת שמואל

4 חדרים ויותר

3–3½ חדרים

2–2½ חדרים

קרית אונו

4 חדרים ויותר

2–2½ חדרים

דירות בשכר חודשי

1500

3–3½ חדרים

4 חדרים ויותר

1300

יהוד

3–3½ חדרים

1350

אור יהודה

4 חדרים ויותר

2–2½ חדרים

חולון/בת-ים

חולון

4 חדרים ויותר

1300

מחירי מבצע ל-3 דירות
חברת "נתנאל"

1. ברחוב צפת 5 חדרים, קומה 4 + מעלית – כניסה 7/87
2. 2 דירות ברחוב סמולה 6, ק"א 4 חדרים, 5 חדרים – כניסה 2/88 מלפון: 03-848624, 03-5054539 (10291)

4 חדרים ויותר

1300

3–3½ חדרים

1350

2–2½ חדרים

1400

1–1½ חדרים

1450

דירות בשכר חודשי

1500

דירות מרוהטות

1550

בקשו דירות

1500

מעוניין בדירה 5 חדרים באיזור טוב בחולון, בבתי-ים. 03-852540 (17654)

בת-ים

4 חדרים ויותר

1300

3–3½ חדרים

1350

2–2½ חדרים

1400

רחוקי 03/611001
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של
דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס

صكا من الأصل

هكذا من الاصل

לך על בטוח לוח מעריב נדל"ן/עסקים

בבתים 2, גדולה, בקנורוק, ק"א + מעלית, אנודרסבנסק 03'3334

(14675)

[illegible]

1½-1 חדרים
1450

חדר והול + מרפסת וחדרים מטופחים + מלפון בבת ים 03'594032

(18846)

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

דירות מרוהטות
1550

[illegible]

אזור

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

איזור הדרום

4 חדרים ויותר
1300

בבאר יעקב במרכז דירות חדשות ומפוארות

(18911)

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

קבלת מודעות!

לוח מעריב

* מבצע מיוחד!

03-738707

03-727630

לבעלי כרטיסי אשראי

ביקוש דירות
1300

מעוניין לרכוש דירת 4, עף ים, בור לה. 03'5463342

(23705)

ראשון לציון

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

בראי לך! 2 דירות גדולות אחרונות בהנחה ניכרת בבית השחף קרית-ראשון

מלפון: 03'9612796, 03'954221

(26151)

[illegible]

מתארגנת קבוצה להקמת בית מגורים משותף בקרית ראשון לציון

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

2½-2 חדרים
1400

[illegible]

1½-1 חדרים
1450

[illegible]

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

ביקוש דירות
1300

דרושות דירות בשכ"ח בראשל"צ

(12502)

נס-ציונה

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

ביקוש דירות
1300

[illegible]

רחובות

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

2½-2 חדרים
1400

[illegible]

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

רמלה

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

2½-2 חדרים
1400

[illegible]

לוד

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

איזור השרון

דירות למכירה
1250

[illegible]

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

הרצליה

דירות למכירה
1250

[illegible]

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

בני הרצליה של "אזורים" שכונה יוקרתית חדשה

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

2½-2 חדרים
1400

[illegible]

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

ביקוש דירות
1300

[illegible]

כפר-סבא

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

2½-2 חדרים
1400

[illegible]

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

רעננה

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

ביקוש דירות
1300

[illegible]

הוד-השרון

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

דירות בשכר חודשי
1500

[illegible]

רמת-השרון

4 חדרים ויותר
1300

[illegible]

3½-3 חדרים
1350

[illegible]

עסקים
2000

"בר" שרותי ליווי ברמה בינלאומית (שפות)

[illegible]

להדפסה לפרסום צלומים אומנותיים בצבע מירושלים

[illegible]

לחברה ריווחית וצינית דרושה השקעה שקטה

[illegible]

רווחים מצויינים בבורסה!!!

[illegible]

(19801)

"חשמל שלמה" ביצוע עבודות בתעשיה משרדים חנויות מעבדות ומפעלים

(22521)

עצור!!!

משה גרין

03-236810

(22840)

מתקני תצוגה מאלומיניום מדפים ודלפקי מכירה

(22896)

מעוניינים בקבלת סוכנות למכירה והפצת מוצרים

[illegible]

עסק "מוכר"! TEXT-LITE "סקופר" – שילוט ממוחשב

[illegible]

תוכנה – שלמים ממוחשבים

[illegible]

"אירגונים" הקורס הבא ל: ניהול זמן אפקטיבי ב-7.5.87

[illegible]

גביית שיקים וחובות

בארץ, בשטחים ובחו"ל

*

א. בירמן את רפי שרותי גביה ואבטחה בע"מ

*

טיפול בשיקים ללא כיסוי

*

גביה וביצוע צוי מעצר וצוי עיקול

*

בלדרות לחו"ל

*

ביצוע פסקי-דין ופינויים

*

אבטחה מיוחדת

*

שומרי ראש

*

03-854233

חולון, סוקולוב 13

איתורית 03-7549111

מנוי 6444 (רפי)

04-670646

חיפה, צהיון 18

(26380)

[illegible]

לוח מעריב עסקים

ה' לך על בטוח

GERMAN - TRADE

המתנה לחג

אלבומים של אל הבול
מוצרי איכות
03-826113
03-823839

אלבומי תמונות בהרכבה עצמית, אלבומים עם הדפסה מיוחדת למוסדות, לוגו עסקים, אלבומי בולים, מוצרי פר לקידום מכירות ממבחר מוצרים, המצגה...

בדחובות להשכרה

אולם כ-600 מ"ר
4 ביתנים (100 מ"ר) קרקע

PHOSPHOROUS PAINT (NON RADIO ACTIVE)
US FIREPLACE WITHOUT CHIMNEY (PORTABLE)
AMERICAN HAIR DOCTOR COMB (ROTATING TEETH)
SPRAY FILLING

חנויות ומשרדים בכפר סבא

דרושים בדחיפות!!! משרדים חנויות ואולמות בת"א, ר"ג וגבעתיים

3 חדרים משופצת שירותים ומטבח קו טלפון אחד (אפשרי שניים)

להשכרה בשער ההלכה

להשכרה באשדוד

דרושים מגרשים בתל-אביב, רמת-גן, גבעתיים, רמת-השרון

מחפשים לקנות במזומן מגרש דונם או יותר

בנין-יבנה מגרשים לוילות

למכירה שטח לתעשיה 20,000 מ"ר

במגדל שלום משרדים להשכרה 30 מ"ר-200 מ"ר כניסה מידית

למכירה משרד + חניה (להשקעה)

להשכרה בבית מגדלור בן יהודה – אלנבי שטחים בגודל מ-100 מ"ר-365 מ"ר

להשכרה משרדים כ-150 מ"ר במרכז ביאליק רמת-גן

חנות באילת ברשותו חנות 40 מ"ר באזור מסעדות

חנות בטבריה ברשותו חנות בלב המרכז המסחרי

חופי מכירה אחרונים!!!

בפסחו!! בפשפשוק!! בגני התערוכה במדינת הילדים –.300 בלבד!!!

מבצע!!! לבעלי חנויות ויצרנים

★ מפות שולחן ★ בדים

03-382839

מודעפון 03/38 38 38

שרות מודעות טלפוני
24 שעות ביממה
לבעלי כרטיסי אשראי

[illegible]

מכאן מן הארכיון

هكذا من الاصل

לך על בטוח לוח מעריב עסקים/מכוניות

[illegible]

אנגלו סכסון

החברה המובילה בנכסי דלא ניידי

מכירה והשכרה

דירות וילות

מבני תעשיה

חנויות

משרדים

עסקים

מגרשים

פנה למומחים

אנגלו סכסון

הירקון 167 ת"א

03-286181

ס. שחר השכרת רכב בע"מ

03-613132 03-995643

מכוניות חדשות

מחירים סבירים

מוטורדיו

הרדיו שלי!

מבצע „חצי יובל" לתקופה מוגבלת!!!

TRADE IN

תן רדיו ישן

קח

רדיו פיליפס חדש

03-377070

מכוניות

4000

[illegible]

מכוניות „הבורסה"

קונים ומוכרים רכב מכל הסוגים!

*

אפשרות החלפה

*

תנאי אשראי

03-7522208, 03-7518914

רחוב היצירה 13, ר"ג

[illegible]

ציקי

מס' 1 בארץ

לווי גרירה וגררים

לסירות, קרוואנים וציוד חקלאי

למשא מסחרי ופרטי.

[illegible]

הכי הרבה!

עבור רכבך תקבל ב

„דיפלומט" מכוניות

„העסק הנבחר" '86-'87

מחיר מקסימלי מיד ובמזומן!

*

אפשרות החלפה

*

אחריות מלאה

*

03-612999

*

03-624797

*

03-612299

דרך פ"ת 43

צומת מעריב

תל-אביב

[illegible]

יציל סימונים

הלוואות לרכישת רכב חדש

מסלולים מיוחדים

בתנאים נוחים

[illegible]

קבלת מודעות!

לוח מעריב

* מבצע מיוחד!

03-738707

03-727630

לבעלי כרטיסי אשראי

מבצע! לחגים

אצל

אבי

את

מוטי

לחלקים

ואביזרים

לכל

סוגי

הרכב

[illegible]

אל תתאמץ יותר למכור את מכוניתך

אף פעם אין יודע מי נכנס לביתך

פנה מיד „למכונית אפשטיין" ותקבל כספך תוך 24 שעות!!!

פרסום-סחורות

משאיות-מודדים

03-411000

03-429695

[illegible]

טופ קאר

סוכנות ב.מ.וו.

03-442842

הספקה מיידית

החלפת רכב ישן בחדש

[illegible]

יעקב מיזליץ

„מכוניות הצומת"

03-330142

03-333064

ה' לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

יעקב
מייזליץ
"מכוניות
הצומת"
03-330142
03-333054

קונים
מכוניתך
מיד
ובמזומן
מחיר
מקסימלי
למכוניות
מיד ראשונה,
צבע מקורי,
ק"מ נמוך
אפשרות
החלפה,
האשראי
הזול
בשוק!!!

דרך פ"ת 72
פינת יצחקשדה 1,
מול בית מעריב.
(22684)

א.ק.י.
"יצור
כיסויים
למושבים
לכל סוגי הרכב
בסיטונאות
וגם ליחידים
03-378573

(21079)

ה.פ.ו.ל.ט
1984 ת"א
*
"יצור שיווק והרכבת
מערכות פליטה
לכל סוגי הרכב!
03-381373

סוכנות איזור הצפון –
04-533281 פינת הפוד",
(21435)

עלה על הגל של
טוב-גל
סוכנות B.M.W.
דגמי '87 מיידי!
*
אפשרות החלפה
TRADE IN

03-242008,
03-222344
**
קניה מיידית במזומן!!!

(21455)

סוף
קאר
סוכנות
ב.מ.וו.
03-442847
הספקה
מיידית
החלפת
רכב ישן
בחדש

חדש למגדרים
ארגזים ספיבדגלס
בעיצוב חדשני ומודרני
(17145)

מרכבי
המרכז
★
"יצור והרכבת
מרכבים
לכל סוגי
הטנדרים!
03-381131
(21438)

מהפך
ברכב
המשומש
במכונית
אפשטיין
20%
במזומן
80%
ב-36
תשלומים
פרטיות,
מסחריות,
טנדרים
ומשאיות
03-411000
03-429695
קונים במזומן
ובמחיר הוגן
פרטיות,
מסחריות,
משאיות
וטנדרים
(ראה פרסומנו בכל המדורים)
(24231)

אנחנו מתעסקים
עם גרוטאות!!!
רוצה להצטרף?
חסוך את פער ההון
בוא למקורנו!!!
אירופה
חלפים
03-338356

משאיות

הכוכב בע"מ
תיקון וייצור

קונים משאיות מייד
במזומן ובמחיר הוגן
מכל סוג ודגם
"המכוניות אפשטיין"
03-429695, 03-411000
(24097)

נ.ס.או.

סאאב

סובארו

רחפן
03/611001
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של
דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

יעקב מייזליץ
"מכוניות הצומת"
03-330142
03-333054

העסק הנבחר – בבית העסק והשרות המומלץ בענף המכוניות לשנת 1987 !!!

מציעים למכירה מיד ראשונה צבע מקורי קילומטרז' נמוך !!!

אמינות ואמנות – הגינות ואחריות !!! האשראי הזול בשוק !

(22699)

חדש ברמת-השרון מוסך דייהטסו!!
באזור המלאכה נוה מגן
03-5400566-7-8
03-491465

מתקבלים לעבודה: מכונאות, חשמל, פחחות, צבע, מוסרים

(12527)

רפיד

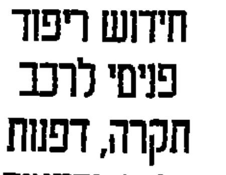

חידוש ריפוד פנימי לרכב
תקרה, דפנות רצפה וכסאות
משענות ראש אורגינליות
כיסויים למושבים
ליחידים וסיטונאים
03-370823, 03-373007
דרך פ"ת 62 ת"א

(13345)

איפה תקבל תעודת אחריות ל-½ שנה בבדיקת רכב לקניה??? רק אצלנו!!!

"קומפיו טסט"
תל-אביב

רשת המכונים הממוחשבים המשוכללים ביותר בעולם

ליד היכל הספורט (יד אליהו)

טל' 03-330418

(23299)

מוסך מאיר
מורשה לתיקון מכוניות
סובארו מטרו

עבודה מקצועית ואמינה מהקבה... 6 ת"א 03-210639, 03-217575

(12911)

לתשומת לב המפרסמים בלוח מעריב

כל המפרסמים להמשיך ולפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר לטלפון 333-03(1251) (רב-קווי) ולמסור את מספר הפרסום הרצוי וכן את מספר הקוד כפי שמודפס בסוף המודעה.
הוראות לפרסום חוזר הנה ללא תשלום תוקפה עד 4 שבועות מיום הפרסום הראשון.
בקשות לפרסום חוזר מתקבלות כל יום עד שעה 18.00 ובערב שבת וחג עד שעה 11.00 בלבד.

הנהלת מעריב

בסחוקי ראשל"צ
מבצע מדהים !
לחצי יום !
חינם !!

*

סע לכל מקום והשווה בעצמך!

*

TRADE IN
תן ישן – קח חדש !
והיתרה בתשלומים

*

בסחוקי ראשל"צ
מוסך מורשה ומחשב משוכלל!

בסוכנות סחוקי הרצליה ! ! !

סוקולוב 99 הרצליה
052-86966

(22681)

"בסובארו חולון"
המרכז לשיפוץ מנועי סובארו

מורשה יבואנים 03-805050

(6496)

המרכז לשיפוץ מנועי סובארו "בסובארו חולון"

מורשה יבואנים 03-805050

(12732)

SUBARU הרצליה
מכוניות חדשות ומשומשות

אביזרים לכל כלי הרכב אפשרות החלפה. חניה במקום שרות אישי. אמור. סוקולוב 48 הרצליה 052-540818

(25199)

[illegible]

ה' לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

"חבשוש"
יבואנים לאביזרי יוקרה לרכב
מבצע!!!
רדיוטייפים, עילת טסות, אזעקות רב בריח לרכב
ב-5 תשלומים
עורות והתקנה מקצועית במקום
רח' המסגר 45 ת"א 03-332326, 03-339010
(20213)

חיפושית 1300, 70 + טסט לדיזיים בלבד. 03-901708, 03-616405 (18787)

חיפושית 1968, טסט לשנה, מצב חקן. מלפון: 03-802584 (11526)

חיפושית 1971, חיצוני ופנימי מהדר. מחירון. 03-916613, 03-930263 (14309)

חיפושית 1973, חצי אוטומטית, טסט לה, לרגל נסיעה. 052-31752 (20815)

חייבת
להמכר!!
אונו סורבד
86

טומי קאר
סוכנות פיאט
צפון ת"א
03-449139
החלפת רכב
ישן בחדש
ואביזרי יוקרה

אופטעית –
המרכז לאביזרי אופנועים
מודיעה!
הזהרו מחיקויים

ביטוח מקיף לאופנועים!!!
אצ היחידים
והמבצעים הראשונים

גדליה
מרכז
האופנוע
הטוב

מודעפון
03/38 38 38
שרות מודעות טלפוני
24 שעות ביממה
לבעלי כרטיסי אשראי

מכוניות

هكذا من الاصل

סוזוקי מבצע

FM 50

סחוקי חדש זריז ויעיל: הילוכים אוטומטיים, בולמי זעזועים הידראוליים.

2,310 ש"ח

כולל מע"מ וההפקדה משולמת ע"י „אביר". לבעלי ויזה עדיף גם ב־12 תשלומים.

סוזוקי

משנה את הכבישים. אופנועים מ־50 עד 1100 סמ"ק.

אבניר

חב' לרכב בע"מ

יבואני אופנועים הגדולים בארץ. מכירה שרות ומחסן חלפים מהגדולים בארץ. רח' הסדנא 6 ת"א טל. 03־815511 ואצל סוכני סוזוקי ופיאג'יו ברחבי הארץ

(22847)

אופניים

DAWES

אופני היוקרה מאנגליה

איכות ומחיר ללא תחרות

אבן גבירול 168 ת"א 03־451230

(22827)

אביזרים לרכב

ביקוש רכב

רוצה לפרסם מודעה בשעות אחה"צ?

03-811118

לוח מעריב

לבעלי כרטיסי אשראי

בתי־ספר לנהיגה

חלפי רכב

טלפונים למכוניות

מגנטי־עזר למכוניות

„שחר"

מעשנים לנכים

חוושות לסורי נהיגה

03־766966

מכירה ושרותים

5000

ציוד לתעשיה

בהדפסת צב"ד

מיד שניה

לתקשורת נתונים

INTERVIEW- 4,600
כולל אופציות, נתח פרוטוקולים 14,000 ש"ח

COMSTATE II
כולל כל האופציות נתח פרוטוקולים 24,750 ש"ח

NAVTEL SUPERTEST
מבדק תקשורת ידני 500 ש"ח

NAVTEL DATA TEST 25
מבדק תקשורת ידני 500 ש"ח

NAVTEL DATA CHECK II
170 ש"ח

המחירים ללא מע"מ.

לפנות: ד.ר.ם חטיבת תקשורת 03־483211

(12451)

מכירות אלקטרוניות

„ג'נרל אלקטריק"

למכירה

לתשומת לב המפרסמים בלוח מעריב

כל המעוניינים להמשיך ולפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר לטלפון 333־251(03) (רב־קווי) ולמסור את מספר הפרסום הרצוי וכן את מספר הקוד כפי שמופיע בתחתית המודעה

הנהלת מעריב

חולצות טריקו לבנות סוג ב' ב־½ המחיר

דרוש

הסרכז לבין-פידבק

דעך,

חברה למכירות פומביות מעוניינים לקבל

מקור ההלוואות הלוואות לשכירים קבועים

(10480)

הלוואה ללא ריבית!

9,000–1,800 ש"ח

ב־36 תשלומים שווים וצמודים!

תכנית חסכון וביטוח חיים!

אובליגו

חברה למימון שכירים בע"מ

הלוואות בריבית קבועה ללא הצמדה!

1,000–3,000 ש"ח

זקוק להלוואה?

הלוואות לשכירים עד 24 תשלומים שווים.

הלוואות לרכישת רכב או כנגד שיעבוד רכב עד 36 תשלומים שווים

(26424)

בעל עסק

איך למכור ב־12 תשלומים ולקבל מזומן ביד?

(26627)

הי-פי אלקטרוניקס

מעבדה לתיקוני וידאו וסטריאו

(21108)

שיבולת

הדברת מזיקים

בפיקוח אגרונום

052־82160

03־490741

(11919)

סלע

הדברת מזיקים באחריות

03־473271

03־498151

טלוויזיה גרונדיג חדשה

מסך ענק 47 אינץ

MULTY SISTEM

(22844)

פקסימיליות NATIONAL-PANASONIC
בשירות ואחריות תדיראן

ש.ט.ר יהודה
בורשטוב 54
אצלנו כדאי!
שטיחים
טפטים
וריצוף P.V.C

"מלניק פסנתרים"
45 שנה בשיווק פסנתרי איכות

בפסנתרים
אל תתפשר
ואל תתפתה
ייעוץ ושרות מקצועי
רק ריקרדו

כספות ISM
מגן גולדמן
במבצע מיוחד!
*
כספות אישיות
(במחירי המפעל)
NUSAFE
03-9227607

סילקופרף
הדפסת המדבקה
בדפים, ברציף
ולמחשב
4 צבעים פרוצס
03-657708
03-658744

מרכז
למוני תדיראן
מבצע לחנויות

"סילא" גבעתיים
מונים חדשים
אלקטרה תדיראן.

"גל קור" מבצע
מפוצל מ-1,650 ש"ח

אדם
מעבדה
לתיקון ומכירת
מיקרו-מחשבים
וציוד היקפי

RADO AT
2500 $
תואם 10 MHZ AT
מוניטור 14 אינץ'
4 יציאות RS232
זכרון 512K
דיסק קשיח
20MB
ראדו בע"מ
03-425157
03-425114

מחשבים
ביתיים ועסקיים
החל מ-500 דולר
ב"עלך – רמת גן"

צ.מ.ד שרותי מחשב
תואם P.C
רק 1449 ש"ח + מע"מ

מיקרוסרוויס ר"ג
חשב מערכות י"ם
מבצע מחשב PCXT
כונני TEAC יפאניים
3 x 580 כולל מע"מ

מיקרו סופ
מחשבים
מבצע לחנים

קומפהורד
מחשבים תואמים
אקס.טי./איי.טי.

מרכז המחשבים במבצע חג
אפיקום
מחשבים תואמים
חובות עסקיות
הנחה עד 30%
במבצע
מחירים
חסר
תקדים

ב"עלך – רמת גן
החל מ-500
דולר מחשבים
ביתיים ועסקיים

מדהים!! 90 ש"ח
+ מע"מ
לשולחן רב תכליתי
ל-מחשב, כונן
ומדפסת!!

א. קגול
מכונות צילום
VISA
SHARP Z-60
TOSHIBA

חיתוך
לסרטים
(מבד של הלקוח)

טלסטאר
מערכות סטריאו
ופטיפוני לייזר
*
החל מ-700 ש"ח
*
עד 13 תשלומים!
*
הנחות גדולות
על מזומן
טלפון: 03-731463
ביאליק 36,
רמת גן

אקאי
אלקטרוניקה
מבצע!!
וידאו
יחודי
ברמתו
COMPACT DISC
רשמי קול
אמפליפיירים
טיונרים
רסיברים
פטיפונים
רמקולים
סובבים
בלעדיים
בישראל
03-330594

להשכרה ומכירה
מקררים
חשמליים
כל הגדלים
.03-224627

אל-רבב בע"מ
* אחזקת מיבנים
תעשייתי וקיון
* ניקוי כל סוגי
השטיחים
ספות וכורסאות
* בבית הלקוח
03-5464186, 03-5463761

סירות מירוץ
חדשות ומשומשות
סירות נומי

ספרים משומשים
בתחנה המרכזית ת"א
החנות הגדולה בארץ

מבצע
חד
פעמי!
בהוצאת ספרים
"כתבים"
א. זלקוביץ בע"מ
לרגל יריד
הספרים
הבינ"ל
אנציקלופדית עולם
חדש/אביב – 11 כרכים
אנציקלופדיה הספורית
עם ישראל – 5 כרכים
תנ"ך חדש בפרוש ויזר
– 17 כרכים
מילון ע.א.א.ע. סויד
– 2 כרכים
סדרת קופיקו
– 20 כרכים
מלאכת יד בחיה שואל
– 12 כרכים
הסיפורים הקלאסיים
– 18 כרכים
הספריה האדומה
– 15 כרכים
אגדות עולם לקט לקט
– 20 כרכים

כל הסדרות
במקום 2250 ש"ח
במחיר 1375 ש"ח
ב-10 תשלומים
שווים
ללא הצמדה
וללא ריבית
03-789227
03-789174
03-296648
04-761847

דחף 03/611001
24 שעות
שירות מודעות טלפוני
של
דחף

مكبرا من الاصل

هكذا من الأصل

לך על בטוח לוח מעריב מכירה ושרותים/שידוכים ה'

ציוד בנין
5780

ציוד למסעדות
5785

ציוד רפואי
5795

ציוד תעשייתי
5800

צילום
5880

מצלמות העיר
מבצע פסח מדהים

קורסים לצילום במכון "צילום יוצר"

ציוד אלקטרוניקה
5820

"זאב"
חידוש אמבטיות
בביתך
בכל הארץ באחריות
02-638292 ,04-526622 ,052-78862
(25219)

קוסמטיקה
5840

קופות רושמות
5850

קופות רושמות
3 x 195 ש"ח
או 150 ש"ח x 4
03-234368 ,03-236159

קורסים
5855

אנגלית
צרפתית

ב-6 קלטות וידאו.

קיט ונופש
5860

טיסות
בשמי הארץ
22 ש"ח
בלבד

ימי כייף וקייטנות
לספעלים ומוסדות
במרכז הנופש
נס-הרים
בנוף המרהיב של
הרי ירושלים

קליית קפה
5863

קמפינג
5865

רהיטים
5870

חדרי שינה
ומזרונים
קונים
ב"דימור"
מבחר עצום של
כל סוגי המזרונים
"עמינח" "סילי"
"פרדייז" "ספי"
"עמאיר" במחירים
הנמוכים בארץ!!
ובאספקה
מיידית!!!
פתוח במוצאי שבת
משעה 19:30
"דימור"
ארלוזורוב 53
תל-אביב

א
ל
ק
ל
רהוט יוצא
מהכלל
תל-אביב: שלבים 8
(סול מגרש בלומפילד)
03-824230
03-827949

צביעת
רהיטים
בתנור!!!
לאדריכלים
לנגריות
ולקהל הרחב
איכות גבוהה
עמידה בלוח זמנים
א.ב. צבע הים בע"מ
03-844959
03-824635

נגרית
דמבי
יצור ושיווק
מזנונים
מודולריים
ובהזמנות
03-822818

מזנונים
בכל
הסגנונות
5 תשלומים
ללא ריבית
אספקה לחנים
03-821139
נגרית גור בע"מ

הגיע משלוח של:
מערכות ישיבה
וכורסאות מלידיה
מעור מעולה תוצרת
איטליה אספקה
מיידית!!!
"בית ונך"

סמר + סאונה

שידוכים
7000

...רק לקשר
משמעותי

לקשור טוב עם

אופל
4000

ב.מ.וו.
4160

מלבוש

מגדרים

לנציה

מסחריות
4480

סובארו
4560

סוסיתא
4600

סיאט
4620

סיטרואן
4640

פולקסווגן

פיאט

רנו

עסקים
2000

חנויות
2200

משרדים
2250

מגרשים
2350

מכוניות
4000

אאודי
4020

אוטוביאנקי

דירות מרוהטות
1550

דירות בדמי
1600

ביקוש דירות
1300

מכור דירתך
היום!!!
ללקוחותינו מחו"ל

2-2½ חדרים
1400

רמט
לכניסה מיידית
2 דירות
חדשות
2 חד' + גן
בפסגת זאב
ירושלים
בסמוך לדירות
3, 4 חדרים מרווחים

3-3½ חדרים
2350

1-1½ חדרים
1400

דירות בשכר חודשי

באפרת
מבצע מכירות

הכרות

"בל" שירותי ליווי
ברמה בינלאומית
(שפות)

PERSON TO
PERSON

ארגונים מוצעים

מכוניות ביבוא

לוח ירושלים

דירות
1000

דירות בשכר

דירות נופש

הכרות

"מוס"
שרותי ליווי ובילוי
ברמה בינלאומית

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

מינהל מקרקעי ישראל

מינהל מקרקעי ישראל מחוז הצפון | עריים חברה לפתוח עירוני בע"מ | משרד הבנוי והשיכון מחוז חיפה והגליל
המועצה המקומית כרמיאל | המועצה המקומית מגדל־העמק | עירית נצרת־עילית | עירית עפולה

"בנה־ביתך" בכרמיאל, מגדל־העמק, נצרת עילית ועפולה
יותרות מגרשים

במסגרת תוכניות "בנה ביתך" שפורסמו בעבר נותרו מגרשים בהתאם לפרוט שלהלן:

א. כרמיאל – גבעת־מכוש.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוקטובר 1986 נותרו 15 מגרשים לבניה חד־משפחתית ו־7 מגרשים דו־משפחתיים לבניה דו־משפחתית בקיר משותף.

ב. מגדל־העמק.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוגוסט 1984 נותרו 3 מגרשים חד־משפחתיים לבניה חד־משפחתית ו־3 מגרשים דו־משפחתיים לבניה דו־משפחתית בקיר משותף.

ג. נצרת־עילית.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוגוסט 1984 נותר מגרש אחד לבניה חד־משפחתית ו־3 מגרשים דו־משפחתיים לבניה דו־משפחתית בקיר משותף.

ד. עפולה – גבעת המורה.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוגוסט 1984 נותרו 20 מגרשים לבניה חד־משפחתית ו־4 מגרשים דו־משפחתיים לבניה דו־משפחתית בקיר משותף.

המגרשים יוקצו לציבור לפי ערך קרקע, תנאי תשלום אשראי והוצאות פיתוח – מעודכנים. יתר התנאים, כפי שפורסמו בפרוספקט המקורי וכפוף לשינויים המתחייבים מפרסום זה.

הקצאת המגרשים לציבור תחל ביום רביעי 22.4.87 שעה 10.00. בשעה זו תתקיים הגרלה בין הנוכחים במקום.

יתרת המגרשים ישווקו בשיטת "כל הקודם זוכה".

בעת ההרשמה שתערך במשרד עריים, חברה לפיתוח עירוני בע"מ, רחוב עצמון 16/100 נצרת עילית, טל. 065־71312 – יש להפקיד סך של 500 שקל בהמחאה בנקאית, לפקודת מינהל מקרקעי ישראל, וזאת כמקדמה על חשבון ערך הקרקע.

פרטים נוספים ניתן לקבל בחברת עריים, בכתובת הנ"ל.

תוקף הודעה זו עד לגמר שווק המגרשים ולא יאוחר מ־31.7.87.

מינהל מקרקעי ישראל מחוז הצפון | המועצה המקומית קצרין | משרד הבנוי והשיכון המינהל לבניה כפרית מחוז הגליל

"בנה־ביתך" – בקצרין
(יותרת מגרשים)

במסגרת תוכניות "בנה־ביתך" שפורסמו בעבר, נותרו 5 מגרשים לבנית 5 יחידות דיור חד־משפחתיות.

מגרשים אלה יוקצו לציבור לפי ערך קרקע, תנאי תשלום, תנאי אשראי והוצאות פיתוח – מעודכנים. שאר התנאים כפי שפורסמו בפרוספקט וכפוף לשינויים המתחייבים מפרסום זה.

הקצאת המגרשים לציבור תחל ביום רביעי 22.4.87 בשעה 10.00. בשעה זו תתקיים הגרלה בין הנוכחים במקום.

יתרת המגרשים ישווקו בשיטת "כל הקודם זוכה".

בעת ההרשמה שתתקיים במינהל מקרקעי ישראל, מחוז הצפון, קרית משרדי הממשלה, יש להפקיד סך של 300 ש"ח בהמחאה בנקאית לפקודת מנהל מקרקעי ישראל וזאת כהבטחת רצינותו של המשתתף לקבל מגרש.

תוקף הודעה זו עד לגמר שווק המגרשים ולא יאוחר מ־31.7.87.

מינהל מקרקעי ישראל מחוז הצפון | המועצה המקומית מגדל־העמק | עריים, חברה לפתוח עירוני בע"מ | משרד הבינוי והשיכון מחוז הגליל

"בניה עצמית" במגדל העמק

מינהל מקרקעי ישראל בשתוף עם המועצה המקומית עריים חב לפיתוח עירוני בע"מ ומשרד הבנוי והשיכון מציעים בזה 32 מגרשים חד־משפחתיים ו־7 מגרשים דו־משפחתיים לבניה בקיר משותף.

ההרשמה לתוכנית תתקיים במשרד "עריים" חברה לפיתוח עירוני בע"מ, רחוב עצמון 100/16, נצרת עילית, בימים א'־ה' בין השעות 08.30־12.00.

ההרשמה תחל ביום חמישי 16.4.87 בשעה 09.00 ותסתיים ביום שישי 15.5.87 שעה 12.00.

פרטים נוספים, ופרוספקט־מפורט ניתן לקבל במשרדי החברה בכתובת הנ"ל.

מינהל מקרקעי ישראל
מחוז המרכז

הודעה על ביטול מכרז

מינהל מקרקעי ישראל מודיע בזה על ביטול מכרז מספר מ/174/87 – המתייחס למגרש מס' 36, בשטח של 3,400 מ"ר, המיועד לבנית תעשיה, באזור התעשיה קרית אריה בפתח תקוה.

מינהל מקרקעי ישראל מחוז הצפון | עירית נצרת עילית | עריים חברה לפתוח עירוני בע"מ | משרד הבינוי והשיכון מחוז הגליל

"בניה עצמית" בנצרת עילית

מינהל מק"קעי ישראל בשתוף עם העיריה עריים חב לפיתוח עירוני בע"מ ומשרד הבנוי והשיכון מציעים בזה 37 מגרשים חד־משפחתיים ו־5 מגרשים דו־משפחתיים לבניה בקיר משותף.

ההרשמה לתוכנית תתקיים במשרד עריים חברה לפיתוח עירוני בע"מ רחוב עצמון 100/16 נצרת עילית, בימים א'־ו' בין השעות 08.30־12.00.

ההרשמה תחל ביום חמישי 16.4.87 בשעה 09.00 ותסתיים ביום שישי 15.5.87 שעה 12.00.

פרטים נוספים ופרוספקט מפורט ניתן לקבל במשרדי החברה בכתובת הנ"ל.

מינהל מקרקעי ישראל מחוז דרום | עירית באר־שבע | עריים, חב' לפיתוח עירוני בע"מ

"בנה־ביתך" – בשכ' נוה־נוי
באר־שבע (יתרת מגרשים)

במסגרת תוכניות "בנה־ביתך" שפורסמו בחודשים 11/86, 3/84 ו־9/82 נותרו 16 מגרשים חד משפחתיים.

מגרשים אלה יוקצו לציבור לפי ערך קרקע, תנאי תשלום, תנאי אשראי והוצאות פיתוח – מעודכנים. שאר התנאים כפי שפורסמו בפרוספקט וכפוף לשינויים המתחייבים מפרסום זה.

הקצאת המגרשים לציבור תחל ביום רביעי 22.4.87 בשעה 10.00. בשעה זו תתקיים הגרלה בין הנוכחים במקום.

יתרת המגרשים ישווקו בשיטת "כל הקודם זוכה".

בעת ההרשמה שתתקיים במינהל מקרקעי ישראל, מחוז הדרום, רחוב ברנבי (מעל אלמוי יהלום), באר שבע, יש להפקיד סך של 500 ש"ח בהמחאה בנקאית לפקודת מנהל מקרקעי ישראל וזאת כמקדמה על חשבון ערך הקרקע.

תוקף הודעה זו עד לגמר שווק המגרשים ולא יאוחר מ־31.7.87.

רשות שדות התעופה בישראל

רשות שדות התעופה בישראל
מעברי הגבול עם מצרים – רפיח, ניצנה וטאבה

הודעה לציבור

שעות הפעילות של מעברי הגבול עם מצרים

עם הנהגת שעון הקיץ החל מ־15.4.87 יהיו שעות הפעילות של מעברי הגבול עם מצרים כדלקמן:

— מסוף רפיח יפעל בין השעות 18:00—09:30
— מסוף טאבה יפעל בין השעות 22:00—08:00
— מסוף ניצנה יפעל בין השעות 17:00—09:00

המחלקה ליחסי ציבור
רשות שדות התעופה בישראל

מקרקעין ברחובות
מכירה פומבית

בהליכי הוצאה לפועל למימוש חוב, ניתן צו למכירת החלקה מס' 356 בגוש 3700, ששטחה כ־18,653 מ"ר, ומקומה בהמשך רחוב גורודיסקי בצמוד לבית העלמין הישן ברחובות, מסודרת ומגודרת.
החלקה רשומה בייעוד חקלאי עם שינוי מתוכנן של כ־4,968 מ"ר לבית העלמין. פרטים נוספים אצל החת"מ.
הצעות לרכישת החלקה הנ"ל ניתן להגיש במשרד החת"ם, לא יאוחר מיום 12.5.87 שעה 12.00.
אין החת"ם חייב לקבל הצעה כלשהי. מכירה של הגוש כפופה לאישור ראש ההוצאה לפועל.

מאיר דינאי, עו"ד
(כונס נכסים לפי צו ראש ההוצל"פ)
רח' קפלן 2, תל־אביב 64734,
טל' 03־252324

תיק עזבונות 3441/86

בענין: עזבון המנוח אליהו ברק ז"ל

הזמנה להציע הצעות

1. כל המעוניין להציע הצעה לרכישת דירת המנוח, בת 3½ חדרים, הנמצאת בקומה השמינית של הבית ברח' בארי 38 ת"א, מתבקש לעשות זאת אל משרד הח"מ, בתוך 14 יום מהיום.
2. על ההצעה להיות מלווה צ'ק בנקאי או ערבות בנקאית בגובה 5% מערך ההצעה.
3. ביקור בדירה ייעשה בתאום עם הח"מ.
4. קבלת ההצעה מותנית באשור של בית המשפט המוסמך והח"מ אינה מתחייבת לקבל כל הצעה שהיא.

צפירה פיוטרקובסקי, עו"ד
מנהלת עזבון המנוח אליהו ברק ז"ל
רח' ישראליס 8 ת"א, טל' 242291, 03־230767

לוח אשדוד

לוח באר שבע

לוח נתניה

דירות
1000

לוח חיפה

דירות
1000

ללקוחות סאופר
בחיפה והצפון
מיום 1.4.87 יועבר השרות לחברת

סנונית בע"מ
רחוב יפו 16 חיפה

טלפון: 04־234448

מכירה פומבית
מיוחדת
במלון פארק נתניה

עסקים
2000

מכירה ושירותים
5000

שידוכים
7000

אל תשארו לבד
בחגוו!!!

בדן משפחתי
דירה מקסימה
בקרית מוצקין 3.5 חדרים + גינה ... 04־700445 ... 21:00־19:00 כל יום
(24233)

להשכרה
אולמות
למשרדים ומסחר

דו־רה־מי
פסנתרים
מבצע
20% הנחה
למשך שבועיים
3 תשלומים שווים

מכוניות

רובריקות: דירות בשכר חודשי 1500 · דירות מרוהטות 2500 · דירות בדמ"ב 1400 · חדרים מרוהטים 1650 · ביקוש דירות 1200 · 3־3½ חדרים 1350 · 2־2½ חדרים 1400 · 4 חדרים ויותר · צילום 5830 · דהיטים 5030 · ריפוי ועיסוי 5885 · בן־זוג 3030 · הכרזות 7030 · חגים · אופנועים וקטנועים 4040 · מציעים למכירה 5040 · רוצים לקנות 5020 · אבידות 5030 · בולים ומטבעות 5080 · בריאות 5120 · בתי־אבות 5130 · בתי־כנסת 5140 · הרכשה והשכלה · הלוואות · כלי־נגינה · מוזיקה · מחשבים · מערכות קול · אקורדים · אופל 4040 · אופנועים · מלבוש 4540 · מסחריות 4480 · מרצדס 4500 · סובארו · מוסקות · מזדה · משאיות · טויוטה · השקעות 5240 · חיים ביחד 5200 · כלי־נגינה 5380 · מצרי חשמל 5440 · בריאות 5120 · חדרים · מבנה תעשיה · משרדים · מגרשים · פיאט

[illegible]

חגיגה לילדים בחופשת הפסח ברשת תאטראות ישראל

תל אביב • תל אביב • תל אביב • תל אביב • תל אביב • תל אביב • תל אביב

רב חן 1	רב חן 2	רב חן 3	רב חן 4	רב חן 5
וולט דיסני במבי	וולט דיסני בעקבות החרב הקסומה	וולט דיסני תעתועי שחור הזקן	אלדין ומנורת הקסמים	וולט דיסני היפהפיה והיחפן
יום ג' (חג) 11 בבקר	יום ג' (חג) 11 בבקר	יום ג' (חג) 11 בבקר	יום ג' (חג) 11 בבקר	יום ג' (חג) 11 בבקר
רביעי + חמישי 10.30 4.45-2.30-12.30	רביעי + חמישי 2.30-12.30-10.30	רביעי + חמישי 2.30-12.30-10.30	רביעי + חמישי 2.30-12.30-10.30	רביעי + חמישי 2.30-12.30-10.30

רמת גן • רמת גן • רמת גן • רמת גן • רמת גן • רמ

רב גן 1	רב גן 2	רב גן 3	רב גן 4	
וולט דיסני במבי	וולט דיסני האמיתי!! והמלא! נשבה!! עליסה בארץ הפלאות	וולט דיסני נאטי גאן	חגיגה אמיתית!!! בילבי	שימו לב! קופות "רב חן" "רב גן" פתוחות כל יום משעה 9.30 בבקר למכירה מוקדמת לכל השבוע
יום ג' (חג) 11 בבקר	יום ג' (חג) 11 בבקר	יום ג' (חג) 11 בבקר	יום ג' (חג) 11 בבקר	
רביעי + חמישי 10.30 5-2.30-12.30	רביעי + חמישי 10.30 5-2.30-12.30	רביעי + חמישי 10.30 5-2.30-12.30	רביעי + חמישי 10.30 5-2.30-12.30	

חיפה • חיפה • חיפה • חיפה • חיפה | ק. ביאליק | ירושלים • ירו

רב בת את 1	רב בת את 2	אורלי	סביון	אורגיל
וולט דיסני במבי	וולט דיסני היפהפיה והיחפן	וולט דיסני תעתועי שחור הזקן	וולט דיסני במבי	וולט דיסני שלגיה ושבעת הגמדים
רביעי + חמישי 11 בבקר 4.30-12.30	רביעי + חמישי 12.30-11 בבקר	רביעי + חמישי 11 בבקר 4.30 אחה"צ	רביעי + חמישי 11 בבקר 4.30 אחה"צ	רביעי + חמישי 10.30 בבקר 12.30 בצהרים

הצגות הערב כרגיל ✱ כרטיסים בעתונות ✱ הצגות הערב כרגיל ✱

הפשע הפגיש בניהם
והתשוקה איחדה אותם...

קים בסינג'ר
ריצ'ארד גיר

NO MERCY
ללא רחמים
סרטו של
ריצ'ארד פירס

שבוע 4 | "פאר" תל-אביב | "נעמן" ראשל"צ | "ספיר" קרית-ביאליק | "אילת" דימונה

מרלי מטלן
זוכת פרס האוסקר-
השחקנית הטובה ביותר
פרס גלובוס הזהב-השחקנית הטובה ביותר
ויליאם הארט
במוי רנדה היינס
זוכת פרס "דב הכסף" פסטיבל ברלין '87

ילדים חורגים לאלוהים
CHILDREN OF A LESSER GOD עפ"י המחזה הנודע של מארק מדוף

בכורה ארצית
"אורלי המחודש" תל-אביב טל' 284025
הקולנוע הסימפוני בעיר
מוצ"ח: 7, 9.30 ● חול המועד: 4.30, 7, 9.30

ירושלים "מיטשל"	גבעתיים "הדר"	פתח-תקוה "היכל"	רחובות "הדר"

הפצה: גלובוס-קנון ישראל

ספרית מעריב
הופיעה המהדורה הרביעית
קיץ קטלני
מאת סבסטיאן ז'אפריסו
ספר מתח מעולה ומקורי, רומן גדול, דרמה אנושית רוויה הומור וייאוש. אשר סופה הכר והמודהים יעביר בך צמרמורת
בקש בחנויות ובספרית מעריב
תל-אביב, דרך פ"ת 2 א'
חיפה, בן-יהודה 29
באר-שבע, קק"ל 90
ספרים מבית טוב ספרית מעריב

דוקטי 87
750-350 סמ"ק
האופנוע הטוב ביותר בשלום:
ב"בית דינמית", צ'לנוב 37 ת"א, 883151, 372890
תצוגה בהחבה
החלפות והשלוכים

הכל נשאר במשפחה...
דרך אמינה, מכובדת ופרטית להכיר בני זוג רציניים לנישואין!
פנה/י לאלי שלוש שדכן משפחתי, פרטי, אמין, בעל קשרים ומאגר פניים/ות אינטליגנטים ומשכילים.
לשדוך בבית גם בשבת.
03-990507 — 991949

בית ברל
קולנוע ותיאטרון
נפתח הקולנוע
המשוכלל ביותר בשרון
החל ממוצ"ש 11.4.87 יוקרן בעת ובעונה אחת עם ת"א
הסרט
3 אמיגוס
שעות ההצגה:
מוצ"ש וימי חול 9.30-7.15

הופיע!
סוד
אדם: סוד
תקליט חדש
עם השירים: • יסוד • אין מוצא • זריחה של המדבר
על תקליטי הד ארצי
וקסטות
מצוה בכל חנויות התקליטים

מלו
סרטו החדש והמלא של אלן רנה
זוכה פרס הסיזר הצרפתי 1986
סאבין אזמה
פייר ארדיטי
פאני ארדנט
אנדריי דוסולייה
MELO
בכורה ארצית
בתי קולנוע "לב" ת"א
ימי חול 12-2-5-7.30-9.40

"אריה הזהב" פסטיבל ונציה 1986
קיץ
LE RAYON VERT
שבוע 8
בתי קולנוע "לב" ת"א
גם ליל שישי 10
קולנוע בתיאטרון ירושלים

"אחד מעשרת הסרטים הטובים ביותר של השנה"
"כמו של סרט ★★★★★ ציון מצוין!"
חליפת ערב
ז'רר דפרדייה
מישל בלאן
מיו מיו
סרטו השערורייתי של ברטראן בלייה Tenue De Soirée
שבוע 3
בתי קולנוע "לב" ת"א
מהשבוע "אור" ירושלים

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

עיקר החדשות

סמיר ביקר אצל בגין

שודד נורה למוות במלון

חדש בישראל! דירת נופש בבעלותך המלאה

דירת נופש נפלאה באילת

ברמה בינלאומית!

לב♥אילת

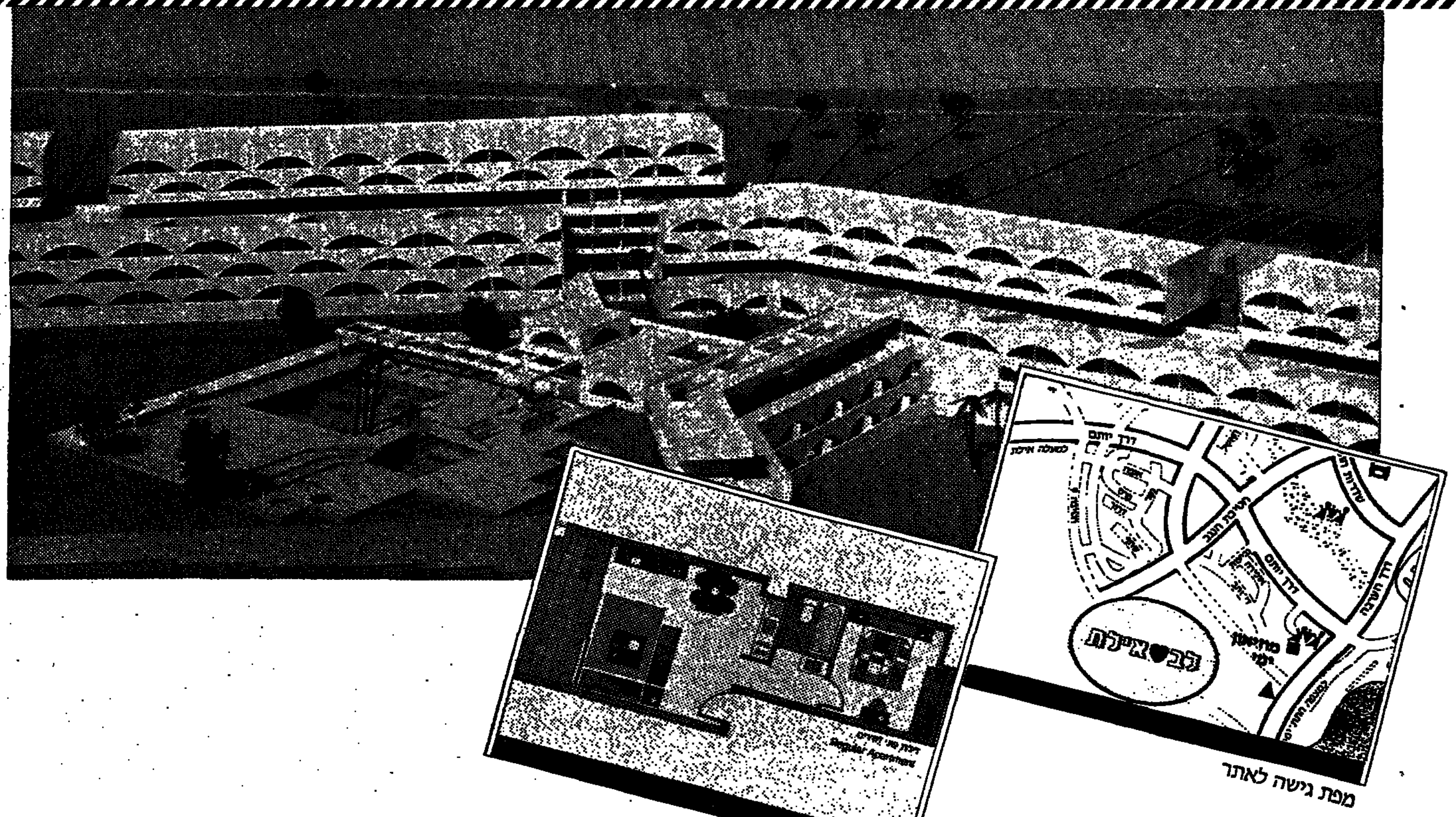

דירת הנופש שלך.

מפת גישה לאתר

באיזור היפה ביותר של אילת, על גבעה המשקיפה על ים־סוף, הולך ומוקם פרוייקט דירות נופש יוקרתי ברמה בינלאומית.

לב♥אילת - דירות חלום

הפרוייקט כולל 200 דירות יפהפיות בנות 50 מ"ר הכוללות: חדר מגורים גדול עם פינת אוכל, פינת בישול, חדר שינה גדול, חדר אמבטיה ושרותים ומרפסת המשקיפה אל הים. כל הדירות מרוהטות ומצויידות עם שטיחים מקיר אל קיר, ארונות, מזגן, מקרר וכו'.
לשרותך תעמוד חברת אחזקה לניהול ושירותים שוטפים.

לב♥אילת - נופש ובידור

בלב אילת יוקם מרכז נופש מודרני — קאנטרי קלאב הכולל: בריכות שחיה, מגרשי טניס, סאונה, ג'אקוזי, חדרי כושר, קפטריה, מועדון וידיאו, מגרשי מיני־כדורסל, משטחי שיזוף ומגרשי חניה מרווחים.

לב♥אילת - השקעה בטוחה

בדירת הנופש שלך תבלה את כל חופשותיך, ובתקופות שאינך שוהה במקום תוכל להשכיר את דירתך לתיירים או לישראלים, באמצעות חברת הניהול. כך תשיג רווח נאה על השקעה נמוכה והדירה — בבעלותך בלבד (טאבו).

מבצע פסח בלב♥אילת

10 דירות בלבד במחיר מבצע של $65.000 (אין מע"מ באילת)

תנאי רכישה — ללא תקדים!

בחתימה	$ 10,000
תוך ששה חודשים	$ 10,000
20 תשלומים חודשיים של 1,000 $ כ"א:	$ 20,000
ומשכנתא בעת מסירת הדירה בגובה של:	$ 25,000
סה"כ	$ 65,000

ערבות בנקאית צמודה — תנתן לכל רוכש.
תנאים אלה, תקפים לתקופת המבצע בלבד.

פרטים נוספים במשרדי החברה —
טל. 5461799, 5461814, 454897, 03-453149

ב.ש. בלושטיין קבלני בנין בע"מ

דחף